

EN NORDISK LOVBOG

Udkast

*til en fælles borgerlig lovbog
for Danmark, Finland, Island, Norge og Sverrig,
med motiver*

2. udg.

AF

FR. VINDING KRUSE

I KOMMISSION HOS G·E·C GAD

KØBENHAVN

1962

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S
KØBENHAVN

FORORD

Efter at jeg ved det nordiske juristmøde 1948 havde offentliggjort mit udkast til en fælles nordisk borgerlig lovbog, er dette udkast blevet udførligt behandlet i talrige artikler i en række nordiske juridiske tidskrifter. Disse artikler har været anerkendende om udkastet i dets helhed og har samtidig på forskellige områder givet en værdifuld kritik af detaljer i udkastet.

De nævnte kritiske bidrag i detaljer, der alle har været saglige og loyale, har jeg været meget taknemmelig for. De vidner om den store og alvorlige interesse, som de nordiske jurister har omfattet mit udkast med. Jeg har lært meget af denne kritik og finder den i adskillige tilfælde berettiget. Jeg skal i det følgende redegøre for de ændringer i mit udkast, som jeg har foretaget som følge af kritikken.

Indledningsvis skal endnu bemærkes, at jeg har opgivet betegnelsen af hver paragraf ved 3 tal, nemlig både på bog, kapitel og paragraf, altså f.eks. 1. bog, 2. kap. § 22 (1-2-22), og er gået over til fortløbende paragraftal gennem hele lovbogen, dens bøger og kapitler. Det, der kan indvendes imod denne fortløbende paragrafbetegnelse, nemlig at der ved fremtidige ændringer af nogle paragraffer kan ske en forskydning af samtlige paragraftal, der kommer efter sådanne ændrede paragraffer, kan undgås—hvis der derved fremkommer flere paragraffer end tidligere—ved at betegne de nye paragraffer ved tilføjelse af bogstaver, f.eks. § 33 a; og at en paragraf udgår, behøver man heller ikke at markere ved at ændre hele den følgende paragraftalrække.

Mit udkast af 1948 til nordisk lovbog kaldes i den følgende fremstilling: udkastet. Det nu ændrede udkast kaldes: nye udkast.

København i september 1962.

VINDING KRUSE

INDHOLD

I. DET NYE LOVUDKAST.....	1
1. BOG – ALMINDELIG DEL.	
I. RETSGODERNE OG DERES BESKYTTELSE.	
1. kapitel. Erstatning og andre retsmidler mod skadegørende handlinger (§§ 1–15)	1
2. kapitel. Særlige ansvarsregler og almindelige bevisbyrderegler (§§ 16–21)	5
II. AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER.	
3. kapitel. Afslutning af aftaler (§§ 22–30)	7
4. kapitel. Fuldmagt (§§ 31–48)	9
5. kapitel. Ugyldige viljeserklæringer (§§ 49–60)	13
6. kapitel. Almindelige bestemmelser (§ 61–62)	16
III. FÆLLES REGLER FOR FORPLIGTELSE, OPSTÅET VED SKADEGØRENDE HANDLINGER OG AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER.	
1.	
7. kapitel. Forpligtelsernes indhold og opfyldelse (§§ 63–83)	17
2.	
8. kapitel. Forpligtelsens ophør (§§ 84–95)	23
3.	
Andre fællesregler (§§ 96–98)	25
2. BOG – PERSONRETEN.	
9. kapitel. Retsevne og handleevne (§§ 99–100)	27
10. kapitel. Myndighed, umyndighed og værgemål (§§ 101–148)	27
11. kapitel. Borteblevne personer (§§ 149–175)	37
3. BOG – FAMILIERETTEN.	
12. kapitel. Ægteskabets indgåelse (§§ 176–200)	45
Forlovelse (§§ 176–79)	45
Betingelserne for ægteskab (§§ 180–86)	45
Bevisligheder, der må foreligge inden ægteskabets indgåelse (§§ 187–88)	47
Vielse (§§ 189–200)	48
13. kapitel. Ejendomsforholdet mellem ægtefæller (§§ 201–35)	51
Den almindelige ordning (§§ 201–209)	51
Fælleseje ifølge ægtepagt (§§ 210–17)	54
Bosondring (§§ 218–24)	55
Fællesregler om aftaler mellem ægtefæller (§§ 225–35)	57
14. kapitel. Ægtefællernes underholdspligt overfor hinanden (§§ 236–43)	59
15. kapitel. Ægteskabets ophør (§§ 244–76)	61
Ægteskabets omstødelse (§§ 244–51)	61

VIII

Ægteskabets opløsning:

Separation og påfølgende skilsmisse ved bevilling (§§ 252–56) . . .	64
Skilsmisse uden foregående separation (§§ 257–68)	65
Forældremyndigheden og underholdspligten ved separation og skilsmisse (§§ 269–76)	68
16. kapitel. Børns retsstilling (§§ 277–311)	71
Faderskab og bidragspligt (§§ 277–88)	71
Barnets forsørgelse (§§ 289–95)	74
Bidrag til udgifterne ved fødslen m. v. (§ 296)	76
Forskellige bestemmelser (§§ 297–98)	76
Forældremyndigheden (§§ 299–311)	77
17. kapitel. Adoption (§§ 312–35)	79
Betingelser (§§ 312–20)	79
Retsvirkninger (§§ 321–26)	80
Ophævelse (§§ 327–32)	81
Forskellige bestemmelser (§§ 333–35)	83
18. kapitel. Retten til personnavne. Erhvervelse af slægtsnavne (§§ 336–55)	83

4. BOG – ARVERETTEN.

19. kapitel. Slægtninges arveret og arveret i følge ægteskab (§§ 356–63)	89
20. kapitel. Arveret ifølge testamente (§§ 364–65)	91
21. kapitel. Forlodsret (§§ 366–70)	91
22. kapitel. Aftaler vedrørende arv og arveforsud (§§ 371–78)	92
23. kapitel. Bortfald af arveret (§§ 379–81)	94
24. kapitel. Testamentet (§§ 382–403)	95
Oprettelsen af testamente (§§ 382–86)	95
Testamentsformen (§§ 387–93)	95
Anfægtelse af testamente (§§ 394–97)	97
Genkaldelse af testamente (§§ 398–401)	98
Andre bestemmelser om testamente (§§ 402–403)	98
25. kapitel. Særlige regler for landbrugsejendomme (§§ 404–11)	99
26. kapitel. Arv, som tilfalder staten (§ 412)	101

5. BOG – EJENDOMSRETEN.

FÆLLESREGLER FOR ALLE EJENDOMSRETTIGHEDER:

27. kapitel. Ejendomsrettens genstand og indhold. Fælleseje (§§ 413–27)	103
28. kapitel. Ejendommenes tilhør (§§ 428–41)	107
29. kapitel. Ejendomsrettighedernes stiftelse (§§ 442–68)	110
A. Frembringelse (§§ 442–54)	110
Løsøregenstande (§§ 443–49)	110
Faste ejendomme (§§ 450–54)	112
B. Frugterhvervelse (§§ 455–57)	113
C. Tilegnelse (§§ 458–68)	114
30. kapitel. Ejendomsrettighedernes ophør (§§ 469–520)	116
A. Opgivelse (§ 469)	116
B. Forældelse af ejendomsrettigheder (§§ 470–95)	117
C. Mortifikationsdom og ejendomsdom (§§ 496–519)	123
D. Anerkendelsesdom for utinglyste rettigheder (§ 520)	123

IX

31. kapitel. Ejendomsrettens almindelige grænser (§§ 521–41)	133
32. kapitel. Særlige grænser for ejendomsretten ifølge aftale. Servitutter (§§ 542–50)	139

OVERDRAGELSE AF EJENDOMSRETTIGHEDER.

33. kapitel. Overdragelse af rettigheder over fast ejendom. Tinglysningsordningen (§§ 551–87)	142
Rettigheder, der skal tinglyses (§§ 551–56)	142
Tinglysningens myndigheder og midler (§§ 557–58)	144
Grundlaget for tinglysning (§§ 559–63)	144
Tinglysningsmåden (§§ 564–74)	147
Tinglysningens retsvirkninger (§§ 575–87)	154
34. kapitel. Overdragelse af ejendomsret over løsøre (§§ 588–95)	157
35. kapitel. Overdragelse af ejendomsret til fordringer (§§ 596–614) ...	158
Almindelige regler (§§ 596–601)	158
Særlige regler om omsætningsgældsbreve (§§ 602–14)	160

PANTSÆTNING AF EJENDOMSRETTIGHEDER.

36. kapitel. Almindelig del (§§ 615–28)	163
37. kapitel. Pantsætning af fast ejendom (§§ 629–46)	166
38. kapitel. Panteret i løsøre (§§ 647–64)	173
I. Håndpanteretten (§§ 647–57)	173
II. Underpanteretten (§§ 658–64)	175
39. kapitel. Panteret i fordringer, patenter, brugsmønstre og varemærker (§§ 665–72)	176
Panteret i fordringer (§§ 665–69)	176
Panteret i patenter, brugsmønstre og varemærker (§§ 670–72)	177
40. kapitel. Tilbageholdsretten (§§ 673–77)	178
41. kapitel. EJENDOMSRETEN TIL ERHVERVSVIRKSOMHEDER OG VAREMÆRKER (§§ 678–80)	179
42. kapitel. Varemærkeretten (§§ 681–737)	180
Almindelige bestemmelser (§§ 681–704)	180
Om registreringens ophør (§§ 705–707)	186
Særlige bestemmelser om registrering af udenlandske varemærker (§§ 708–11)	187
Om overdragelse af licens m. v. (§§ 712–15)	188
Om forbud mod brug af vildledende varemærker (§ 716)	189
Bestemmelser vedrørende retsbeskyttelsen (§§ 717–22)	189
Forskellige bestemmelser (§§ 723–25)	190
Retten til fællesmærker (§§ 726–37)	191

EJENDOMSRETEN TIL ÅNDSVÆRKER.

43. kapitel. Forfatter- og kunstnerretten (§§ 738–70)	192
Forfatter- og kunstnerrettens genstand og indhold (§§ 738–41)	192
Indskrænkninger i forfatter- og kunstnerretten (§§ 742–51)	194
Forfatter- og kunstnerrettens overgang til andre. Almindelige bestemmelser (§§ 752–54)	198
Ret til fremførelse (§ 755)	199
Forlagsaftaler (§§ 756–59)	199

Aftaler om filmatisering (§ 760)	200
Forfatter- og kunstnerrettens gyldighedstid (§ 761)	201
Andre rettigheder (§§ 762–65)	201
Forskellige bestemmelser (§§ 766–67)	203
Retshåndhævelse (§§ 769–70)	203
Rækkevidden af dette kapitel (§ 770)	205
44. kapitel. Patentretten (§§ 771–808)	205
Patentbeskyttelsens betingelser, omfang, varighed og grænser	
(§§ 771–81)	205
Patentmyndigheden (§§ 782–84)	212
Patentansøgningen og dens behandling (§§ 785–95)	213
Registrering og bekendtgørelser (§§ 796–97)	217
Overdragelse, flytning, ændring af fuldmægtig (§§ 798–99)	217
Omstødelse, overførelse, opfinderæren (§§ 800–801)	218
Indgreb i patentretten (§§ 802–803)	219
Forskellige bestemmelser (§§ 804–806)	220
Overgangsbestemmelser (§ 807)	221
Indførelsesbestemmelser (§ 808)	221
45. kapitel. Brugsmønstret (§§ 809–36)	221
46. kapitel. Kreditorers, panthaveres, ejeres og andres retsstilling i konkurs (§§ 837–69)	227
Kreditorernes ligestilling (§ 837)	227
Hvad der hører til konkursboets masse (§§ 838–41)	228
Konkursens retsvirkninger for gensidig bebyrdende aftaler	
(§§ 842–48)	229
Solidariske skyldforhold (§§ 849–51)	233
Modregningsret og tilbageholdsret overfor konkursboet (§ 852)	234
Afkraftelse (§§ 853–65)	234
Panthavernes stilling (§§ 866–69)	237

FORDRINGSRETTIGHEDER IFØLGE DE ENKELTE KONTRAKTER.

47. kapitel. Køb og bytte af løs ejendom (§§ 870–956)	238
Almindelige bestemmelser (§§ 870–73)	238
Bestemmelse af købesummen (§§ 874–77)	239
Leveringsstedet (§§ 878–80)	239
Tiden for aftalens opfyldelse (§§ 881–82)	240
Retten til at kræve ydelse mod ydelse (§§ 883–85)	240
Faren for salgsgenstanden (§ 886)	241
Udbytte af salgsgenstanden (§§ 887–89)	241
Forsinkelse fra sælgerens side (§§ 890–96)	242
Forsinkelse fra køberens side (§§ 897–906)	243
Rente af købesummen (§ 907)	245
Mangler ved salgsgenstanden (§§ 908–20)	246
Afvisning af leverede genstande og ophævelse af køb (§§ 921–24) ...	248
Vanhjæmmel (§ 925)	249
Køb på prøve (§ 926)	249
Meddelelser efter dette kapitel (§ 927)	249
Betydningen af visse salgsklausuler (§§ 928–37)	250
Køb på afbetaling (§§ 938–56)	252

48. kapitel. Kommission, handelsagentur og handelsrejsende (§§ 957–1049)	259
Almindelige bestemmelser (§§ 957–59)	259
Kommission. Indledende bestemmelser (§§ 960–62)	260
Kommissionærens pligter (§§ 963–82)	260
Kommissionærens rettigheder (§§ 983–95)	264
Kommissionærens selvindtræde (§§ 996–1001)	268
Kommissionsforholdets ophør (§§ 1002–1008)	269
Forholdet til trediemand (§§ 1009–20)	271
Handelsagentur (§§ 1021–40)	274
Handelsrejsende (§§ 1041–49)	278
49. kapitel. Leje (§§ 1050–1136)	280
Almindelige bestemmelser (§§ 1050–61)	280
Det lejedes overlevering til lejeren (§§ 1062–71)	282
Vedligeholdelse af det lejede (§§ 1072–73)	286
Tid og sted for betaling af leje m. v. (§§ 1074–75)	286
Nedsættelse eller forhøjelse af leje m. v. (§§ 1076–87)	287
Forringelse af det lejede (§ 1088)	290
Lejerens brug af det lejede (§§ 1089–95)	290
Udlejerens adgang til det lejede (§§ 1096–1102)	291
Særlige regler om hus eller husrum, der udlejes til beboelse (§§ 1103–1107)	293
Særlige regler om erhvervs- og forretningslokaler (§§ 1108–13)	294
Lejerens død, separation eller skilsmisse m. v. (§§ 1114–15)	295
Udlejerens ret til at hæve lejemålet (§§ 1116–20)	296
Aflevering af det lejede til udlejeren (§ 1121)	298
Huslejeretten (§ 1122)	298
Beskyttelse af erhvervsvirksomheder i lejet ejendom (§§ 1123–34) ..	298
Slutningsbestemmelser (§§ 1135–36)	304
50. kapitel. Lån til brug (§§ 1137–41)	305
51. kapitel. Lån til eje (§§ 1142–46)	306
52. kapitel. Veksler (§§ 1147–1232)	307
Om vekslens udstedelse og form (§§ 1147–56)	307
Overdragelse af vekslen (endorsement (§§ 1157–66)	309
Vekslens accept (§§ 1167–75)	311
Vekselborgen (aval) (§§ 1176–78)	313
Vekslens forfaldstid (§§ 1179–83)	314
Vekslens betaling (§§ 1184–88)	315
Regres (§§ 1189–1200)	317
Intervention (§§ 1201–1209)	322
Vekselduplikater og vekselkopier (§§ 1210–14)	324
Forandringer i vekslen (§ 1215)	326
Vekslens forældelse (§§ 1216–17)	326
Almindelige bestemmelser (§§ 1218–20)	327
Den egne veksler (§§ 1221–24)	328
Forholdet til udenlandsk lov (§§ 1225–52)	329
53. kapitel. Check (§§ 1233–97)	331
Checkens udstedelse og form (§§ 1233–45)	331
Overdragelse af check (§§ 1246–56)	333
Bekræftelse af check (§ 1257)	336

Checkborgen (aval) (§§ 1258–59)	336
Checkens forevisning og betaling (§§ 1260–68)	336
Krydsede check (§§ 1269–71)	338
Regres for manglende betaling (§§ 1272–80)	339
Duplikater af check (§§ 1281–82)	342
Forandringer i checken (§ 1283)	343
Checkens forældelse (§§ 1284–85)	343
Almindelige bestemmelser (§§ 1286–89)	344
Forholdet til udenlandsk lov (§§ 1290–97)	345
54. kapitel. Forløfte (§§ 1298–1304)	347
55. kapitel. Forsikringsaftaler (§§ 1305–1427)	349
Fælles bestemmelser for alle forsikringsarter:	
Indledende regler (§§ 1305–1307)	349
Urigtige oplysninger ved aftalens afslutning (§§ 1308–1314)	349
Indtrædelse af selskabets ansvar (§ 1315)	351
Præmien (§§ 1316–21)	351
Forsættlig eller uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheden (§§ 1322–24)	352
Den sikredes pligter, når forsikringsbegivenheden indtræder (§§ 1325–27)	353
Selskabets betalingspligt (§§ 1328–29)	354
Retsvirkningerne af selskabets og forsikringstagerens insolvens m. v. (§§ 1330–32)	355
Forældelse (§§ 1333–34)	356
Aftale om forlængelse af forsikringen (§ 1335)	356
Aftaler til ulæmpe for den sikrede eller forsikringstageren (§ 1336)	357
Visse meddelelser (§ 1337)	357
Ugyldighed af bestemmelser, der leder til åbenbar ubillighed (§ 1338)	357
Skadesforsikring.	
A. Almindelige bestemmelser (§§ 1339–62)	357
Skadesforsikringens genstand (§ 1339)	357
Forsikringsværdien (§§ 1340–43)	358
Underforsikring (§ 1344)	359
Dobbeltforsikring (§§ 1345–48)	359
Fareforøgelse (§§ 1349–54)	360
Sikkerhedsforholdsregler (§ 1355)	361
Foranstaltninger til afværgelse af skade (§§ 1356–57)	362
Forsikring af tredjemands interesse (§§ 1358–62)	362
B. De enkelte arter af skadesforsikring (§§ 1363–1400)	364
Søforsikring og anden transportforsikring (§§ 1363–82)	364
Brandforsikring (§§ 1383–92)	368
Kreaturforsikring (§§ 1393–94)	370
Ansvarsforsikring (§§ 1395–1400)	371
Livsforsikring.	
Almindelige bestemmelser (§§ 1401–1405)	372
Kapitalforsikring (§§ 1406–20)	373
Renteforsikring (§ 1421)	376
Ulykkesforsikring og sygeforsikring (§§ 1422–27)	376
56. kapitel. Entreprise (§§ 1428–36)	378

XIII

57. kapitel. Uanmodet forretningsførelse (§§ 1437–40)	379
58. kapitel. Gaver (§§ 1441–48)	380
59. kapitel. Spil og væddemål (§§ 1449–51)	381
60. kapitel. Betaling i urigtig formening om skyld (§§ 1452–57)	382
II. MOTIVER	385

I

Det nye lovudkast

1. BOG – ALMINDELIG DEL

I. RETSGODERNE OG DERES BESKYTTELSE

1. kapitel

§ 1

Ethvert menneske har – med de af loven fastsatte begrænsninger – ret til sit livs og legems ukrænkelighed, til bevægelsesfrihed, ret til mundtlig og skriftlig frit at udtrykke sine tanker, til personligt og økonomisk samkvem med andre borgere, ret til ære, til sit private livs fred, sit navn, sin ejendom, sit erhverv og til ethvert andet gode, der, selvom det ikke er omtalt i loven, samfundsmæssigt fortjener retsordenens beskyttelse og praktisk egner sig dertil.

Beskyttelsen for navnet tilkommer ikke blot enkeltpersoner, men også aktieselskaber, interessentskaber, foreninger, selskaber, undervisningsanstalter, stiftelser og andre selvejende institutioner, domstole, forvaltningsorganer og enhver anden lovlig indretning og sammenslutning.

Enhver er berettiget til nødværge for at værne sine retsgoder ved handlinger, som er nødvendige for at modstå eller afværge ethvert begyndt eller overhængende angreb, og som ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

§ 2

Den, der ved en handling eller anden adfærd tilføjer en anden en skade, er pligtig at erstatte denne,

når denne handling eller adfærd af et samvittighedsfuldt og for sin næstes vel omhyggeligt menneske kunne påregnes at medføre skade, således at han enten ville have undladt den eller truffet særlige forholdsregler,

når skaden er tilføjet et retsgode,

når handlingen eller adfærden enten ifølge loven eller ifølge behovene på vedkommende livsområde må anses for samfundsskadelig,

og den praktisk egner sig til at modvirkes gennem erstatning.

Hvor der i lovene bruges udtrykket »retstridigt«, »uretmæssigt«, »ulovligt« e. l., må den handlendes adfærd være af den nu anførte art. Hvis skaden er af ikke-økonomisk art, skal han under de nedenfor angivne betingelser erlægge en bod.

Forbud kan nedlægges, selvom handlingen ikke af den handlende kunne påregnes at ville medføre skade.

Det er uden betydning for erstatningsansvaret, om skaden tilføjes ved ydre, legemlige midler, eller om den tilføjes ad sjælelig vej (rystelser, lidelser o. l.).

Hvis en skade på en kvindes liv eller legeme også medfører en beskadigelse af hendes foster, kan der ved erstatningens fastsættelse også tages hensyn hertil.

§ 3

En handling eller anden adfærd, der volder skade, er tilladt, når den er nødvendig til afværgelse af en truende fare for person eller gods, og skadetilføjelsen i forhold hertil må anses for at være af underordnet betydning. Denne handling eller adfærd kan ikke modvirkes ved nødværge eller forbud, men den, i hvis interesse der handles, er forpligtet til at give den skadelidte erstatning.

For at redde en moders liv er det tilladt at ofre hendes foster.

Udøvelsen af en ret, der forvolder skade på et andet menneskes goder, medfører erstatningsansvar, dersom det må antages, at den kun er foretaget i den hensigt at skade en anden.

§ 4

Den, der efter de angivne regler er ansvarlig for en handling eller anden adfærd, være sig som forsætlig eller uagtsomt handlende, skal erstatte hele det økonomiske tab, der er tilføjet den skadelidte. Endvidere skal han yde den krænkede en godtgørelse for tort (ærekrænkende eller andre nedsættende udtalelser eller behandlinger), lidelse, lyde og vanskik og for den forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold, som handlingen eller adfærden har forvoldt. Er en retskrænkelse forvoldt ved en utilbørlig handling, der er udtryk for skadelyst eller grov hensynsløshed, kan den skyldige tilpligtes at tilsvare den krænkede en under hensyn til handlingens beskaffenhed og den skyldiges betalingsevne afpasset bod. Der bør navnlig pålægges bod for handlinger, overfor hvilke retsreglerne iøvrigt ikke giver fyldestgørende værn.

En handling eller anden adfærd, der forvolder skade som ovennævnt, forpligter ikke til erstatning m. v. og kan ikke hindres ved

nødværge eller forbud, når skadetilføjelsen er begrundet i opdragelsens, helbredelsens eller retshåndhævelsens øjemed, i den enkeltes frie valg af personlige eller økonomiske forbindelser, i sagligt beføjet og loyal kritik, i en kappestrid indenfor rimelige grænser eller i andet samfundsmæssigt berettiget formål.

Hvis den skadelidte har givet sit samtykke til den skadegørende handling eller adfærd, ifalder den handlende ikke erstatningsansvar, ligesom nødværge eller forbud ikke kan anvendes.

§ 5

Ved fastsættelsen af den i § 4 stk. 1, 3. og 4. punktum nævnte bod bliver yderligere at tage hensyn til arten af det krænkede gode, den tilføjede lidelses styrke og skyldens grad.

Har flere medvirket til handlingen, pålægges der hver enkelt særskilt bod; under særlige omstændigheder kan bod dog pålægges solidarisk.

§ 6

Den, som efter de ovennævnte regler er ansvarlig for en krænkelse af en anden persons legeme, skal, hvis krænkelsen har medført døden, dømmes til at give den, som derved har mistet en forsørger, erstatning for det tab, han antages derigennem at lide, fastsat til en sum een gang for alle eller til et løbende underholdsbidrag, i sidste fald mod eller uden sikkerhedsstillelse, samt godtgørelse for forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold, men ikke for sjælelig lidelse, medmindre en bod på grund af ganske særlige omstændigheder må anses for rimelig.

Under de sidstnævnte omstændigheder kan boden også idømmes, selvom afdøde ikke var forsørger af vedkommende krænkede.

Den, der efter de omstående regler er ansvarlig for en andens død, skal også erstatte rimelige begravelsesomkostninger.

§ 7

Krav på godtgørelse og bod efter foranstående bestemmelser kan ikke overføres til andre, forinden dets størrelse er fastslået ved forlig eller dom; dog kan krav på bod overgå til den berettigedes arvinger, når det af afdøde var gjort retslig gældende ved sagsanlæg eller under en straffesag ved kravets fremsættelse i retten eller i et til denne indleveret anklageskrift eller stævning.

Krav om bod skal gøres gældende inden 6 måneder, efter at den krænkede har fået sådan kundskab, at han ville være i stand til at gøre kravet gældende ved en nordisk domstol.

§ 8

En bod skal desuden kunne idømmes, selvom den skadelidende er død og ikke har efterladt sig ægtefælle eller arvinger. Bodan tilfalder i dette tilfælde staten.

§ 9

Ved tingskade tilkommer erstatningen den eller dem, der har ret til tingen, eller personer, der, fordi de bærer faren for tingen, vil lide tab ved, at den forringes eller går til grunde.

§ 10

Den, der bemyndiger en anden til på sine vegne at udføre et hverv, skal erstatte den skade, som omfattes af § 2, og som den bemyndigede forvolder trediemand, når skaden sker under hvervets udførelse ved normale midler, og forudsat, at hvervgiveren har ret til kontrol med den, der udfører hvervet.

Den bemyndigede er erstatningsansvarlig for skaden overfor trediemand og overfor hvervgiveren efter de ovenfor givne almindelige regler. Hvis den bemyndigede kun har udvist uagtsomhed, kan hans erstatningsansvar overfor hvervgiveren dog efter omstændighederne nedsættes eller helt bortfalde.

§ 11

Er en skade voldt af flere i forening, hæfter de alle solidarisk overfor den skadelidte. Indbyrdes hæfter de i forhold til den af hver enkelt udviste skyld. En forudgående aftale om erstatningsansvarets fordeling er ugyldig, hvis den må anses som stridende mod almindelig hæderlighed.

§ 12

Dersom den skadelidte selv har medvirket til skadens opståen, fordeles tabet efter skylden hos hver af de handlende.

Samme regel gælder ved gensidig skadeforvoldelse.

Ved skyld forstås i denne paragraf og i § 11 den adfærd, som pådrager erstatningsansvar efter § 2.

§ 13

Har trediemand ydet skadelidte hjælp i anledning af skaden, formindsker dette ikke skadelidtes krav på erstatning hos skadevolderen.

Dog indtræder trediemand i skadelidtes erstatningskrav, hvis skadesløsholdelsen er sket i medfør af et tjenesteforhold mellem trediemand

og skadelidte eller i henhold til en forsikringsaftale, jfr. herved § 1329. Dette krav kan dog hverken overstige skadelidtes krav eller trediemands eget tab ved skadesløsholdelsen.

§ 14

Hvor en person har voldt skade ved en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov, og som iøvrigt må anses for forholdsvis undskyldelig, idet manglende omhu for næstens goder ikke ellers stemmer med den handlendes karakter, og erstatningsansvaret ville ramme ham uforholdsmæssig hårdt, kan erstatningen nedsættes, dersom det findes rimeligt under hensyntagen til sagens samtlige omstændigheder, derunder navnlig forholdet mellem skadevolderens og den skadelidtes evne til at bære tabet, og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

Om nedsættelse af erstatningen, hvor tabet dækkes af et forsikringsselskab, se § 1329, og om nedsættelse af erstatningen for børn under 15 år og sindsyge, se §§ 145 og 146.

§ 15

Til dækning af erstatningsansvar eller bod skal der kunne ske tilbageholdelse af arbejdsgiveren i skadevolderens løn, indtil erstatningen eller boden er betalt.

Krav på erstatning eller bod går under fyldestgørelse forud for bødekraft.

2. kapitel

SÆRLIGE ANSVARSREGLER OG ALMINDELIGE BEVISBYRDEREGLER

§ 16

Den, der kræver erstatning, har bevisbyrden for, at de i de foregående regler fastsatte betingelser herfor er til stede.

§ 17

Såfremt et motorkøretøj forvolder skade ved påkørsel, sammenstød, væltning eller andet lignende kørselsuheld eller ved en i motor eller beholdere opstået eksplosion eller brand, er den for motorkøretøjet ansvarlige forpligtet til at erstatte skaden, medmindre det fremgår af omstændighederne, at denne ikke kunne være afværget ved den agtpågivenhed og omhu, der udkræves ved benyttelse af motor-

køretøjer såvel i henseende til driften som i henseende til materiellet. Efter de samme regler er den for motorkøretøjet ansvarlige forpligtet til at erstatte skaden, der bevirkes ved, at vejfarendes heste bliver sky for motorkøretøjet, såfremt det må antages, at skaden ikke står i forbindelse med nogen særlig skyhed hos hestene.

Erstatningsansvaret påhviler den — være sig ejer eller bruger — der benytter motorkøretøjet eller lader det benytte. Erstatningsansvaret påhviler tillige føreren, såfremt skaden skyldes overtrædelse af nogen ham som sådan påhvilende forpligtelse.

Den til erstatning berettigede kan for erstatningen med påløbende omkostninger holde sig til motorkøretøjet, såfremt erstatningsansvar påhviler den, der ejede køretøjet, da skaden indtraf, eller den, der da var retmæssig bruger deraf. Denne hæftelse går forud for anden på køretøjet hvilende gæld.

§ 18

Sker der som følge af et luftfartøjs benyttelse til luftfart skade på person eller ting udenfor fartøjet, er ejeren, henholdsvis den, for hvis regning luftfartøjet benyttes, forpligtet til at erstatte skaden, selvom skaden er hændelig.

Reglen i 1. stykke kommer ikke til anvendelse, når det drejer sig om skade, der forårsages på person eller ting, som befinder sig indenfor området af en godkendt landingsplads.

Reglen i § 17, sidste stk., finder tilsvarende anvendelse.

§ 19

Den skade på person eller ting, der ved jernbanedrift tilføjes de rejsende eller andre, for hvem der ikke på grund af tjenesteforhold til banen gælder særlige erstatningsregler, er jernbanen pligtig at erstatte, selvom skaden er hændelig.

Foranlediger gnister eller gløder fra et lokomotiv ildsvåde på ejendom, fast eller rørlig, udenfor jernbanens grænser, tilsvares skaden af jernbanen.

Skade, der er en følge af, at genstande udenfor jernbanens område er anbragte i strid med de bestemmelser, der måtte være truffet til beskyttelse mod brandfare, eller af, at der efter påbegyndelsen af jernbanens anlæg er anbragt genstande, der forøger den fra jernbanedriften stammende brandfare, er jernbanen ikke pligtig at erstatte, medmindre der er udvist fejl fra dens side.

Skade på genstande, der er anbragt udenfor jernbanens grænser efter påbegyndelsen af dens anlæg og under sådanne omstændigheder,

at anbringelsen på grund af genstandenes beskaffenhed eller værdi må anses for usædvanlig, erstattes ikke.

Skade på bygninger, der er opførte efter begyndelsen af banens anlæg, såvelsom genstande, anbragte i sådanne, erstattes ej heller, medmindre de pågældende bygninger i brugsøjemed træder i stedet for tidligere, før banens anlæg opførte eller er normale tilbygninger til eller udvidelser af sådanne.

§ 20

Erstatningsansvar efter dette kap.s §§ 17-19 og 21 bortfalder, når det oplyses, at den skadelidte selv ved forsæt eller grov uagtsomhed har hidført skaden.

Er der ved sammenstød mellem to befordringsmidler eller på anden måde skyld på begge sider – og eventuelt tillige fra tredjemands side – afgøres det efter beskaffenheden af de begåede fejl, om og i hvilket forhold erstatning skal ydes.

§ 21

Den, der besidder vilde dyr, svarer for al den skade, disse forvolder.

Såfremt en hund bider sagesløs person eller på anden måde volder ham skade på person eller ejendom, er besidderen pligtig at erstatte skaden og at udrede godtgørelse for svie og smerte, lyde og vanskik.

II. AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER

3. kapitel

AFSLUTNING AF AFTALER

§ 22

Løfter og kontrakter skal holdes i alle deres ord og punkter, medmindre de strider mod almindelig hæderlighed.

Et løfte eller en kontrakt skal forstås således, som ordene efter almindelig sprogbrug betyder. Kun hvis det kan bevises, at begge parter har forstået ordene på en fra almindelig sprogbrug afvigende måde, skal denne særlige forståelse være bindende.

Samme regler gælder andre private viljeserklæringer.

Tilbud og svar på tilbud er bindende for afgiveren. Reglerne i §§ 23-30 kommer til anvendelse, forsåvidt ikke andet følger af tilbudet eller svaret eller af handelsbrug eller anden sædvane.

§ 23

Har tilbudsgiveren fastsat en frist for antagelse af tilbudet, må antagende svar være kommet frem til ham inden fristens udløb.

Fristen regnes, hvis tilbudet er gjort i brev, fra den dag, brevet er dateret, og hvis det er gjort i telegram, fra den tid på dagen, da telegrammet er indleveret til afsendelsesstedets telegrafstation.

§ 24

Gøres tilbud i brev eller telegram, uden at der fastsættes nogen frist for antagelse, må antagende svar være kommet frem til tilbudsgiveren inden udløbet af det tidsrum, som ved tilbudets afgivelse af ham kunne påregnes at ville medgå. Ved beregningen af dette tidsrum forudsættes, når ikke andet følger af omstændighederne, at tilbudet kommer frem i rette tid, samt at svaret afsendes uden ophold, efter at den, til hvem tilbudet er rettet, har haft rimelig betæknings-tid, og at det ikke forsinkes undervejs. Er tilbudet gjort i telegram, skal antagelsen sendes telegrafisk, hvis den ikke på anden måde kommer lige så tidligt frem.

Tilbud, som fremsættes mundtlig uden at give frist for antagelse, må antages straks.

§ 25

Kommer antagende svar for sent frem, anses det som nyt tilbud.

Dette gælder dog ikke, hvis afsenderen af svaret går ud fra, at det er kommet frem i rette tid, og tilbudsgiveren må indse dette. I så fald skal denne, hvis han ikke vil godkende svaret, uden ugrundet ophold give afsenderen meddelelse derom. Undlader han dette, anses aftalen for sluttet.

§ 26

Afslås tilbudet, er det bortfaldet, selv om fristen for svar endnu ikke er udløbet.

§ 27

Svar, som går ud på, at tilbud antages, men som på grund af tillæg, indskrænkninger eller forbehold ikke stemmer med tilbudet, anses som afslag i forbindelse med nyt tilbud.

Dette gælder dog ikke, når afsenderen af svaret går ud fra, at det er overensstemmende med tilbudet, og tilbudsgiveren må indse dette. I så fald skal denne, hvis han ikke vil godkende svaret, uden ugrundet ophold give meddelelse derom. Undlader han dette, anses aftale for sluttet med det indhold, svaret har.

§ 28

Tilbud eller svar, som tilbagekaldes, er bortfaldet, såfremt tilbagekaldelsen kommer frem til den anden part forinden eller samtidig med, at tilbudet eller svaret kommer til hans kundskab.

§ 29

Har tilbudsgiveren erklæret, at han vil anse den anden parts tavshed for antagelse af tilbudet, eller fremgår det iøvrigt af forholdet, at han ikke venter udtrykkeligt svar, er den anden part alligevel pligtig til, såfremt han vil antage tilbudet, på forespørgsel at afgive erklæring derom. Undlader han dette, er tilbudet bortfaldet.

§ 30

Har nogen i henvendelse, som ellers ville være at anse som tilbud, anvendt ordene »uden forbindtlighed«, »uden obligo« eller lignende udtryk, anses henvendelsen alene som opfordring til at gøre tilbud i overensstemmelse med dens indhold. Fremkommer sådant tilbud inden rimelig tid fra nogen, som henvendelsen er rettet til, og må modtageren gå ud fra, at det er fremkaldt ved henvendelsen, skal han uden ugrundet ophold give tilbudsgiveren meddelelse, hvis han ikke vil antage det. Undlader han dette, anses tilbudet for antaget.

4. kapitel

FULDMAGT

§ 31

Den, som har givet en anden fuldmagt til at indgå en aftale eller afgive andre viljeserklæringer, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet overfor trediemand ved viljeserklæring, som fuldmægtigen afgiver i fuldmagtsgiverens navn og indenfor fuldmagtens grænser.

Indtager nogen ifølge aftale med en anden en stilling, som efter lov eller sædvane medfører beføjelse for ham til indenfor visse grænser at handle på den andens vegne, anses han for befuldmægtiget til at afgive viljeserklæringer, som falder indenfor disse grænser.

§ 32

Har fuldmægtigen ved aftalens indgåelse eller anden viljeserklæring afgivet i strid med fuldmagtsgiverens forskrifter, er

viljeserklæringen ikke bindende for denne, såfremt trediemand indså eller burde indse, at fuldmægtigen således overskred sin beføjelse.

Er fuldmagten en sådan som omtalt i § 39, og har fuldmægtigen ved viljeserklæringens afgivelse overskredet sin beføjelse, er viljeserklæringen ikke bindende for fuldmagtsgiveren, selvom trediemand var i god tro.

§ 33

Vil fuldmagtsgiveren tilbagekalde en sådan fuldmagt som omtalt i §§ 34-37, har han, selv om han har underrettet fuldmægtigen om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, at foretage, hvad der i de nævnte paragraffer for hvert enkelt tilfælde er foreskrevet; er flere af disse forskrifter anvendelige på samme fuldmagt, bliver de alle at iagttage.

Den trediemand, overfor hvem en fuldmagt er tilbagekaldt på den i § 34 omtalte måde, kan ikke påberåbe sig, at tilbagekaldelse ikke er sket på anden måde.

§ 34

En fuldmagt, som er bragt til trediemands kundskab ved en til ham særskilt rettet erklæring fra fuldmagtsgiveren, er tilbagekaldt, når særskilt erklæring om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, er kommet frem til trediemand.

§ 35

En fuldmagt, som af fuldmagtsgiveren er offentlig bekendtgjort i bladene eller på anden måde, tilbagekaldes ved en erklæring, som bekendtgøres på samme måde.

Er dette ikke muligt, skal tilbagekaldelsen tilkendegives på anden lige så virksom måde. Fuldmagtsgiveren kan forlange, at den i § 38 omtalte myndighed skal afgøre, hvad han i så henseende har at foretage.

§ 36

En sådan fuldmagt, som omtales i § 31, 2. stk. tilbagekaldes derved, at fuldmægtigen fjernes fra stillingen.

§ 37

En skriftlig fuldmagt, som er overgivet fuldmægtigen, og som må anses bestemt til at være i hans besiddelse og at forevises for trediemand, tilbagekaldes derved, at den på fuldmagtsgiverens forlangende tilbagegives ham eller tilintetgøres.

Fuldmægtigen er pligtig til på forlangende at give fuldmagten tilbage til fuldmagtsgiveren.

§ 38

Gør fuldmagtsgiveren det antageligt, at en sådan fuldmagt som i § 37 omtalt er forkommet eller af anden grund ikke kan erholdes tilbage inden rimelig tid, kan den erklæres for uvirksom.

Den retsmyndighed, der skal afsige kendelse herom, og den nærmere fremgangsmåde, der skal benyttes for at få fuldmagten erklæret uvirksom, fastsættes i de enkelte landes lovgivning, der kan bestemme, at kendelse herom skal være endelig og upåankelig.

§ 39

En fuldmagt, der alene hviler på fuldmagtsgiverens erklæring til fuldmægtigen, er tilbagekaldt, når erklæringen om, at fuldmagten ikke længere skal gælde, er kommet frem til fuldmægtigen.

§ 40

Har fuldmagtsgiveren særlig grund til at formode, at fuldmægtigen, uagtet fuldmagten er tilbagekaldt eller erklæret uvirksom, på hans vegne vil afgive en viljeserklæring overfor en bestemt trediemand, skal han, hvis han må antage, at denne er ubekendt med, at fuldmagten ikke længere gælder, så vidt muligt give ham meddelelse herom. Undlader han dette, bliver viljeserklæringen bindende for ham, såfremt trediemand var i god tro.

§ 41

Er fuldmagten ikke tilbagekaldt eller erklæret for uvirksom, men har fuldmagtsgiveren forbudt fuldmægtigen at gøre brug af den eller på anden måde tilkendegivet, at den ikke længere skal gælde, er en viljeserklæring, som foretages i henhold til fuldmagten, ikke bindende for fuldmagtsgiveren, såfremt trediemand havde eller burde have kundskab om forholdet.

§ 42

Dør fuldmagtsgiveren, er fuldmagten alligevel gældende, forsåvidt det ikke følger af særlige omstændigheder, at den skal bortfalde. Selv om sådanne omstændigheder foreligger, er dog en på fuldmagten støttet viljeserklæring gældende overfor dødsboet, såfremt trediemand hverken havde eller burde have kendskab om dødsfaldet og dets betydning for fuldmægtigens beføjelse til at afgive viljeserklæ-

ringen; er fuldmagten en sådan som omtalt i § 39, udkræves det til viljeserklæringens gyldighed, at heller ikke fuldmægtigen havde eller burde have sådan kundskab, da han afgav viljeserklæringen.

Fuldmagten ophører fra det tidspunkt, fuldmagtsgiverens bo tages under offentlig skiftebehandling som gældsfragåelsesbo eller bliver erklæret konkurs.

§ 43

Bliver fuldmagtsgiveren umyndiggjort eller erklæret konkurs, erhverver trediemand ikke ved viljeserklæring fra fuldmægtigen anden retsstilling overfor den umyndiggjorte eller konkursboet, end han ville have erhvervet, hvis viljeserklæringen var afgivet af fuldmagtsgiveren selv.

§ 44

Forsåvidt lovgivningen kræver bekendtgørelse af skiftebehandling eller umyndiggørelse af hensyn til godtroende trediemand, er denne også nødvendig overfor den, der handler med fallentens eller den umyndiggjortes fuldmægtig.

Hvor god tro i de nævnte tilfælde er en betingelse for trediemands retserhvervelse, må også fuldmægtigen være i god tro, hvis fuldmagten er en sådan som omtalt i § 39.

§ 45

Er fuldmagtsgiveren død, umyndiggjort eller kommet under konkurs, kan fuldmægtigen, indtil de fornødne foranstaltninger kan træffes af boet eller værgeren, i kraft af fuldmagten afgive de viljeserklæringer, som er nødvendige for at beskytte boet eller den umyndiggjorte mod tab.

§ 46

Den, der optræder som fuldmægtig for en anden, indestår for, at han har fornøden fuldmagt. Oplyser han ikke, at han havde sådan, eller at hans viljeserklæring er godkendt af den opgivne fuldmagtsgiver eller af andre grunde er bindende for denne, skal han erstatte den skade, som trediemand lider ved, at viljeserklæringen ikke kan gøres gældende mod den opgivne fuldmagtsgiver.

Denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse, når trediemand vidste eller burde vide, at den, som afgav viljeserklæringen, ikke havde fornøden fuldmagt. Ej heller kommer den til anvendelse, når den, som afgav viljeserklæringen, handlede i henhold til en fuldmagt, der var ugyldig eller uvirksom af grunde, som han var uvidende om, og som trediemand ikke kunne påregne, at han vidste besked om.

§ 47

Hvad ovenfor i dette kapitel er fastsat om fuldmagt til at afgive viljeserklæringer, finder tilsvarende anvendelse på fuldmagt til at optræde for fuldmagtsgiveren ved viljeserklæringer, som afgives overfor ham.

Hvad der i den gældende lovgivning særligt er fastsat for enkelte fuldmagtsforhold, forandres ikke ved reglerne i dette kapitel.

§ 48

Et løfte, der efter sit indhold går ud på umiddelbart at binde løftegiver overfor trediemand, kan gøres gældende af denne.

Løftemodtager kan tilbagekalde trediemands ret, medmindre han har lovet trediemand ikke at gøre det, eller opfyldelse har fundet sted overfor denne.

Tilbagekaldelse er endvidere udelukket, hvor lovgivningens regler medfører, at trediemands ret er uigenkaldelig, samt i tilfælde, hvor løftemodtageren er afskåret fra selv at tillægge sig den lovede ydelse, og han af denne eller af anden grund savner retslig interesse i at udøve tilbagekaldelsesretten.

Løftemodtagerens tilbagekaldelsesret overgår til hans arvinger og kreditorer, medmindre andet er særligt hjemlet i loven.

5. kapitel

UGYLDIGE VILJESERKLÆRINGER

§ 49

Er en viljeserklæring fremkaldt ved personlig vold eller trusel om øjeblikkelig anvendelse af sådan, er den ikke bindende for den tvungne.

Er tvangen udøvet af trediemand, og var den, til hvem erklæringen er afgivet, i god tro, må den tvungne, hvis han overfor ham vil påberåbe sig tvangen, give ham meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at tvangen er ophørt. Undlader han det, er han bundet ved erklæringen.

§ 50

Er en viljeserklæring fremkaldt ved anden tvang end i § 49 omtalt, er den ikke bindende for den tvungne, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, selv har udøvet tvangen eller har indset eller burdet

indse, at erklæringen retstridigt var fremkaldt ved tvang fra trediemands side.

§ 51

En viljeserklæring er ikke bindende for afgiveren, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, har fremkaldt den ved svig eller har indset eller burdet indse, at den var fremkaldt ved svig fra trediemands side.

Har den, til hvem erklæringen er afgivet, svigagtig givet urigtige oplysninger om omstændigheder, som kan antages at være af betydning for erklæringen, eller gjort sig skyldig i svigagtig fortielse af sådanne omstændigheder, anses erklæringen for at være fremkaldt ved den således udviste svig, medmindre det gøres antageligt, at denne ikke har indvirket på erklæringen.

§ 52

Når nogen har udnyttet en andens nød, letsind, enfoldighed, uerfarenhed eller et mellem dem bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge fordele, som står i åbenbart misforhold til, hvad derfor ydes, eller som der ikke skal ydes vederlag for, er den, der således er udnyttet, ikke bunden ved den af ham afgivne viljeserklæring.

Det samme gælder, hvis trediemand har gjort sig skyldig i et sådant forhold som i 1. stk. omtalt, og den, til hvem viljeserklæringen er afgivet, indså eller burde indse dette.

§ 53

Den, der har afgivet en viljeserklæring, som ved fejlskrift eller anden fejltagelse fra hans side har fået andet indhold end tilsigtet, er ikke bundet ved erklæringens indhold, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, indså eller burde indse, at der forelå en fejltagelse.

Bliver en afgiven viljeserklæring, som befordres ved telegraf eller mundtlig fremføres ved bud, forvansket ved fejl fra telegrafvæsenets side eller ved urigtig gengivelse af budet, er afgiveren ikke bundet ved erklæringen i den skikkelse, hvori den kom frem, selvom den, til hvem erklæringen er afgivet, var i god tro. Vil afgiveren gøre gældende, at erklæringen er uforbindende, har han dog at give meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at forvanskningen er kommet til hans kundskab. Undlader han det, er han bundet ved erklæringen i den skikkelse, hvor den kom frem, såfremt den, til hvem erklæringen er afgivet, var i god tro.

§ 54

Selvom en viljeserklæring ellers måtte anses for gyldig, kan den, til hvem erklæringen er afgivet, dog ikke påberåbe sig den, når det på grund af omstændigheder, som forelå, da erklæringen kom til hans kundskab, og hvorom han må antages at have været vidende, ville stride imod almindelig hæderlighed, om han gjorde den gældende.

§ 55

Er en skriftlig viljeserklæring oprettet på skrømt, og har den, til hvem erklæringen er afgivet, overdraget en ret ifølge samme til en godtroende trediemand, kan det ikke overfor denne gøres gældende, at erklæringen var afgivet på skrømt.

§ 56

Er kvittering for et pengebeløb frakommet kreditor uden hans vilje, bliver skyldneren desuagtet frigjort ved betaling, som han efter forfaldstid i god tro erlægger mod kvitteringens udlevering.

§ 57

Har nogen lovet at erlægge en særlig bod, bestående af penge eller andet, for det tilfælde, at han ikke opfylder en ham påhvilende forpligtelse eller iøvrigt foretager eller undlader en handling, kan boden nedsættes, hvis det findes at være åbenbart ubilligt, om den skulle erlægges i sin helhed. Ved afgørelsen heraf skal der tages hensyn ikke blot til det tab, som den efter løftet berettigede lider, men også til den interesse han iøvrigt har i handlingens foretagelse eller undladelse, såvelsom til de øvrige foreliggende omstændigheder. Er en forbrudt bod erlagt uden forbehold, kan tilbagesøgning ikke finde sted under påberåbelse af, hvad foran er bestemt.

§ 58

Er det i en aftale vedtaget, at den ene part, hvis aftalen hæves på grund af misligholdelse fra hans side, skal have forbrudt sin ret til at kræve tilbage, hvad han har erlagt, eller desuagtet skal erlægge, hvad der påhviler ham, finder bestemmelserne i § 57, 1. stk. tilsvarende anvendelse.

Det samme gælder, hvis det er vedtaget, at pant eller anden sikkerhed, som er stillet for opfyldelsen af en forpligtelse, skal være forbrudt, hvis forpligtelsen ikke opfyldes.

§ 59

Har nogen forpligtet sig til, at han af konkurrencehensyn ikke må drive forretning eller anden virksomhed af en vis art eller tage ansættelse i en sådan, er vedtagelsen ikke bindende for ham, forsåvidt den med hensyn til tid, sted eller andre forhold går videre end påkrævet for at værne imod konkurrence eller utilbørligt indskrænker den forpligtedes adgang til erhverv. I sidstnævnte henseende skal hensyn tages også til den interesse, den berettigede har i, at vedtagelsen efterkommes.

Har nogen, der er ansat i en forretning eller anden virksomhed, overfor dennes indehaver påtaget sig en forpligtelse af det ovenfor angivne indhold, som skal gælde efter ansættelsens ophør, bliver forpligtelsen uvirksom, hvis han opsiges eller afskediges, uden at han giver rimelig anledning dertil, eller han selv fratræder sin stilling, og indehaverens undladelse af at opfylde sine forpligtelser har givet ham gyldig grund dertil. Forpligtelsen er dog kun gældende for funktionæren i et år fra fratrædelsesdagen, medmindre han har modtaget eller modtager et i en skriftlig kontrakt fastsat rimeligt vederlag for indskrænkningen i hans adgang til erhverv. Dette vederlag skal i kontrakten være anført særskilt.

§ 60

Løfte om at overdrage alt, hvad løftegiveren ejer eller bliver ejer af, er ikke bindende.

6. kapitel

ALMINDELIGE BESTEMMELSER

§ 61

Når en viljeserklærings forbindende kraft er afhængig af, at den, til hvem erklæringen er afgivet, ikke havde eller burde have kundskab om et vist forhold eller iøvrigt var i god tro, bliver hensyn at tage til, hvad han indså eller burde indse på det tidspunkt, da viljeserklæringen blev ham bekendt. Dog kan der under særlige omstændigheder også tages hensyn til den kundskab, han har fået eller burde have fået efter det nævnte tidspunkt, men forinden viljeserklæringen har virket bestemmende på hans handlemåde.

§ 62

Når nogen, som efter de ovenstående regler om aftaler og viljeserklæringer skal »give meddelelse«, har indleveret meddelelsen til

befordring med telegraf eller post eller, hvor andet forsvarligt befordringsmiddel benyttes, har afgivet den til befordring dermed, går det ikke ud over ham, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

III. FÆLLES REGLER FOR FORPLIGTELSE, OPSTÅET VED SKADEGØRENDE HANDLINGER OG AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER

1

7. kapitel

FORPLIGTELSESNES INDHOLD OG OPFYLDELSE

Forpligtelsens indhold

§ 63

En fordringsret kan gå ud på erlæggelse af penge og andre artsbestemte ydelser, på udførelse af et arbejde, eller på en undladelse.

Dersom en person overdrager en anden en individuel ejendom, og denne endnu ikke er overleveret, kommer de fælles regler om forpligtelser til anvendelse på udleveringsretten, hvad enten denne er omsætningsbeskyttet eller ej.

§ 64

Dersom flere ifølge aftale er forpligtet til at yde penge eller andre artsbestemte genstande, hæfter de een for alle og alle for een, med mindre andet er aftalt.

Har en af dem betalt gælden, kan han afkræve hver enkelt af medskyldnerne hans del. Hvis en af medskyldnerne åbenbart ikke kan betale eller hans opholdssted er ukendt, må de andre udrede hver sin del af, hvad han ikke har betalt. Det samme gælder, hvis han ikke har betalt sin del inden 14 dage, efter at krav herom er fremsat eller på betryggende måde afsendt til ham.

§ 65

Har trediemand indfriet en anden påhvilende forpligtelse til en formueydelse, indtræder han i kreditors retsstilling, såfremt indfrielsen var nødvendig for, at han ikke selv skulle risikere at lide et væsentligt tab, f. eks. som pantlaver, eller såfremt skyldneren meddeler kreditor, at den, der fyldestgør denne, skal træde i kreditors sted. Det samme gælder, hvor trediemand har opfyldt forpligtelsen,

fordi han på grund af en undskyldelig vildfarelse mente sig forpligtet.

I andre tilfælde kan trediemand kun rejse krav på dækning hos skyldneren, hvis det med sikkerhed må antages, at skyldneren ville være blevet tvunget til at opfylde, og det ikke skønnes, at indfrielsen er sket i den hensigt at skade skyldneren.

§ 66

Betaling af pengeskyld skal erlægges på kreditors bopæl eller, hvis han driver forretning, på forretningsstedet, medmindre andet følger af aftalen eller særlige retsregler. Hvis kreditor flytter til et andet land, eller fordringen erhverves af en person i et andet land, skal betaling erlægges på det tidligere betalingssted.

Kreditor kan dog fordre betalingen erlagt på et andet sted i det land, hvor betaling skal ske, såfremt dette ikke medfører væsentlig ulempe eller udgift for skyldneren.

Er kreditor flyttet, eller fordringen kommet på andre hænder, uden at skyldneren har fået at vide, hvor betaling skal ske, medfører en deraf følgende forsinkelse med betalingen intet ansvar for skyldneren. Kreditor må dække udgifter og tab, som skyldneren har haft, fordi han ikke kendte forandringen.

Ved andre ydelser end penge, sker opfyldelsen på skyldnerens bopæl eller forretningssted, medmindre andet er aftalt.

§ 67

Ved gældsbreve, der er udstedt til ihændehaveeren, skal betaling ske i skyldnerens forretningslokale, når ikke andet er aftalt.

Samme regel anvendes på gældsbreve, der fremtræder som led i en sammenhørende udgivelse af et større antal gældsbreve med fælles tekst (massegældsbreve), eller som i anledning af indlån udstedes af banker eller andre, hvis virksomhed omfatter modtagelse af indlån.

§ 68

Er der ikke aftalt noget om betalingsdagen, er skyldneren forpligtet til at betale gælden, så snart kreditor forlanger det, og berettiget til at betale til enhver tid.

Hvis en fordrings forfaldsdag eller sidste rettidige betalingsdag falder på en helligdag, udskydes forfaldsdagen til den følgende søgnedag. Dette gælder også, når fordringen skal betales inden en vis frist, som udløber på en helligdag.

Hvis en fordring er rentebærende, kan skyldneren altid opsiges den

med et halvt års varsel, når der er forløbet 10 år fra fordringsrettens stiftelse, medmindre andet er bestemt i særlig lov. Aftaler i strid med denne regel er ugyldige.

§ 69

Er det tvivlsomt, hvilken mønt en fordring lyder på, formodes den pengeenhed at være aftalt, som er gangbar på opfyldelsesstedet, hvis det må antages, at der har været enighed om dette ved aftalens indgåelse, og omstændighederne iøvrigt ikke taler imod denne forståelse.

Ved pantebreve i fast ejendom gælder dog i tvivlstilfælde pengeenheden i det land, hvor ejendommen er beliggende.

§ 70

Lyder et gældsbrev på mønt, der ikke er gangbar på det sted, hvor betaling sker, kan betalingen, medmindre andet er aftalt, ske enten i den mønt, hvorpå gældsbrevet lyder, eller i stedets mønt efter værdien på betalingsdagen.

Ansaret, når forpligtelsen ikke opfyldes

§ 71

Ved ikke-opfyldelse forstås, at forpligtelsen ikke opfyldes til rette tid og på rette måde.

§ 72

Når en forpligtelse ikke opfyldes til rette tid og på rette måde, men dette skyldes kreditors forhold, har den forpligtede intet ansvar.

Har kreditors forhold hindret betaling, skal skyldneren, sålænge hindringen vedvarer, ikke svare renter, selvom gælden forud skulle forrentes.

§ 73

Skyldneren bør ved aftalens indgåelse sikre sig, at den kan opfyldes behørigt. Har han ikke udvist den agtpågivenhed, som forholdene kræver i denne henseende, bærer han ansaret, medmindre løftemodtageren var i ond tro med hensyn til hindringens tilstedeværelse. Har løftemodtageren kun udvist uagtsomhed, bærer løftegiveren dog ansaret, hvis han har garanteret rigtig opfyldelse eller handlet svigagtigt.

§ 74

Den, der lover en ydelse mod vederlag, bærer ansvar for vanhjemmel, der foreligger ved løftets afgivelse, selvom han ikke har udvist forsømmelighed.

Den, der iøvrigt overdrager en ret mod vederlag, bærer på samme måde ansvaret for, at den består, og for, at den kan overdrages.

Var løftemodtageren i ond tro, gælder samme regel, som er givet herom i § 73.

§ 75

Viser der sig efter aftalens indgåelse hindringer for rigtig opfyldelse, bærer skyldneren ansvaret, medmindre det oplyses, at ikke-opfyldelsen ikke hidrører fra hans eller hans medhjælpers forømmelse.

Den, der har lovet en formueydelse mod vederlag, kan ikke til sin frigørelse påberåbe sig sin egen eller sine medhjælperes manglende økonomiske evne.

Forøgelse af produktions- eller leveringsomkostninger eller vanskeligheder med hensyn til fremskaffelsen af en lovet artsbestemt ydelse kan ej heller påberåbes af skyldneren, medmindre han har taget fornødent forbehold, eller hindringen ikke burde være taget i betragtning ved aftalens indgåelse, og den iøvrigt er af en sådan usædvanlig beskaffenhed, at samfundsmæssige grunde kræver, at risikoen for dens opståen lægges på kreditor.

Skyldneren kan ikke påberåbe sig sin uvidenhed om forpligtelsens beståen.

§ 76

Betaler skyldneren ikke i rette tid et gælds-brev, hvis mønt ikke er gangbar på det sted, hvor betaling skal ske, og er gælds-brevets mønt faldet i kurs, har kreditor krav på erstatning for det tab, han derved måtte have lidt. Hvis omstændighederne ikke giver grundlag for at opgøre tabet anderledes, kan han kræve betaling i mønt, der er gangbar på det sted, hvor betaling skulle ske, efter kursen på den dag, da gælden skulle være betalt.

Kurstabet skal dog ikke erstattes, hvis forhalingen beror på kreditors forhold, jfr. § 72, eller skyldes lovgivningsforanstaltninger, stansninger i den almindelige samfærdsel eller lignende uovervindelige hindringer, som skyldneren ikke burde have regnet med ved gælds-brevets udstedelse.

§ 77

Hvis den, der ifølge aftale skylder et bestemt pengebeløb, ikke betaler i rette tid, skal han svare 5 pct. årlig rente fra den dag, da gælden skulle være betalt. Kreditor må dog minde skyldneren om betalingen, når det kræves af rimelig hensyntagen til skyldnerens

interesser. Forsømmer han dette, fritages skyldneren for at betale forhalingsrente, indtil påkrav gives.

Såfremt pengeskyld i andre tilfælde ikke betales i rette tid, skal skyldneren betale 5 pct. årlig rente fra den dag, da kreditor begyndte retsforfølgning til betaling af gælden.

Kunne kreditor på andet grundlag kræve højere rente, bevarer han retten hertil. Han beholder også sin ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker.

Det har sit forblivende ved de lovbestemmelser, der fastsætter forhalingsrenter for særlige forhold. Fører de til en lavere rente, kan retten bestemme, at skyldneren dog skal betale indtil 5 pct. årlig rente fra den dag, da kreditor begyndte retsforfølgning.

§ 78

Når den forpligtede bærer ansvaret for ikke-opfyldelse, har kreditor krav på, at forpligtelsen fremdeles opfyldes efter sit indhold.

Herfra undtages forpligtelser, der går ud på arbejde, eller hverv, der kan opsiges, eller en ydelse, hvor tidspunktet for opfyldelsen er det afgørende.

Endvidere kan forpligtelsen ikke kræves opfyldt, når det er umuligt for den forpligtede at opfylde den, og umuligheden ikke skyldes manglende økonomiske evner, samt når gennemførelsen af opfyldelsen ville medføre et uforholdsmæssigt værdispild eller en i forhold til kreditors interesse i opfyldelsen ganske unødigt opofrelse.

Er skyldneren på grund af opfyldeshindringer som omtalt i § 75, 3. stk. fri for ansvar for ikke-opfyldelse, kan det dog pålægges ham at yde mod forøget vederlag, hvis hindringen kun er af økonomisk karakter.

§ 79

Opfylder skyldneren ikke en indgået aftale på behørig måde, kan kreditor hæve denne, d. v. s. erklære, at aftalen ikke skal opfyldes, med den virkning, at udvekslingen af ydelser i henhold til aftalen bortfalder.

Kreditor kan dog ikke hæve aftalen, dersom ikke-opfyldelsen efter sin særlige karakter var eller af skyldneren måtte forudsættes at være af uvæsentlig betydning for kreditor, medmindre den forpligtede har handlet svigagtigt overfor kreditor, eller han udtrykkelig har indestået for, at selv en mindre væsentlig ikke-opfyldelse skulle undgås.

Kreditor kan allerede, inden tidspunktet for opfyldelsen er kommet, hæve aftalen, dersom det kan godtgøres, at opfyldelsen på grund af den forpligtedes forhold ikke vil finde sted.

§ 80

Har medkontrahenten erlagt en individuelt bestemt ydelse, kan han trods modpartens misligholdelse ikke hæve aftalen, medmindre han har taget forbehold i så henseende.

Selv om medkontrahenten har modtaget den anden parts ydelse, kan han hæve på grund af misligholdelsen, når ydelsen leveres tilbage uden væsentlig forringelse. Det samme gælder i de tilfælde, hvor den vel ikke kan leveres tilbage, men den misligholdende part bærer risikoen for ydelsens undergang eller forringelse, såsom hvor den er gået hædeligt til grunde.

§ 81

Den medkontrahent, der krænktes ved ikke-opfyldelsen, kan, når ansvarsbetingelserne er tilstede, kræve erstatning, således at han bliver stillet, som om kontrakten blev rigtig opfyldt. Hvis han tillige hæver kontrakten, omfatter erstatningen dækning dels for den lovede ydelses værdi, dels for andet tab forårsaget ved misligholdelsen.

Hvis han hæver, kan han, når ansvarsbetingelserne er tilstede, vælge at kræve erstatning for det tab, han har lidt ved at stole på kontrakten, således at han bliver stillet, som om aftalen slet ikke var indgået.

§ 82

Tager skyldneren ikke på forsvarlig måde hensyn til medkontrahentens interesse og medfører dette tab for denne, er skyldneren pligtig at yde erstatning til dækning heraf. Det samme gælder, hvis den ydelse, skyldneren leverer, volder skade på medkontrahentens person eller gods, og skyldneren ikke på forsvarlig måde har undersøgt og passet på ydelsen, eller hvor han trods kendskab til faren ikke har søgt at afværge skaden.

§ 83

Aftaler om ansvarsfritagelse for skadegørende handlinger eller for ukontraktmæssig opfyldelse er ikke gyldige, når der foreligger forsætlig eller groft forsømmelig adfærd.

Det har sit forblivende ved de særlige regler, der på dette område er hjemlet i den øvrige lovgivning.

8. kapitel

2

FORPLIGTELSENS OPHØR

Opfyldelse. Eftergivelse

§ 84

En forpligtelse ophører, når den opfyldes til rette tid og på rette måde, når kreditor antager en anden ydelse end den skyldige i dens sted, når kreditor eftergiver skylden, og når kreditor og skyldner bliver samme person.

§ 85

Har skyldneren flere forpligtelser overfor samme kreditor, og er den erlagte ydelse ikke tilstrækkelig til at opfylde alle forpligtelser, er den forpligtelse opfyldt, hvortil skyldneren har bestemt den erlagte ydelse.

Hvis skyldneren ikke har truffet sådan bestemmelse, er den forpligtelse opfyldt, som er forfalden; mellem flere forfaldne den, der giver kreditor den ringeste sikkerhed, og hvis de giver samme sikkerhed, den, der er mest byrdefuld for skyldneren, og mellem flere lige byrdefulde den ældste.

Er forpligtelserne ligestillet i de nævnte henseender, tilkommer afgørelsen kreditor.

§ 86

Skal skyldneren foruden hovedstol svare renter og omkostninger, og den erlagte ydelse ikke er tilstrækkelig til at dække alle disse krav, skal ydelsen først afdrages på omkostningerne, dernæst på renterne og sidst på hovedstolen.

Modregning

§ 87

Dersom to personer skylder hinanden ydelser af samme art, kan enhver af dem modregne sin fordring mod den andens, når den modregnendes fordring er forfalden, og han selv er berettiget til at erlægge.

Modregningen indtræder først fra det øjeblik, begæring om modretning kommer frem til kreditor. Fra dette øjeblik er de to mod-

regnede fordringer ophørt. Reglen i § 62 finder anvendelse på modregningsbegæringen.

§ 88

Debitor kan ikke uden kreditors samtykke modregne overfor fordringer på ydelser til dækning af personligt underhold.

Tilbagebetaling af beløb, som er modtaget til opbevaring eller til benyttelse i overgiverens interesse, kan ikke finde sted ved modregning, medmindre dette må anses for aftalt eller følger af særlig sædvane.

Skyldig erstatning for forsætlig skadetilføjelse kan ikke opfyldes ved modregning med et ældre krav.

Frigørelse ved deponering

§ 89

Bliver en skyldner på grund af kreditors forhold ude af stand til at opfylde sin forpligtelse til at erlægge en ydelse, bestående af penge eller værdipapirer, skal han være berettiget til for kreditors regning at deponere ydelsen i statsbanken eller andet godkendt forvaringssted, jfr. § 94, med den retsvirkning, at han anses, som om han havde opfyldt sin forpligtelse.

Det samme gælder, hvis kreditor undlader at foretage, hvad skyldneren kan kræve som betingelse for at yde, eller hvis der er begrundet tvivl om, hvem der er rette kreditor, og uvisheden herom ikke kan lægges skyldneren til last.

Om deponeringen skal skyldneren såvidt muligt underrette kreditor; undladelse heraf medfører erstatningspligt for deraf flydende tab.

§ 90

Skyldneren kan ikke kræve ydelsen tilbage, medmindre han ved deponeringen har taget forbehold derom.

Er sådant forbehold taget, har deponeringen ikke de i dette afsnit angivne retsvirkninger.

§ 91

Ved ydelsens deponering skal skyldneren angive, til fordel for hvem deponeringen sker, og oplyse, hvilket skyldforhold ydelsen angår.

Er angivelsen mangelfuld, og er ydelsen som følge deraf betalt til urigtig person, indtræder frigørelse ikke. Kreditor kan dog ikke af-

kræve skyldneren mere end det beløb, som er unddraget ham ved skyldnerens forsømmelse.

§ 92

Den deponerede ydelse skal udbetales til kreditor, når denne godtgør sin ret.

Har deponeringen fundet sted på grund af uvished om, hvem der er rette kreditor, kan ydelsen først kræves udbetalt, når det mellem de personer, der gør krav på ydelsen, ved dom, forlig eller på anden verbindende måde er endelig afgjort, hvem af dem retten tilkommer.

§ 93

Kreditors krav på den deponerede ydelse bortfalder efter udløbet af 10 år fra deponeringen. Indtil et år derefter kan ydelsen kræves tilbage af den, der har deponeret den.

Er sådant krav ikke rejst, tilfalder ydelsen statskassen.

§ 94

Deponering efter foranstående bestemmelser kan gyldigt finde sted i statsbanken eller i et andet pengeinstitut eller en offentlig kasse, der af ministeren er godkendt som gyldige forvaringssteder.

§ 95

Ministeren fastsætter de nærmere regler om de deponerede ydelsers forvaring.

3

ANDRE FÆLLESREGLER

§ 96

Hvor en persons retserhvervelse i loven er betinget af, at han er i god tro, forstås herved — hvor intet andet er bestemt — at den pågældende ikke kendte en andens bedre ret og i så henseende har udvist den agtpågivenhed, som forholdene krævede.

Ved omsætningsbeskyttelse i loven forstås, at en erhverver ifølge aftale for sin erhvervelse af en ret er beskyttet mod retsforfølgning fra overdragerens kreditorer, mod overdragerens forgængere i ejendomsretten og mod senere omsætningserhververe.

§ 97

Hvor der i loven er fastsat en frist, medregnes, når intet andet er bestemt, ikke den dag, der er udgangspunkt for fristen.

§ 98

Reglerne i nærværende 1. bog, Almindelig del §§ 1-97 finder anvendelse på de i de følgende bøger omhandlede forhold, medmindre der i disse bøggers paragraffer er givet en anden regel.

Når der i lovbogen er henvist til paragraffer, blot med tallet på disse, uden angivelse af, at det er en anden lov, der citeres, gælder henvisningen lovbogens paragraffer.

2. BOG – PERSONRETTE

9. kapitel

RETSEVNE OG HANDLEEVNE

§ 99

Retsevnen er evnen til at have rettigheder og pligter.

Handleevnen er evnen til at råde over sin person og ejendom og ved egne handlinger at stifte rettigheder og forpligtelser.

Ethvert menneske har retsevne.

Ethvert menneske har handleevne, dersom denne ikke på grund af ung alder, umyndiggørelse, sindsygdom, åndsvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstande er indskrænket eller ophævet ved andre bestemmelser i loven.

§ 100

Foreninger, selskaber, stiftelser og andre selvejende institutioner har retsevne og handleevne i overensstemmelse med de i deres vedtægter eller i særlige love fastsatte regler.

10. kapitel

MYNDIGHED, UMYNDIGHED OG VÆRGEMÅL

Myndige, mindreårige og umyndiggjorte

§ 101

Den, der er under 21 år, er umyndig; den, der er 21 år eller derover, er myndig, men kan under de i § 102 anførte forhold gøres umyndig.

Den førstnævnte klasse umyndige kaldes i nærværende lovbog mindreårige, den sidstnævnte kaldes umyndiggjorte, begge klasser under eet kaldes umyndige.

§ 102

Den, der er fyldt 21 år, kan umyndiggøres, såfremt han:

1. På grund af sindsygdom, åndsvaghed eller anden sjælelig forstyrrelse er uskikket til at tage vare på sine personlige eller økonomiske retsforhold.
2. Ved ødselhed eller anden uforsvarlig adfærd udsætter sin eller sin families velfærd for fare.

3. På grund af drikfældighed eller lignende last er uskikket til at tage vare på sine personlige eller økonomiske retsforhold.

4. På grund af alderdomsvækkelse eller anden sjælelig skrøbelighed tiltrænger beskyttelse mod påviselig fare for egennyttige efterstræbelser fra andres side.

5. På grundlag af legemlig mangel, sygdom eller anden skrøbelighed er mindre skikket til at tage vare på sine personlige eller økonomiske retsforhold og selv ønsker at blive umyndiggjort.

Umyndiggørelsen omfatter dog ikke omsorgen for den umyndiggjortes person, medmindre særlig bestemmelse herom træffes af retten, jfr. § 129.

§ 103

Den ret til at træffe aftaler om personligt arbejde og den ret til at råde over sin person, derunder bestemme sit opholdssted, som tilkommer en umyndig, kan ophæves af retten, henholdsvis når hensynet til den umyndiges velfærd kræver det, jfr. § 122, og når retten skønner, at den umyndige er ude af stand til at drage tilbørlig omsorg for sin person, jfr. § 129.

§ 104

Umyndiggørelsesdekretet og det i § 103 nævnte dekret tinglyses i den underretskreds, hvor den umyndiggjorte har sit hjemting. Om tinglysningen gælder reglerne i §§ 659, stk. 2, 661 og 662. Når umyndiggørelsen er tinglyst, har den gyldighed selv overfor aftaler, der i god tro indgås med den umyndiggjorte. Overfor aftaler om fast ejendom skal der tillige ske tinglysning efter § 551. Tilsvarende regler kommer til anvendelse på ophævelser af umyndiggørelse og lavværge-mål.

§ 105

Umyndiggørelsen skal ophæves, når den umyndiggjorte af retten skønnes skikket til selv at varetage sine personlige og økonomiske retsforhold. Også hvor umyndiggørelsen er sket med den umyndiggjortes samtykke, skønner retten herover.

§ 106

Ophævelse af den personlige råden ifølge § 103, jfr. §§ 122 og 129, og umyndiggørelse i formueretlig henseende kan dekretes både uafhængig af hinanden og samtidigt.

Værger

§ 107

For mindreårigt ægtebarn er forældrene i forening født værge.

Dersom den ene af forældrene dør eller i henhold til § 113 ikke kan være værge eller bliver frataget værgemål, er den anden alene født værge.

Er forældremyndigheden tillagt den ene af forældrene, er denne alene født værge.

Efter forældremyndighedens ophør kan det i tilfælde af forældrenes ophævelse af samlivet, deres separation eller skilsmisse bestemmes, at den ene af dem indtil videre skal være værge alene. Det samme gælder, når en af forældrene ved fraværelse, sygdom eller af anden grund er forhindret i at deltage i værgemålets udøvelse. Sådanne bestemmelser bliver påny at ophæve, når de omstændigheder, der begrundede afgørelsen, ikke længere foreligger.

§ 108

For mindreårigt barn udenfor ægteskab er moderen født værge. Er forældremyndigheden tillagt faderen, er han født værge.

§ 109

For mindreårigt adoptivbarn er adoptanten født værge. Med hensyn til barn, der er adopteret af ægtefæller, såvel som mandens af hustruen adopterede ægtebarn og hustruens af manden adopterede barn, gælder samme regler som om ægtefællers fællesbarn.

§ 110

Født værge er pligtig at udøve værgemålet og overtage dette uden beskikkelse.

§ 111

For mindreårige, der ikke har nogen født værge, og for umyndiggjorte beskikkes der en værge.

Når en ægtefælle er umyndiggjort, tilkommer det den anden ægtefælle, forsåvidt denne er myndig, i forbindelse med den beskikkede værge at bestyre den umyndiggjortes ejendom.

§ 112

Selvom født værge forefindes, kan den mindreåriges ægtefælle i stedet beskikkes til værge.

§ 113

Værgemål kan ikke udøves af den, der selv er umyndig eller står under lavværgemål.

§ 114

Til værge må kun beskikkes en pålidelig og vederhæftig person, der kan anses for egnet til hvervet.

§ 115 .

Har forældre bestemt, hvem der efter deres død skal være værge for et mindreårigt barn, over hvilket de havde forældremyndigheden, beskikkes den udpegede, medmindre barnets tarv tilsiger andet.

§ 116

Berettiget til at afslå beskikkelse som værge er:

1. den, der er fyldt 60 år;
2. den, der på grund af sygdom eller legemlige mangler ikke uden betydelig vanskelighed kan udøve værgemålet;
3. den, hvem værgemålet på grund af offentlig stilling eller borgerligt ombud ville volde særligt besvær;
4. den, der allerede har to værgemål for andre end egne børn eller adoptivbørn;
5. den, der på grund af værgemålet ville være nødsaget til i væsentlig grad at tilsidesætte sine egne anliggender.

En beskikket værge kan begære sig fritaget for værgemålet, når han kommer i noget af de under nr. 1–3 og 5 omhandlede tilfælde.

§ 117

Misbruger en værge sin stilling, eller bliver han uvederhæftig, eller viser han sig iøvrigt uegnet til værgemålet, skal dette fratages ham.

§ 118

Værger beskikkes af skifteretten på det sted, hvor den umyndige bor eller i mangel af bopæl opholder sig. I særlige tilfælde kan justitsministeren dog bestemme, at værgebeskikkelsen finder sted ved en anden skifteret.

Bestemmelse om fratagelse af værgemål samt om, at værgemål for mindreårigt ægtebarn skal tilkomme den ene af forældrene, og om ophævelse af sådan bestemmelse træffes af skifteretten på det sted, hvor værgemålstilsynet føres.

Retsvirkningerne af umyndighed

§ 119

En umyndig kan ikke selv råde over sin ejendom eller forpligte sig ved aftaler, forsåvidt ikke andet nedenfor er bestemt.

Hvad der i det følgende er bestemt om aftaler, gælder også andre viljeserklæringer.

§ 120

En mindreårig, der er fyldt 18 år eller har indgået ægteskab, træffer selv bestemmelse om indgåelse og ophævelse af aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde.

Har en mindreårig under 18 år med tilladelse af forældremyndighedens indehaver på egen hånd påtaget sig tjeneste eller andet personligt arbejde, hvorved han er blevet i stand til at sørge for sit underhold, kan han, forsåvidt han er fyldt 15 år, selv ophæve aftalen og påtage sig arbejde af lignende art, medmindre andet bestemmes af forældremyndighedens indehaver.

§ 121

Aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde, som en mindreårig på egen hånd har truffet før sit fyldte 18. år, kan forældremyndighedens indehaver ophæve, såfremt hensynet til den mindreåriges opdragelse eller velfærd kræver det. Ophævelsen skal dog så vidt muligt ske med rimeligt varsel, og hvor billighed taler derfor, kan der tillægges den anden part en passende erstatning.

§ 122

En umyndiggjort træffer, uanset umyndiggørelsen, selv bestemmelse om indgåelse og ophævelse af aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde. Dog kan retten, når hensynet til den umyndiggjortes velfærd kræver det, bestemme, at sådan aftale alene skal kunne indgås og ophæves af værgen. Er sådan bestemmelse truffet, kan værgen også ophæve en aftale, som den umyndiggjorte tidligere har indgået. Ophævelsen skal da så vidt muligt ske med rimeligt varsel, og hvor billighed taler derfor, kan der tillægges den anden part en passende erstatning.

§ 123

En umyndig råder selv over, hvad han har erhvervet ved egen virksomhed efter sit fyldte 15. år eller, hvis han er umyndiggjort, efter umyndiggørelsen, samt over indtægten af det således erhvervede, og

hvad der træder i stedet derfor. Rådigheden medfører ikke adgang til at påtage sig gældsforpligtelser eller håndpant. Anvendes selverhverv til delvis opfyldelse af en af den umyndige uden fornøden hjemmel på egen hånd indgået aftale, kan tilbagebetaling ikke kræves, forsåvidt medkontrahenten behørigt opfylder sin forpligtelse. Såfremt medkontrahenten træder tilbage fra aftalen, kan han – udover hvad der måtte følge af § 127 – kræve dækning af tab, som aftalen har medført, i det omfang, det erlagte selverhverv tilstrækker.

Den rådighed, der således tilkommer en mindreårig under 18 år, kan, hvis det skønnes, at hans tarv kræver det, fratages ham af forældremyndighedens indehaver, ved at denne tager det erhvervede i sin varetægt. Forsåvidt angår mindreårige, der er fyldt 18 år eller har indgået ægteskab, og umyndiggjorte, kan rådigheden under samme betingelser fratages dem af værgen med overøvrighedens samtykke.

§ 124

Reglerne i § 123 finder tilsvarende anvendelse på, hvad en umyndig ved gave eller testamente har fået til egen rådighed.

§ 125

En umyndig, som i henhold til § 132 har tilladelse til at udøve en næring eller virksomhed, kan på egen hånd indgå de aftaler, som falder indenfor området for virksomhedens normale drift.

Tilbagekaldelse af tilladelsen får kun virkning overfor tredjemand, når han kendte eller burde kende den.

§ 126

Har en umyndig på egen hånd truffet en aftale, som han ikke har haft hjemmel til at slutte, kan den anden part træde tilbage fra aftalen, medmindre denne forinden er godkendt eller er bindende opfyldt fra den umyndiges side.

Vidste den anden part, at aftalen blev truffet med en umyndig, og havde han ikke grund til at tro, at denne havde hjemmel til at slutte den, kan han dog først træde tilbage efter udløbet af den tid, som ved aftalens indgåelse blev fastsat til at indhente godkendelse, eller som med rimelighed måtte forudsættes at medgå dertil. Heller ikke kan den anden part træde tilbage fra en aftale om personligt arbejde fra den umyndiges side, så længe denne opfylder aftalen.

Tilbagetrædelsen kan meddeles også til den umyndige selv.

§ 127

Bliver en aftale ugyldig på grund af umyndighed, skal hver af parterne tilbagelevere, hvad han har modtaget, eller, hvis tilbagelevering ikke kan ske, erstatte dets værdi. Den umyndige er dog kun pligtig at yde sådan erstatning i det omfang, hvori det modtagne er brugt til passende underhold for ham eller iøvrigt skønnes at være kommet ham til nytte, jfr. dog om medkontrahentens ret, hvor delvis erlægelse er sket med midler, som er undergivet den umyndiges rådighed, §§ 123, 1. stk. i slutningen, og 124.

Har en umyndig ved urigtige anbringender om sin hjemmel til at træffe en aftale forledet den anden part til at slutte denne, kan det, uanset om nogen opfyldelse af aftalen har fundet sted, i det omfang, hvori det findes billigt, pålægges ham at erstatte det tab, som aftalen har medført. Har den umyndige ved aftalens indgåelse gjort sig skyldig i strafbart forhold, påhviler der ham erstatningspligt efter lovens almindelige regler. Det samme gælder, dersom aftalen ikke hjemler forbrug af genstanden, men den umyndige desuagtet har forbrugt eller beskadiget denne.

Værgens beføjelser og pligter

§ 128

Forsåvidt ikke andet er særlig bestemt, bestyrer værgen den umyndiges ejendom og handler på hans vegne i retsforhold vedrørende denne ejendom.

§ 129

Har retten i medfør af § 103 skønnet, at den umyndige er ude af stand til selv at drage tilbørlig omsorg for sin person, påhviler dette værgen.

§ 130

Forsåvidt den umyndiges midler står under værgens bestyrelse, skal han på passende måde sørge for deres bevaring og frugtbargørelse og deres anvendelse til bedste for den umyndige.

§ 131

En umyndig kan ikke forpligtes ved forløfte eller anden sikkerhedsstillelse for trediemand.

§ 132

Værgen for en mindreårig over 18 år eller for en umyndiggjort kan med overøvrighedens samtykke give den umyndige tilladelse til på egen hånd at udøve en næring eller anden virksomhed. Denne tilladelse kan tilbagekaldes af værgen med overøvrighedens samtykke.

§ 133

I vigtige anliggender skal værgen, eventuelt ved anbefalet brev, såvidt muligt indhente erklæring fra den umyndige, hvis han er fyldt 15 år, og har den umyndige en ægtefælle, med hvem han samlever, tillige fra denne. Disse erklæringer skal foreligge senest 14 dage efter det anbefalede brevs dato. I modsat fald træffer værgen afgørelsen alene. Det samme gælder, hvis den umyndige og ægtefælle på grund af bortrejse ikke modtager brevet.

§ 134

Når forældrene i forening er værge for mindreårigt ægtebarn, kan enhver af dem give den anden fuldmagt til i almindelighed eller med hensyn til nærmere bestemte anliggender at udøve værgemålet alene.

Enhver af forældrene kan med virkning overfor trediemand modtage og kvittere for ydelser, der lovligt kan erlægges til en værge, medmindre den anden til vedkommende trediemand har anmeldt, at han ønsker at medvirke.

Er den ene af forældrene ved fraværelse, sygdom eller af anden grund midlertidigt forhindret i at deltage i en under værgemålet hørende afgørelse, som ikke uden ulempe kan opsættes, udøves bestemmelsesretten af den anden.

Værgen står med hensyn til værgemålet under tilsyn af overøvrigheden, hvis forskrifter han er pligtig at efterkomme.

Udøves værgemål for mindreårigt ægtebarn af forældrene i forening og er de uenige om en afgørelse, træffes denne af overøvrigheden.

§ 135

Justitsministeren udfærdiger nærmere bestemmelser angående værgens forhold til overøvrigheden og overformynderiet samt om hans bestyrelse af den umyndiges ejendom og aflæggelse af regnskab herfor.

§ 136

Værgen skal varetage den umyndiges interesser med omhu og efter bedste evne. Han er erstatningspligtig overfor den umyndige for den skade, han forvolder ham ved forsætligt eller uagtsomt forhold.

Lavværgemål

§ 137

Når det er påkrævet af hensyn til en persons uerfarenhed eller iøvrigt på grund af mangler ved hans legemlige eller sjælelige tilstand, kan han sættes under lavværgemål, såfremt han selv ønsker det.

Lavværgemålet kan anordnes fra det fyldte 21. år at regne, og dets varighed kan ved dekretet begrænses til en bestemt tid.

§ 138

Den, der er sat under lavværgemål, kan kun i forbindelse med sin lavværgeråde over sin ejendom og forpligte sig ved aftaler. Dog træffer han selv bestemmelse om indgåelse og ophævelse af aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde.

§ 139

Reglerne i §§ 104, 105, 113, 114, 116–118, 123 stk. 1, 124, 126, 133 og 136 finder tilsvarende anvendelse ved lavværgemål.

Værger beskikkede til særligt hverv

§ 140

Til udførelsen af et bestemt hverv for en umyndig kan der i fornødent fald beskikkes en særlig værge. En sådan bliver altid at beskikke, når værgens interesse i et foreliggende retsforhold kan komme i strid med den umyndiges.

§ 141

Er nogen ved sygdom eller fraværelse midlertidig forhindret i at varetage sine anliggender, kan der i fornødent fald beskikkes en værge til, sålænge tilstanden består, at varetage hans anliggender i nærmere angivet omfang. Forinden beskikkelsen sker, skal den pågældendes samtykke såvidt muligt indhentes.

§ 142

Værgebeskikkelsen foregår ved skifteretten på det sted, hvor hvervet skal udføres, eller, når værge skal beskikkes for en syg, på det sted, hvor denne bor.

§ 143

Reglerne i §§ 113-117, 118, 133, 134, 4. stk., 135 og 136 finder tilsvarende anvendelse på særlige værger.

§ 144

Det har sit forblivende ved bestemmelser i lov om umyndiges midler af 26. maj 1868 § 11, skifteloven 30. november 1874 §§ 14, 58, 59 og 64, og i § 795 i lov om rettens pleje. Om værge for borteblevne personer gælder reglerne i 3. kap., §§ 149 og 164.

Umyndiges og sindsyges erstatningsansvar og sindsyges aftaler

§ 145

Barn under 15 år er erstatningspligtigt for skadegørende handlinger efter samme regler som personer over denne alder; dog kan erstatningen nedsættes, eller endog helt bortfalde, forsåvidt det findes billigt på grund af manglende udvikling hos barnet, handlingens beskaffenhed og omstændighederne iøvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

§ 146

En person, som på grund af sindsygdom, åndsvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftigt, er erstatningspligtig for skadegørende handlinger efter samme regler som sjælsunde personer; dog kan erstatningen nedsættes eller endog helt bortfalde, forsåvidt det findes billigt under hensyn til personens sindstilstand, handlingens beskaffenhed eller omstændighederne iøvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og udsigten til, at skaden kan fås godtgjort hos andre.

Har den skadegørende ved misbrug af beruselsesmidler eller på lignende måde forbigående hensat sig i en sindstilstand som ovenfor nævnt, er en lempelse i ovennævnte ansvar udelukket.

Reglerne i stk. 1 og 2 kommer også til anvendelse på personer, der lider af en legemlig mangel, såsom blindhed, døvhed e.l. Blandt de omstændigheder, der kan begrunde en nedsættelse eller bortfald af erstatningen, må ved disse personer også tages i betragtning, om deres særlige tilstand var kendelig for den skadelidende, og denne havde tid og lejlighed til at afværge skaden.

§ 147

Har en person, som på grund af sindsygdhed, åndsvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand manglede evnen til at handle fornuftigt, truffet en aftale, er denne ikke bindende for ham, når nævnte tilstand var kendelig for medkontrahenten; enhver af parterne skal i så fald tilbagelevere, hvad han har modtaget, eller, hvis tilbagelevering ikke kan ske, erstatte dets værdi. Den, som manglede evnen til at handle fornuftmæssigt, er dog kun pligtig at yde sådan erstatning i det omfang, hvori det modtagne er brugt til passende underhold for ham eller iøvrigt skønnes at være kommet ham til nytte.

Medkontrahenten har bevisbyrden for, at han ikke kendte eller efter tilfældets nærmere omstændigheder burde have kendt den abnorme sindstilstand.

Personlig myndighed

§ 148

Forsåvidt der i lovgivningen tales om personlig myndige og umyndige, skal herved forstås personer, som er henholdsvis over og under 18 år.

11. kapitel

BORTEBLEVNE PERSONER

Borteblivelse

§ 149

For en bortebleven beskikkes der – eventuelt på foranledning af de interesserede – om fornødent en værgemål.

For værgemålet gælder de i §§ 140–144 fastsatte regler om særlige værgemål.

§ 150

Den bortblevnes ejendom bestyres som umyndiges midler.

Skifteretten bestemmer, hvorvidt den bortblevnes ejendele skal bevares for ham indtil videre, eller om de skal sælges, og det indkomne indsættes i overformynderiet.

Overøvrigheden afgør, i hvilket omfang den bortblevnes indtægt og formue må bruges til underhold og uddannelse for hans børn eller ægtefælle. Når særlige grunde taler herfor, kan det tillades, at indtægten anvendes til underhold og uddannelse for andre, som helt eller delvis blev forsørget af ham.

§ 151

Dersom den bortblevne er gift, og der er fælleseje, bestyres hele fællesboet af ægtefællen, dersom denne er myndig, sammen med værgeren uden tilsyn af overøvrigheden.

§ 152

Arv eller gave, som tilfalder den bortblevnes ægtefælle, holdes ved skifte med den bortblevne eller dennes arvinger udenfor det eventuelle fællesbo.

Dødsformodning

§ 153

Det kan efter offentlig indkaldelse ved dom bestemmes, at en bortbleven skal anses for død.

§ 154

Begæring om offentlig indkaldelse kan indgives, når der er gået 5 år, siden den bortblevne sidst vides at have været i live.

Såfremt den bortblevne den gang var i livsfare, eller der af andre grunde er en til vished grænsende sandsynlighed for, at han er død – f. eks. fordi det skib eller luftfartøj, som han var ombord i, er forsvundet – er fristen kun 1 år.

§ 155

Den bortblevnes ægtefælle, arvinger eller andre, der har retlig interesse i at opnå dom til dødsformodning, kan rejse sagen.

§ 156

Sag til dødsformodningsdom kan anlægges her i landet, hvis den bortblevnes sidst bekendte bopæl eller i mangel heraf hans sidst bekendte opholdssted var her.

Var den bortblevnes sidst bekendte bopæl eller i mangel heraf hans sidst bekendte opholdssted i udlandet, kan sagen anlægges her,

- a) af den bortblevnes ægtefælle, såfremt denne har bopæl her og har dansk indfødsret eller havde dansk indfødsret ved ægteskabets indgåelse;
- b) når den bortblevne har efterladt sig formue her i landet, men da kun med virkning for denne.

§ 157

Sagen anlægges ved underretten på det sted, hvor den bortblevne sidst boede eller opholdt sig her i landet, eller ved den underret, som justitsministeriet bestemmer.

§ 158

Retten beskikker en advokat til at varetage den bortblevnes tarv. Om salær og godtgørelse for udlæg gælder reglerne om fri rettergang; dog kan retten bestemme, at de nævnte udgifter skal godtgøres af den bortblevnes formue.

§ 159

Retten fastsætter et retsmøde til behandling af begæringen og tilsiger dertil sagsøgeren, den bortblevnes ægtefælle, nærmeste slægtninge og andre, som kan antages at vide besked om den bortblevnes forhold.

Retten kan opfordre sagsøgeren til at afgive edelig forklaring og til at føre yderligere bevis; undlader han at efterkomme opfordringen, eller er de fremkomne oplysninger ufyldestgørende, kan retten ved kendelse nægte at fremme sagen.

§ 160

Finder retten efter bevisførelsen, at den forsvundne har været borte sålænge som i § 154 nævnt, og det ikke godtgøres, at han er død, eller sandsynliggøres, at han ved særlige omstændigheder kan have været forhindret i at give livstegn fra sig, indkalder retten ham med et af retten fastsat varsel til et retsmøde og opfordrer i indkaldelsen en-

hver, som kan give yderligere oplysninger i sagen, til snarest muligt at give retten meddelelse herom.

Sagsøgeren skal lade indkaldelsen kundgøre i den offentlige kundgørelsestidende. Retten kan bestemme, at kundgørelsen tillige skal ske en eller flere gange i andre blade og i radio her eller i udlandet.

Mellem kundgørelsen og retsmødet skal der gå mindst 3 måneder og højst 1 år.

§ 161

Hvis der ikke til retsmødet fremkommer noget, der afsvækker resultatet af den skete bevisførelse, afsiger retten dom til dødsformodning.

I dommen angives den dag, fra hvis udløb dødsformodningen skal regnes. Det skal være den sidste dag i den måned, hvori fristen efter § 154 udløb, eller i de i § 154, 2. stk., nævnte tilfælde den dag, det er sandsynligst, at den bortblevne er død, hvis en sådan dag kan fastslås.

§ 162

Rettens afgørelse i henhold til §§ 159-161 kan indbringes for højere ret af sagsøgeren, den i henhold til § 158 beskikkede advokat og enhver, som har retlig interesse i afgørelsen. Såfremt den bortblevne er gift, kan anke af dødsformodningsdom endvidere iværksættes af påtalemyndigheden, hvem udskrift af dommen i nævnte tilfælde straks tilstilles af retten. Påtalemyndigheden har fri rettergang under sagen.

Ankefristen er 8 uger fra dommens afsigelse. Justitsministeriet kan ikke give tilladelse til anke af dødsformodningsdom efter ankefristens udløb.

§ 163

Dom til dødsformodning får først virkning, når ankefristen er udløbet.

Skifte uden dom

§ 164

Overstiger en bortblevens formue ikke 2000 kr., kan formuen, når der er gået 1 år, siden han sidst vides at have været i live, uden dødsformodningsdom tages under skiftebehandling, som om han var død på det tidspunkt, da han må anses for bortbleven. Dette tidspunkt fastsættes af skifteretten.

Dødsformodnings bortfald

§ 165

Viser det sig efter dom til dødsformodning, at den bortblevne lever, kan han i 10 år fra den dag, fra hvilken dødsformodningen efter dommen regnes, kræve sine ejendele tilbage fra dem, der har fået dem udlagt som arv.

Oplyses det, at den bortblevne er død på et andet tidspunkt end angivet i dommen, kan den, som herefter har ret til arven, indenfor samme tidsrum kræve den udleveret.

§ 166

Hver arving skal kun give tilbage, hvad han har modtaget.

Hvis det modtagne er afhændet eller forbrugt, skal arvingen erstatte værdien ved afhændelsen eller forbruget, men dog ikke mere end den nuværende værdi af ting af tilsvarende art og godhed. Kravet mod arvingen kan nedsættes eller bortfalde, når forbruget har været rimeligt begrundet i hans erhvervelse af den bortblevnes ejendele, og det efter hans økonomiske forhold vil være ubilligt at lade ham tilsvare det fulde beløb.

Er det modtagne gået tabt uden arvingens skyld, er han fri for ansvar.

Indtægt af formuen, som er forfaldet før den dag, da den tilbagevendte fremsætter kravet, skal ikke tilsvares af arvingen.

§ 167

Reglerne i §§ 165 og 166 finder tilsvarende anvendelse, hvis en bortblevns formue er taget under skiftebehandling i henhold til § 164.

§ 168

Forsikringssum, der er udbetalt på grundlag af dødsformodningsdom, kan forsikringsselskabet inden udløbet af den i § 165 fastsatte frist kræve tilbage. Kravet kan dog nedsættes i det omfang, summen med rimelighed er anvendt til forsørgelse. § 166, 1., 3. og 4. stk., finder tilsvarende anvendelse.

Den tilbagevendtes mulige krav overfor selskabet formindskes, for såvidt tilbagebetaling fra modtageren ikke kan opnås.

Selskabet kan dog vælge at betragte forsikringen som endelig afviklet ved den skete udbetaling på grundlag af dødsformodningsdommen. I så fald indtræder den tilbagevendte i selskabets krav.

§ 169

Pension, overlevelsesserente og lignende forsørgelse, der er udbetalt på grundlag af dødsformodningsdom, kan ikke kræves tilbage fra modtageren.

Den tilbagevendtes mulige krav overfor den, der har erlagt ydelsen, formindskes i det omfang, hvori udbetalingen er sket.

§ 170

Har arvingen ved erhvervelse af den borteblevnes ejendele gjort sig skyldig i svig, er han erstatningspligtig efter de almindelige regler i 1. bog. Det samme gælder modtageren af de i §§ 168 og 169 omhandlede ydelser.

§ 171

Har den borteblevnes ægtefælle efter dom til dødsformodning giftet sig igen, er det tidligere ægteskab endelig ophørt, uanset at dødsformodningen viser sig at være urigtig. Har ægtefællen ikke giftet sig igen, består ægteskabet med den borteblevne vedvarende.

Indkaldelse og skifte efter 20 år

§ 172

Når formue i henhold til § 150 har været bestyret for en bortebleven i 20 år, og sag til dødsformodningsdom ikke er anlagt, indkalder skifteretten — eventuelt efter opfordring af overformynderiet eller andre interesserede — ham og hans arvinger på den i § 160 foreskrevne måde.

Hvis den borteblevne ikke melder sig, men der møder arvinger efter ham, skiftes formuen, som om han var død ved 20 års fristens udløb.

Dersom ingen melder sig, tilfalder formuen staten.

Arvs afsætning

§ 173

Er der ikke vished for, at en arving har overlevet arveladeren, udlægges der ingen arv til ham. Han har dog ret til i 10 år fra dødsfaldet at kræve arven fra dem, som har fået den udlagt. Såfremt arvingen er død i dette tidsrum, får den, som herefter er berettiget til arven, samme ret, som arvingen ville have haft.

§§ 166-170 finder herved anvendelse.

Er der opnået dødsformodningsdom over arvingen, anvendes fristen i § 165, hvis den udløber før fristen i 1. stk.

Er der nogen sandsynlighed for, at en arving har overlevet arveladeren, kan skifteretten uanset reglen i 1. stk., når særlige forhold taler derfor, bestemme, at den arv, som eventuelt kan tilfalde denne arving, foreløbig indsættes i overformynderiet som tilhørende boet, medens dette iøvrigt sluttet. Når de fornødne undersøgelser er foretaget, dog senest 1 år efter arvens indsættelse i overformynderiet, optager skifteretten spørgsmålet om udlodning af arven til endelig behandling.

§ 174

Har en arving overlevet arveladeren, udlægges der arv til ham, uanset at hans opholdssted ikke er kendt.

Reglerne i §§ 149-152 anvendes på denne arv.

§ 175

Dersom en arvings opholdssted vel kendes, men det ikke er muligt at udbetale arven til ham, behandles den efter reglerne i §§ 149-152.

3. BOG – FAMILIERETTEN

12. kapitel

ÆGTESKABETS INDGÅELSE

Forlovelse

§ 176

Hæves en forlovelse under sådanne forhold, at skylden for ophævelsen må antages væsentlig at påhvile den ene part, er denne pligtig at yde sin forlovede erstatning for tab, der er lidt ved de forholdsregler, som med føje er truffet med det forestående ægteskab for øje.

§ 177

Besvangrer en mand sin forlovede, og hæves forlovelsen derefter under sådanne forhold, at han må antages væsentlig at bære skylden for ophævelsen, skal han betale hende en passende erstatning for den derved forvoldte forstyrrelse i hendes stilling og forhold.

§ 178

Sag i henhold til §§ 176 og 177 må være rejst inden 1 år efter forlovelsens ophævelse.

§ 179

Tilsagn om en formueydelse som erstatning for senere ophævelse af en forlovelse er uforbindende.

Betingelserne for ægteskab

§ 180

Mand under 20 år eller kvinde under 17 år må ikke indgå ægteskab. Undtagelse herfra kan dog gøres ved bevilling af justitsministeriet, når særlige grunde taler derfor.

§ 181

Den, som er umyndiggjort, må ikke indgå ægteskab uden værgens samtykke.

§ 182

Den, som er sindsyg eller åndsvag, eller som lider af alvorlige sjælelige forstyrrelser af anden art, må ikke indgå ægteskab uden justitsministeriets tilladelse.

Tilladelsen kan betinges af, at den pågældende underkaster sig sterilisation i overensstemmelse med de herom gældende regler.

Den, som lider af kønsygdom, der endnu frembyder fare for smitte eller for overførelse på afkommet, må ikke indgå ægteskab uden dertil af justitsministeriet meddelt tilladelse. Sådan tilladelse kan kun meddeles, når ganske særlige grunde taler derfor, og den anden part er gjort bekendt med sygdommen, og begge parter af en læge har fået mundtlig vejledning om farerne ved den.

§ 183

Ægteskab må ikke indgås mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linie eller mellem søskende.

§ 184

Ingen må indgå nyt ægteskab, sålænge det tidligere ægteskab består.

§ 185

Den, hvis ægteskab er opløst ved dom, må ikke indgå nyt ægteskab forinden udløbet af ankefristen, medmindre såvel den tidligere ægtefælle som påtalemyndigheden giver afkald på anke.

§ 186

Den, som har været gift, må, såfremt der bestod fælleseje mellem ægtefællerne, ikke indgå nyt ægteskab, førend offentligt skifte er begyndt eller privat skifte tilendebragt, eller fritagelse for skifte særlig er hjemlet. Justitsministeriet kan dog fritage for overholdelse af denne regel, hvor særlige grunde taler derfor.

Bevisligheder, der må foreligge, inden ægteskabets indgåelse

§ 187

Forinden et ægteskab indgås, skal brudefolkene tilvejebringe følgende bevisligheder:

1. Brudefolkene skal fremlægge fødselsattest eller, hvis sådan ikke kan skaffes, på anden måde godtgøre deres alder og navn, medmindre justitsministeriet i så henseende indrømmer lempelser.
2. Vil nogen af brudefolkene indgå ægteskab inden den i § 180 fastsatte alder, skal den i så henseende fornødne bevilling fremlægges.
3. For umyndiggjortes vedkommende samtykke fra værgen til ægteskabets indgåelse eller overøvrighedens tilladelse.
4. Hvis der er grund til at antage, at nogen af brudefolkene er sindsyg eller åndsvag eller lider af alvorlige sjælelige forstyrrelser af anden art, skal der fremlægges attest fra en dertil autoriseret læge om, at sådanne lidelser ikke kan påvises hos vedkommende, eller tilladelse fra justitsministeriet til ægteskabets indgåelse.
5. Brudefolkene skal, enhver for sit vedkommende, afgive skriftlig erklæring på tro og love om, at de ikke lider af nogen kønsygdom af den i § 182, stk. 3, omhandlede art, medmindre de fremlægger tilladelse fra justitsministeriet til ægteskabets indgåelse.
6. Brudefolkene skal skriftlig på tro og love erklære, at de ikke er så nær beslægtede som angivet i § 183.
7. Enhver af brudefolkene skal afgive skriftlig erklæring på tro og love om, hvorvidt han tidligere har indgået ægteskab. Er dette tilfældet, skal der fremlægges bevis for, at den tidligere ægtefælle er død, eller at ægteskabet er opløst ved skilsmisse eller omstødt.

Beviset for den tidligere ægtefælles død føres ved dødsattest, dødsformodningsdom eller attest fra indenlandsk eller udenlandsk offentlig myndighed. Bevis for, at et tidligere ægteskab er blevet omstødt eller opløst ved skilsmisse i et af de fem nordiske lande, føres ved forevisning af bevillingen eller af en udskrift af dommen; denne sidste skal være ledsaget enten af en attest fra vedkommende overordnede rets kontor for, at appelstævning ikke er udtaget inden 8 uger fra dommens afsigelse, eller af bevis for, at både modparten og påtalemyndigheden har givet afkald på appel.

Justitsministeriet bestemmer, om udenlandske bevillinger eller domme afgiver tilstrækkeligt bevis for et ægteskabs ophør.

8. Den, der tidligere har været gift, skal derhos godtgøre, at der ikke af hensyn til reglen i § 186 er noget til hinder for det nye ægteskabs indgåelse.

9. Rigtigheden af de i henhold til nr. 6 og 7 afgivne erklæringer skal skriftlig på tro og love bekræftes af to pålidelige og myndige forlovere, der tillige skal bevidne, at de nøje kender den pågældende part. Forloverne kan være fælles for begge parter; overøvrigheden kan i særegne tilfælde meddele fritagelse for at stille forlovere.

Justitsministeriet er bemyndiget til at fastsætte en almindelig fællesform, hvori de i nærværende paragraf omtalte erklæringer og attester bliver at afgive.

§ 188

De i § 187 omhandlede bevisligheder forelægges for de i §§ 190 og 192 nævnte myndigheder.

Når bevislighederne skønnes at være i orden, meddeler vedkommende myndighed brudefolkene attest herom.

Vielse

§ 189

Ægteskab stiftes enten ved kirkelig eller borgerlig vielse.

§ 190

Kirkelig vielse kan finde sted:

1. Indenfor folkekirken, når en af brudefolkene hører til denne;
2. Indenfor sådanne trossamfund, hvis præster er anerkendt som berettiget til her i landet at forrette vielser med borgerlig gyldighed, når en af brudefolkene hører til vedkommende trossamfund.

Kirkeministeriet kan bestemme, at medlemmer af udenlandske evangelisk-lutherske trossamfund skal være ligestillede med folkekirken medlemmer med hensyn til adgangen til kirkelig vielse.

Kirkelig vielse indenfor folkekirken foretages af dennes præster.

Ved anordning bestemmes, hvilke præster i folkekirken der skal kunne vie, samt hvilke af disse der skal kunne bemyndige en anden i folkekirken præsteviet person til på deres ansvar at foretage en vielse.

Kirkelig vielse indenfor andre trossamfund foretages af de dertil særlig anerkendte præster.

§ 191

Adgang til at blive borgerlig viet står åben for alle, uanset om betingelserne for kirkelig vielse er til stede eller ej.

§ 192

Det bestemmes nærmere ved anordning, hvilken myndighed der skal foretage borgerlig vielse.

Denne myndighed er pligtig at udføre vielse og dermed forbundne forretninger for dem, der ønsker det, uden hensyn til om nogen af brudefolkene er bosat indenfor den pågældende myndigheds stedlige område eller ej.

§ 193

På den for vielsen bestemte dag og tid, der såvidt muligt skal vælges efter brudefolkens ønske, møder disse ved kirkelig vielse i kirken og ved borgerlig vielse på vedkommende myndigheds kontor.

194

Ved bevilling af justitsministeriet kan brudefolkene opnå ret til at lade vielsen foregå i brudens hjem eller et andet sted, hvorom der mellem brudefolkene og den myndighed, for hvem ægteskabet skal indgås, træffes aftale.

Ligeledes kan afvigelse fra det i § 193 nævnte sted ske, såfremt en af parterne på grund af livsfarlig sygdom begærer at blive viet på sit sygeleje.

Må den person, der skal foretage vielsen, i de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde møde mere end 1 kilometer fra sin bolig, skal parterne på passende måde befordre ham dertil.

§ 195

Vielsen skal foregå i mindst to vidners overværelse.

Brudefolkene skal ved samtidigt møde på spørgsmål af præsten

eller af den borgerlige myndighed erklære at ville ægte hinanden og derpå af ham forkyndes at være ægtefolk.

De nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i folkekirken og ved borgerlig vielse gives ved anordning.

§ 196

Umiddelbart efter vielsen indføres den ved kirkelig vielse i kirkebogen og ved borgerlig vielse i en dertil indrettet protokol (ægteskabsbogen).

Nærmere regler om førelse af ægteskabsbogen og dens duplikat, om vielsens anmeldelse til anden kirkebog, ægteskabsbog eller personregister og om udfærdigelse af bevis for vielsen gives ved anordning.

§ 197

En stedfunden vielse er uden virkning, hvis den ikke er foretaget af en myndighed, der kan foretage vielser, eller hvis de i § 195, stk. 2 foreskrevne regler ikke er iagttaget. Derimod er det uden betydning for vielsens gyldighed, at reglerne om ægteskabs indgåelse iøvrigt er tilsidesat, eller at vedkommende myndighed i det foreliggende tilfælde har overskredet grænserne for sin beføjelse.

§ 198

Betalingen for de vielsen vedrørende udskrifter fastsættes ved anordning.

Betalingen tilfalder statskassen.

§ 199

Ægtefællerne har adgang til at få et ved borgerlig vielse indgået ægteskab kirkelig velsignet efter aftale med en præst i folkekirken. Nærmere regler herom fastsættes ved anordning.

§ 200

Angående de i §§ 193, 194, 195, stk. 3, 198 og 199 omhandlede forhold gælder for de anerkendte trossamfunds vedkommende disses særlige forskrifter.

13. kapitel

EJENDOMSFORHOLDET MELLEM ÆGTEFÆLLER

Den almindelige ordning.

§ 201

Alt, hvad en ægtefælle ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, har den alene rådighed over, dog med de indskrænkninger der følger af reglerne i §§ 202–204.

Enhver af ægtefællerne hæfter med al sin ejendom for de ham påhvilende forpligtelser, hvad enten de er opstået før eller under ægteskabet.

Ved ægteskabets ophør såvelsom i tilfælde af separation medtager en ægtefælle al sin ejendom til fuldstændig rådighed, også den, hvorover ægtefællen under ægteskabets beståen kun havde begrænset rådighed efter reglerne i §§ 202–04.

Dersom det efter samtlige oplyste omstændigheder må antages, at en kapital eller anden formueværdi er indtjent under ægteskabet, og at erhvervelsen eller bevaringen heraf i det hele i lige så høj grad skyldes den ene som den anden ægtefælle, deles den lige.

Dersom en ægtefælle ved skilsmisse ikke har tilstrækkelige midler til at skaffe sig et efter sine hidtidige økonomiske forhold passende underhold, skal der ydes denne ægtefælle, ved hjælp af den anden ægtefælles ejendom eller indtægt, et sådant betryggende underhold, som den anden ægtefælle efter sin økonomiske evne, derunder erhvervsevne, formår at udrede. Dersom der senere indtræder en væsentlig forbedring i den således understøttede ægtefælles økonomiske forhold, derunder ved nyt ægteskab, kan overøvrigheden bestemme, at nævnte underhold kan bortfalde, helt eller delvis. Om en ægtefælles underhold efter den anden ægtefælles død se § 363.

Hvis en ægtefælle efter et særligt behov har væsentlig mere brug for bohavenstande, arbejdsredskaber og andet driftsmateriel end den anden ægtefælle, skal disse genstande og driftsmidler ved ægteskabets ophør tildeles førstnævnte ægtefælle, selvom disse genstande og driftsmidler tilhører den anden ægtefælle. Denne tildeling sker uden vederlag, dersom denne ægtefælle efter sine økonomiske forhold ikke kan antages at have nogen væsentlig interesse i et sådant vederlag.

§ 202

En ægtefælle må ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte sin faste ejendom, såfremt ejendommen tjener

til familiens bolig, eller hvis ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Sådan ejendom må heller ikke uden samtykke af den anden ægtefælle bortlejes eller bortforpagtes, såfremt dette vil medføre, at den ikke længere kan tjene til fælles bolig eller som grundlag for erhvervsvirksomheden. Er den anden ægtefælle umyndig, meddeler værgeren samtykket.

Nævnte regel gælder, selvom samlivet mellem ægtefællerne er ophævet, og selvom den ene af dem eller begge ægtefæller er fraflyttet ejendommen.

Reglen finder derimod ikke anvendelse i tilfælde af fælles aftale herom, bosondring, separation og skilsmisse.

Har en ægtefælle indgået en aftale i strid med stk. 1, kan den anden ægtefælle få den omstødt ved dom, hvis erhververen eller panthaveren er i ond tro. Sag må dog anlægges inden 3 måneder efter, at ægtefællen har fået kundskab om aftalen og senest 1 år efter dens tinglysning.

§ 203

En ægtefælle må ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte sit løsøre, forsåvidt det hører til indboet i det fælles hjem eller til den anden ægtefælles fornødne arbejdsredskaber, eller det tjener til børnenes personlige brug. Selvom ægtefællen er umyndig, kan han afgive samtykke, såfremt han dog ikke er sindsyg eller åndsvag; er dette tilfældet, eller kan ægtefællens udtalelse ikke indhentes uden væsentlig vanskelighed eller forhaling, er samtykket unødvendigt.

Har en ægtefælle indgået en sådan aftale uden fornødent samtykke, kan den anden ægtefælle få den omstødt ved dom, medmindre erhververen eller panthaveren var i god tro. Sag må dog anlægges inden 3 måneder efter, at ægtefællen har fået kundskab om aftalen, og senest 1 år efter genstandens overlevering eller ved underpantsætning efter aftalens tinglysning.

§ 204

Nægter den anden ægtefælle eller værgeren at give samtykke i de tilfælde, som nævnes i §§ 202 og 203, kan overøvrigheden på begæring tillade aftalen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen.

§ 205

Har ægtefællerne for en advokat eller 2 vitterlighedsvidner oprettet en dateret og underskrevet fortegnelse over, hvad der hører til hver

enkelts ejendom, skal den i tilfælde af tvist formodes at være rigtig, såfremt ikke særlige grunde taler derimod.

En ægtefælle er pligtig at deltage i oprettelsen af en fortegnelse som nævnt. Dersom en ægtefælle nægter at deltage i oprettelsen, kan den anden ægtefælle anmode skifteretten i hans retskreds om at oprette fortegnelsen.

§ 206

Under samlivet er enhver af ægtefællerne i forhold til trediemand berettiget til på begges ansvar at indgå sådanne aftaler til fyldestgørelse af den daglige husholdnings eller børnenes fornødenheder, som sædvanlig foretages i dette øjemed.

En ægtefælle kan uanset mindreårighed selv indgå sådanne aftaler, som omtales i nærværende paragrafs stk. 1.

Hvis den, med hvem aftalen blev indgået, indså eller burde indse, at det, som aftalen gik ud på, lå udenfor det efter forholdene rimelige, bliver den anden ægtefælle ikke forpligtet. Hvis under samme forhold aftalen er indgået af en mindreårig, bliver denne ej heller selv forpligtet.

§ 207

Misbruger en ægtefælle den ret, som tilkommer ham efter § 206, kan overøvrigheden på den anden ægtefælles begæring fratage ham retten. Er det en mindreårig ægtefælle, der gør sig skyldig i sådant misbrug, kan retten fratages ham også på begæring af værgen.

Retten skal atter tilbagegives ægtefællen, når forholdene har forandret sig, eller når den anden ægtefælle, og, hvor retten er frataget en mindreårig, tillige værgen begærer det.

Overøvrighedens afgørelse kan ikke gøres gældende mod godtroende trediemand.

§ 208

Hvis en ægtefælle, medens samlivet består, ved fraværelse eller sygdom er forhindret i at varetage sine anliggender, kan den anden ægtefælle, forsåvidt ingen anden har bemyndigelse hertil, foretage, hvad der ikke uden ulempe kan opsættes, derunder oppebære indtægter, og, hvor det for familiens underhold er uomgængelig nødvendigt, foretage afhændelser eller pantsættelser. Fast ejendom kan dog i intet tilfælde afhændes eller pantsættes uden overøvrighedens samtykke.

§ 209

Er løvsøre, som tilhører den ene ægtefælle, med dennes samtykke inddraget til benyttelse under en erhvervsvirksomhed, som drives af den anden ægtefælle, bliver aftaler, denne foretager vedrørende sådant løvsøre, bindende for den førstnævnte ægtefælle, medmindre trediemand indså eller burde indse, at den anden ægtefælle var uberettiget til at indgå aftalen.

Er penge tilhørende den ene ægtefælle af denne overdraget til den anden ægtefælle til anvendelse i dennes erhvervsvirksomhed, kan overdragerens krav i tilfælde af den anden ægtefælles konkurs først fyldestgøres, når alle andre kreditorer er blevet dækket.

Fælleseje ifølge ægtepagt

§ 210

Ved ægtepagt kan det vedtages, at ægtefællernes ejendele skal være i fælleseje mellem dem. I så fald gælder de i §§ 211–223 givne regler.

§ 211

Alt, hvad ægtefællerne ejer ved ægteskabets indgåelse eller senere erhverver, bliver fælleseje, medmindre en ret som uoverdragelig er særeje, eller trediemand ved gaveerklæring eller testamente har bestemt, at den eller de ejendele, han skænker eller testamenterer den ene ægtefælle, skal være dennes særeje.

Hvad der træder i stedet for sådant særeje, såvelsom indtægt deraf, er ligeledes særeje.

§ 212

Enhver af ægtefællerne er berettiget til at indgå aftaler med bindende virkning for fællesejet.

§§ 202–204 og 206–207 finder tilsvarende anvendelse på fællesejet.

§ 213

Fællesejet hæfter for alle ægtefællernes forpligtelser, uanset om de er stiftet før eller efter ægtepagtens oprettelse.

§ 214

Ved ægteskabets ophør såvelsom i tilfælde af bosondring eller separation udtager hver ægtefælle eller dens arvinger halvdelen af det beholdne fælleseje, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel.

§ 215

Har en ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over fælleseje eller ved anden uforsvarlig adfærd i væsentlig grad formindsket fællesejet, kan den anden ægtefælle eller dennes arvinger forlange vederlag herfor af det beholdne fælleseje, eller i fornødent fald for halvdelen af det manglende beløb af den førstnævnte ægtefælles særeje.

§ 216

Ret til sådant vederlag tilkommer ligeledes en ægtefælle eller hans arvinger, hvis den anden ægtefælle har anvendt midler af fællesejet til erhvervelse eller forbedring af sit særeje. Har en ægtefælle anvendt midler af sit særeje til bedste for fællesejet, har han eller hans arvinger ret til vederlag af fællesejet.

§ 217

De i §§ 215 og 216 nævnte vederlagsfordringer kan først gøres gældende, når fællesejet skiftes. Opnås der ikke under skiftet fuld dækning for fordringen, kan der ikke senere gøres krav gældende for det manglende.

Bosondring

§ 218

En ægtefælle kan forlange bosondring:

1. når den anden ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over fællesejet eller ved anden uforsvarlig adfærd i væsentlig grad har formindsket fællesejet, eller har fremkaldt fare for en sådan formindskelse;
2. når den anden ægtefælles bo er kommet under konkursbehandling;
3. når den anden ægtefælle ulovligt ophæver samlivet og begæring om bosondring indgives inden 1 år efter samlivets ophævelse;
4. når den anden ægtefælle ved indgåelse af ægteskabet uden hans vidende havde et arveberettiget barn uden for ægteskab eller senere har fået et sådant barn. Kravet må i dette tilfælde fremsættes inden 6 måneder efter, at han er blevet vidende om forholdet, og kan ikke fremsættes, hvis barnet er afgået ved døden, medmindre det har efterladt sig livsarvinger;
5. når de i § 276, stk. 2 fastsatte betingelser er tilstede.

§ 219

Begæring om bosondring indleveres skriftlig til skifteretten på det sted, hvor den anden ægtefælle bor eller i mangel af bopæl opholder sig; har han ikke bekendt bopæl eller opholdssted her i landet, sker henvendelsen til skifteretten på det sted, hvor andrageren bor eller opholder sig. Har ingen af ægtefællerne bopæl eller opholdssted her i landet, kan justitsministeren i særlige tilfælde bestemme, at begæring kan indleveres til en herværende skifteret.

Skriftlige beviser for de omstændigheder, ved hvilke bosondring skal begrundes, bør såvidt muligt ledsage andragendet. Skønnes yderligere oplysninger fornødne, kan skifteretten gøre vedkommende opmærksom derpå og opfordre ham til at tilvejebringe dem.

Der skal såvidt muligt gives den anden ægtefælle lejlighed til at erklære sig, i hvilket øjemed skifteretten kan indkalde ham til at møde for sig. Nægter den anden ægtefælle at udtale sig, eller udebliver han uden gyldigt forfald, kan han behandles som den, der ikke drister sig til at modsige andragerens opgivender. Har den anden ægtefælle ikke bekendt bopæl eller opholdssted her i landet, kan skifteretten, dersom den finder anledning dertil, foranledige, at der beskikkes en værge til at afgive erklæring, forinden afgørelse træffes.

§ 220

Skifteretten afgør på grundlag af de foreliggende erklæringer og beviser, om den fremsatte begæring om bosondring skal tages til følge eller ikke. Kendelsen bliver at afsige snarest muligt og som regel inden 14 dage fra indleveringsdagen.

Skifterettens beslutning kan indbringes for landsretten ved kære efter de i retsplejelovens kap. 58 fastsatte regler.

Når bosondring er besluttet, bliver udførelsen af denne beslutning ikke opholdt ved, at kendelsen påkæres.

§ 221

Når begæring om bosondring er taget til følge, deles fællesejet mellem ægtefællerne overensstemmende med de regler, som gælder om skifte mellem ægtefæller.

§ 222

Hvad der udlægges en ægtefælle på skiftet eller tilfalder ham efter indgivelsen af bosondringsbegæringen, bliver hans særeje.

§ 223

Den indkomne begæring om bosondring bliver ved skifterettens foranstaltning at tinglyse.

§ 224

Ægtefællerne kan ved ægtepagt aftale, at der kun for visse værdier skal være fælleseje. Reglerne i §§ 211-223 finder da kun anvendelse på dette fælleseje, medens reglerne i dette kapitels almindelige ordning §§ 201-209 finder anvendelse på al den øvrige ejendom.

Fællesregler om aftaler mellem ægtefæller, være sig ved eller uden ægtepagt, og aftalernes retsvirkning for trediemand

§ 225

Ægtefæller kan med de i de følgende paragraffer angivne begrænsninger indgå aftale med hinanden om deres ejendele og pådrage sig forpligtelser overfor hinanden.

§ 226

Gaver mellem forlovede, som skal tilfalde modtageren ved ægteskabets indgåelse, og gaver mellem ægtefæller må for at være gyldige ske ved ægtepagt. Dette gælder dog ikke sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår, ej heller gaver, som består i livsforsikring, overlevelserente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle.

Det kan ikke gennem ægtepagt eller på anden måde gyldigt vedtages, at det, som den ene ægtefælle fremtidig erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden.

§ 227

En ægtefælle, hvis indtægter i løbet af et kalenderår har givet overskud, kan inden udløbet af det følgende år uden oprettelse af ægtepagt vederlagsfrit overdrage den anden ægtefælle indtil halvdelen af overskudet. Overdragelsen har dog kun gyldighed mod overdragerens kreditorer, såfremt han derom har oprettet et for en advokat eller to vitterlighedsvidner underskrevet dokument, der tillige angiver overskudets størrelse, og han derhos har beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler tilbage til at dække sine forpligtelser.

§ 228

Har ægtefællerne uden ægtepagt truffet aftale om overdragelsen af ejendele fra den ene af dem til den anden, kan aftalen alene gøres

gældende overfor overdragerens kreditorer, såfremt det godtgøres, at der til dens gyldighed ikke krævedes ægtepagt.

§ 229

Har den ene af ægtefællerne givet den anden ægtefælle en gave, kan den, som da havde fordring på overdrageren, hvis fuld dækning hos denne må anses uopnåelig, holde sig til den anden ægtefælle for værdien af det overførte, medmindre det kan bevises, at overdrageren beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Er der ydet delvis vederlag, fradrages dette i værdien. Den anden ægtefælle er dog fri for ansvar, når han beviser, at de overførte genstande er gået tabt uden hans skyld.

Nærværende paragraf kommer ikke til anvendelse med hensyn til de i § 226 stk. 1, 2. pkt. nævnte gaver.

§ 230

Har den ene ægtefælle overdraget bestyrelsen af sin ejendom eller nogen del deraf til den anden ægtefælle, er denne – medmindre andet er aftalt eller må anses forudsat – berettiget til i passende omfang at anvende indtægterne til familiens underhold uden at skyldes særligt regnskab herfor. En sådan bemyndigelse kan til enhver tid tilbagekaldes af vedkommende ægtefælle.

§ 231

Ægtepagt skal oprettes skriftligt under parternes hånd; også en umyndig part skal underskrive. Værgens eller lavværgens samtykke meddeles ved underskrift på ægtepagten.

§ 232

Ægtepagt, som oprettes under ægteskabet, hvorved ejendele vederlagsfrit overdrages fra den ene ægtefælle til den anden, bliver kun gyldig, når den godkendes af overøvrigheden.

§ 233

Ægtepagt skal tinglyses for at få gyldighed mod aftaler, der i god tro indgås med dens parter, og mod retsforfølgning.

§ 234

Aftaler, hvorved den ene ægtefælle gør sig ansvarlig eller medansvarlig for gæld eller forpligtelser stiftede af den anden ægtefælle, er, hvad enten de betegner sig som forløfte, endossement, skadesløs transport eller deslige, eller de fremtræder under en anden form, såsom pantsætning af den ene ægtefælles særeje for den andens gæld, men dog skønnes i virkeligheden at sigte til at pådrage førstnævnte ægtefælle et ansvar eller medansvar af ovennævnte art, uforbindende for denne ægtefælle, medmindre der for dem erhverves godkendelse af overøvrigheden på det sted, hvor denne ægtefælle har fast bopæl. – Det samme gælder også om aftaler, hvorved en ægtefælle frafalder en den tilkommende sikkerhed i den anden ægtefælles eller fælles ejets gods.

§ 235

Der bliver ved justitsministeriets foranstaltninger at føre et register over alle tinglyste ægtepagter. Vedkommende tinglysningsdommer skal derfor, når en ægtepagt er tinglyst, til kontoret for registrering af ægtepagter indsende en indberetning gående ud på, at en ægtepagt er afsluttet, med angivelse af parternes stilling, navne, bopæl og tinglysningsdagen.

Enhver er berettiget til på grundlag af skriftlig begæring, indeholdende oplysning om parternes navne og såvidt muligt ægtefællernes stilling, og mod et af justitsministeriet fastsat gebyr, af dette register at erholde oplysning om, hvorvidt ægtepagt er afsluttet, og da, når og hvor den er tinglyst.

De nærmere regler om dette registers indretning, førelse og indhold gives af justitsministeren. Til dækning af udgifterne herved betales ved ægtepagtens tinglysning et af justitsministeriet fastsat gebyr.

14. kapitel

ÆGTEFÆLLERNES UNDERHOLDSPLIGT OVERFOR
HINANDEN

§ 236

Det påhviler mand og hustru gennem pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der

udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.

§ 237

Kan udgifterne til en ægtefælles særlige behov og udgifterne ved de hverv, som han efter skik og brug og ægtefællernes forhold har at varetage for familiens underhold, ikke dækkes af det bidrag, han selv skal yde ifølge § 236, er den anden ægtefælle pligtig at overlade ham de fornødne pengemidler i passende beløb ad gangen. Dette gælder dog ikke, hvis en anden ordning er påkrævet, fordi ægtefællen har vist sig uskikket til at forvalte penge, eller fordi andre særlige grunde foreligger.

§ 238

Forsømmer en ægtefælle at opfylde sin underholdspligt efter § 236, bliver der på begæring at pålægge ham at yde den anden ægtefælle et pengebidrag i det omfang, hvori det efter omstændighederne må anses for rimeligt.

§ 239

Lever ægtefællerne på grund af uoverensstemmelse ikke sammen, finder reglerne i § 236 tilsvarende anvendelse. Det tilskud, som den ene ægtefælle herefter skal yde til den anden ægtefælle og de hos denne værende børns underhold, bliver på begæring at fastsætte til et pengebidrag. En ægtefælle, som væsentlig bærer skylden for samlivets ophævelse, har dog ikke krav på bidrag til sit eget underhold.

§ 240

I de i § 239 omhandlede tilfælde kan overøvrigheden i det omfang, hvori det efter ægtefællernes livsvilkår og de øvrige omstændigheder må anses for passende, på begæring pålægge den ene ægtefælle at overlade den anden ægtefælle brugen af løsøre, som ved samlivets ophør hørte til det fælles bohav eller til den anden ægtefælles arbejdsredskaber.

Brugsretten over løsøre, der herefter er udleveret en af ægtefællerne til benyttelse, kan ikke anfægtes ved aftale mellem tredie-mand og den anden ægtefælle.

Den brugsberettigede ægtefælle kan kræve sig indsat i besiddelsen ved en umiddelbar fogedforretning i overensstemmelse med rettergangslovens bestemmelser herom.

§ 241

Spørgsmål om underholdsbidrag efter §§ 238 og 239 afgøres af overøvrigheden. Denne kan til enhver tid på begæring af en af ægtefællerne ændre sin bestemmelse, når forholdene væsentlig har forandret sig.

Til inddrivelse og sikring af de omhandlede underholdsbidrag kan anvendes de samme retsmidler, som gælder ved bidrag, der fastsættes ved separation og skilsmisse. Bidragene udredes forud for vedkommende bidragsperiode.

Underholdsbidrag efter §§ 238 og 239 kan kun, når særlige grunde taler derfor, pålægges for en tid, der ligger mere end 1 år forud for begæringen.

§ 242

Ved afgørelser i henhold til §§ 238 og 240 kan en mellem ægtefællerne truffen aftale fraviges, hvis den skønnes åbenbart ubillig, eller hvis forholdene væsentlig har forandret sig.

§ 243

Ægtefællerne er pligtige at give hinanden de oplysninger om deres økonomiske forhold, som kræves til bedømmelse af deres underholdspligt.

15. kapitel

ÆGTESKABETS OPHØR

Ægteskabets omstødelse

§ 244

Er ægteskabet indgået i strid med reglerne i §§ 183 og 184, bliver det at omstøde ved dom.

I tilfælde af bigami kan det dog ikke omstødes, når det tidligere ægteskab er ophørt, inden sag er anlagt.

Sag til omstødelse skal anlægges af det offentlige, men kan også anlægges af en af ægtefællerne eller i tilfælde af bigami tilligemed af ægtefællen i det tidligere ægteskab.

Omstødsessag kan anlægges af det offentlige, når et ægteskab er indgået i strid med reglerne i § 182, stk. 1, og det ikke skønnes forvarligt at lade det blive bestående.

§ 245

En ægtefælle, der ved ægteskabets indgåelse var sindsyg eller i højere grad åndsvag uden at have fået tilladelse til ægteskabet efter § 182, kan påstå sit ægteskab omstødt ved dom. Er der hengået 6 måneder, efter at sindsygdommen er blevet helbredet, kan sag ikke anlægges.

Såfremt nogen, der er sindsyg, åndsvag, psykopat i højere grad, kronisk alkoholist eller epileptiker med jævnlige anfald eller med udtalte psykiske forandringer, har indgået ægteskab uden at have fået tilladelse hertil efter § 182, kan den anden ægtefælle, hvis han ved ægteskabets indgåelse ikke havde kundskab om lidelsen, påstå ægteskabet omstødt, medmindre der er forløbet 6 måneder, efter at han har fået sådan kundskab, eller lidelsen senere er helbredet. Sagen må i hvert fald anlægges senest 3 år efter ægteskabets indgåelse.

§ 246

Et ægteskab bliver endvidere at omstøde efter påstand af den ene ægtefælle:

1. når han ved ægteskabets indgåelse befandt sig i forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand, som udelukker evnen til at handle fornuftmæssigt;
2. når han af en fejltagelse har ladet sig vie til en anden end sin forlovede eller uden at ville indgå ægteskab;
3. når uden hans vidende den anden ægtefælle ved indgåelsen af ægteskabet led af kønsygdом, som endnu frembød smittefare eller fare for overførelse på afkommet, epilepsi af den i § 182 nævnte karakter eller spedalskhed eller af en uhelbredelig mangel, der gør uskikket til ægteskab;
4. når han er blevet forledet til at indgå ægteskab derved, at han af den anden ægtefælle gennem falske oplysninger eller svigagtig fortielse af sandheden er vildledet om, hvem den anden er, eller angående sådanne omstændigheder ved hans tidligere liv, som med fuld føje måtte have afholdt sagsøgeren fra at indgå ægteskabet, og som endnu må tillægges en sådan betydning for forholdet mellem ægtefællerne, at ægteskabet ikke billigvis kan fordres opretholdt;
5. når han er blevet tvunget til at indgå ægteskabet.

Sag om ægteskabs omstødelse kan ikke anlægges, når der er forløbet 6 måneder, efter at den under nr. 1 omtalte sindstilstand er op-

hørt, eller efter at den påtaleberettigede ægtefælle i de under nr. 2-4 nævnte tilfælde er blevet bekendt med omstødelsesgrunden, eller efter at den under nr. 5 nævnte tvang er ophørt. Sag må i hvert fald være anlagt senest 3 år efter ægteskabets indgåelse. Sag om omstødelse kan heller ikke anlægges a) på grund af kønsygdom, når ægtefællen ikke er blevet smittet, og sygdommen ikke mere frembyder smittefare, eller b) på grund af anden sygdom, når den er helbredet.

§ 247

Med hensyn til retsvirkningerne af ægteskabs omstødelse finder reglerne om skilsmisse tilsvarende anvendelse, medmindre andet nedenfor er bestemt.

§ 248

Hvis der ved ægtepagt er indført fælleseje, udtager hver ægtefælle ved skifte i anledning af ægteskabs omstødelse forlods så meget af fællesboet, som svarer til, hvad han har indbragt i boet ved ægteskabets indgåelse eller gennem senere erhvervelse ved arv eller gave, eller hvad han har overført til fællesboet fra eget særeje. Strækker den fælles formue ikke til, sker der forholdsvis afkortning. Det, som den ene ægtefælle har skænket den anden som særeje, kan fordres tilbage.

§ 249

Omstødes et ægteskab ifølge § 245, og var den ene ægtefælle ved ægteskabets indgåelse i god tro, den anden derimod ikke, har den førstnævnte krav på en godtgørelse, der fastsættes efter billighed under hensyn til begges økonomiske kår og de øvrige omstændigheder.

Samme ret tilkommer en ægtefælle, som opnår sit ægteskabs omstødelse ifølge § 245, stk. 1 eller § 246, hvis den omstændighed, hvorpå omstødelsen grundes, var den anden ægtefælle bekendt.

Kravet på godtgørelse, der kan tilkendes som en periodisk ydelse, skal fremsættes under omstødelsessagen.

§ 250

For tiden efter ægteskabets omstødelse påhviler det ikke nogen af ægtefællerne at bidrage til den anden ægtefælles underhold.

§ 251

Dør en af parterne i et ægteskab, som kunne omstødes efter § 244, inden omstødelse er sket, kan den efterlevende ægtefælle eller enhver af arvingerne kræve reglerne i § 248 bragt til anvendelse, ligesom ægtefællen kan kræve godtgørelse efter reglerne i § 249.

Den i nærværende paragrafs 1. stk. hjemlede ret tilkommer den påtaleberettigede efter § 245 eller § 246, når den anden ægtefælle dør, inden omstødelse er sket, og inden påtaleretten er tabt.

Dør den ifølge § 245 eller § 246 påtaleberettigede ægtefælle, efter at sagen er anlagt, eller var han i de i § 245, stk. 1 eller § 246 nr. 1 nævnte tilfælde indtil sin død i sådan tilstand som dér nævnt, kan også enhver af hans arvinger kræve reglerne i § 248 bragt til anvendelse.

Krav efter 1., 2. og 3. stk. må fremsættes inden 6 måneder efter dødsfaldet.

Dør en tvegift ægtefælle, inden ægteskabet er omstødt, skal den ret mod trediemand til erstatning, pension eller andet økonomisk gode, som ved dødsfald tilfalder en efterlevende ægtefælle, tilkomme ægtefællen i det første ægteskab, såfremt ikke andet fremgår af omstændighederne.

Såfremt reglerne i stk. 1 eller 2 på ægtefællens begæring bringes til anvendelse, bortfalder dennes lovbestemte arveret efter den anden ægtefælle.

ÆGTESKABETS OPLØSNING

Separation og påfølgende skilsmisse ved bevilling

§ 252

Når ægtefæller er enige om at ønske separation og om vilkårene herfor, bliver separationsbevilling at meddele dem af overøvrigheden.

Dersom en af ægtefællerne modsætter sig separationen, kan den anden ægtefælle kun opnå separation, dersom den indgår på de separationsvilkår, som førstnævnte kræver, medmindre overøvrigheden skønner, at disse vilkår er åbenbart urimelige. Overøvrigheden afgør da de spørgsmål i vilkårene, hvorom ægtefællerne er uenige, men med særlig hensyntagen til den ægtefælle, der ikke ønsker separation.

Efter påstand af den ene ægtefælle bliver der at give dom til separation, når den anden ægtefælle gør sig skyldig i grov forsømmelse af sin underholdspligt mod ægtefællen eller børnene eller iøvrigt i grov krænkelse af sine pligter imod dem eller er henfalden til misbrug af beruselsesmidler eller fører et lastefuldt liv, medmindre sagsøgeren selv ved sin optræden eller sit forhold overfor den anden ægtefælle har givet anledning til dennes forsømmelse eller forseelse.

§ 253

Dersom ægtefæller, når separationstiden begynder, har børn under 18 år, er separationstiden 2 år, ellers 1 år.

§ 254

Dersom der ved ægtepagt er indført fælleseje, bortfalder dette ved separation, og fællesejet deles efter de for sådan deling i almindelighed gældende regler.

Alle aftaler mellem ægtefællerne vedrørende nævnte fordeling skal for at være gyldige godkendes af overøvrigheden, jfr. herved § 273.

§ 255

Dersom ægtefæller, der er blevet separeret, genoptager samlivet, bortfalder separationens virkninger for fremtiden.

§ 256

Når separationstiden er udløbet, gives der efter begæring af en ægtefælle eller af begge ægtefæller gennem vedkommende overøvrighed bevilling til skilsmisse, altså til fuldstændig opløsning af ægteskabet.

Skilsmisse uden forudgående separation

§ 257

Har ægtefællernes samliv på grund af uoverensstemmelse uden stedfunden separation været hævet i mindst 4 år, uden at det senere er genoptaget, kan enhver af ægtefællerne påstå ægteskabet opløst ved dom; dog bør opløsningen af ægteskabet i almindelighed ikke ske, såfremt sagsøgeren ved sin egen livsførelse hovedsagelig er skyld i samlivets ophævelse, og den anden ægtefælle modsætter sig opløsningen.

§ 258

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle i 2 år mod sagsøgerens vilje og uden fyldestgørende grund har unddraget sig samlivet, og dette ikke senere er genoptaget.

§ 259

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle er forsvundet, og 3 år er hengået fra den sidste efterretning om, at han var i live.

§ 260

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle har indgået nyt ægteskab i strid med reglen i § 184.

Sagen må anlægges inden 6 måneder efter, at ægtefællen er blevet vidende om det nye ægteskabs indgåelse.

§ 261

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle har gjort sig skyldig i ægteskabsbrud eller andet forhold, der kan sidestilles dermed, medmindre ægtefællen frivillig har medvirket til handlingen, har samtykket i den eller på anden måde må anses for at have frafaldet sin ret.

Sagen må anlægges inden 6 måneder efter, at ægtefællen er blevet vidende om handlingen, og senest inden 2 år efter, at den er begået.

Den skyldige ægtefælle kan ikke indgå nyt ægteskab, før de i § 253 nævnte frister er udløbet.

§ 262

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle med kundskab eller formodning om at lide af kønsygdom, som endnu frembyder smittefare, ved samleje har udsat ægtefællen for smitte, medmindre ægtefællen med kundskab om smittefaren frivillig lod sig udsætte for den.

Sagen må anlægges inden 6 måneder efter, at ægtefællen er blevet vidende om, at den er blevet udsat for smitte, og kan, hvis ægtefællen ikke er blevet smittet, ikke rejses, når sygdommen ikke mere frembyder smittefare.

§ 263

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden har stræbt sagsøgeren efter livet eller har gjort sig skyldig i grov mishandling af denne.

Kravet må rejses inden 6 måneder efter, at ægtefællen er blevet vidende om handlingen, og senest inden 3 år efter, at den er begået.

§ 264

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle af en domstol i et af de fem nordiske lande er idømt straf af fængsel i 2 år eller derover eller dømt til indsættelse i arbejds- eller sikkerhedsforvaring, medmindre ægtefællen frivillig har medvirket til den straffbare handling eller samtykket i den. Hvis sådan straffedom er afsagt af en domstol udenfor Norden, kan retten under hensyn til beskaffenheden af den begåede forbrydelse og de øvrige foreliggende omstændigheder tillægge denne dom samme retsvirkninger som en nordisk dom.

Sagen må anlægges inden 6 måneder efter, at ægtefællen er blevet vidende om domfældelsen, og senest inden 3 år efter dommens afsigelse.

§ 265

Et ægteskab bliver efter påstand af den ene ægtefælle at opløse ved dom, når den anden ægtefælle lider af sådan sindsygdhed, at fortsættelsen af ægteskabet ikke bør fordres, og sygdommen under ægteskabet mindst har varet i de sidste 3 år, uden at der er rimelig udsigt til varig helbredelse.

§ 266

I de tilfælde, hvor en ægtefælle har krav på at opnå skilsmisse, skal han være berettiget til i stedet at fordre separation.

I de tilfælde, hvor en ægtefælle er berettiget til at få separation eller skilsmisse ved dom, kan afgørelsen, når begge parter har fremsat begæring derom, træffes ved bevilling af overøvrigheden.

§ 267

Dersom der ved ægtepagt er indført fælleseje, bortfalder dette ved skilsmissen, og fællesejet deles efter de for sådan deling i almindelighed gældende regler.

Alle aftaler mellem ægtefællerne vedrørende nævnte fordeling skal for at være gyldig godkendes af overøvrigheden, jfr. herved § 273.

§ 268

Meddeles der skilsmisse, og foreligger der forhold, hvorved den ene ægtefælle groft har krænket den anden, kan der efter påstand ved dom tilkendes sagsøgeren en godtgørelse, der fastsættes efter billighed

under hensyn til begge parter økonomiske kår og de øvrige omstændigheder. Godtgørelsen fastsættes til en samlet sum eller en periodisk ydelse.

Kravet må fremsættes under skilsmisseyagen, eller, såfremt denne afgøres ved bevilling, ved sagsanlæg inden 1 måned efter bevillingens meddelelse.

*Forældremyndigheden og underholdspligten ved
separation og skilsmisse*

§ 269

Ved separation eller skilsmisse vil der i bevillingen eller dommen være at træffe bestemmelse om, hvem forældremyndigheden over børnene skal tilkomme.

Er forældrene enige, træffes afgørelsen overensstemmende med deres ønsker, forsåvidt det ikke åbenbart strider mod børnenes tarv. Er de ikke enige, afgøres spørgsmålet efter, hvad der under særligt hensyn til børnenes tarv findes billigt.

Er det godtgjort, at den ene af forældrene klart bærer skylden for separationen eller skilsmissen, og skønnes de begge lige egnede til at opdrage børnene, skal den anden af forældrene være nærmest til at få forældremyndigheden. Børn under 2 år bør dog kun under ganske særlige omstændigheder fjernes fra moderen.

Disse regler skal gælde, hvor samlivet er hævet uden separation, og nogen af forældrene begærer overøvrighedens afgørelse angående nævnte spørgsmål.

Afgørelser i henhold til nærværende bestemmelse kan af vedkommende overøvrighed eller domstol senere forandres på begæring af en af forældrene, hvis væsentlig forandrede forhold kræver det.

§ 270

Bestemmelse om, hvorvidt den ene ægtefælle i separationstiden skal bidrage til den andens underhold, og om bidragets størrelse, træffes af overøvrigheden.

Ved afgørelsen tages der hensyn til, i hvilket omfang den, der ønsker bidrag, selv kan skaffe sig et efter sine livsforhold tilstrækkeligt underhold, og hvorvidt den anden part efter sine økonomiske kår, derunder sin erhvervsevne, og de øvrige omstændigheder formår at udrede underholdsbidrag. Den ægtefælle, hvem skylden for separationen klart påhviler, må der ikke tillægges noget bidrag.

Underholdsbidrag kan, hvor omstændighederne taler derfor, pålægges for en tid, der ligger indtil 3 år forud for fremsættelsen af kravet.

Bestemmelse om underholdsbidrag til ægtefællen kan senere ændres af overøvrigheden på en af ægtefællernes begæring, når forholdene væsentlig har forandret sig, og omstændighederne iøvrigt taler derfor.

§ 271

Ved skilsmisse træffes der, efter de samme retningslinjer som i forrige paragraf angivet, bestemmelse om ægtefællernes underholdspligt af overøvrigheden.

Underholdspligten bortfalder, hvis den berettigede indgår nyt ægteskab.

§ 272

Bestemmelse om, hvorledes i tilfælde af separation eller skilsmisse forældrenes pligt til at underholde deres børn skal fordeles mellem dem, træffes ligeledes af overøvrigheden.

Ved fordelingen tages der hensyn til forældrenes økonomiske forhold, derunder deres erhvervsevne, og deres øvrige livsforhold. Den, som ikke opfylder sin del af underholdsbyrden gennem underhold af børn, som den har hos sig, kan det efter begæring af den anden ægtefælle pålægges at udrede underholdsbidrag.

Bestemmelse om underholdsbidrag til børnene træffes kun indtil videre, og ny afgørelse kan senere træffes af overøvrigheden på en af ægtefællernes begæring, når børnenes tarv tilsiger det.

§ 273

En mellem ægtefæller med forestående separation eller skilsmisse for øje truffet aftale om fordeling af ægtefællernes ejendele eller om underholdspligt overfor ægtefællen eller børnene er kun gyldig, når den er blevet godkendt af overøvrigheden. Denne skal nægte godkendelse, når den skønner, at aftalen er åbenbar ubillig for en af ægtefællerne.

Selvom en aftale måtte være godkendt, kan den dog, forsåvidt angår underholdsbidrag til børnene, på en ægtefælles begæring til enhver tid ændres af overøvrigheden, når forholdene væsentlig har forandret sig, eller det har vist sig, at den strider imod børnenes tarv.

§ 274

Til inddrivelse og sikring af de i det foregående omhandlede underholdsbidrag kan udpantning, forbud mod udbetaling af løn samt afsoning bringes til anvendelse. De nærmere regler herom gives ved særlig lov.

Det en frasepareret eller fraskilt ægtefælle tilkommende underholdsbidrag bliver at udrede forud for hver af overøvrigheden fastsat periode, forsåvidt andet ikke er bestemt.

Sagernes behandling for overøvrigheden

§ 275

Forinden bevilling til separation eller skilsmisse meddeles, skal overøvrigheden under ægtefællernes personlige møde forsøge mægling mellem dem om fortsættelsen af det ægteskabelige samliv.

Hvor mæglingen ikke lykkes, skal overøvrigheden, inden bevilling til separation eller skilsmisse gives, dernæst forhandle med parterne om vilkårene for separationen eller skilsmissen.

Mægling og vilkårsforhandling foretages samlet med begge ægtefæller og foregår på det sted, hvor den ægtefælle, fra hvem separationen eller skilsmissen søges, bor eller opholder sig.

Såfremt en ægtefælle trods tilsigelse fra overøvrigheden undlader at give møde til mægling eller vilkårsforhandling, kan der af vedkommende overøvrighed pålægges ægtefællen en bøde fra 10 til 500 kroner, der tilfalder statskassen.

Mægling og vilkårsforhandling bortfalder for den ægtefælle, der ikke har ophold her i et af de fem nordiske lande.

§ 276

Er ansøgning om eller sagsanlæg til henholdsvis separation eller skilsmisse indgivet eller sket, eller der er anlagt sag til ægteskabets omstødelse, har overøvrigheden, hvor en ægtefælle herom fremsætter grundet begæring, at give den anden tilhold om ikke at forrykke ejendommens (fællesejets eller særejets) stilling, indtil sagen er afgjort.

Overtrædes tilholdet, eller er der begrundet frygt for, at tilholdet vil blive overtrådt, kan ægtefællen straks begære gennemført bosondring.

Desuden kan overøvrigheden fra det i stk. 1 angivne tidspunkt, når omstændighederne særlig taler derfor, på en ægtefælles begæring midlertidigt tillade ophævelse af samlivet samt foranstalte underholds-

bidrag pålagt den anden ægtefælle såvel til den begærende selv som til de hos denne værende børn, alt i overensstemmelse med de i dette kapitel indeholdte regler om underhold.

16. kapitel

BØRNS RETSSTILLING

Faderskab og bidragspligt

§ 277

Ægtebørn er børn af forældre, som på avlingstiden levede i eller senere har indgået ægteskab med hinanden.

§ 278

Et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, anses som barn af ægtemanden. Dette gælder dog ikke, såfremt det godtgøres, at moderen har haft samleje med en anden, og det må antages, at barnet er avlet af denne, eller hvis det på grund af barnets arveanlæg eller af anden særlig grund kan anses som sikkert, at ægtemanden ikke er barnets fader.

Levede ægtefællerne på avlingstiden separeret, eller var samlivet mellem dem ophævet på grund af uoverensstemmelse, gælder reglen i stk. 1, 1. pkt. kun, såfremt det kan godtgøres, at de indenfor avlingstiden har haft samleje med hinanden.

§ 279

Et barn, der fødes efter, at moderen har indgået ægteskab, men som må være avlet forinden, anses som barn af ægtemanden. Rejses der faderskabssag, gælder dette dog kun, såfremt ægtemanden efter reglen i § 282 kunne anses som fader eller bidragspligtig til barnet.

§ 280

Indgår moderen til et barn udenfor ægteskab ægteskab med den mand, hvis faderskab er fastslået, eller som er anset som bidragspligtig til barnet, bliver barnet ægtebarn.

§ 281

Sag om faderskab til de i §§ 278 og 279 omhandlede børn kan rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge.

Sagen skal af ægtemanden anlægges inden 1 år efter, at han er kommet til kundskab om de omstændigheder, der antages at kunne begrunde en fralæggelse af faderskabet og senest inden 5 år efter barnets fødsel.

Under ganske særlige angivne betingelser kan landsretten dog tillade, at sag anlægges efter udløbet af de i stk. 2 nævnte frister.

§ 282

Som fader til et barn uden for ægteskab anses den, der indenfor avlingstiden har haft samleje med moderen, såfremt der ikke er rimelig begrundet tvivl om, at han er barnets fader.

Kan en sagsøgt ikke anses som barnets fader, bliver han at anse som bidragspligtig til barnet, såfremt han indenfor avlingstiden har haft samleje med moderen, og det ikke må anses for udelukket, at han kan være barnets fader. Kan flere sagsøgte herefter anses som bidragspligtige, bliver bidragspligten at pålægge enhver af dem fuldt ud. Bidrag, der betales udover, hvad der tilkommer et enkelt barn, tilfalder det offentlige.

§ 283

Faderskab eller bidragspligt til børn udenfor ægteskab skal søges fastslået i overensstemmelse med reglerne i §§ 284-288.

Er barnet ikke levende født, finder reglerne kun anvendelse, såfremt der rejses krav om bidrag i henhold til § 296.

§ 284

En udenfor ægteskab besvangret kvinde, der ønsker underholdsbidrag til barnet, skal henvende sig herom til mødrehjælpsinstitutionen og opgive, hvem hun anser for fader til barnet, og, såfremt hun har haft samleje med flere indenfor avlingstiden, opgive disse. Moderen skal 1 måned efter barnets fødsel opgive, hvem der er eller kan være fader til barnet.

Henvendelse til mødrehjælpsinstitutionen kan også ske af den person eller det plejehjem, der afholder udgifterne til barnets forsørgelse og giver oplysning om disse udgifters beløb. Uanset om henvendelse er sket i henhold til stk. 1, skal den læge eller jordemoder, der har bistået ved fødslen, inden 14 dage gøre anmeldelse om denne til mødrehjælpsinstitutionen.

§ 285

Mødrehjælpsinstitutionen udbetaler da straks med vejledning i § 290 et foreløbigt underholdsbidrag til moderen eller nævnte person eller plejehjem, der afholder udgifterne til barnets forsørgelse.

Mødrehjælpsinstitutionen søger dernæst at skaffe oplyst, om en anden end moderen er værge for barnet eller har forældremyndigheden over dette. Hvis dette viser sig at være tilfældet, skal mødrehjælpsinstitutionen efter forhandling med denne bestemme, til hvem underholdsbidraget skal udbetales.

§ 286

Mødrehjælpsinstitutionen skal snarest rejse sag mod den opgivne fader ved underretten på det sted, hvor han har bopæl, eller i mangel af bopæl opholder sig, med begæring om at søge hans faderskab eller bidragspligt fastslået.

§ 287

Faderskabet må anses for fastslået, såfremt den opgivne fader overfor retten anerkender at være fader til barnet. Forinden anerkendelsen gøres han bekendt med retsvirkningerne af denne samt med, at han kan kræve sagen afgjort ved retten. Er den opgivne fader under 18 år, kræves værgens samtykke til anerkendelsen.

Opnås der ikke anerkendelse af faderskabet, afgør retten spørgsmålet herom. Det samme gælder, såfremt det er oplyst, at moderen i avlingstiden har haft samleje med flere, eller det iøvrigt findes betænkeligt at modtage den opgivne faders anerkendelse af faderskabet, jfr. § 282. Retten fastsætter bidragets størrelse efter §§ 289-292. Det foreløbige bidrag, fastsat af mødrehjælpen, bortfalder da.

Omkostningerne ved retssagen udredes af den, der pålægges bidragspligt, og hvis han er ude af stand dertil eller ikke kan findes, af moderen, dersom hun har midler dertil, og ellers af det offentlige.

Justitsministeren kan bestemme, at anerkendelse af faderskab eller bidragspligt afgivet i udlandet ligestilles med en her i landet truffen afgørelse.

§ 288

Er faderskabssag ikke rejst i medfør af foranstående bestemmelser, kan sag ved barnets fødsel eller senere rejses af moderen,

barnet eller dets værge eller af de i § 293, stk. 2 nævnte personer og institutioner.

Barnets forsørgelse

§ 289

Forældrene er hver for sig forpligtet til at forsørge barnet. Barnet skal forsørges, opdrages og uddannes under hensyn til forældrenes livsvilkår og barnets tarv.

Opfylder en af forældrene ikke forsørgelsespligten overfor barnet, kan overøvrigheden pålægge ham at udrede bidrag til barnets underhold.

§ 290

Bidraget fastsættes under hensyn til barnets tarv og forældrenes økonomiske kår, herunder deres erhvervsevne. Er begge forældre ubemidlede, fastsættes bidraget i almindelighed til det for barnets opholdssted til enhver tid gældende normalbidrag. Er barnet avlet ved en ved dom fastslået kønsfrihedsforbrydelse, skal faderens bidrag ansættes således, at det dækker samtlige udgifter ved barnets underhold.

Bidragspligten ophører ved barnets fyldte 18. år. Bidraget til en datter ophører endvidere, når hun indgår ægteskab, medmindre overøvrigheden under særlige omstændigheder bestemmer andet. Bidrag til undervisning eller uddannelse kan dog pålægges indtil barnets fyldte 24. år.

Bidrag erlægges halvårsvis forud, medmindre andet bestemmes. Barnets bortadoption eller død medfører ikke fritagelse for nogen del af bidraget for den pågældende bidragsperiode.

§ 291

Særligt bidrag kan pålægges i anledning af omkostninger ved barnets dåb, konfirmation, sygdom og begravelse eller i anden særlig anledning.

Bidrag i henhold til stk. 1 kan kun fastsættes, såfremt begæring fremsættes for overøvrigheden inden 3 måneder efter udgiftens afholdelse, medmindre der godtgøres at foreligge rimelig grund for overskridelse af fristen.

§ 292

Overøvrigheden kan til enhver tid ændre et bidrag, når der fremkommer grundet begæring herom. Bidrag, der er forfaldet før begæ-

ringens fremsættelse, kan dog kun ændres, når ganske særlige omstændigheder foreligger.

Bidrag kan kun, når særlige grunde taler derfor, pålægges for en tid, der ligger mere end 1 år forud for begæringens fremsættelse.

Aftaler om bidrag til barnet er ikke til hinder for, at der træffes anden afgørelse af overøvrigheden, såfremt aftalen skønnes åbenbart ubillig, eller når forholdene væsentligt har forandret sig, eller aftalen strider mod barnets tarv.

§ 293

Bidrag i henhold til nærværende kapitel tilkommer barnet.

Retten til at kræve bidrag fastsat og til at indkræve bidraget har den, der afholder udgifterne ved barnets forsørgelse, såfremt den pågældende har eller ved forældremyndighedens ophør havde forældremyndigheden over barnet eller lovligt har barnet i pleje. I det omfang det offentlige afholder udgifter til barnets forsørgelse, tilkommer retten den pågældende offentlige myndighed eller institution.

§ 294

Reglerne i §§ 290-293 finder tilsvarende anvendelse, hvor en mand i henhold til § 282, stk. 2, er anset som bidragspligtig til et barn udenfor ægteskab.

§ 295

Dør en mand, der er eller efter dødsfaldet bliver anset som fader til et barn udenfor ægteskab, vil der ikke af boet være at udrede underholdsbidrag til barnet, men dette tager alene arv efter afdøde i henhold til de herom gældende regler. Efterlader han sig enke, påhviler det hende at betale bidrag til barnets underhold, dog kun så vidt og i det omfang overøvrigheden efter skøn over hendes økonomiske forhold finder det passende. Dør en hustru, som er moder til et barn udenfor ægteskab, og som det er pålagt at svare bidrag til barnets underhold, finder tilsvarende regler anvendelse.

Er eller bliver en afdød mand anset som bidragspligtig, bliver det fornødne til dækning af de forpligtelser, der endnu kunne påhvile ham efter denne lov, at udbetale af hans bo, såvidt det er solvent, når begæring herom fremsættes inden 1 år efter hans død. Tilkommer der barnet arv efter den bidragspligtige, vil det her nævnte beløb være at fradrage i barnets arv. Efterlader den afdøde sig arveberettiget enke eller afkom (derunder adoptivbørn), må beløbet ikke overstige, hvad barnet, hvis den pågældende var anset som fader, ville have arvet.

Beløbet udredes af den bidragspligtiges bo på samme måde som forfalden gæld. Med beløbet forholdes i overensstemmelse med lovgivningen om inddrivelse og sikring af underholdsbidrag. Efterlader den bidragspligtige sig enke, finder bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt. tilsvarende anvendelse.

Skifteretten eller eksekutorerne har, når det kommer til deres kundskab, at der påhviler afdøde bidragspligt overfor børn udenfor ægteskab, at drage omsorg for, at fordringen gøres gældende.

Bidrag til udgifterne ved fødslen m. v.

§ 296

Overøvrigheden kan pålægge faderen eller den bidragspligtige at udrede bidrag til udgifterne ved fødslen og moderens underhold 2 måneder før og 1 måned efter fødslen. Under særlige omstændigheder, navnlig i tilfælde af moderens sygdom forårsaget ved svangerskabet eller fødslen, kan bidrag pålægges for indtil 4 måneder før og 9 måneder efter fødslen. Bidraget kan pålægges, uanset at barnet er dødfødt.

Endvidere kan overøvrigheden pålægge den, der har eller kan have besvangret en kvinde, at udrede bidrag til de ved en abort forvoldte særlige udgifter.

Bidrag efter denne paragrafs stk. 1 forfalder, hvis barnet er født, straks ved bidragsfastsættelsen, og ellers til de af overøvrigheden nærmere bestemte tidspunkter. Bidrag efter stk. 2 forfalder straks. Bestemmelsen i § 292, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til de i denne paragraf omhandlede bidrag.

Bidrag i henhold til nærværende kapitel tilkommer moderen eller den offentlige myndighed eller institution, der har afholdt de pågældende udgifter.

Forskellige bestemmelser

§ 297

Undladelse af at afgive de i § 284 omhandlede oplysninger straffes med bøde.

§ 298

Justitsministeren fastsætter de til gennemførelse af reglerne i nærværende kapitel nødvendige forskrifter.

Forældremyndigheden

§ 299

Børn under 21 år står under forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab.

§ 300

Forældremyndigheden medfører pligt til at sørge for barnets person og beføjelse til at træffe bestemmelse om dets personlige forhold.

§ 301

Forældrene er berettiget til at anvende barnets indtægter til dets underhold i passende omfang og under behørig hensyntagen til deres og barnets stilling og vilkår.

§ 302

Forældremyndigheden over ægtebørn tilkommer forældrene i forning.

§ 303

Er den ene af forældrene ved fraværelse, sygdom eller af anden grund midlertidig forhindret i at deltage i bestemmelser angående barnets anliggender, og kan en afgørelse ikke uden ulæmpe opsættes, udøves bestemmelsesretten af den anden. Denne må dog ikke træffe nogen afgørelse af indgribende betydning for barnets fremtid, medmindre dettes tarv utvivlsomt kræver det.

Er den ene af forældrene i længere tid forhindret i at deltage i forældremyndighedens udøvelse, kan overøvrigheden bestemme, at forældremyndigheden indtil videre skal tilkomme den anden alene.

§ 304

Gør den ene af forældrene sig skyldig i groft misbrug eller grov forsømmelse ved udøvelsen af forældremyndigheden, er den drikfældig, eller fører den et lastefuldt liv, kan overøvrigheden bestemme, at forældremyndigheden skal tilkomme den anden.

§ 305

Dør en af forældrene, forbliver forældremyndigheden hos den anden alene.

Er begge forældre døde, tilkommer forældremyndigheden værgen.

§ 306

Dør den af forældrene, som i medfør af § 269 har fået forældremyndigheden, eller anses den pågældende i medfør af § 304 for uegnet til at udøve forældremyndigheden, bliver denne af overøvrigheden på begæring at tillægge den anden ægtefælle, medmindre hensynet til barnets tarv tilsiger andet.

§ 307

Den af forældrene, hvem forældremyndigheden ikke tilkommer, har ret til personligt samkvem med barnet, medmindre særlige omstændigheder taler derimod. Alle spørgsmål om udøvelsen af en sådan ret, såvel som om dens indskrænkning eller ophævelse, afgøres om fornødent af overøvrigheden.

§ 308

Overførelse af forældremyndighed til andre end en offentlig myndighed eller en af de med offentlig anerkendelse virkende foreninger for børneforsorg kan kun ske med overøvrighedens godkendelse, som alene må meddeles, når det må antages at være til barnets tarv. Ydes der vederlag ved overførelsen af forældremyndigheden, bør overøvrighedens godkendelse i reglen kun meddeles på betingelse af, at vederlaget helt eller delvis sikres anvendt til bedste for barnet. Aftale om overførelse af forældremyndighed kan senere tilsidesættes af overøvrigheden, når afgørende omstændigheder, særlig hensynet til barnets tarv, kræver det.

Dør den, til hvem forældremyndigheden er overført, træffer overøvrigheden bestemmelse om, hvem den skal tilfalde.

§ 309

Såfremt indehaveren af forældremyndigheden ved fraværelse, sygdom eller af anden grund er forhindret i at udøve den, kan overøvrigheden, når den anser det for påkrævet, bestemme, hvem der skal udøve forældremyndigheden, sålænge tilstanden varer.

§ 310

Ved de i §§ 306 og 307 nævnte afgørelser er overøvrigheden ikke bundet ved mulige aftaler mellem forældrene. Afgørelser i henhold til nærværende kapitel kan senere forandres på begæring af en af forældrene, hvis væsentlig forandrede forhold kræver det.

§ 311

Forældremyndigheden over børn udenfor ægteskab tilkommer moderen.

De i §§ 299-301, 305 og 308-310 indeholdte bestemmelser finder tilsvarende anvendelse.

Er moderen død, eller anses hun i medfør af § 304 for uegnet til at udøve forældremyndigheden, bliver denne af overøvrigheden på begæring af faderen at tillægge denne, når det skønnes foreneligt med barnets tarv; ellers tilkommer den værgen.

17. kapitel

ADOPTION

Betingelser

§ 312

Ved bevilling af justitsministeriet kan den, som er fyldt 25 år, få tilladelse til at antage en anden som adoptivbarn. Bevillingen kan efter ministerens nærmere bestemmelse udleveres af overøvrigheden.

Bevilling til adoption af eget barn kan ikke meddeles.

§ 313

Såfremt den, der ønsker at adoptere, er umyndiggjort, må han have sin værges samtykke til adoptionen.

§ 314

Den, som er gift, kan kun adoptere sammen med sin ægtefælle, medmindre denne er forsvundet eller er sindsyg eller åndsvag. Dog kan den ene ægtefælle med den andens samtykke adoptere dennes barn eller adoptivbarn.

§ 315

Kun ægtefæller kan adoptere sammen.

Et adoptivbarn kan, sålænge adoptanten lever, ikke påny adopteres af nogen anden end adoptantens ægtefælle.

§ 316

Er den, der ønskes adopteret, over 14 år, bør bevillingen ikke meddeles uden den pågældendes samtykke, medmindre indhentelsen af samtykket skønnes at være til skade for barnet.

§ 317

Er den, som ønskes adopteret, under 21 år, kræves samtykke fra forældrene. Er den ene af forældrene død eller forsvundet, sindsyg eller åndsvag, eller er han uden del i forældremyndigheden, er den andens samtykke tilstrækkeligt. Gælder det anførte begge forældrene, kræves samtykke fra værge.

Fra den af forældrene, hvis samtykke ikke behøves, skal om muligt erklæring indhentes, førend afgørelsen træffes, og findes der en særlig beskikket værge, skal hans erklæring indhentes.

§ 318

Den, som er umyndiggjort, må ikke adopteres uden samtykke af værgen.

§ 319

Adoption må alene gives, hvor den efter foretagen undersøgelse kan antages at være til gavn for den, som skal adopteres, og denne enten ønskes opfostret hos adoptanten eller har været opfostret hos ham, eller der foreligger anden særlig grund til adoptionen.

§ 320

Inden der meddeles bevilling til adoption, skal det søges oplyst, om der fra nogen af siderne er betalt eller skal betales vederlag, og i bekræftende fald hvor stort dette er. Herom kan erklæring på tro og love afæskes alle vedkommende.

Ydes der adoptanten vederlag, kan bevillingens meddelelse gøres afhængig af, at vederlaget helt eller delvis sikres anvendt til bedste for adoptivbarnet.

Retsvirkninger

§ 321

Om adoptionens virkninger med hensyn til adoptivbarnets navn gælder reglerne i § 338.

§ 322

Ved adoptionen går forældremyndigheden og værgemålet over til adoptanten.

§ 323

Adoptanten er forpligtet til at forsørge adoptivbarnet som sit eget barn og har ikke krav på at få bidrag dertil af de virkelige forældre.

§ 324

Adoptivbarnet og dets livsarvinger arver og arves af adoptanten og dennes slægt, som om det var adoptantens eget barn.

Ved adoptionen bortfalder det arveretlige forhold mellem adoptivbarnet og dets virkelige slægt. Det kan dog på begæring i bevillingen bestemmes, at barnets arveret efter den virkelige slægt bevares.

§ 325

Adoptionen giver ikke successionsret til successorfonds for len, stamhuse eller til andre fideikommissar, medmindre dette særlig er hjemlet.

§ 326

Iøvrigt får adoptivbarnet i forhold til adoptanten retsstilling som dennes ægte barn.

Såfremt et ægtefælle adopterer sin ægtefælles barn eller adoptivbarn, får barnet i forhold til ægtefællerne samme retsstilling, som om det var deres fælles barn.

Ophævelse

§ 327

Adoptivforholdet kan på begæring ophæves af justitsministeriet, når adoptanten og adoptivbarnet er enige derom. Er nogen af parterne umyndiggjort, må tillige værgerne give sit samtykke. Er barnet mindreårigt, kan ophævelse efter denne bestemmelse ikke finde sted.

Når adoptivforældrene er døde, kan justitsministeriet på begæring af de virkelige forældre ophæve adoptivforholdet, såfremt det må anses for bedst stemmende med barnets tarv.

§ 328

Adoptivforholdet bliver efter påstand at ophæve ved dom, såfremt adoptanten har forset sig groft mod barnet eller i væsentlig grad forsommer de ham ifølge adoptionen påhvilende forpligtelser, eller så-

fremt ophævelse skønnes at være af væsentlig betydning for adoptivbarnet.

Sagen om ophævelse anlægges af adoptivbarnet eller, hvis det er umyndigt, sindsygt eller åndsvagt, enten af dets værge eller af dets virkelige fader eller moder eller af det offentlige.

§ 329

Hvis ægtefæller har fælles adoptivbarn, kan adoptivforholdet kun ophæves overfor dem begge.

I det i § 328 omtalte tilfælde kan ophævelse ske, selvom de dér nævnte forhold kun gælder den ene af adoptanterne.

§ 330

Kan der ikke efter retsplejelovens almindelige regler påvises noget værning, for hvilket sag til ophævelse af et adoptivforhold kan indbringes, anlægges sagen ved den ret, som justitsministeriet bestemmer.

§ 331

Ved ophævelse bortfalder retsvirkningerne mellem adoptivbarnet og adoptanten og hans slægt; det kan dog tillades adoptivbarnet at beholde navnet, jfr. § 346. Når særlige grunde taler derfor, kan det bestemmes, at adoptanten skal svare bidrag til barnets underhold.

Ophæves adoptivforholdet i medfør af § 327, stk. 2, genindtræder barnet i retsforholdet til den virkelige slægt.

I det i § 328 nævnte tilfælde kan retten under hensyntagen til anledningen til ophævelsen, barnets alder og de øvrige omstændigheder bestemme, at retsforholdet mellem barnet og dets virkelige slægt skal genopstå.

Iøvrigt genindtræder ingen retsvirkninger i forhold til den virkelige slægt.

§ 332

Forud for ophævelsen af et adoptionsforhold i henhold til § 328, skal retten såvidt muligt indhente erklæring fra de personer, hvis samtykke eller erklæring kræves til adoptionsbevillingens meddelelse. Retten kan dog, når særlige grunde taler herfor, og ophævelsen ikke får retsvirkninger for nogen af disse personer, bestemme, at sådan erklæring ikke skal indhentes.

Forskellige bestemmelser

§ 333

Ved overenskomst med fremmed stat kan det bestemmes, at dennes statsborgere kun kan adoptere eller adopteres her i landet under bestemte traktatmæssigt fastsatte betingelser.

Tilsvarende bestemmelser kan træffes med hensyn til ophævelse af adoptivforholdet, når adoptanten er fremmed statsborger.

§ 334

Med hensyn til bestemt angivne fremmede stater kan det ved kongelig anordning fastsættes, at danske statsborgere kun under bestemte betingelser kan adoptere eller adopteres i vedkommende stat.

På samme måde kan det bestemmes, at adoptivforholdet ikke kan hæves i fremmed stat med virkning her i riget, når adoptanten er dansk statsborger.

§ 335

Så længe adoptivforholdet består, må adoptant og adoptivbarn ikke indgå ægteskab med hinanden.

18. kapitel

RET TEN TIL PERSONNAVN

ERHVERVELSE AF SLÆGTSNAVN

Barns erhvervelse af slægtsnavn

§ 336

Ægtebarn får ved fødslen faderens slægtsnavn.

Gifter forældrene sig først med hinanden, efter at barnet er født, får det ved ægteskabet faderens slægtsnavn, såfremt det hidtil har båret moderens slægtsnavn. Er barnet fyldt 21 år ved ægteskabets indgåelse, sker der dog ingen ændring af navnet, medmindre der foretages anmeldelse herom til ministerialbogen (personregistret).

Ægtebarn, der bærer faderens slægtsnavn, kan ved anmeldelse til ministerialbogen (personregistret) antage moderens pigenavn.

§ 337

Barn udenfor ægteskab får ved fødslen moderens slægtsnavn.

Er moderens slægtsnavn erhvervet ved ægteskab, og er barnet avlet

ved ægteskabsbrud, kan barnet ikke uden ægtemandens samtykke få hans navn; i andre tilfælde kan barnets navn ved anmeldelse til ministerialbogen (personregistret) ændres til hendes pigenavn. Er faderskabet fastslået, kan navnet på tilsvarende måde ændres til faderens slægtsnavn.

Adoptivbarns erhvervelse af slægtsnavn

§ 338

Adoptivbarn får ved adoptionen adoptantens slægtsnavn. Hvis barnet bliver adopteret af ægtefæller, får det adoptivfaderens slægtsnavn, medmindre det i bevillingen bestemmes, at det i stedet skal bære adoptivmoderens pigenavn. Det kan også bestemmes, at adoptivbarnet skal beholde sit eget navn eller bære dette i forbindelse med det navn, det får ved adoptionen.

Hustruens navneerhvervelse

§ 339

Hustruen får ved ægteskabs indgåelse mandens slægtsnavn, hvis hun ikke forinden overfor vielsesmyndigheden har afgivet erklæring om, at hun ønsker at bære sit pigenavn.

En hustru, der ikke bærer sin mands slægtsnavn, kan under samlevet antage dette ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Har hustruen fået mandens slægtsnavn, kan hun bruge sit pigenavn foran dette. I modsat fald kan hun bruge mandens slægtsnavn foran sit eget slægtsnavn.

Opløses ægteskabet, kan hustruen, der har båret mandens slægtsnavn, genantage sit pigenavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Erhvervelse af slægtsnavn ved navnebevis

§ 340

Den, der ønsker at ændre sit slægtsnavn, kan få navneforandring ved et af overøvrigheden udfærdiget navnebevis.

§ 341

Der kan i almindelighed ikke udfærdiges navnebevis på:

1. navne, der er forbeholdt som i § 342 nævnt, såfremt der her i landet findes nogen til navnet berettiget,

2. navne, der har en sådan lighed med et således forbeholdt navn, at forveksling let kan ske,
3. almindelig kendte historiske slægtsnavne,
4. udenlandske slægtsnavne, der er almindelig kendt her i landet,
5. navne, der ved udtale eller skrivemåde afgjort strider mod dansk sprogtone,
6. navne, der er egentlige fornavne,
7. navne, der kan virke stødende eller være til ulempe for bæreren.

§ 342

Forbeholdte navne er:

1. slægtsnavne, der er optaget på den i henhold til den hidtil gældende lovgivning udgivne fortegnelse herover med tillæg,
2. slægtsnavne, som det fremtidig tillades nogen at føre i medfør af § 340,
3. andre slægtsnavne, der tilkommer her i landet bosatte personer, når en af disse har indgivet skriftlig anmeldelse til justitsministeriet om, at han ønsker sit slægtsnavn forbeholdt,
4. navne, der udgør eller indgår i et her i landet indregistreret firma, varemærke eller foreningsnavn, og som er forbeholdt ved skriftlig anmeldelse til justitsministeriet fra rette vedkommende,
5. kunstnernavne og pseudonymer, der er almindelig kendt her i landet, og som på tilsvarende måde er forbeholdt ved skriftlig anmeldelse til justitsministeriet.

§ 343

Uanset reglerne i § 341 kan der udfærdiges navnebevis i følgende tilfælde:

1. der kan meddeles tilladelse til at føre et navn, der uden at være erhvervet ved ægteskab, bæres eller har været båret som slægtsnavn af en af ansøgerens forældre eller bedsteforældre,
2. et stedbarn kan med stedfaders eller stedmoders samtykke få tilladelse til at føre stedfaderens eller stedmoderens slægtsnavn, hvis navneændringen findes at være til bedste for barnet,
3. et plejebarn kan under samme betingelse som under punkt 2) nævnt få tilladelse til at føre plejefaders eller plejemoders slægtsnavn,
4. enhver kan få tilladelse til at føre et ham tidligere tilkommende slægtsnavn, med mindre han har mistet retten til at bære navnet efter reglerne i §§ 345, 346 og 347, stk. 1 og 2, jfr. § 348. En

- kvinde kan dog kun få tilladelse til at føre et slægtsnavn, hun har mistet i medfør af § 347, stk. 3, hvis hun har en særlig interesse deri,
5. den, der har et fremmedlydende slægtsnavn, kan få tilladelse til at føre et navn, der indebærer en tilpasning til det danske sprog,
 6. når det i medfør af § 340 er tilladt en person at føre et nyt slægtsnavn, der ikke tidligere har været beholdt, kan der med hans samtykke meddeles hans efterkommere, forældre, søskende og søskendes børn eller enker tilladelse til at føre samme navn,
 7. kan en person iøvrigt påvise en ganske særlig tilknytning til et navn, kan han få tilladelse til at føre dette navn som slægtsnavn.

Anden erhvervelse af slægtsnavn

§ 344

Slægtsnavn, der erhverves ved anmeldelse efter §§ 336 og 337, ved legitimation eller adoption, tilkommer også vedkommendes barn eller adoptivbarn under 21 år, der bærer hans navn og står under hans forældremyndighed.

Slægtsnavn, som en gift mand erhverver under samlivet, tilkommer også hans hustru, når hun hidtil har båret hans navn.

Et slægtsnavn, der erhverves ved navnebevis, tilkommer iøvrigt kun de personer, der udtrykkelig nævnes i beviset. Har ansøgeren barn, adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 21 år, der bærer hans navn, skal disse medtages i navnebeviset, medmindre der af særlige grunde træffes anden bestemmelse.

Navnebevis kan meddeles personer, der er bosat her i riget, eller som er danske statsborgere.

Der kan indgås overenskomst med fremmed stat om anvendelse af disse regler på her bosatte fremmede statsborgere og på danske statsborgere bosat i udlandet samt om beskyttelse her i landet af slægtsnavne, der er i brug i udlandet.

Fortabelse af slægtsnavn

§ 345

Er moderens ægtemand ikke fader til et barn, der ved fødslen har fået hans slægtsnavn, kan retten til navnet efter hans påstand frakendes barnet, såfremt det vil være særlig krænkende for ham, at det bærer navnet.

Påstand om frakendelse af retten til navnet skal nedlægges under faderskabssagen, eller – hvis ægtemanden ikke er part i en sådan – under en særlig sag, der anlægges mod barnet inden dets fyldte femte år.

§ 346

Ved ophævelse af et adoptivforhold mister adoptivbarnet det slægtsnavn, det har fået ved adoptionen, medmindre det tillades barnet at beholde navnet.

§ 347

Omstødes et ægteskab, mister hustruen det slægtsnavn, hun har fået ved ægteskabet, hvis det ikke af særlige grunde ved dommen tillades hende at beholde navnet.

Opløses et ægteskab ved skilsmisse, og vil det på grund af hustruens forhold under ægteskabet være særlig krænkende for manden, at hun fortsat fører det slægtsnavn, hun har fået ved ægteskabet, kan det på hans forlangende bestemmes i dommen eller bevillingen, at hun ikke længere må bære navnet.

Hustruens ret til at bære mandens slægtsnavn efter ægteskabets ophør bortfalder, når hun gifter sig påny. Såfremt hun har en særlig interesse deri, kan overøvrigheden dog tillade, at hun fortsat bærer navnet.

§ 348

Mister nogen retten til et slægtsnavn efter reglerne i §§ 346 eller 347, stk. 1 og 2, mister også den, der har fået slægtsnavnet efter ham, retten til navnet.

Fornavne

§ 349

Ethvert barn skal have mindst eet og ikke over to fornavne.

Valg af fornavn tilkommer forældremyndighedens indehaver.

§ 350

Som fornavne må ikke vælges:

1. navne, der kan befrygtes at blive til ulempe for barnet,
2. slægtsnavne, der ikke efter deres oprindelse er fornavne.

Det skal dog være tilladt ved siden af et egentligt fornavn som mellemnavn at tillægge et barn moders eller faders slægtsnavn eller mellemnavn.

Ved ændring af slægtsnavnet efter §§ 336 og 337 kan det hidtidige slægtsnavn beholdes som fornavn (mellemnavn). Bæres det nye slægtsnavn allerede som fornavn, bortfalder dette ved navneændringen.

§ 351

Forandring af fornavne kan ske ved et af overøvrigheden udfærdiget navnebevis, dog at der her som regel må bevares mindst eet egentligt fornavn.

Bestemmelserne i § 350, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse.

Om fremgangsmåden ved navneforandringer

§ 352

For den, der ikke er fyldt 21 år, og som ikke har indgået ægteskab, indgives anmeldelse til ministerialbogen (personregistret) og andragende om navneforandring ved navnebevis af dem eller den, der har forældremyndigheden.

§ 353

Såfremt ægtefæller fører samme slægtsnavn, kan dette under samlivet kun ændres, hvis de begge andrager derom. Dette gælder dog ikke hustruens navneforandring efter reglerne i § 343, pkt. 4.

Forskellige bestemmelser

§ 354

Den, der benytter et ham ikke tilkommende slægtsnavn som sit, straffes med bøde. Påtale finder kun sted, når nogen forurettet begærer det, eller hvis almene hensyn kræver det.

§ 355

Justitsministeriet bemyndiges til at give nærmere regler om gennemførelsen af §§ 336-354.

Justitsministeriet kan antage sagkyndig bistand i navnesager. Udgifterne afholdes på finansloven.

4. BOG – ARVERETTEN

19. kapitel

SLÆGTNINGES ARVERET OG ARVERET IFØLGE ÆGTESKAB

§ 356

En arveladers nærmeste slægtsarvinger er hans afkom (livsarvinger).

Hans børn arver lige. Er et barn død, træder dets børn i dets sted, og arver indbyrdes lige. På tilsvarende måde arver fjernere afkom.

§ 357

Har arveladeren ikke efterladt sig livsarvinger, arver hans forældre og disses afkom (næstarvinger).

Forældrene arver lige. Er en af forældrene eller begge disse døde, træder deres afkom i deres sted på samme måde som ifølge § 356. Findes der intet afkom efter den ene af forældrene, arver den anden eller dennes afkom alene.

§ 358

Er der ingen arvinger efter §§ 356 og 357, arver afdødes bedste-forældre.

§ 359

Slægtskab mellem fader og barn udenfor ægteskab begrunder kun arveret, såfremt faderskabet er fastslået på den i §§ 283-288 foreskrevne måde.

§ 360

Var arveladeren født udenfor ægteskab, arver hans fader og fædrene frænder kun så stor del af hans ejendele, som i værdi svarer til, hvad han har modtaget som arv eller gave fra faderen eller hans slægt. Til gaver henregnes her kun, hvad der var bestemt til forøgelse af afdødes formue, og ikke gaver af ubetydelig værdi eller tilskud til hans underhold.

§ 361

Arveret tilkommer den, som lever ved arveladerens død, eller som er avlet forinden og senere bliver levende født.

Er to, som har arveret efter hinanden, døde, uden at det vides, hvem der er død først, tager den ene arveladers arvinger ikke arv efter den anden.

§ 362

Arveladerens ægtefælle arver:

1. en tredjedel af hans ejendom, når han har efterladt sig livsarvinger eller arveberettigede adoptivbørn. Arveladers ægtefælle udtager dog i alle tilfælde forlods så meget af arveladerens ejendele, at værdien heraf sammenlagt med ægtefællens formue og arvelod udgør indtil 10.000 kroner,
2. hele hans ejendom, når der hverken er livsarvinger eller arveberettigede adoptivbørn.

§ 363

Såfremt den efterlevende ægtefælle ved et arveskifte efter de sædvanlige regler ville miste de økonomiske livsvilkår, som denne ægtefælle hidtil har været vant til, har den ret til at oppebære en så stor del af indtægterne af afdødes efterladte formue eller erhvervsvirksomhed, som kan sikre denne ægtefælle nævnte livsvilkår, derunder også at blive boende som hidtil i afdødes eller deres fælles ejendom.

Hvis den efterlevende ægtefælle ledede den afdødes bedrift eller deres i fællesskab ejede bedrift, være sig landbrugsbedrift, fabrik e.l., har den længstlevende ret til at fortsætte ledelsen, medmindre livsarvingerne kan godtgøre overfor retten, at denne ledelse har været udygtig og påført afdøde væsentlige tab, i hvilket tilfælde retten i samråd med livsarvingerne kan ansætte en ny driftsleder. Men den efterlevende ægtefælles ovennævnte ret til den omtalte andel i indtægterne berøres ikke heraf.

Hvis den afdøde kun efterlader sig pengekapital (obligationer, aktier eller andre værdipapirer), vælger justitsministeriet en særlig tillidsmand, der forvalter denne kapital og fordeler udbyttet af denne mellem arvingerne og den efterlevende ægtefælle efter nys nævnte regel, medmindre de alle er enige om allerede straks at dele kapitalen mellem sig. Men den del af kapitalen, som skal tildeles den efterlevende ægtefælle, må kun fastsættes med justitsministeriets samtykke og indsættes i overformynderiet til rentenydelse. Ved denne ægtefælles død tilfalder dennes andel afdødes og den efterlevendes arvinger efter de almindelige regler.

Hvis den afdøde ægtefælle har efterladt sig fast ejendom eller en erhvervsvirksomhed, skal justitsministeriets nævnte tillidsmand føre fornødent tilsyn med vedkommende ejendom eller erhvervsvirksomhed; fornøden tinglysning om denne ordning må ske ved ejendommens værneting. Hvis ejendommen bestyres eller virksomheden ledes på en efter tillidsmandens opfattelse uforsvarlig måde, skal han gøre indberetning til justitsministeriet herom, og justitsministeriet skal da i samråd med tillidsmanden enten vælge en anden bestyrer af ejendommen eller anden leder af virksomheden eller tage bestemmelse om afhændelse af ejendommen eller virksomheden.

Den efterlevende ægtefælles ovennævnte rettigheder bortfalder, hvis denne ægtefælle gifter sig, medmindre retten finder, at denne ægtefælles fortsatte oppebørsel af indtægterne helt eller delvis eller dens fortsatte ledelse af en virksomhed er både til livsarvingernes og ægtefællens tarv.

20. kapitel

ARVERET IFØLGE TESTAMENTE

§ 364

De i §§ 356-361 og 362, stk. 1, 1) 1. punktum og 2), fastsatte regler kan af arveladeren fraviges ved testamente.

De forskrifter, som §§ 382 ff. indeholder med hensyn til testamenter, skal også være anvendelige på gaver i levende live, når disse gaver er bestemt til først at opfyldes efter giverens død. De almindelige regler om aftaler kommer iøvrigt også til anvendelse på disse livsgaver.

§ 365

Bohave, familieportrætter, familiepapirer og andet løsøre, der har sjælelig værdi for slægten, kan ikke ved testamente berøves arveladerens livsarvinger og ægtefælle.

21. kapitel

FORLODSRET

§ 366

Arveladerens barn eller adoptivbarn har ret til forlods på skiftet at erholde et efter forholdene afpasset beløb til udgiften ved passende

underhold og uddannelse indtil dets 21. år, hvis udgiften hertil ikke kan afholdes af arv, som tilfalder barnet, eller på anden måde. Ved fastsættelsen af det beløb, barnet skal have til uddannelse, skal der tages hensyn til, hvad forældrene har kostet på de andre børn.

§ 367

Har flere børn forlodsret, og kan boet ikke udrede det samlede beløb, bestemmer skifteretten under hensyn til børnenes behov og forholdene iøvrigt, hvor meget der forlods skal tillægges eet eller flere af børnene.

§ 368

Forlodsret må ikke formindske en anden livsarvings eller adoptivbarns arv, dersom han på grund af sygdom eller invaliditet særlig har den behov til sin helbredelse, til uddannelse eller begyndelse af virksomhed, hvorved han kan forsørge sig selv.

§ 369

Skifteretten eller eksekutor skal påse, at forlodsret gøres gældende i boet. Skal der i et bo både udredes forlodsret og bidrag i henhold til § 295, finder reglen i § 367 tilsvarende anvendelse.

§ 370

Forlodsret efter reglerne i nærværende kapitel kan ikke udelukkes ved testamente.

Den respekterer ægtefællens ret efter § 362, 2. stk., men går iøvrigt forud for al anden arv.

22. kapitel

AFTALER VEDRØRENDE ARV OG ARVEFORSKUD

§ 371

En arving kan ikke sælge, pantsætte eller på anden måde overdrage den arv, han har i vente; i denne kan der heller ikke søges fyldestgørelse af arvingens kreditorer.

§ 372

En arving kan overfor arveladeren mod eller uden vederlag skriftlig give afkald på sin arveret. Afkaldet har også virkning for udstederens livsarvinger, medmindre disses arveret er forbeholdt.

§ 373

Har ægtefællers fælles livsarving eller adoptivbarn erkendt at have modtaget et arveforskud, skal dette, når det er ydet af fælleseje, såvidt muligt afkortes i arven efter den førstafdøde, medmindre andet er aftalt. Et af førstafdøde oprettet testamente må vige, forsåvidt dette er nødvendigt, for at afkortning kan finde sted. Den del af forskuddet, som ikke er afkortet i arven efter førstafdøde, skal afkortes i arven efter den længstlevende.

§ 374

Hvad en ægtefælle af fælleseje har givet et stedbarn eller dets livsarvinger, afkortes i arven efter den anden ægtefælle, såfremt det er aftalt, at ydelsen skal være forskud på arven efter denne.

§ 375

En fader eller en moder, der har ydet sit barn en efter forholdene betydelig forstrækning til videre uddannelse efter dets 21. år, stiftelse af eget hjem, begyndelse af selvstændig virksomhed, eller tilsvarende formål, kan skriftlig bestemme, at forstrækningen skal betragtes som et arveforskud, medmindre andet er aftalt eller følger af omstændighederne. § 373 finder herved tilsvarende anvendelse.

Det samme gælder om forstrækninger, som bedsteforældrene har ydet et barnebarn efter barnets død.

Ved afkortning lægges forstrækningens værdi ved modtagelsen til grund, dog at der under særlige omstændigheder kan afviges herfra.

En bestemmelse om afkortning kan helt eller delvis tilsidesættes, hvis den åbenbart foruretter barnet.

§ 376

Hvis modtageren af en forstrækning, som skulle afkortes efter § 375, dør før arveladeren, afkortes forskuddet i den arv, som tilkommer arvingens afkom.

§ 377

Såfremt et modtaget forskud overstiger arvelodden, skal arvingen ikke betale det overskydende til boet, medmindre han særlig har forpligtet sig hertil.

§ 378

Arveforskud lægges til boet ved beregningen af arvelodder. Kan forskuddet ikke fuldtud afkortes i modtagerens arv, tillægges der kun et beløb svarende til hans arvelod.

Når et fællesbo skiftes, lægges forskuddet også til boet ved beregningen af boslodderne. Overstiger forskuddet modtagerens arv efter den afdøde ægtefælle samt et til hans arv efter den længstlevende svarende beløb, tillægges kun værdien af disse arvelodder.

23. kapitel

BORTFALD AF ARVERET

§ 379

Den, som gør sig skyldig til straf (efter borgerlig straffelovs § 237) ved drab eller forsøg på drab eller (efter §§ 244 eller 245 eller 246, jfr. § 241) ved vold, der har døden til følge, fortaber for sin person enhver ret til at få arv, der var afhængig af den dræbtes død. Heller ikke må den skyldiges arv efter en anden person forøges som følge af drabet.

Den forbrudte arveret kan helt eller delvis tilbagegives den skyldige ved testamentarisk bestemmelse.

§ 380

Faderen og hans slægt tager ikke arv efter barn udenfor ægteskab, såfremt faderen ved avlingen af barnet har gjort sig skyldig i et forhold, for hvilket han er idømt straf (efter borgerlig straffelovs §§ 216–223).

§ 381

Ægtefællers indbyrdes arveret bortfalder ved separation og skilsmisse.

Dør en af parterne i et omstødeligt ægteskab, arver den anden part ikke, dersom sag til ægteskabets omstødelse af det offentlige var anlagt eller skulle have været anlagt.

24. kapitel

TESTAMENTET

Oprettelsen af testamente

§ 382

Den, som er fyldt 18 år eller har indgået ægteskab, kan ved testamente råde over sine efterladenskaber.

Den, der er fyldt 15 år, kan oprette testamente med hensyn til ejendele, som han selv har rådighed over ifølge reglerne i §§ 123 og 124.

§ 383

Testamente kan ikke med gyldighed oprettes af den, som på grund af sindsygdhed, åndsvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstande mangler evnen til fornuftmæssigt at råde over sine efterladenskaber.

§ 384

Hvis testamentet er fremkaldt ved tvang eller svig eller ved misbrug af testators enfoldighed, svaghedstilstand eller afhængighed, er det ugyldigt.

§ 385

Befandt testator sig ved oprettelsen i en vildfarelse, der var afgørende for hans testamentariske bestemmelse, er den ugyldig.

Har en testamentarisk bestemmelse ved fejlskrift eller anden fejltagelse fået et andet indhold end tilsigtet, skal den gennemføres efter sin rette mening, hvis denne kan udfindes.

§ 386

En testamentarisk bestemmelse, der går ud på en anvendelse eller tilintetgørelse af efterladenskaberne, som åbenbart savner fornuftigt formål, er ugyldig.

Testamentsformen

§ 387

Testamente skal oprettes skriftligt og underskrives eller vedkendes for en notar, en advokat eller for to vidner.

§ 388

Notaren bør i sin påtegning på testamentet afgive erklæring om, hvorvidt testator var i stand til fornuftmæssigt at oprette testamente, samt anføre andre omstændigheder, som kan være af betydning for testamentets gyldighed.

Nærmere regler om notarens virksomhed fastsættes af justitsministeren.

§ 389

Ved oprettelse af testamente for vidner skal testators underskrift eller vedkendelse ske i samtidig nærværelse af vidnerne, som straks skal skrive deres navne på testamentet. Sidstnævnte regel gælder også advokaten.

Vidnerne skal være til stede som testamentsvidner efter testators ønske, og de skal have kendskab til, at det er et testamente, de bevidner.

§ 390

Vidnerne skal være fyldt 18 år. De må ikke på grund af åndelig eller legemlig mangel være uegnede som testamentsvidner.

§ 391

Indeholder et testamente bestemmelser til fordel for et vidne, hans ægtefælle eller forlovede, hans beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linje eller hans søskende eller for en person eller institution, i hvis tjeneste vidnet ved testamentets oprettelse virker, er testamentet ugyldigt. Samme regel gælder advokaten, der underskriver testamentet.

Dette gælder dog ikke, hvis begunstigelsen er ringe og har rimelig grund.

§ 392

Den, der på grund af sygdom eller andet nødstilfælde er forhindret i at oprette testamente i overensstemmelse med reglerne i § 387, kan mundtlig meddele sit testamente i samtidig nærværelse af to vidner. Bestemmelserne i § 389, 2. stk., § 390, 2. pkt., og § 391 finder tilsvarende anvendelse.

Vidnerne skal snarest muligt nedskrive testamentet og underskrive det således oprettede dokument.

Et sådant testamente bortfalder, når der i 6 uger ikke har været

nogen hindring for at oprette testamente i overensstemmelse med § 387.

Reglerne i denne paragraf gælder også advokaten, der underskriver testamentet.

§ 393

Vidnerne og advokaten bør i deres påtegning på testamentet angive deres stilling og bopæl samt tid og sted for underskriften. De bør endvidere i påtegningen afgive erklæring om, at de har været til stede efter testators ønske, og hvorvidt testator var i stand til fornuftmæssigt at oprette testamente, samt anføre andre omstændigheder, som kan være af betydning for testamentets gyldighed.

Anfægtelse af testamente

§ 394

Dersom et testamente strider mod bestemmelserne i §§ 382–386 eller ikke opfylder formforskrifterne i § 387, jfr. §§ 389–391 eller § 392, og der rejses indsigelse herom, får testamentet ingen retsvirkning.

§ 395

Indsigelsen, der skal fremsættes snarest, kan rejses af enhver, som vil arve, hvis testamentet erklæres for ugyldigt. Den fremsættes overfor skifteretten eller eksekutor. Opstår der i den anledning tvist, afgøres denne i alle tilfælde af skifteretten.

§ 396

Er testamentet oprettet for en notar, skal hans attestation på testamentet anses som bevis for de af den omfattede forhold, medmindre særlige omstændigheder giver grund til at betvivle påtegningens rigtighed.

§ 397

Hvis der rejses indsigelse mod gyldigheden af et for vidner oprettet testamente, skal den, der vil påberåbe sig testamentet, ved førelse af testamentsvidnerne eller på anden måde godtgøre, at testamentet er gyldigt oprettet.

Har vidnerne i påtegningen attesteret, at der ved oprettelsen er forholdt i overensstemmelse med § 389, skal dette anses for godtgjort, medmindre særlige omstændigheder giver grund til at betvivle påtegningens rigtighed.

Genkaldelse af testamente

§ 398

Genkaldelse af et testamente, helt eller delvis, skal ske i testamentsform. På genkaldelse af testamente finder bestemmelserne i §§ 382-386 tilsvarende anvendelse.

Vil testator iøvrigt gøre forandringer i testamentet eller tilbagekalde en genkaldelse, skal det ligeledes ske i testamentsform.

§ 399

En arvelader kan overfor sin arving eller andre, som har retlig interesse heri, forpligte sig til ikke at oprette eller genkalde testamente.

Erklæringen skal afgives i testamentsform. Er testator umyndig, kræves værgens og overøvrighedens samtykke.

§ 400

Ensidig genkaldelse af et gensidigt testamente skal meddeles den anden part, medmindre dette af særlige grunde er udelukket.

§ 401

I de i § 381 omhandlede tilfælde skal et testamente, som den ene ægtefælle har oprettet til fordel for den anden ægtefælle, anses for genkaldt.

Har nogen oprettet testamente til fordel for sin forlovede, anses det for genkaldt, hvis forlovelsen hæves.

Andre bestemmelser om testamente

§ 402

Ved testamente kan ejendele ikke tillægges flere ved testators død ufødte personer efter hinanden.

Ej heller ved gave kan ejendele tillægges flere ufødte personer efter hinanden.

§ 403

Har testator pålagt en arving indskrænkninger i rådigheden over arven eller en bestemt anvendelse af den, kan justitsministeriet, når hensynet til arvingens tarv taler derfor – navnlig hvis forholdene

har forandret sig – tillade sådanne afvigelser fra testamentet, som ikke væsentlig ændrer testationens formål og karakter.

Såfremt testator har indsat en bestemt person til at påse overholdelsen af sådan forskrift, kan ændringer, sålænge den pågældende lever og er i stand til at afgive erklæring, kun ske med hans samtykke.

25. kapitel

SÆRLIGE REGLER FOR LANDBRUGSEJENDOMME

§ 404

Landet inddeles efter hensynet til den rette behandling af de i nærværende kapitel omhandlede sager i områder, hvert omfattende en eller flere retskreise.

Der nedsættes i hvert område en særlig domstol, kaldet herredsretten. Herredsretten består af 3 medlemmer, en formand, der skal opfylde betingelserne for at blive dommer, samt et landbrugskyndigt og et realkreditkyndigt medlem. Medlemmerne udnævnes af justitsministeren efter indhentede udtalelser fra de i vedkommende kres virkende landbrugsforeninger for det landbrugskyndige medlems vedkommende og fra de i kresen virkende foreninger af handlende, fabrikanter og håndværkere, hypotekforeninger, sparekasser, andelskasser og banker for det realkreditkyndige medlems vedkommende. For hvert af de to sidstnævnte medlemmer beskikkes der på tilsvarende måde en stedfortræder.

§ 405

Ejeren af en landbrugsejendom kan ved testamente bestemme, hvem der ved hans død skal have ret til at overtage ejendommen med dertil hørende besætning og inventar samt nødvendigt indbo, og hvorvidt denne arving i den anledning skal udrede noget vederlag til medarvingerne.

Såfremt ejeren efterlader sig livsarvinger, kan han kun udpege en af disse til at arve gården som nævnt.

Hvis der er fælleseje ifølge ægtepagt, og ejendommen hører til dette, kan sådan bestemmelse kun træffes af ægtefællerne i forening.

§ 406

Foreligger der ingen bestemmelse i henhold til § 405, eller kan den indsatte arving ikke overtage ejendommen, overtages denne – så-

fremt arvingerne ikke kan blive enige derom — af den arving, som herredsretten anser for mest egnet dertil, navnlig fordi han har deltaget i ejendommens drift, eller hans uddannelse giver ham et særligt fortrin.

§ 407

Når en landbrugsejendom falder i arv, skal den altid udelt tilfalde en enkelt af arvingerne, kaldet gårdarvingen; og der må i intet tilfælde udbetales arv eller boslod, sålænge der på ejendommen hviler en uindfriet pantegæld, der udgør mere end 75 pct. af ejendomsværdien, ligesom ingen arving som arvelod må modtage pant i ejendommen udover nævnte grænse og kun, når al anden gæld er dækket. Der skal dog uanset denne grænse kunne ydes den efterlevende ægtefælle et passende underhold.

Først når al pantegæld udover nævnte 75 pct. i en sådan ejendom er indfriet ved hjælp af den øvrige formue, falder resten af denne i arv til arveladers slægt efter de almindelige regler eller til den, hvem han måtte have testamenteret den. Dog må gårdarvingen først få arveandel i denne formue, når hver af de andre arvinger har fået en arvelod, der svarer til, hvad han allerede har fået som lod gennem ejendommen, medmindre arvelader har truffet anden bestemmelse.

Dersom der ikke findes nogen arving, der ønsker at overtage gården, sælges denne, om fornødent ved auktion, og nettooverskudet ved salget tilfalder da arvingerne efter de almindelige arveregler.

§ 408

Hvis gårdarvingen sælger gården eller dele af denne i løbet af de første 15 år efter arvefaldet, skal herredsretten bestemme, at han i den anledning til sine medarvinger skal udrede en sådan andel i nettooverskuddet ved salget, som de ville have fået, såfremt ejendommen straks ved arveladers død var blevet solgt. Dog kan herredsretten, dersom det skønnes rimeligt, nedsætte denne andel.

§ 409

Ovenstående regler er dog uanvendelige, dersom ejendommen efter herredsrettens skøn på grund af sin beliggenhed ved en by eller bymæssig bebyggelse er vel egnet til udstykning i villagrunde eller kan sælges med fordel til almindelig byggegrund, fabriksgrund eller anden lignende anvendelse.

§ 410

Enhver overdragelse af landbrugsejendomme og fordeling af formue i levende live, der tilsigter en omgåelse af ovenstående regler, er ugyldig. Ejeren kan sikre sig gyldigheden af en overdragelse og en formuefordelings gyldighed ved at indhente herredsrettens samtykke. Herredsretten skal herved påse, at overdragelsen og formuefordelingen er i overensstemmelse med reglerne i §§ 405-407.

§ 411

Ved landbrugsejendom forstås i dette kapitel enhver ejendom, hvis tilliggende helt eller delvis anvendes til frembringelse af landbrugs- eller havebrugsprodukter, eller til frugt- eller frøavl, og som efter den gældende lovgivning skal opretholdes som selvstændigt brug.

26. kapitel

ARV, SOM TILFALDER STATEN

§ 412

Er der ingen arvinger efter loven eller testamente, tilfalder efterladenskaberne staten. Dog kan justitsministeriet bestemme, at der ikke skal rejses indsigelse mod et testamente, der vil kunne anfægtes efter denne lovbog, men må antages at være udtryk for afdødes sidste vilje. Justitsministeriet kan endvidere under særlige omstændigheder afstå arven til afdødes slægtninge eller til andre, der har stået ham nær, navnlig når han ikke har kunnet oprette testamente, eller formuen hidrører fra en fælles slægtning.

Skifteretten giver indstilling til justitsministeriet om anfægtelse eller godkendelse af et testamente og om afståelse af arv. I eksekutorboer gives indstilling af eksekutor, efter at spørgsmålet har været forelagt skifteretten.

FÆLLESREGLER FØR ALLE EJENDOMSRETTIGHEDER

27. kapitel

EJENDOMSRETTENS GENSTAND OG INDHOLD

§ 413

Genstand for ejendomsret er faste ejendomme, løsørestande, både faste og flydende, luftarter, energimængder, forfatteres, kunstneres og opfinderes værker, varemærker, firmanavne, erhvervsvirksomheder med deres kundekres, fordringer, og andre genstande af legemlig eller åndelig art, alt forudsat, at genstanden er således afgrænset fra andre genstande af samme art, at den kan være særskilt menneskeligt herredømme undergivet.

Ejendomsgenstanden kaldes også ejendommen.

§ 414

Ejeren har ret til at råde over sin ejendom i alle retninger, hvor der ikke ved lov eller gyldig privat viljeserklæring er gjort indskrænkninger i denne råden.

Ejeren har således navnlig: 1. ret til at bruge, forbruge, udnytte eller anvende den, eller undlade dette, 2. ret til at sælge, pantsætte, bortgive, udlåne, udleje den, eller iøvrigt give en anden den til brug, være sig almindelig eller særlig, 3. ret til at behæfte den sammen med sin øvrige formue med almindelige gældsforpligtelser, og 4. ret til at råde over sin efterladte ejendom.

§ 415

Ved ejendomsgodet forstås ejendomsgenstanden og de i § 414 nævnte beføjelser over denne i forening.

Når der sker en afhændelse, en behæftelse eller testamentering af en ejendom, er det ejendomsgodet, altså ejendomsgenstanden i forening med de nævnte beføjelser, der overgår til en anden.

Hvor en person har de i § 414 nævnte beføjelser eller de væsentligste af disse umiddelbart over selve genstanden, kaldes hans ret den fuldstændige ejendomsret.

§ 416

Ejeren kan i kraft af sine beføjelser 2 og 4 ikke blot til en anden overdrage den fuldstændige ejendomsret, men også til fordel for en anden stifte begrænsede ejendomsrettigheder, såsom brugsrettigheder, servitutter, panterrettigheder, grundbyrder, tilbageholdsrettigheder, fordringsrettigheder og andre rettigheder, der ligesom de her nævnte går ud på at give en anden en særlig begrænset adgang til at råde over ejendomsgodet samtidig med, at ejeren bevarer den fuldstændige ejendomsret, altså adgangen til at råde i alle andre retninger end den, som han har givet vedkommende brugshaver, panthaver e. l. ret til.

§ 417

Ved de begrænsede ejendomsrettigheder består ejendomsgodet i den i forhold til den fuldstændige ejer særlig begrænsede adgang til at råde over genstanden i forening med de i § 414 nævnte beføjelser over denne begrænsede ret.

§ 418

Indehaveren af en begrænset ejendomsret har ret til at bruge og benytte, afhænde, behæfte, testamentere og idethele råde over sit ejendomsgode på samme måde som indehaveren af den fuldstændige ejendomsret kan råde, altså i alle retninger, hvor der ikke ved loven eller gyldig privat viljeserklæring er gjort indskrænkninger i hans råden. Ved anvendelsen af lovens regler kaldes derfor også indehaveren af den begrænsede ejendomsret ligesåvel ejer som den fuldstændige ejer, medmindre der udtrykkelig i en lovregel er hjemlet en forskel i retsvirkningerne mellem dem.

Fælleseje

§ 419

Ved fælleseje forstås det forhold, at flere i forening ejer et ejendomsgode således, at enhver af dem ejer en brøkdel af genstanden uden ydre afgrænsning af deres andel.

Fælleseje kan stiftes ved privat viljeserklæring (kontrakt, gavebrev, testamente e. l.), ved arvefald, ved tilfældige retskollisioner, og på anden måde, som ikke er særlig forbudt i loven.

§ 420

Hvis intet andet er fastsat i den private viljeserklæring eller i loven, ejer fællesejerne ejendommen med lige store andele.

Løvrigt gælder om fællesejet de følgende regler, medmindre andet er bestemt ved den private viljeserklæring eller en særlig lov.

Det brøkforhold, hvori fællesejerne er delagtige i ejendommen, er bestemmende for deres andele i udbyttet af ejendommen, i de gældsforpligtelser, som fællesejet pådrager sig efter de følgende regler, og for deres andel i ejendommen eller dennes værdi, når fællesejet opløses.

§ 422

Hver fællesejer har ret til at bruge og benytte ejendommen i sådant omfang, som er foreneligt med de andre medejerers ret.

Enhver medejer er berettiget til uden tilladelse fra de andre medejere, men med forpligtende virkning for disse, at træffe alle forholdsregler, der er nødvendige til ejendommens bevaring og til at opfylde lovens forskrifter ejendommen vedrørende, og at afholde alle dermed forbundne udgifter, derunder betaling af skatter og afgifter.

§ 423

Flertallet har ret til at træffe alle bestemmelser til en forsvarlig forvaltning og udnyttelse af ejendommen i overensstemmelse med dens bestemmelse og kan i dette øjemed indsætte en fælles bestyrer og give fælles regler for ejendommens ordentlige forvaltning og udnyttelse.

Til de nævnte forholdsregler, som flertallet kan træffe, hører også sædvanlig omprioritering, ændringer i plantekulturer, almindelig vedligeholdelse og istandsættelse af ejendommen o. l.

Ved flertallet forstås de eller den, der ejer mere end halvdelen af ejendommen.

Til afhændelse og pantsætning og til en væsentlig forandring af ejendomsgenstanden eller dens bestemmelse eller hovedistandsættelse kræves eenstemmig beslutning af alle fællesejere.

§ 424

Fællesejerne hæfter indbyrdes for de fællesejet pådragne forpligtelser i forhold til størrelsen af deres andele i ejendommen; og enhver fællesejer, der har afholdt udgifter på fællesskabets vegne med hjemmel i de foregående regler eller i særlig aftale, kan af sine medejere forlange refunderet, hvad han har betalt ud over den ham påhvilende brøkdel af udgifterne.

Overfor trediemand, som har fordringer på fællesejet, hæfter medejerne solidarisk.

Fællesejets kreditorer har fortrinsret til fyldestgørelse i den fælles ejendom fremfor den enkelte medejerers særkreditorer; og disse kan, hverken enkeltvis, som ved udlæg, eller samlede, ved konkurs, kræve fællesejet opløst og gældsopgør foretaget før den tid, der måtte være fastsat i fællesejernes aftale.

Dog kan særkreditorer, hvis krav er stiftet før fællesejets oprettelse, altid forlange fællesejet opløst uanset modsat bestemmelse i fællesejernes aftale, eller kræve det, deres debitor har indskudt i fællesejet, medmindre det godtgøres, at han efter dette indskud beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at fyldestgøre alle sine kreditorer med.

De foregående regler om fællesejernes solidariske gældsansvar og kreditorernes indbyrdes retsstilling kan ikke fraviges ved aftale uden alle vedkommende kreditorers samtykke.

§ 425

Enhver af fællesejerne kan på egen hånd i rettergang påtale såvel de af en medejer begåede overgreb som de af trediemand begåede handlinger, der retstridig har tilføjjet den fælles ejendom skade; men den dom, den sagsøgende fællesejer erhverver, er ikke en bindende afgørelse for eller imod de andre medejere, medmindre han har haft disses bemyndigelse til at optræde også på deres vegne; og erstatning for skade på den fælles ejendom kan han kun få tilkendt i forhold til sin andel.

Enhver fællesejer er berettiget til at afhænde og pantsætte sin andel i den fælles ejendom uden sine medejeres samtykke.

§ 426

Enhver af fællesejerne kan kræve fællesejet opløst.

Hvis ejendomsgegenstanden er fysisk delelig, og delingen kan ske uden væsentlig økonomisk forringelse af ejendommens værdi, kan enhver medejer forlange den delt og den ham tilkommende andel udleveret. I modsat fald kan enhver af fællesejerne kræve ejendommen bortsolgt ved offentlig auktion, og hvis den består i værdipapirer, der har kurs på børsen, kræve dem solgt ved en veksellerer eller bank. Dog kan han ikke kræve opløsning ved salg på en for dette ugunstig tid. Endvidere kan salget udsættes, hvor en fællesejer kan godtgøre andre, ganske særlige grunde dertil.

Forfaldne fordringer kan enhver af fællesejerne kræve indbetalt.

Når ejendommen er solgt, kan enhver medejer kræve den fælles gæld dækket af det derved indkomne beløb.

§ 427

Dersom retten til at forlange fællesejet opløst ved særlig aftale er udelukket for stedse eller for en tid, kan enhver medejer alligevel kræve opløsning, når der foreligger en væsentlig grund hertil. En herimod stridende aftale er ugyldig.

28. kapitel

EJENDOMMENES TILHØR

§ 428

Når det i de følgende bestemmelser siges, at en genstand tilhører en person, betyder det, at han retslig skal behandles som ejer af genstanden, indtil en anden person under en retssag mod ham beviser at have en bedre ret til genstanden.

§ 429

En fast ejendom tilhører den, der står indført i tingbogen som ejer. Samme regel gælder andre berettigede, der er indskrevet i tingbogen, være sig som brugere, panthavere e. l.

Skibe, luftfartøjer og motorkøretøjer tilhører den, der i skibsregistret eller fartøjsfortegnelsen, luftfartøjsregistret eller registret for motorkøretøjer er indført som ejer. Samme regel gælder andre, der er registrerede som berettigede til nævnte genstande, som panthavere, brugere e. l.

§ 430

Løspøregenstande, der ikke er registreret som i § 429 nævnt, men som er mærket med en ejers navn, tilhører denne.

Dersom en genstand findes på en grund eller i en bygning, tilhører den grundens eller bygningens ejer. Genstande, der findes i en lejlighed, tilhører lejeren.

§ 431

Ihændeavgældsbreve, pengesedler og mønt tilhører den, der har gælds brevet, pengesedlerne eller mønten i hænde. Andre omsætningsgældsbreve tilhører den, der har gælds brevet i hænde, når det enten er stilet til ham eller er overdraget til ham eller til ihændehaveeren ved skriftlige overdragelser, der fremtræder som en sammenhængende række.

Et simpelt gælds-brev tilhører den, der i dokumentet selv eller ifølge behørig transport angives som kreditor.

En fordring, der ikke er skriftlig konstateret, tilhører den, der faktisk udøver fordringsretten.

§ 432

Et forfatterværk og et kunstværk tilhører den, der har frembragt det, jfr. § 740.

En opfindelse tilhører den, til hvem patent på opfindelsen er udstedt, eller som ifølge patentregistret har fået patentretten overdraget.

§ 433

Dersom der intet kan oplyses om en ejendoms tilhør efter de i §§ 429-432 angivne momenter, eller den efter disse bestemmelser berettigede ikke møder under sagen, tilhører ejendommen den nuværende besidder, medmindre en sagsøger som ældre besidder kan bevise, at genstanden er frakommet ham mod hans vilje eller overgået fra ham til den nuværende besidder ved en ugyldig overdragelse, eller han har ret til genstanden efter reglerne i §§ 434-435.

Ved frakommelse mod en persons vilje forstås her og i loven iøvrigt, at genstanden er kommet bort fra ejeren ved tyveri, røveri eller ulovlig omgang med hittegods.

Hvad der her er sagt om en ældre besidder af en genstand, gælder også en ældre udøver af en ret, hvor denne ikke angår en fysisk genstand. At rettens udøvelse er berøvet sagsøgeren mod hans vilje, stilles da her lige med frakommelse af en genstand.

§ 434

Dersom ejendommen er overgået fra sagsøgeren til den nuværende besidder ved en frivillig overdragelse i salgsnæringsforhold, tilhører ejendommen den nuværende besidder.

Dersom en overdragelse er sket udenfor salgsnæringsforhold, formodes ejendommen kun at være overdraget til lån, leje, forvaring eller i andet midlertidigt forhold.

§ 435

Hvis der intet kan oplyses om, hvorledes ejendommen er kommet fra sagsøgeren, den ældre besidder, til den nuværende besidder, og disse besidderes erhvervelse ikke kan oplyses at være sket ved tyveri,

røveri eller ulovlig omgang med hittegods, tilhører ejendommen sagsøgeren, hvis han kan bevise, at han har frembragt ejendomsgegenstanden; i modsat fald tilhører ejendommen sagsøgte.

§ 436

Når et ejendomsgode efter samtlige momenter ifølge foranstående regler må anses at tilhøre en person, formodes godet at tilhøre ham i egenskab af ejer, indtil det bevises, at det kun tilhører ham i egenskab af panthaver, bruger e. l.

§ 437

Den, som et ejendomsgode tilhører, er, dersom genstanden er frakommet ham mod hans vilje, berettiget til med en efter forholdene rimelig magtanvendelse at tage genstanden fra gerningsmanden, være sig umiddelbart efter tilegnelsen eller senere. Han kan endvidere i disse tilfælde uden anvendelse af magt også tage den tilbage fra en besidder, som ikke er skyld i fratagelsen.

§ 438

Hvis en ejendom forholdes den, hvem den tilhører, mod hans vilje, er han berettiget til uden anvendelse af magt at tage genstanden tilbage, medmindre der foreligger en godtroserhvervelse efter reglerne i §§ 592-95.

Samme regel kommer til anvendelse på fjernelse af hindringer for udøvelse af en servitut eller anden begrænset ret over en fast ejendom.

§ 439

Den i §§ 437 og 438 nævnte egenmagt tilkommer også enhver, der er i den berettigedes tjeneste, medmindre den berettigede giver modsat befaling.

Ovennævnte tilbagesøgelse kaldes berettiget egenmagt i modsætning til selvtægt eller uberettiget egenmagt, se § 441.

§ 440

Dersom ejendommen tilhører flere personer, være sig i samme eller forskellige egenskaber, kan beføjelserne efter §§ 437 og 438 udøves af hver enkelt af dem, medmindre den eller de andre berettigede har tilladt trediemands tilegnelse eller forstyrrelse, og de er beføjet til at give en sådan tilladelse på egen hånd.

§ 441

Den, som forsætlig bemægtiger sig en i en andens besiddelse værende ejendom, som bemægtigeren ingen ret har til, men som han formener at have ret til, eller som han vel har ret til, men som han bemægtiger sig ved vold mod besidderens person eller gods eller ved trussel om sådan vold – udenfor de i § 437 nævnte tilfælde – gør sig skyldig i selvtægt og må erstatte den derved forvoldte skade.

29. kapitel

EJENDOMSRETTIGHEDERNES STIFTELSE

A. FREMBRINGELSE

§ 442

Hvis en frembringer har erhvervet materialet til den frembragte genstand ved en overdragelse, der er omsætningsbeskyttet efter §§ 592–95, kommer de følgende bestemmelser ikke til anvendelse.

Ved ond tro forstås i dette kapitel, at en person er vidende om sin mangel på ret eller ved grov uagtsomhed er skyld i den manglende viden.

Løspøregenstande

§ 443

Hvis en person frembringer en løspøregenstand og dertil anvender en andens materiale uden hans samtykke, har denne ret til at kræve materialet udskilt, dersom det kan ske uden væsentlig beskadigelse af den frembragte genstand.

Hvis materialet har en sjælelig værdi for dettes ejer, og det må anses for rimeligt at tage hensyn til denne værdi, kan materialets ejer altid kræve udskillelse, hvis denne faktisk kan ske.

Hvis frembringeren er i ond tro på frembringelsens tid, kan materialets ejer ligeledes altid kræve det udskilt, dersom dette er muligt, og ikke må anses for upraktisk, som f. eks. ved maling, udbudringer af træ- eller murværk e. l. Omkostningerne ved udskillelsen, værdiforringelse af materialet og andet tab erstattes af frembringeren.

Udskillelse kan dog ikke kræves, hvis den frembragte genstand er et kunstværk, og dette efter et sagkyndigt skøn må anses at have en væsentlig større værdi end det dertil anvendte materiale.

Hvis flere genstande af samme art sammenblandes, men uden væsentlig skade igen kan udskilles, kan hver enkelt ejer altid kræve udskillelse.

§ 444

Hvis frembringeren er i god tro på frembringelsens tid, og udskillelsen ikke kan ske uden væsentlig beskadigelse af den frembragte genstand, og denne er væsentlig mere værd end materialet, bliver frembringeren ejer af denne.

Hvis frembringeren er i ond tro på nævnte tid, og en udskillelse er umulig eller upraktisk, får materialets ejer ejendomsret til hele genstanden. Hvis materialet hidrører fra flere ejere, derunder frembringeren, bliver den, der ejer den væsentligste del af materialet, ejer af genstanden.

§ 445

Hvis frembringerens arbejde har en væsentlig mindre værdi end materialet, bliver ejeren af dette ejer af den frembragte genstand, selvom frembringeren er i god tro. Hvis arbejde og materiale er lige meget værd, og frembringeren er i god tro, bliver den frembragte genstand fælleseje mellem frembringeren og materialets ejer.

I det i § 443, 4. stk. nævnte tilfælde bliver kunstneren ejer af det frembragte værk.

§ 446

Hvis flere genstande, tilhørende forskellige ejere, uden forarbejdelse blandes således sammen eller forbindes således med hinanden, at de enten ikke kan adskilles eller ikke uden væsentlig beskadigelse eller uforholdsmæssigt store arbejder og udgifter kan adskilles, bliver den frembragte genstand fælleseje mellem dem, idet enhver af dem får andel i den i forhold til den værdi, hans genstand havde på den tid, den blev sammenblandet eller forbundet med de andre.

§ 447

Hvis materialets ejer efter ovenstående regler ikke kan kræve udskillelse og ikke bliver ejer af den frembragte genstand, har han krav på erstatning af frembringeren.

Erstatningen omfatter materialets værdi på frembringelsens tid samt andet tab, ejeren har lidt ved, at materialet blev berøvet ham.

Hvis den godtroende frembringer ikke bliver ejer eller medejer af den frembragte genstand, har han krav på en godtgørelse for den værdiforøgelse, hans arbejde har skabt.

Hvor udskillelse af materialet efter foranstående regler kan kræves, selvom frembringeren er i god tro, kan frembringeren kræve erstatning for sit tab herved.

§ 448

Når ejendomsretten til et materiale efter foranstående regler går tabt, fortabes også de begrænsede ejendomsrettigheder over samme materiale.

§ 449

Hvis frembringeren er ansat i materialeeejerens tjeneste, og frembringelsen falder indenfor denne ejers erhverv, eller materialet er overgivet frembringeren af dettes ejer til forarbejdning, er formodningen for, at den frembragte genstand er materialeeejerens ejendom.

Faste ejendomme

§ 450

Hvis en ejer af en fast ejendom ved såning eller plantning på denne anvender frø, planter e. l., der tilhører en anden, uden dennes samtykke, kan ejeren af disse genstande kræve dem udleveret, hvis udskillelse fra jorden er praktisk mulig, eller kræve erstatning for det lidte tab. Hvis ejeren af den faste ejendom har været i ond tro ved såningen eller plantningen finder § 443, 3. stk., 2. pkt., tilsvarende anvendelse.

§ 451

Hvis en ejer anvender fremmed byggemateriale til sin bygning eller indføjer i denne en fremmed bygningsdel uden samtykke af materialets eller bygningsdelens ejer, finder reglerne i §§ 443-445 og §§ 447-449 tilsvarende anvendelse.

Retten til udskillelse og udlevering skal tinglyses.

Udskillelse og udlevering er udelukket i de af § 632 omfattede tilfælde.

§ 452

Dersom en bygning opføres helt eller delvis på fremmed grund uden tilladelse af grundens ejer, har den byggende ret og pligt til at borttage bygningen, dersom dette kan ske uden væsentlig beskadig-

gelse af den bebyggede ejendom; og den byggende er herved pligtig at føre grunden tilbage til dens tidligere tilstand, og erstatte grundens ejer ethvert tab, han har lidt ved bebyggelsen. Borttagelsesretten skal tinglyses.

§ 453

Dersom den byggende er i god tro, og bygningens værdi i betydelig grad overstiger den bebyggede grunds værdi, og ejerens interesse i grunden er af rent økonomisk art, bliver den byggende ejer af grund og bygning mod at give grundens ejer erstatning for grundens værdi og for ethvert andet tab, der ved bebyggelsen er tilføjet ham. For erstatningssummen har grundens ejer panteret i grunden og den byggendes ejendom. Denne panteret går forud for alle ældre rettigheder i ejendommen, men skal tinglyses for at få omsætningsbeskyttelse efter de sædvanlige tinglysningsregler.

Hvis den byggende er en naboejer, og et areal af hans grund, lige så stort som den bebyggede grund, uden praktiske ulæmper for den byggende kan afstås til den bebyggede grunds ejer, og denne nedlægger påstand derpå, skal nævnte areal tilkendes ham.

§ 454

Hvis bygningen efter ovenstående regler ikke kan fjernes og ikke tilfalder den byggende, og den byggende er i god tro, har han krav på erstatning for den værdiforøgelse, ejendommen har fået gennem hans bygning.

Hvis den byggende har købt grunden af dennes ejer, men købet hæves som følge af sælgerens misligholdelse, har den byggende krav på erstatning for omkostningerne ved bygningens opførelse og ethvert andet tab, han har lidt ved denne sælgerens adfærd.

B. FRUGTERHVERVELSE

§ 455

Frugterne af en ejendom tilfalder også efter deres udskillelse ejeren, medmindre en anden i kraft af en brugsret, servitut e. l. har ret til frugterne.

Ved frugter forstås ethvert udbytte af en ejendom.

§ 456

Hvis ejendommen frakendes besidderen ved dom, tilfalder de frugter, han oppebærer efter retssagens anlæggelse, sagsøgeren.

Hvis besidderen er i ond tro allerede inden sagsanlægget, skal han erstatte sagsøgeren frugterne fra den dag, han blev i ond tro. Men hvis besidderen var i god tro ved såningen, skal han have erstatning for de udgifter, han har haft til såsæd og andre spirer, og for sit arbejde med såningen.

De frugter, den ondtroende besidder skal erstatte, er de frugter, der burde være indvundet af ejendommen.

§ 457

De frugter, sagsøgeren har ret til efter foranstående regler, kan han kræve udleveret også af besidderens konkursbo, men ikke af den, der i god tro har købt dem af besidderen.

C. TILEGNELSE

§ 458

Øer, der opstår på søterritoriet uden forbindelse med landjorden, tilfalder staten.

Øer og holme, der opstår i opgrødearealet ved land, og anden naturlig landvinding tilfalder den grundejer, ud for hvis jord nævnte landdannelser finder sted.

§ 459

Indvinding af land fra havet ved inddæmning eller på lignende måde samt anbringelse af moler, bådebroer, havne, badeanstalter og andre genstande eller anlæg af varig karakter må ikke ske uden tilladelse af staten. Det indvundne land tilhører staten, medmindre andet bestemmes af denne.

§ 460

Jern, kul og andre råstoffer, der findes i landets undergrund, og som ikke hidtil har været genstand for privatøkonomisk udnyttelse, tilhører staten.

Nærmere regler herom gives af de enkelte landes lovgivning.

§ 461

Findes nogen genstande, der har historisk værdi, og hvortil der ikke længer findes nogen ejer, tilhører de staten, hvor de end findes. Finderen skal straks give meddelelse om fundet til den museums-

myndighed, som staten forordner. Denne myndighed har ret til enhver undersøgelse på stedet og kan bestemme, om den selv vil tage genstanden i forvaring eller lade den forblive på stedet, i hvilket tilfælde tinglysning må ske. Hvis denne forbliven medfører tab eller udgifter udover, hvad den hidtidige tilstand har medført, skal de erstattes af staten.

Finderen har krav på en af museumsmyndigheden fastsat belønning, der dog mindst skal udgøre materialets værdi.

§ 462

Den, der finder en genstand, der skønnes at tilhøre en anden, skal, hvis han kender dens ejer, aflevere den til denne, medmindre han med føje må antage, at genstanden er bortkastet af ejeren. I dette sidste tilfælde må finderens tilegne sig genstanden.

Dersom finderens ikke kender ejeren og ikke med føje må antage, at den fundne genstand er bortkastet, skal finderens aflevere den til nærmeste politimyndighed.

§ 463

Hvis ejeren til de fundne genstande er politiet bekendt, underretter dette ham om fundet. Ellers efterlyser politiet ham ved bekendtgørelse i dagbladene med 3 måneders varsel. Melder ejeren sig ikke inden 3 måneder fra nævnte underretning eller bekendtgørelse, tilfalder genstanden staten.

§ 464

Finderens har krav på en findeløn, der, når ejeren ikke melder sig, udgør en trediedel af genstandens værdi. Når ejeren rettidig melder sig, udgør findelønnen 10 pct. af værdien; men politiet kan efter omstændighederne, navnlig finderens ulejlighed, størrelsen af genstandens værdi e. l., enten forhøje eller nedsætte dette beløb.

§ 465

De fundne genstande skal, når der ikke melder sig nogen ejer inden den foreskrevne frist, sælges ved offentlig auktion, medmindre anden salgsmåde må anses for mere hensigtsmæssig.

Er de fundne genstande letfordærvelige varer, eller de af anden grund ikke kan opbevares i nævnte tre måneder, skal de snarest muligt sælges.

§ 466

Om bjergning af skibe, vraggoods og andre genstande på havet og forstranden og optagelse af samme fra havets bund gives reglerne af de enkelte landes lovgivning.

§ 467

Jagt og fiskeri på havet udenfor søterritoriet står åbent for alle og enhver.

Jagt og fiskeri på de nordiske landes søterritorium står åbent for alle, der har indfødsret i et af de nordiske lande eller har haft fast ophold i et af disse i mindst 2 år.

Retten til jagt og fiskeri på en privat grund og tilgrænsende offentlig vej tilkommer ejeren af grunden.

Nærmere regler om jagt- og fiskerirettens udøvelse gives af de enkelte landes lovgivning.

§ 468

Dersom en bisværm flyver bort fra sin ejer, har denne under forfølgelsen ret til at betræde fremmed grund. Dersom ejeren ufortøvet og uafbrudt forfølger sværmen, tilhører den stadig ham. Men dersom han opgiver forfølgelsen, eller bisværmen flyver ind i en besat fremmed bikube, erhverver henholdsvis finderen og bikubens ejer ejendomsretten til sværmen; og den hidtidige ejers ret og al anden tidligere ret over den er da ophørt.

30. kapitel

EJENDOMSRETTIGHEDERNES OPHØR

A. OPGIVELSE

§ 469

En ejer kan opgive sin ejendomsret over en løsørengenstand ved at bortkaste denne eller på anden måde overlade den til fri bemægtigelse af enhver. En begrænset ejendomsret over en løsørengenstand kan den berettigede opgive ved erklæring herom til ejeren.

En ejer kan opgive sin ejendomsret over en fast ejendom ved at lade en opgivelserklæring desangående tinglyse. En ejer ifølge en begrænset ejendomsret over en fast ejendom kan opgive denne ret ved erklæring desangående til ejendommens ejer, der da kan lade retten aflyse.

B. FORÆLDELSE AF EJENDOMSRETTIGHEDER

*I. De almindelige betingelser for forældelse.**Forældelsesfristen*

§ 470

Dersom en person har en aktuel ret til hos en anden værende ejendom eller til en særlig råden herover eller en aktuel ret til en ydelse, en handling eller undladelse af en sådan, og ejendommens overgivelse eller ydelsens levering, rådighedens udøvelse, handlingen eller undladelsen alligevel ikke finder sted i 10 år fra den dag, retten kan gøres gældende, har han mistet sin ret, medmindre nævnte anden har tilegnet sig godet ved en forbrydelse, eller han ved svig er skyld i, at retten ikke bliver gjort gældende.

§ 471

Når retten er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for en fordring er udstedt gældsbrief, er forældelsesfristen 10 år, selvom retten iøvrigt ville være underkastet en kortere forældelse. Dette gælder dog ikke fordring på senere forfaldende ydelser af den i § 472, nr. 2 og 3 omhandlede art.

§ 472

For følgende rettigheder er forældelsesfristen 3 år:

1. Rettigheder, der vedrører
 - a. Salg eller anden overdragelse af løsøre,
 - b. Brug og forvaring af fast ejendom eller løsøre,
 - c. Ophold, fortæring eller undervisning,
 - d. Befordring af personer eller gods,
 - e. Arbejde eller personlig virksomhed af enhver art.
2. Ret til rente eller til udbytte fra aktieselskab eller andet selskab med begrænset ansvar.
3. Retten til pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag, grundbyrdeydelser eller andre ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på skyldig hovedstol.
4. Ret til erstatning for skade tilføjet uden for kontraktsforhold.
5. Ret til tilbageføring af betaling, som nogen har ydet i den urigtige tro, at han var forpligtet til det, såfremt tilbagesøgningskravet ikke grundes på svig.
6. Ret til betaling eller tilbagebetaling af skat, gebyr eller anden offentligretlig afgift, såfremt ikke andet er bestemt ved lov.

§ 473

Undtaget fra forældelse ifølge §§ 470, 471 og 472 er fordring på bank, sparekasse eller offentlig kasse i anledning af indskud eller værdier, som er givet i forvaring. Med banker sidestilles de institutioner og personer, der ved kongelig anordning sidestilles med banker.

§ 474

Forældelsesfristen regnes ved fordringer fra den dag, da fordringen er forfalden, når ikke andet er bestemt.

Er fordringens forfaldstid afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende skridt fra kreditors side, regnes forældelsesfristen fra den dag, til hvilken kreditor tidligst kunne bringe fordringen til at forfalde. Er fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse forfalden, eller kan den ifølge aftalen bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, regnes forældelsesfristen dog først fra den tid, da kreditor har meddelt skyldneren, at han gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, hvortil fordringen er opsagt.

§ 475

Ved erstatningskrav udenfor kontraktsforhold regnes forældelsesfristen fra den dag, da skadelidende fik kundskab om skaden og den ansvarlige, eller da han ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået sådan kundskab.

§ 476

Er aftale indgået om sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 472, nr. 3, og der er forløbet 10 år fra den dag, da den sidste ydelse betaltes eller, om ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse forfaldt, er ethvert krav ifølge aftalen forældet.

§ 477

Når en fordring er sikret ved forløfte, bestemmes forældelsesfristen overfor forloveren ved de for forældelse af fordringen på hovedskyldneren gældende regler. At fyldestgørelse først kan kræves hos forloveren, efter at betaling forgæves er søgt hos hovedskyldneren, kommer ikke i betragtning ved fristens beregning. Forældelse, der er indtrådt overfor en af flere skyldnere, der overfor kreditor hæfter een for alle og alle for een, er uden indflydelse på dennes krav mod de øvrige, medmindre andet er aftalt. Denne regel finder også anvendelse på fordring ifølge forløfte, selvom kravet mod hovedskyldneren er forældet.

§ 478

Når flere skyldnere hæfter een for alle og alle for een, og en af dem har indfriet sin forpligtelse, indtræder han i henseende til forældelse af krav på medskyldnere i kreditors retsstilling. Er kravet på medskyldneren ikke forældet på det tidspunkt, da en af disse har opfyldt fordringen, eller forældelsen er afbrudt overfor ham, forældes det tidligst 6 måneder efter indfrielsen eller afbrydelsen.

Har skyldnerne i forening forpligtet sig ved aftale, forældes krav på nogen medskyldner i anledning af fordringens indfrielse tidligst 3 år, efter at indfrielse er sket.

§ 479

Den, som inden 10 år fra forfaldsdag har anmeldt for skyldneren, at et for fordringen udstedt massegældsbrev er bortkommet, og som antagelig gør sin ejendomsret, kan efter fristens udløb fordre gældsbrevets beløb betalt.

Tilsvarende gælder om rente- eller udbyttekuponer, når anmeldelse er sket inden 3 år.

Er der ved fordringens stiftelse gyldig truffet aftale om en særlig forældelsesfrist, gælder i stedet denne frist.

Krav på betaling i henhold til stk. 1-3 forældes på 3 år.

II. Tillægsfrister

§ 480

Dersom den forpligtede ved rettens opståen eller senere har haft bopæl eller fast ophold i landet, og han derefter har forladt landet, eller hans bopæl eller opholdssted ikke kan efterspores, indtræder forældelse tidligst 1 år, efter at den berettigede fik eller ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået kundskab om, at den forpligtede har fast ophold i landet, og om hans opholdssted, dog senest 20 år efter den i stk. 2 nævnte anmeldelse.

Det er dog en betingelse for den i stk. 1 fastsatte forlængelse af forældelsesfristen, at den berettigede før forældelsesfristens udløb skriftlig har gjort anmeldelse om sin ret til Københavns byret. Retten bliver da at indføre i en dertil indrettet bog. Har den forpligtede bopæl i udlandet, giver retten ham meddelelse om anmeldelsen i anbefalet brev.

Nærmere forskrifter om, hvorledes anmeldelsen skal være affattet, og om førelsen af den i stk. 2 omhandlede bog, kan gives af justitsministeren.

§ 481

Såfremt den forpligtede er værge eller fuldmægtig for den berettigede, og rettens forældelse af den grund må anses som uforenelig med værgens eller fuldmægtigens pligt til at varetage den berettigedes interesser, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller det tidligere tidspunkt, da den berettigede eller den, der iøvrigt kan gøre retten gældende på den berettigedes vegne, er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå retten støttes. Tilsvarende gælder om en ret, som selskab, forening, stiftelser eller lignende har mod bestyrelsesmedlem i samme.

III. Afbrydelse af forældelse

§ 482

Forældelsen afbrydes, når den forpligtede overfor den berettigede udtrykkeligt eller stiltiende anerkender sin forpligtelse, såsom ved løfte om betaling eller erlæggelse af rente.

§ 483

Forældelsen kan endvidere afbrydes ved, at den berettigede foretager retslige skridt mod den forpligtede til erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse.

Gøres retten gældende ved domstol, er det afgørende, at stævning er indleveret til retten, eller at retten er gjort gældende under retssag.

Er det vedtaget, at tvist om en ret skal afgøres ved voldgift, eller er anden særlig afgørelsesmåde hjemlet, afbrydes forældelsen, når den berettigede inden forældelsesfristens udløb har iværksat, hvad der fra hans side skal gøres for at sætte sagen i gang, og derefter fremmer den uden ufornødent ophold.

§ 484

Er den forpligtedes bo taget under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, afbrydes forældelsen, når anmeldelse af retten er kommet frem til skifteretten. I konkurstilfælde regnes afbrydelsens virkning, når anmeldelse er sket inden udløbet af det i boet udstedte proklama fra konkursens begyndelse. Afbrydelsen har også virkning i forhold til den forpligtede eller hans arvinger.

§ 485

Er retten fastslået ved dom eller eksigibelt forlig, afbrydes forældelsen, når begæring om udlæg er indkommet til fogeden inden udløbet af forældelsesfristen, og forretningen derefter bliver fremmet.

Når retten kan inddrives ved udpantning, afbrydes forældelsen, når udpantning er foretaget inden udløbet af forældelsesfristen.

§ 486

Hvis den af den berettigede iværksatte forfølgning ikke fører til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse eller til tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsætligt forhold fra den berettigedes side, vedvarer virkningen af den betimelige påtale i 6 måneder, efter at den berettigede har fået meddelelse om, at forfølgningen er afsluttet. Har han ikke fået sådan meddelelse inden en rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da den berettigede fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning derom.

Tilsvarende gælder, dersom den berettigede inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkurs er påfulgt, eller forfølgningen fører til en retsafgørelse, der kan indbringes for en domstol eller anden myndighed, uden at der herfor er fastsat nogen særlig klagefrist.

Indenfor den i stk. 1 fastsatte frist står derhos særskilt påtale mod den forpligtede eller hans arvinger den berettigede åben, dersom fordringen er anmeldt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, men den her ikke har opnået at blive anerkendt.

§ 487

Når forældelsen afbrydes, løber en ny forældelsesfrist i overensstemmelse med reglerne i denne lovbog.

Sker afbrydelsen ved forfølgning efter § 483, regnes den nye frist fra den dag, da retsforlig er indgået, dom er afsagt eller anden retsafgørelse er truffet. Er retten anerkendt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, regnes den nye frist fra bobehandlingens slutning. Sker afbrydelsen ved tvangsfuldbyrdelse efter § 485, regnes den nye frist fra forretningens slutning.

§ 488

Hæfter flere forpligtede een for alle og alle for een, og den berettigede rettidigt har indledt retsforfølgning, jfr. § 483, mod en af dem, skal retten mod de øvrige anses som betimelig påtalt, når han inden

udløbet af forældelsesfristen har givet dem varsel om forfølgningen på den i lov om rettens pleje for forkyndelse af stævninger bestemte måde, og han derhos forfølger sin ret inden 6 måneder, efter at sagen er afsluttet ved forlig, dom eller på anden måde.

Samme regel gælder, når retten afhænger af et retsforhold, hvorom sag er rejst af eller mod den berettigede.

§ 489

Dersom forældelsens afbrydelse bliver umuliggjort som følge af uovervindelig hindring (indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andet tilfælde af vis major), indtræder forældelse tidligst 6 måneder efter hindringens ophør.

IV. Om erstatningskrav i forbindelse med en straffesag

§ 490

Erstatningskrav, der udspringer af en strafbar handling, kan uanset fordringens forældelse fremsættes under en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar, eller ved særskilt søgsmål anlagt inden 6 måneder, efter at fældende dom i straffesagen er blevet endelig.

V. Forældelsens virkning

§ 491

Forældelse af en ret omfatter også rente og lignende ydelse ifølge retten.

§ 492

Uanset rettens forældelse bevarer den berettigede aftalt modregningsret og ret til modregning mod krav, der udspringer af det samme retsforhold som den forældede ret, og som er stiftet, inden forældelse indtrådte.

VI. Almindelige bestemmelser

§ 493

Vedtagelse af, at forældelse ikke skal indtræde i overensstemmelse med reglerne i denne lov, er uforbindende for den forpligtede. Efter rettens stiftelse kan aftale om fristens forlængelse dog træffes med virkning for indtil 3 år ad gangen, regnet fra aftalen.

Forældelsesfristen for retten efter massegældsbreve kan forlænges eller forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gældsbrevet.

Forældelsesfristen for rettigheder ifølge rente- eller udbyttekuponer kan forlænges ved aftale, men kan ikke forkortes.

Aftale, hvorefter forældelse kan indtræde tidligere end efter denne lov, kan tilsidesættes helt eller delvis, såfremt det måtte findes utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.

§ 494

Til frister efter ovenstående bestemmelser medregnes den dag, der efter sit tal i måneden svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.

Udløber fristen på en helligdag eller grundlovsdagen, forlænges fristen til den næstfølgende søgnedag.

§ 495

Når der i en lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse rettigheder, kommer ovenstående regler til anvendelse i den udstrækning, hvori ikke andet følger af vedkommende lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

C. MORTIFIKATIONSDOM OG EJENDOMSDOM

Mortifikation af værdipapirer. Almindelige bestemmelser.

§ 496

Når et omsætningsgældsbrief eller et andet omsætningspapir antages at være tilintetgjort eller kommet bort, kan det ved dom erklæres dødt og magtesløst på begæring af den, som antages at have mistet det og at have haft adkomst som berettiget ifølge dokumentet. Det samme gælder et dokument, der hjemler en fordring, som skyldneren kun er pligtig at opfylde, når dokumentet forelægges ham.

Når et omsætningspapir, der ikke er blevet udgivet af udstederen, er gået tabt, kan det mortificeres på hans begæring, såfremt det antages, at det ikke er blevet gyldigt.

Pengesedler kan ikke mortificeres, og rente- og udbyttekuponer kun i det omfang, hvori det hjemles i §§ 508-510.

§ 497

Forsåvidt det findes påkrævet, kan pantebreve, aktier og andre andelsbeviser mortificeres, selvom de ikke falder ind under § 496.

Når pantets ejer har retlig interesse deri, kan et pantebrev blive mortificeret på hans begæring, dersom det antages, at han har mistet pantebrevet efter at have fået det udleveret på grund af pantefordringens ophør, eller at pantebrevet er gået tabt for panthaveren. I sidstnævnte tilfælde må det – om muligt ved panthaverens erkendelse eller ved dom over ham – være fastslået, at pantefordringen er ophørt, og at pantets ejer havde krav på at få pantebrevet udleveret.

Under pantebreve indbefattes også skadesløsbreve.

§ 498

Sag til mortifikation ifølge disse regler anlægges på det sted, hvor dokumentet er udstedt. Dersom udstedelsesstedet ikke kan oplyses, eller dokumentet er udstedt udenfor riget, anlægges sagen på det sted, hvor udstederen efter reglerne i rettergangsloven kan sagsøges, eller, hvis han efter dokumentets udstedelse har mistet sit værneting her i landet, kunne sagsøges, før han mistede det.

Ved oplagsbeviser, oplagspantebrevise (warrants) og ved dokumenter, der giver pant i fast ejendom eller registreret skib, anlægges sagen på det sted, hvor oplagshuset eller ejendommen ligger, eller hvor skibet har sit hjemsted. Sag til mortifikation af veksler, checks og konnossementer anlægges på det sted, hvor pengene skal betales eller varerne afleveres.

§ 499

Mortifikation sker efter offentlig indkaldelse af den eller dem, som måtte have indsigelser mod dokumentets mortifikation.

Begæring om at få indkaldelsen udstedt indgives skriftlig til retten. Den skal ledsages af en afskrift af dokumentet eller i hvert fald betegne dette så tydeligt, at det ikke kan forveksles med andre. Derhos må der forelægges retten oplysninger, som gør det antageligt, at betingelserne for mortifikation er tilstede. Særlig skal det så nøjagtigt som muligt oplyses, hvornår og hvorledes dokumentet er gået tabt.

§ 500

Retten fastsætter et retsmøde til behandling af begæringen og tilsiger dertil den, der søger mortifikation. Denne skal såvidt muligt

give underretning om begæringen og retsmødet til udstederen af dokumentet og til enhver, som antages at være berettiget eller forpligtet efter dokumentet, derunder den, der er indtegnet som berettiget i noteringsprotokol, aktiebog, tingbog eller skibsregister. Ved pantebreve underrettes ligeledes pantets ejer. Iagttagelsen af disse regler må godtgøres, om fornødent ved at benytte retsplejelovens regler om forkyndelser. Hvis en person i udlandet skal underrettes, kan retten tilstille ham meddelelsen ved anbefalet brev.

Inden det ved kendelse afgøres, om offentlig indkaldelse må udstedes, kan retten afæske den, der søger mortifikation, yderligere mundtlig eller skriftlig oplysning og henstille til ham at foranledige bevisførelse. Undlader han at efterkomme opfordringen, eller er de af ham givne oplysninger ufyldestgørende, kan retten nægte at udstede indkaldelsen.

§ 501

Hvis offentlig indkaldelse tillades, udfærdiger retten på grundlag af begæringen indkaldelsen til et bestemt retsmøde.

Indkaldelsen skal oplyse, hvornår dokumentet angives at være gået tabt, i hvilken egenskab den pågældende søger mortifikation, og — når et pantebrev søges mortificeret i henhold til § 497, stk. 2 — hvorledes pantefordringen angives at være ophørt. Den skal indeholde den efter omstændighederne fornødne og mulige betegnelse af dokumentet og tilkendegive, at indsigelser mod mortifikation må fremsættes i det retsmøde, hvortil der indkaldes, samt opfordre enhver, som ved, hvor dokumentet findes, til at give retten oplysning herom enten i retsmødet eller skriftlig i god tid forinden.

Den, der søger mortifikation, skal lade indkaldelsen bekendtgøre i Statstidende i det første nummer i et fjerdingår efter rettens bestemmelse. Retten kan tillige foreskrive bekendtgørelse i et eller flere stedlige blade.

Ved pantebreve i fast ejendom lader retten samtidig med, at indkaldelse til mortifikation af pantebrevet udfærdiges, bemærkning herom tilføre ejendommens blad i tingbogen, hvorhos meddelelse derom optages i tingbogen. Ved pantebreve i registreret skib skal den, der søger mortifikation, foranledige, at bemærkning om indkaldelsen tilføres skibsregistret.

Mellem den dag, da den foreskrevne kundgørelse er sket, og retsmødet, skal der gå mindst 3 måneder, men mindst 1 år ved masse-gældsbreve, kuponark samt ved pantebreve i fast ejendom og aktier,

der er omsætningspapirer. Den sidstnævnte frist kan dog afkortes af retten, når mortifikation på et pantebrev i henhold til § 497, stk. 2, søges af pantets ejer, og han stiller sikkerhed til fordel for den indehaver af pantebrevet, som måtte melde sig inden et år efter indkaldelsen og godtgøre sin ret.

Retten kan pålægge den, der søger mortifikation, at give særskilt underretning om indkaldelsen til bestemte personer. Ved masse-gældsbreve, der amortiseres ved udtrækning, skal han altid anmelde indkaldelsen for skyldneren. Om de rettigheder, som ifølge lovgivningen om veksler, konnossementer og oplagsbeviser allerede før mortifikationsdommen tilkommer den, der søger mortifikation, gælder de pågældende loves bestemmelser.

§ 502

I det i indkaldelsen bestemte retsmøde må den, der søger mortifikation, godtgøre, at de i loven foreskrevne regler er iagttaget, og tilvejebringe oplysning om, hvorvidt der er indtruffet omstændigheder, som kan stille sagen i nyt lys, såsom at der er betalt eller krævet rente eller udbytte, eller at nogen anden ret i henhold til dokumentet er gjort gældende overfor udstederen eller skyldneren.

Hvis retten ikke finder, at der er fremkommet noget, som hindrer mortifikation, afsiger den dom om, at dokumentet er dødt og magtesløst.

Når mortifikation af et pantebrev i fast ejendom eller registreret skib er nægtet ved endelig dom, eller sagen falder bort, foranlediger retten den i medfør af § 501, stk. 4, foretagne notering i tingbog eller skibsregister udslettet.

§ 503

Dom til mortifikation får først virkning, når dommen er blevet endelig.

Når landsretten giver dom til mortifikation til trods for, at der var rejst indsigelse, får dommen først virkning, når den almindelige frist for anke til højesteret er udløbet. Kun i dette tilfælde kan justitsministeren tillade anke til højesteret af en dom, der har givet mortifikation.

Justitsministeren kan ikke meddele tilladelse til, at en dom, der giver mortifikation, påankes til landsret eller højesteret efter udløbet af de almindelige ankefrister.

§ 504

Når der er givet dom til mortifikation, skal den omstændighed, at domhaveren ikke kan forelægge dokumentet, ikke være til hinder for, at han gør retten efter dokumentet gældende.

Når mortifikation er givet nogen som berettiget ifølge dokumentet, og den ret, dokumentet hjemlede, består, kan han mod at betale be-
kostningen af skyldneren forlange udstedt et nyt dokument, der svarer til det mortificerede. Tilsvarende pligt påhviler ved pantebreve ejeren af pantet og ved aktier aktieselskabet. Et nyt pantebrev forsynes af retten efter begæring med bemærkning om, at det giver samme panteret som det mortificerede pantebrev. Ved pantebreve i fast ejendom foranlediger retten bemærkning om nyt pantebrevs udstedelse tilført tingbogen i tilslutning til den i henhold til § 501, stk. 4, skete notering. Ved pantebreve i skibe kan domhaveren forlange tilsvarende notering i skibsregistret.

Når pantets ejer opnår mortifikation på et pantebrev i henhold til § 497, stk. 2, kan han kræve pantebrevet aflyst eller udslettet af skibsregistret.

Særlige regler om massegældsbreve, aktier og kuponer

§ 505

Massegældsbreve og aktier, der er omsætningspapirer, kan kun mortificeres, når meddelelse om indkaldelsen mindst et år før sagens optagelse til dom har været indført i en trækingsliste for obligationer, som er anerkendt hertil af ministeren for handel, industri og søfart. Det samme gælder de for sådanne dokumenter udstedte interimbeviser, såfremt de er omsætningspapirer.

Ministeren for handel, industri og søfart foreskriver efter forhandling med trækingslistens udgiver en summarisk form for angivelsen om indkaldelse.

Når massegældsbreve amortiseres ved udtrækning, skal skyldneren efter hver lodtrækning fremstille en fortegnelse, der foruden de udtrukne numre angiver numrene på de gældsbreve af samme art, for hvilke der er anmeldt indkaldelse til mortifikation. Fortegnelsen indsendes uden ophold til udgiveren af den anerkendte trækingsliste. Den nyeste fortegnelse skal – eventuelt mod et passende vederlag – udleveres til enhver, der forlanger det. Hvis en mortifikationsindkaldelse, der ikke er optaget i en sådan fortegnelse, ønskes optaget i trækingslisten, må foranstaltning hertil træffes af den, der søger mortifikation.

§ 506

Hvis det drejer sig om et massegældsbrev, der i udstederens bøger er noteret på navn, må retten ikke tillade indkaldelse til mortifikation, medmindre tabet af gældsbrevet er anmeldt for skyldneren.

§ 507

Ved massegældsbreve, der ikke i udstederens bøger er noteret på navn, og ved aktier, der ikke ifølge aktiebogen tilhører en bestemt person, hvis navn er påført aktiebrevet, kommer følgende særlige regler til anvendelse:

a. Tilladelse til offentlig indkaldelse må tidligst gives 4 år efter, at dokumentets bortkomst er anmeldt for udstederen. Hvis betalingsdagen er kalendermæssig bestemt i selve gældsbrevet, kan tilladelsen dog gives, når der er forløbet 1 år efter anmeldelsen og betalingsdagen. De nævnte frister kan forkortes af retten, når det er gjort i høj grad sandsynligt, at dokumentet er tilintetgjort.

b. Tilladelse til offentlig indkaldelse bør som regel kun gives, når andragerens ejendomsret er bestyrket ved skriftlige dokumenter, såsom udskrift af aktiebog, salgsnota fra bank eller vekselerer med nummerangivelse eller nummerfortegnelser, hvis pålidelighed findes bestyrket ved andre omstændigheder. Den, der søger mortifikation, må derhos angive, hvorledes han har fået betalt rente eller udbytte sidste gang, og hans oplysning herom må efterprøves.

c. Før mortifikationsdommen må det oplyses, at ingen af de kuponer, hvis forfaldstid ligger efter dokumentets forsvinden, er fremkommet til indløsning, eller det må godtgøres, at de fremkomne kuponer var adskilt fra hoveddokumentet før dets forsvinden. I sidste fald må underretning om mortifikationssagen så vidt muligt gives den, der har fået kuponerne indløst.

§ 508

Når mortifikation gives på et dokument, der var forsynet med rente- eller udbyttekuponer, og et til dokumentet hørende kuponark ligeledes antages at være gået tabt, kan kuponarket som helhed erklæres dødt og magtesløst. Retten kan dog kun bestemme dette, når den offentlige indkaldelse udtrykkelig har omfattet også kuponarket.

§ 509

At den, der søger mortifikation, besidder enkelte kuponer, skal, når de fremlægges i retten, ikke hindre mortifikation af kuponarket.

Når mortifikationen får retsvirkning, kan skyldneren (aktieselskabet) kræve sådanne kuponer udleveret af retten.

§ 510

Et kuponark, som hører til et gældsbrev eller en aktie, og som antages at være gået tabt, kan mortificeres under iagttagelse af reglerne i §§ 496-505. Mortifikation gives kun på begæring af den, der antages at have ret til kuponarket, og kun, når hoveddokumentet er i behold eller allerede tidligere er mortificeret særskilt. Bestemmelserne i § 508, 2. pkt., finder også anvendelse her.

Mortifikation uden dom

§ 511

Når dokumenter, der falder ind under § 496, i henhold til lov eller særlig vedtagelse mortificeres uden dom efter offentlig indkaldelse, skal denne bekendtgøres i Statstidende i det første nummer i et fjerdingår. Fristen for indkaldelsen regnes fra bekendtgørelsen i Statstidende.

Når masse-gældsbreve og aktier, der er omsætningspapirer, i henhold til særlig vedtagelse mortificeres uden dom, skal indkaldelsen i det mindste give 1 års frist, og mortifikationen indtræder tidligst 1 år efter, at meddelelse om indkaldelsen er indført i den trækningsliste, som er anerkendt af ministeren for handel, industri og søfart i henhold til § 505.

Ejendomsdom og mortifikationsdom på tinglyste rettigheder over fast ejendom

§ 512

Enhver kan søge ejendomsdom på en fast ejendom, et skib, en skibspart, et luftfartøj eller part heri, samt efter omstændighederne på anden ejendom, når han for retten kan godtgøre, at han har en berettiget interesse heri.

§ 513

Ejeren af en fast ejendom kan søge mortifikationsdom på en ejendommen påhvillende servitut, brugsret, panteret eller grundbyrde, der er indført i tingbogen, når han kan godtgøre eller sandsynliggøre,

at retten aldrig retsgyldig er stiftet, eller at den er ophørt eller dog har mistet sin betydning, eller ikke vedrører denne ejendom, eller at der ikke længere findes nogen, som kan gøre retten gældende, eller i andre tilfælde, der kan ligestilles hermed.

§ 514

Den, der vil søge ejendomsdom eller mortifikationsdom, skal til tinglysningssdommeren i vedkommende retskres indgive skriftlig begæring om, at der af denne må udstedes en offentlig indkaldelse, der opfordrer enhver, der mener sig berettiget til ejendommen eller til vedkommende servitut, brugsret, panteret eller grundbyrde til at fremkomme med deres bevisligheder i så henseende inden en af retten fastsat frist. Begæringen må ledsages af sådanne oplysninger, som gør det antageligt, at ovennævnte betingelser for mortifikation er til stede. Hvis det dokument, der indeholder stiftelsen af den ret, der ønskes aflyst, angives at være gået tabt, skal der så nøjagtigt som muligt oplyses, hvornår og hvorledes dokumentet er gået tabt.

§ 515

Dommeren fastsætter et retsmøde til behandling af begæringen og tilsiger dertil ved anbefalet brev rekvirenten. Denne skal, såvidt muligt, ved anbefalet brev give underretning om begæringen og retsmødet til den, der har fået retten tinglyst, og til enhver, som kan antages at være berettiget eller forpligtet efter tinglysningen og det til grund for denne liggende dokument, og opfordre de pågældende til at komme til stede. Hvis det ikke er ejendommens ejer, der søger rettigheden mortificeret, skal også ejeren tilsiges. Hvis en person i udlandet skal underrettes, kan retten på rekvirentens begæring tilstille ham meddelelsen ved anbefalet brev.

Hvis ejeren af en parcel søger mortifikation på en servitut, der er pålagt parcellen ved dens første afhændelse efter sket udstykning, skal indkaldelsen ved anbefalet brev også ske af ejeren af den tilbageværende hovedparcel, hvis en sådan findes, samt i hvert fald af ejerne af de til parcellen stødende parceller af samme ejendom, og, hvis disse ikke er de eneste, og deres tal er mindre end 5, da tillige af ejerne af de øvrige tilstødende parceller, dog at det ingensinde skal være nødvendigt at indkalde flere end 5 ejere af 5 forskellige tilstødende parceller.

Under retsmødet skal dommeren påse, at de nævnte indkaldelser har fundet sted, og kan afkræve rekvirenten yderligere mundtlig eller skriftlig oplysning, ligesom han eventuelt, hvis han anser det fornødent, kan foranledige indkaldelse af vidner eller anden bevisførelse.

§ 516

Hvis dommeren efter denne foreløbige undersøgelse beslutter, at almindelig indkaldelse må ske, skal dommeren beramme et nyt retsmøde og hertil ved anbefalet brev med mindst 14 dages varsel indkalde dem, hvis interesser, efter dommerens kendskab, berøres af den tinglyste ret, og dernæst ved kundgørelse een gang i Statstidende i det første nummer i en måned og et på stedet udbredt dagblad, med et af dommeren bestemt varsel, ikke under 4 uger og ikke over 6 måneder, indkalde alle og enhver, som måtte mene, at deres interesser berøres af sagen. Meddelelse om indkaldelsen opslås tillige på tingstedet. Indkaldelsen skal tilkendegive, at indsigelser mod mortifikationen må fremsættes i det retsmøde, hvortil der indkaldes.

Indkaldelsen skal, såvidt muligt, oplyse, i hvilken egenskab den pågældende søger mortifikation. Indkaldelsen skal endvidere angive rettighedens art (servitut, brugsret e. l.), hvem der har indrømmet den, og hvornår den er tinglyst, vedkommende ejendoms matr. nr. og gade og hus nr., hvor sådant findes. Samtidig med indkaldelsen foranlediger dommeren bemærkning om indkaldelsen til mortifikation indført på ejendommens blad i tingbogen og optager meddelelse herom i tingbladet.

§ 517

I det retsmøde, hvortil indkaldelse er sket, må den, der begærer ejendomsdom eller mortifikation, tilvejebringe oplysning om, hvorvidt der siden det første retsmøde er indtruffet omstændigheder, som kan stille sagen i nyt lys, såsom at der er betalt eller krævet rente eller udbytte, eller at nogen anden beføjelse i henhold til retten er gjort gældende.

§ 518

Fremsættes der ikke nogen indsigelse imod ejendomsdom eller mortifikationen af den pågældende rettighed, eller anser dommeren ikke en fremkommen indsigelse for berettiget, afsiger dommeren efter rekvirentens begæring kendelse om, at rettigheden kendes død og magtesløs.

Dommeren foranlediger efter rekvirentens begæring og på hans bekostning rettigheden aflyst, dog først efter at kærefristen er udløbet, uden at kære er sket, eller, hvis sådan er sket, efter at kendelsen er stadfæstet endelig i sidste instans.

§ 519

Hvis en panteret tilkommer en kreditforening (kreditkasse), hypotekforening eller staten, kommer ovenstående regler ikke til anvendelse, men panteretten kan aflyses mod kvittering på en kopi af pantebrevet fra vedkommende kreditforening (kreditkasse), hypotekforening eller staten.

D. ANERKENDELSES DOM FOR UTINGLYSTE
RETTIGHEDER

§ 520

De i §§ 515-519 givne regler finder tilsvarende anvendelse, dersom en person, selvom han ikke kan føre fuldt bevis herfor, gør gældende, at der tilkommer ham en utinglyst rettighed over en ejendom, være sig på grund af aftale, hævde eller anden erhvervelse, og at rettigheden ikke er fortrængt efter § 551, og han nu begærer denne rettighed tinglyst.

Ejendomshævd på en del af en ejendom kan dog ikke tinglyses, før det ved hævden vundne grundstykke er fraskilt og enten selvstændig matrikuleret eller i matriklen henlagt under den ejendom, hvortil det faktisk hører. Dommeren kan om fornødent sætte den, der har vundet hævden, en frist, inden hvilken forholdet må være berigtiget i matriklen. Fristen kan forlænges, såfremt dens oversiddelse er den hævdsberettigede utilregnelig. Bliver forholdet ikke berigtiget inden den af dommeren fastsatte frist, taber den utinglyste hævde sin retsvirkning overfor senere erhververe af rettigheder over den ejendom, over hvilken hævden er vundet.

31. kapitel

EJENDOMSRETTENS ALMINDELIGE GRÆNSER

§ 521

En grundejers ret omfatter rummet over og under jorden så langt, som den sædvanlige udnyttelse af ejendommen kræver.

Om den private ejendomsrets grænse mod havet, om ejendomsretten til søer, åer, elve, og om retten til fiskeri, jagt e. l. i disse, gives reglerne i de enkelte landes lovgivning.

§ 522

Grænsen mellem de faste ejendomme indbyrdes er grænseskellet i marken og den på ejendomskortet fastsatte linje, hvor disse to linjer stemmer overens. Hvis de er uoverensstemmende, gælder den på ejendomskortet fastsatte linje, medmindre der føres bevis for, at kortet er urigtigt.

Hvad der således er fastsat om ejendomskortene, gælder også tinglyste skelkonstateringer, tinglyste domme, der fastslår skellet, og tinglyste private aftaler om skellet.

Hvilke kort der skal anses som ejendomskort og have de i denne paragrafs 1. stk. fastsatte retsvirkninger, afgøres af de enkelte landes lovgivning.

Dersom der ikke foreligger et ejendomskort eller en af de nævnte skelafgørelser, er grænseskellet i marken afgørende, medmindre det bevises, at det er urigtigt. Dersom grænsen hverken kan fastslås på grundlag af ejendomskort eller skel i marken, vil navnlig følgende momenter kunne være vejledende ved grænsens fastsættelse: andre kort, skattevurderinger, overdragelsedokumenter, loddens tilblivelse, opdyrkning, alt efter det enkelte tilfældes nærmere omstændigheder.

Dersom kortene og de andre anførte momenter intet afgørende viser, og hævde og anden adkomst heller ikke kan oplyses, kommer reglerne i §§ 433 ff. til anvendelse.

§ 523

Enhver grundejer er forpligtet til, når naboejeren forlanger det, at medvirke til, at grænsen mellem ejendommene fastlægges ved skelmærker i marken og linjer på ejendomskortene. Omkostningerne

herved bæres lige af naboejerne, medmindre andet fremgår af et mellem dem bestående retsforhold.

Regler om skelmærkernes nærmere beskaffenhed og fremgangsmåden ved deres fastsættelse gives af de enkelte landes lovgivning.

Dersom naboejerne er uenige om, hvor grænseskellet mellem deres ejendomme går, kan de lade skellet fastsætte af den myndighed, der udsteder ejendomskortene, eller af sådanne sagkyndige, der hertil be- myndiges af denne myndighed. Men betingelsen herfor er, at nabo- ejerne er enige om denne afgørelsesmåde og i forening skriftlig begæ- rer den anvendt. I modsat fald må grænseskellet fastsættes ved dom.

§ 524

Dersom der i grænseskellet mellem to ejendomme står et hegn, en hæk, et plankeværk, en mur eller anden genstand, der har til formål at skille ejendommene fra hinanden, formodes en sådan genstand at være i ligeligt fælleseje mellem disse ejendommers ejere.

Om naboejeres pligt til at tilvejebringe gærde eller hegn mellem deres ejendomme gælder de enkelte landes lovgivning.

§ 525

Grene, der fra et træ på den ene grund rager ind over en anden grund, og rødder, der fra træet er trængt ind i denne grund, har den- nes ejer ret til at kræve fjernet, når de skader hans ejendom. Hvis træets ejer ikke inden en passende frist fjerner disse grene og rødder, har naboen ret til at afhugge dem.

Hvis det drejer sig om træer, der er hundrede år gamle eller mere, og de har en særlig skønhedsværdi for den ejendom, på hvis grund de står, kan denne grunds ejer kræve, at beskæringen af grene og rødder ikke finder sted i et sådant omfang, at den ødelægger træets livskraft.

De grene og rødder, der afhugges i henhold til foranstående be- stemmelser, tilfalder ejeren af den grund, til hvilken grenene lude og roden rinder. Frugter fra grene, der hænger ud over nabogrunden, tilfalder også denne grunds ejer.

Hvis et træ står i grænseskellet mellem to ejendomme, tilfalder frugterne og træet, når det fældes, ejerne til lige deling. Enhver af ejerne kan forlange træet fældet; og bekostningerne herved deles lige mellem dem, medmindre den ene ejer helt giver afkald på træet. I så fald bærer den ejer, der kræver det fældet, alene omkostningerne; og han alene bliver ejer af det fældede træ. Denne paragrafs 2. stk. finder også anvendelse i dette tilfælde.

§ 526

Den, der på egen grund graver eller minerer således, at nabogrunden eller nogen på samme opført bygning eller indretning glider ud, styrter ned eller bringes ud af sin rette stilling, skal erstatte skaden, forsåvidt denne findes at hidrøre fra, at han:

- a. har gravet til større dybde end for almindelige kældere fornødent, eller
- b. har ladet åbningen henstå uden at fylde den på forsvarlig måde eller inden rimelig tid til at bebygge den med kælder, om den dertil er bestemt, eller
- c. forsåvidt han burde have forudset skaden og skønnet, at den uden væsentlig udgift eller ulempe for ham kunne være undgået ved en anden fremgangsmåde end den, han under arbejdets udførelse har brugt.

§ 527

Bevirker nogen ved belastning af sin egen grund, at naboejendom lider sådan skade som i forrige paragraf omhandlet, skal han erstatte skaden, forsåvidt denne findes at hidrøre fra, at belastningen har været usædvanlig eller fremgangsmåden uforsigtig.

§ 528

Vil nogen

- a. begynde gravning så nær nabogrund, at denne trues med udglidning eller anden i § 526 nævnt skade, eller
 - b. opføre ny bygning ind mod nabogrund, eller
 - c. nedrive bygning eller del deraf, som støder ind til naboens grund,
- så skal han tilkalde naboen mindst 8 dage forud. Opholder denne sig udenfor riget, eller er hans opholdssted ubekendt, skal tilkaldelsen gælde, når den med 14 dages varsel er indrykket i den offentlige kundgørelsestidende.

Hvis naboen møder, har grundejeren at påvise, efter hvilken linje han vil bygge, minere eller grave, eller hvad han vil nedrive.

Den, der tilsidesætter nogen af de ovenfor opstillede forskrifter, skal erstatte den skade, naboen lider ved arbejdet, medmindre tilsidesættelsen bevislig har været uden indflydelse i så henseende.

§ 529

Hvis nogen for at sikre sin ejendom mod skade ved gravning, minering eller nedrivning af bygning på fremmed grund må an-

bringe støtter eller stilladser eller træffe midlertidig foranstaltning, der enten aldeles ikke eller kun med uforholdsmæssig omkostning lader sig foretage fra hans egen grund, kan han af bygningsmyndigheden kræve offentlig bemyndigelse til at foretage foranstaltningen på eller fra den grund, hvor arbejdet har fundet eller finder sted. Sådant bemyndigelse bør i almindelighed ikke meddeles, medmindre der er givet vedkommende nabo anledning til at udtale sig om sagen.

§ 530

Truer gravning, minering eller belastning af grund en naboejendom med skade, som er genstand for erstatning efter §§ 526 og 527, kan naboen, når der stilles ham sådan sikkerhed, som efter omstændighederne findes passende, ikke forlange arbejdet standset, medmindre faren er øjensynlig, og skaden kan befrygtes at blive betydelig.

§ 531

Hvor skade, som er genstand for erstatning efter §§ 526 og 527, helt eller delvis lader sig genoprette, eller fare for sådan skade lader sig afvende eller formindske ved varige foranstaltninger, som hensigtsmæssigt træffes på en ejendom, hvor arbejdet har fundet sted, kan naboen, når betingelserne for adgang til at forlange arbejdet standset efter § 530 er tilstede, erholde offentlig bemyndigelse af bygningsmyndigheden til at foretage dem der. Dersom bemyndigelsen gives, skal bygningsmyndigheden tillige fastsætte, hvorledes foranstaltningen skal udføres, og hvilken sikkerhed naboen har at stille for, at han ikke overskrider bemyndigelsen.

Efter at foranstaltningen er udført og godkendt, kan naboen kræve omkostningerne godtgjort af enhver, der måtte bære ansvaret for det arbejde, som har påkaldt foranstaltningen. Sådant ansvar vedbliver, om skade tiltrods for foranstaltningen senere måtte indtræffe.

§ 532

Har en bygning forskudt sig således, at den hælder ind over grund, som tilhører naboen, kan denne, medmindre forskydningen er foranlediget ved hans egen handling, forlange, at ejeren retter bygningen, såfremt dette lader sig gøre uden uforholdsmæssig udgift, eller såfremt naboen er villig til at bære denne og stiller sikkerhed derfor. I andet fald må naboen tåle fejlen, dog mod erstatning, forsåvidt den hidrører fra bygningens eller byggegrundens svaghed, ikke fra hans

egen handling. Har begge slags årsager samvirket, bliver erstatningen at nedsætte efter omstændighederne.

§ 533

Hvis nogen bygning, mur eller lignende indretning er så svagt opført eller så forfalden, at den truer naboens ejendom med øjensynlig fare, kan han på den i nærværende lovs § 531 bestemte måde erholde offentlig bemyndigelse til at istandsætte eller nedrive den på ejerens bekostning.

§ 534

Uden naboens samtykke eller anden særlig adkomst må ingen bygning på væg eller kvist, som vender ud til naboens grund, i mindre afstand fra denne end 125 centimeter forsynes med dør eller med nogen lys- og luftåbning, der er større end 25 centimeter i firkant. Mindre åbninger kan anbringes med mellemrum af mindst 2 meter, men må ikke være til at åbne eller tilstede udsigt mod naboens grund. De skal derfor være dækkede, enten med fast indsat mat glas eller med jerngitter, hvis åbninger er indrettede således, at der ikke kan ses igennem dem, eller på anden lige så betryggende måde. Tvist herom afgøres af bygningsmyndigheden. Anbringelsen af de ovenfor nævnte mindre åbninger berøver ikke naboen ret til at bygge umiddelbart på grænsen af sin ejendom.

Den, som ved særlig adkomst er blevet berettiget til at anbringe større åbninger i sin væg ud til fremmed grund, kan forbyde, at der på denne opføres ny bygning, som på noget punkt kommer åbningen nærmere end 125 centimeter.

§ 535

Ingen må uden naboens samtykke eller anden særlig adkomst anbringe indretning, have oplag eller drive virksomhed, som volder naboen usædvanlig eller upåregnelig ulempe, såsom røg, gnister, hede, damp, støv, stank, larm eller lysvirkning. Ved afgørelsen af spørgsmål herom bør hensyn tages til stedets og omgivelsernes beskaffenhed og tidligere benyttelse.

§ 536

Hvis nogen vil begynde et anlæg eller indrette en ejendom til virksomhed, der kan medføre sådan ulempe, som i § 535 omhandlet, skal han forud af bygningsmyndigheden kunne få bestemt, i hvilken afstand han bør holde sig fri fra naboejendommene. Herom har han at

indgive skriftlig forlangende, hvori det opgives, på hvilken måde og i hvilket omfang anlægget og virksomheden skal indrettes og drives.

Forinden bygningsmyndigheden træffer sin afgørelse, skal de nabo-ejere, hvis ejendomme af nævnte myndighed skønnes at blive berørt af den nye virksomhed, have adgang til at ytre sig om sagen.

Samme regler kommer til anvendelse, når nogen vil forandre eller udvide et anlæg af den i § 535 omtalte art.

Nærværende paragrafs ovenstående bestemmelser kommer ikke til anvendelse på sådanne områder, der i henhold til byplan eller landsplan overhovedet ikke må anvendes til sådan virksomhed, som andrageren påtænker.

§ 537

Er forbudet i § 535 overtrådt, skal det pålægges den skyldige at forandre eller standse sin drift, således at ulemperne ophører.

Har overtrædelse af § 535 påført naboens ejendom skade, bliver denne altid at erstatte. Derimod bliver ulempe, forvoldt ved sådan overtrædelse, ikke genstand for erstatning, førend den krænkede har advaret den skyldige mod at fortsætte sin lovstridige fremgangsmåde.

Hvis erstatningen i noget af disse tilfælde ikke erlægges til den ved overenskomst eller dom bestemte tid, kan den erstatningsberettigede forlange, at driften standser, indtil betaling sker.

§ 538

Såfremt det af samfundsmæssige grunde er nødvendigt at anbringe en virksomhed netop på et sted, hvor det vil påføre naboerne ovennævnte væsentlige ulemper eller eventuelt medføre fare for naboerne, kan vedkommende ministerium give tilladelse hertil, på betingelse af, at virksomhedens ejer giver fuld erstatning til naboejerne for al den skade og værdiforringelse, deres ejendomme lider ved ulemperne, og at ministeriet til enhver tid kan pålægge virksomheden at foretage sådanne ændringer i driften, at ulemperne væsentligt formindskes, når omkostningerne herved må anses for rimelige i forhold til virksomhedens fortjeneste.

§ 539

Krav i anledning af ulemper i naboforhold på forandring eller standsning af driften bortfalder, dersom den forulempende virksomhed upåtaalt har været drevet i tre på hinanden følgende år og ikke for tiden påfører naboejendommen større skade eller ulempe end i hint tidsrum.

§ 540

Ingen grundejer må på egen hånd forandre det hidtil værende løb af floder, elve, åer, bække o. l., der strømmer igennem eller langs med hans grund.

Ejeren af en lavere liggende grund må ikke til skade for ejeren af en højere liggende grund forhindre det naturlige afløb fra denne af vand, der samler sig ved regn, snesmeltning, kilder o. l.

§ 541

Mangler en ejendom den til sædvanlig benyttelse af denne nødvendige forbindelse med offentlig vej, kan ejeren forlange, at naboerne ved dom tilpligtes mod fuld erstatning at give ham adgang til anlæg på deres jorder af den hertil fornødne vej. Såfremt erstatningssummen ikke af den forpligtede kan udredes kontant, skal det ved dommen på nævnte naboejers forlangende bestemmes, at erstatningssummen sikres ved pant i den forpligtedes ejendom. Denne panteret går forud for alle andre rettigheder i ejendommen.

Om erstatningssummens udbetaling til ejeren og panthaverne i den tjenende ejendom gælder de almindelige ekspropriationsregler.

32. kapitel

SÆRLIGE GRÆNSER FOR EJENDOMSRETTE
IFØLGE AFTALE

SERVITUTTER

I. Servitutters indhold

§ 542

En servitut giver ret til at råde over en fast ejendom i en enkelt særlig retning (en rådighedsservitut), eller til at kræve en særlig tilstand opretholdt på en fast ejendom (en tilstandsservitut).

II. Servitutters stiftelse

§ 543

En servitut stiftes ved en af den tjenende ejendoms ejer afgivet viljeserklæring (aftale, testamente e. l.) eller ved en myndighedsbeslutning.

En servitut kan ikke stiftes ved hævd.

§ 544

En servitut kan stiftes enten til fordel for den til enhver tid værende ejer af en fast ejendom eller for flere ejere af sådanne (en reel servitut) eller til fordel for en bestemt eller bestemte fysiske personer eller for en juridisk person (personlig servitut).

En personlig servitut kan ikke overdrages til andre eller tilegnes af den servitutberettigedes kreditorer. Ej heller kan en sådan servitut tilegnes af den berettigedes arvinger, medmindre andet er bestemt i servituddokumentet.

For juridiske personers vedkommende vedvarer servituttten, så længe vedkommende juridiske person består, medmindre et tidligere ophør er bestemt i servituddokumentet. Det kan i servituddokumentet bestemmes, at retten, når en juridisk person ophører, overgår til en bestemt anden juridisk person.

§ 545

Retten til at ophæve eller forandre en servitut og retten til at påtale krænkelse af denne formodes at tilkomme samme person, medmindre andet er bestemt i dokumentet.

Det skal altid klart fremgå af dokumentet, hvem der er berettiget til at ophæve eller forandre servituttten, og hvem der er påtaleberettiget. Afløsning kan kun ske med den til ophævelse og forandring berettigedes samtykke.

Til tinglysning af forandringer af en servitut kræves samtykke både af den efter servituttten berettigede og af den tjenende ejendoms ejer. Er en servitut led i en gensidig aftale, navnlig ved en ret til færdsel mod et vist vederlag e. l., kan servituttten ikke kræves afløst uden begge parter samtykke.

Hvis ensartede servitutforpligtelser er pålagt flere ejendomme med det formål at skabe eller bevare disse ejendommers karakter af villakvarter, landsby eller anden bebyggelsesenhed, skal hver enkelt af ejerne af disse ejendomme også være berettiget efter servituttten og har, hvis servituddokumentet angår de før tinglysningsloven stiftede servitutter, ret til senere at kræve dette fastslået ved et dokument herom eller, hvis den anden part vægrer sig, ved dom. Denne ret kan ikke frafalde ved aftale.

Kun når en sådan bestemmelse er fastslået, enten ved frivillig skriftlig aftale eller ved dom, kan den kræves tinglyst.

III. Servitutters forandring og ophør

§ 546

En servitut kan forandres eller ophæves af vedkommende private berettigede, som angivet efter § 545, eller af den myndighed, der har pålagt den.

En rådighedsservitut bortfalder, hvis den berettigede ikke har udøvet den i de 5 år, der er gået forud for sagens anlæg.

En tilstandsservitut bortfalder, dersom der af den forpligtede i 5 år forud for sagens anlæg er rådet i strid med servitutforpligtelsen.

Når ejeren fremlægger dom for servitutts bortfald eller forandring, og ankefristen er udløbet, uden at anke er iværksat, kan han kræve den afløst eller forandringen tinglyst.

§ 547

Dersom en servitut efter domstolens skøn har mistet enhver rimelig interesse for den berettigede, kan retten på ejerens begæring bestemme, at retten bortfalder.

Er en servitut vel ikke helt uden interesse for den servitutberettigede, men interessen for ham er ringe i forhold til den byrde, som den forvolder ved brugen af ejendommen, kan domstolen på ejerens begæring bestemme, at servitutten bortfalder mod erstatning.

Efter nævnte dom kan servitutten aflyses, når ankefristen er udløbet uden påanke.

IV. Servitutters udøvelse

§ 548

Den servitutberettigede er forpligtet til ved servitutudøvelsen at tage så vidt hensyn til ejerens interesse, som er foreneligt med den brug, han med føje har påregnet ved servitutts stiftelse. Retten kan påbyde dette og pålægge erstatning for overtrædelse heraf.

Indskrænker servitutudøvelsen sig til en del af ejendommen, kan ejeren kræve, at udøvelsen forlægges til en anden for den berettigede ligeså egnet del, når ejeren kan påvise en rimelig interesse heri, og den berettigede ikke har en særlig interesse i udøvelsen netop på dette sted. Ejeren må bære omkostningerne ved forlæggelsen.

Ejerens ret efter stk. 1 og stk. 2 kan han ikke ved servitutts stiftelse give afkald på.

§ 549

Sker udøvelsen af servitutten gennem en særlig indretning, er den servitutberettigede forpligtet til at vedligeholde den på forsvarlig måde, dersom ejeren forlanger det.

Tjener indretningen også ejerens interesse, er de begge pligtige at vedligeholde den i forhold til deres interesser, hvis den ene af parterne forlanger det.

§ 550

Dersom den herskende ejendom bliver udstykket, tilkommer servitutten alle ejere af de derved fremkomne grundstykker, såfremt servitutten efter sin natur kan udøves af dem alle, og denne udøvelse ikke bliver mere byrdefuld for ejeren af den tjenende ejendom end den var, inden den herskende ejendom blev delt.

Hvis nævnte ejeres udøvelse af servitutten medfører større omkostninger for ejeren af den tjenende ejendom end før udstykningen, særlig vedligeholdelse af vej e. l., kan retten på denne ejers begæring pålægge de servitutberettigede ejere de forøgede omkostninger og fordele disse mellem dem.

Hvis ejeren af den tjenende ejendom i dette tilfælde mener, at servitutens udøvelse bliver så byrdefuld for ham, at hans ejendomsret bliver urimelig begrænset, skal domstolen, hvis den giver ham ret heri, bestemme, at servitutten bortfalder mod en passende erstatning til de servitutberettigede.

OVERDRAGELSE AF EJENDOMSRETTIGHEDER

*33. kapitel*OVERDRAGELSE AF RETTIGHEDER OVER FAST
EJENDOM

TINGLYSNINGSORDNINGEN

Rettigheder, der skal tinglyses

§ 551

Rettigheder over fast ejendom skal lyses til tinge for at få gyldighed mod aftaler om ejendommen og mod retsforfølgning.

Den aftale eller retsforfølgning, der skal kunne fortrænge en utinglyst ret, skal selv være tinglyst og erhververen ifølge aftalen være i god tro.

I sammenstød imellem flere utinglyste omsætningserhververe har den, hvis aftale er ældst, fortrinet.

§ 552

Når et pantebrev er tinglyst, behøver overdragelse eller anden overførelse af pantebrevet ingen tinglysning.

§ 553

Brugsrettigheder, der ikke er stiftet på længere tid end 3 år, er gyldige mod enhver uden tinglysning.

Forudbetaling af leje eller forpagtningsafgift for mere end $\frac{3}{4}$ år og nedsættelse af lejen eller forpagtningsafgiften skal tinglyses efter § 551.

§ 554

De på fast ejendom hvilende skatter og afgifter til stat og kommune samt forsikringsbidrag til de af staten anerkendte brandforsikrings-selskaber har gyldighed mod enhver uden tinglysning.

Gyldige uden tinglysning er endvidere ydelser hidrørende fra foranstaltninger, der tjener til at sikre ejendommens forsyning med vand, lys, varme o. l., dens forbindelse med omverdenen, afledning eller fjernelse fra ejendommen af vand eller andet, under forudsætning af, at nævnte foranstaltninger foretages af det offentlige selv eller efter en af det offentlige given bemyndigelse. Anlægsbidrag til de nævnte foranstaltninger skal dog altid tinglyses.

De i 2. stk. nævnte rettigheder, der er gyldige uden tinglysning, står tilbage for offentlige skatter og afgifter, bankhæftelsen og ovennævnte brandforsikringsbidrag, men går iøvrigt forud for alle såvel tidligere som senere stiftede rettigheder.

Når en vej er eneste eller væsentligste adgang til en ejendom eller til nogen af dennes lodder, og vejen er angivet på ejendomskortet, hvis udvisende i det væsentlige stemmer med forholdene i marken, er retten til denne vej gyldig uden tinglysning.

Den, der vil bestride, at der foreligger en ret til vejen, når de i 4. stk. nævnte betingelser er tilstede, har bevisbyrden.

§ 555

Ved god tro forstås i dette kapitel, at erhververen ikke kender den utinglyste ret og ej heller ved grov uagtsomhed er skyld i sit ukendskab til den. God tro må være til stede på det tidspunkt, da aftalen anmeldes til tinglysning, og ved overdragelsen af pantebreve på overdragelsens tid.

§ 556

Ved et skøde forstås ethvert dokument, der overdrager ejendomsretten til en bestemt fast ejendom eller en del af en sådan, være sig ubetinget eller betinget af købesummens betaling eller andet. Ejendomsoverdragelse kan ske ved transport på skødet.

Tinglysningens myndigheder og midler

§ 557

Tinglysningen foretages af underretsdommeren i den retskres, hvor ejendommen er beliggende.

Der føres af tinglysningsdommeren en dagbog og en tingbog, ligesom han sørger for, at der to gange om ugen ved retten opslås en tinglysningsliste på et for offentligheden tilgængeligt sted. Endvidere udgives der ved justitsministeriets foranstaltning et offentligt tingblad.

§ 558

Alle dokumenter vedrørende fast ejendom, der anmeldes til tinglysning, indføres i dagbog og tingbog i den retskres, hvor ejendommen er beliggende.

Alle skøder og pantebreve, der anmeldes til tinglysning, skal, så snart ske kan, tillige kundgøres i tingbladet og opslås på tinglysningslisten, hvor de holdes opslået mindst en uge. I tingbladet og tinglysningslisten anføres dokumentets art – skøde eller pantebrev –, parternes navn og stilling, ejendommens betegnelse ved matr. nr. eller dens blad i tingbogen efter justitsministeriets bestemmelse samt ved gade- og hus-nr., hvor et sådant findes. Af skøder anføres tillige købesummen, medmindre anmelderen skriftlig har anmodet om undladelse heraf, og af pantebreve pantesummen.

Grundlaget for tinglysning

§ 559

Som grundlag for tinglysning kræves et dokument, der anmeldes for vedkommende dommer til tinglysning. Samtidig med dokumentet indleveres genpart af samme. Ved aflysning leveres genpart af kvitteringen.

Dokumenter såvel som genparter skal øverst på første side angive vedkommende ejendoms matr.-nr. eller blad i tingbogen efter justitsministerens bestemmelse samt anmelderens navn og bopæl. Skøder og pantebreve skal tillige angive gade- og hus-nr., hvor sådant findes. Et

pantebrev skal angive kreditors bopæl – forsåvidt den ikke må anses almindelig bekendt – eller bopælen for en anden person eller anstalt, som er berettiget til at modtage forkyndelser eller meddelelser på panthaverens vegne.

Til den som anmelder angivne person kan tinglysningssdommeren med bindende virkning sende alle meddelelser tinglysningen vedrørende.

Såfremt der ved et dokument stiftes flere rettigheder, skal det ved påtegning på dokumentet opgives, for hvilken eller hvilke rettigheder dets tinglysning begæres; i modsat fald vil dokumentet kun blive tinglyst med hensyn til den eller de rettigheder, som dokumentet selv angiver som sin hovedegenskab.

§ 560

Et privat dokument skal for at kunne tinglyses efter sit indhold gå ud på at fastslå, stifte, forandre eller ophæve en ret over en bestemt fast ejendom og skal fremtræde som udstedt af den, der ifølge tingbogen – eller ved et pantebrev ifølge transport – er beføjet til at råde over den pågældende ret, eller som udstedt med hans samtykke.

Ved skøder og pantebreve skal udstederens underskrift være bekræftet af en advokat eller to andre vitterlighedsvidner. Samme regel gælder det i stk. 1 nævnte samtykke. Vidnerne skal udtrykkelig bevidne underskriftens ægthed, dateringens rigtighed og udstederens myndighed. Vidnernes stilling og bopæl skal angives. Nævnte bekræftelse er dog ikke nødvendig, når dokumentet udstedes af en offentlig myndighed.

Et skøde skal være underskrevet både af køber og sælger.

Dokumentet kan være betinget eller knyttet til en tidsfrist, men dets indhold må være endelig fastsat.

Et skøde må, for at kunne tinglyses som adkomst, ikke være knyttet til andre betingelser end købesummens berigtigelse indenfor en bestemt angiven frist. Dommerens tinglysningspåtegning på et skøde skal angive, om skødet er betinget eller endeligt, og når købesummen efter et betinget skøde senere af sælgeren erkendes at være berigtiget, skal det ved tinglysningen heraf udtrykkeligt i dommerens påtegning tilkendegives, at skødet er endeligt.

Den, der har betinget skøde på en ejendom, kan pantsætte og på anden måde behæfte ejendommen, når det udtrykkelig i dokumentet herom angives, at hans adkomst kun er betinget. Overdrageren kan ikke behæfte ejendommen, medmindre det for tinglysningsdommeren

godtgøres, at ejendommen ved overenskomst, forlig eller dom er gået tilbage til sælgeren. Er stævning i så henseende tinglyst ifølge § 562, stk. 4, kan ingen af parterne behæfte ejendommen, før stævningen er aflyst i henhold til § 562, stk. 4, 2. pkt.

Et servituddokument skal altid angive den eller de påtaleberettigede og den eller de til forandring eller udslettelse berettigede.

§ 561

Udslettelse eller forandring af en ret over en tjenende ejendom kræver kun samtykke fra ejeren af den herskende ejendom, medmindre andre i denne berettigede har ladet en særlig erklæring tinglyse på den tjenende ejendom om, at deres samtykke skal indhentes til udslettelsen eller forandringen.

Til udslettelse af pantebreve kræves enten fremlæggelse af selve dokumentet i kvitteret stand eller bevis for, at panteretten er ophørt ifølge retsbeslutning. Pantebreve til statskassen og de af staten etablerede låneinstitutioner samt kreditforeninger (kreditkasser) og hypotekforeninger kan dog udslettes mod kvittering af den ifølge tingbogen berettigede.

§ 562

Ved tinglysning af udlæg, dom og anden offentlig retshandling skal der fremlægges erklæring fra vedkommende myndighed, der har foretaget handlingen, eller bekræftet udskrift af dens bøger, og handlingen skal angå en person, der ifølge tingbogen er beføjet til at råde over ejendommen.

Ved tinglysning af hævde kræves enten en erklæring om anerkendelse af hævde af den, mod hvem hævdens er vundet, eller dom for, at hævde er vundet.

Ved privat skifte tinglyses skifteudskrift eller erklæring fra skifteretten om, at arvingerne har overtaget boet til privat skifte. Sådan udskrift eller erklæring er da tilstrækkeligt grundlag for de pågældende til tinglysning af dokumenter ejendommen vedrørende.

I retssager om fast ejendom kan sagsøgeren, når den ret, for hvilken sagen er tinglyst, derom har truffet beslutning, begære en bekræftet genpart af stævningen tinglyst. Bortfalder sagen uden dom, eller går dommen sagsøgeren imod, og ankefristen udløber uden påanke, kan sagsøgte begære stævningen aflyst.

§ 563

I tilfælde af en ejendoms salg eller overtagelse ved endelig tvangsauktion skal fogden og i tilfælde af konkurs og offentlig skifte, der

omfatter faste ejendomme, skifteretten (eller executor testamenti) uopholdelig sende dommeren meddelelse herom til tinglysning.

Samme meddelelsespligt påhviler ved umyndiggørelse og anordning af lavværgemål værgen.

Hvis en ejendom ved arv udlægges en umyndig eller en under lavværgemål stående person, eller den pågældende på anden måde erhverver fast ejendom, skal værgen lade tinglyse, at erhververen mangler rådighed over ejendommen, samt om dette skyldes ungdom eller umyndiggørelse, eller at han står under lavværgemål. For mindreårige skal meddelelsen desuden oplyse vedkommendes fødselsdato.

Tinglysningsmåden

§ 564

Efterhånden som dokumenter anmeldes til tinglysning, indføres de i dagbogen. Denne skal for hver søgnedag give en fortegnelse med løbenumre over alle dokumenter, der er indleveret til tinglysning den pågældende dag, med kort angivelse af den retshandling og den faste ejendom, dokumentet angår, samt anmelderens navn og bopæl.

Mangler dokumentet angivelse af ejendommens matr.-nr. (jfr. § 559, stk. 2), anmelderens navn og bopæl, pantekreditors eller hans fuldmægtigs bopæl, forsåvidt denne ikke er almindelig bekendt, eller angivelsen i disse retninger er forkert, afvises det, medmindre fejlen eller manglen rettes af anmelderen. Mangler dokumentet underskrift af udsteder og ved skøder og pantebreve af vitterlighedsvidner, eller er genpart ikke vedlagt, afvises det.

Efter indførelsen i dagbogen får dokumentet og genparten påtegning herom med angivelse af indførelsesdatoen. Den i dagbogen angivne dato for dokumentets indlevering anses for rigtig, medmindre der føres fuldt bevis for det modsatte. Samme regel gælder dagbogens øvrige indhold.

Genpartens rigtighed skal bekræftes af dommeren eller af en af tinglysningskontorets embedsmænd efter justitsministeriets nærmere bestemmelse.

Dagbogens fortegnelse over indleverede dokumenter afsluttes hver dag ved indleveringstidens slutning og underskrives af dommeren.

§ 565

Efter indførelsen i dagbogen undersøger dommeren, hvorvidt der efter tingbogen er noget til hinder for tinglysning af det pågældende dokument.

Viser det sig, at dokumentet efter sin natur overhovedet ikke kan tinglyses eller ikke kan tinglyses i vedkommende retskreds, eller tinglysningen er åbenbart overflødig til rettens beskyttelse, eller dokumentets udsteder — eller den, en offentlig handling angår — ikke er berettiget til at råde over ejendommen i den angivne retning, afvises dokumentet og indføres ikke i tingbogen, ligesom det slettes af dagbogen. Samme regel gælder, hvis en person, der kun har betinget adkomst, udsteder et dokument uden at anføre betingelsen. Afvisning kan også finde sted allerede ved dokumentets anmeldelse til dagbogen.

Angiver udstederen af dokumentet sig berettiget til at råde over ejendommen, men har undladt at anmelde fornødent bevis herfor (f. eks. eksekutorbevilling, fuldmagt, skifteudskrift, udskrift af handels- eller aktieselskabsregister o. l.), sætter dommeren anmelderen en frist til at fremskaffe fornøden bevislighed. Dommeren kan efter anmelderens begæring forlænge fristen.

Et pantebrev skal altid angive de enkelte foranstående pantehæftelser samt disses beløb.

Har et pantebrev undladt at angive sin prioritetstilling i forhold til andre pantehæftelser eller angivet denne prioritetstilling på en mod tingbogen stridende måde, giver dommeren fornøden anmærkning herom ved en påtegning på dokumentet umiddelbart efter påtegningen om dets tinglysning. Anmærkningen skal desuden påtegnes genparten. Samme regel kommer til anvendelse på mindre væsentlige afvigelser i dokumentet fra tingbogens oplysninger, f. eks. unøjagtig angivelse af areal, hartkorn o. l. Retsanmærkning kan ikke frafaldes.

Såfremt det forlanges af anmelderen, skal anmærkning også gøres om andre rettigheder, der i prioritet går forud for den ret, anmelderen begærer tinglyst.

§ 566

Foreligger der ingen hindring for tinglysning af det pågældende dokument, eller kan dette tinglyses med retsanmærkning, indføres det i tingbogen, i sidste fald med tilføjelse af ordet anmærkning. Har et pantebrev fået retsanmærkning om prioritetsordenen, indføres anmærkningen kort i tingbogen. Hvis to rettigheder over samme ejendom anmeldes til tinglysning samme dag, gøres der, forsåvidt de kommer i strid med hinanden, anmærkning herom i tingbogen og på dokumentet samt på genparten.

Når dokumentet er indført i tingbogen, får det og genparten påtegning om, at det er tinglyst.

Sættes der efter § 565 en frist til fjernelse af manglen, sker der en foreløbig indførelse af dokumentet i tingbogen med tilføjelse af ordet foreløbig. Er manglen ikke fjernet inden den fastsatte dato, udslettes det foreløbig indførte dokument såvel i dagbog som tingbog.

Prøvelsen af dokumentet og dets endelige eller foreløbige indførelse eller afvisning skal ske snarest muligt og senest 10 dage efter dets anmeldelse til dagbogen. Om afvisning og foreløbig indførelse sendes der straks meddelelse til anmelderen ved anbefalet brev med kort angivelse af grunden. Det indførte eller afviste dokument tilbagesendes anmelderen eller den, som anmelderen bestemmer som modtager. Gældende pantebreve skal altid tilbagesendes i anbefalet brev eller på anden måde, hvorved beviset sikres.

Ved rettelser og udslettelser i henhold til § 570, udstykningstilladelser ifølge § 572 og skelkonstateringer, der ikke indføres i dagbogen, angives indførelsesdatoen i tingbogen.

§ 567

I tingbogen har hver ejendom i retskresen sit blad. Bladene samles i bind for mindre stedlige områder af retskresen. Nærmere regler for afgrænsningen af disse områder og bladenes rækkefølge gives af justitsministeren.

Dokumenterne indføres kort, ved angivelse af dokumentets karakter, dets udsteder og den, til hvem det er udstedt, samt ordet lyst eller aflyst med tilføjelse af den dag, dokumentet er indført i dagbogen. Ved rettigheder, der er knyttet til en tidsfrist, anføres denne. Ved betingede rettigheder anføres betingelsen.

Ved brugskontrakter anføres tidsvilkår samt leje- eller forpagtningsafgift.

Ved et pantebrevs indførelse i tingbogen skal altid angives parternes navne, kreditors bopæl, summen, rente-, afdrags-, opsigelses- og indfrielsesvilkår og prioritetsstilling. At der svares vedtagne ekstraordinære afdrag, angives ved: »ekstra afdr.« med tallet på afdragets størrelse. Dersom afdrags- eller opsigelsesforholdet er indviklet, kan det gengives summarisk.

I referatet i tingbogen af efterstående pantebrevs oplysninger om deres forhold til foranstående pantehæftelser skal den eller de foranstående pantehæftelser individualiseres ved pantesum, dog alene restsum, hvis sådan er angivet, og, hvis afdragene er uaflyst, med tilføjelse, efter restsummen, af ordet utinglyst, rentefod (årlig ydelse), samt hvis det drejer sig om offentlige midler, kreditor, og ved kredit-

foreningslån, lånets serie. Derimod anføres det ikke ved forholdet til kreditforenings-, hypotekforenings- eller kreditkassemidler, at efterpantebrevet respekterer statutmæssige forpligtelser i forhold til det oprindelige beløb.

Afdrag på pantehæftelser angives, foruden i anmærkningsrubrikken, ved rettelse i pantesummen, med det nye tal nedenunder det overstregede. Ved pantebreve, hvor der med kortere mellemrum fremkommer en hel række afdrag, f. eks. ved relaxationer under en ejendoms udstykning, kan dog rettelsen i pantesummen af pladshensyn foretages under ét for en række afdrag.

§ 568

Genparterne af de tinglyste dokumenter opbevares af dommeren og samles for hver enkelt ejendom i en akt, hvis omslag angiver, hvor ejendommen findes i tingbogen. I akten samles kun de endnu gældende tinglyste dokumenter. Når et dokument er aflyst, får det og dets genpart påtegning herom. Genparter af ikke længere gældende dokumenter udgår af akten og henlægges i dommerens arkiv.

Når en ejendoms blad i tingbogen er udskrevet, indsættes et nyt blad i dets sted, alene indeholdende de endnu gældende tinglyste retligheder, og det udskrevne ejendomsblad henlægges i arkivet.

Indsættelse og udtagning af blade i tingbogen må kun foretages af dommeren. Ryggen på tingbogens bind lukkes med låse, hvis nøgle opbevares af dommeren.

§ 569

Hvor en bygning tilhører en anden end grundens ejer, får bygningen sit eget ejendomsblad – med fornøden henvisning til og fra grundens ejendomsblad – og behandles i det hele som en selvstændig fast ejendom. Det samme gælder bygninger, der er opført på forstranden eller iøvrigt på søterritoriet, uden at der er sket nogen opfyldning, men således, at bygningen er bestemt til varig forbliven på stedet.

Flere ejendomme, der tilhører samme ejer og ligger i samme retskreds, kan af dommeren opføres på et fælles ejendomsblad, når de i større omfang er ensartet behæftet og det iøvrigt skønnes hensigtsmæssigt.

Hvis en ret tinglyses som omfattende flere ejendomme, tilhørende samme ejer, og der ikke er indrettet et fælles ejendomsblad, gøres der henvisning fra det ene ejendomsblad til det andet.

§ 570

Dommeren skal, når han bliver opmærksom på fejl i tingbogens gengivelse af aktens dokumenter eller i dens oplysninger om ejendommen, rette sådanne fejl, ligesom han skal slette rettigheder, der åbenbart er ophørt. Ved indsættelse af et nyt ejendomsblad i stedet for et ældre skal han, navnlig ved gennemgang af akterne, så vidt muligt prøve rigtigheden af indførslerne på det ældre, inden de overføres til det nye blad. Hvis han i de nævnte tilfælde kommer i tvivl, bør han også søge oplysning andetsteds, navnlig hos parterne i vedkommende aftale eller hos den offentlige myndighed, der har udstedt det pågældende dokument.

Dersom det ved denne undersøgelse eller ved anden lejlighed viser sig, at der i tingbogen findes anført uudslettede rettigheder, der må antages at have mistet deres betydning, eller der i tingbogen findes rettigheder, der er over 20 år gamle, og som sandsynligvis er ophørt, eller hvortil der efter al rimelighed ikke længere findes nogen berettiget, skal dommeren ved kundgørelse i tingbladet og et på stedet udbredt dagblad, gentaget 2 gange begge steder, og med et af dommeren bestemt varsel, ikke under 3 uger regnet fra den sidste kundgørelse, indkalde mulige indehavere af de pågældende rettigheder. Endvidere sendes der, om muligt, særskilt meddelelse ved anbefalet brev til den, der i tingbogen er angivet som den berettigede. Melder der sig ingen inden fristens udløb, skal dommeren udslette retten af tingbogen.

Panterettigheder ifølge tinglyst udlæg, udpantning eller arrest slettes af tingbogen, når der er gået 2 år siden deres tinglysning.

§ 571

Forinden en sammenlægning af ejendomme tillades af matrikelmyndighederne, således at ejendommene ikke påny må adskilles uden disse myndigheders tilladelse, skal der foreligge attest fra dommeren om, at der mellem de tinglyste panthavere i ejendommene har fundet et opgør sted, hvorved hæftelsernes prioritet indbyrdes er blevet fastlagt, eller om, at ejendommene er undergivet de samme hæftelser, eller at kun den ene af ejendommene er behæftet. Nævnte fastlæggelse af prioriteten skal ske ved tinglyst påtegning på pantebrevne.

Er det i øjeblikket umuligt at skaffe påtegning, eller nægter en panthaver at give påtegning, kan sammenlægningen dog tillades, når der enten stilles en efter dommerens skøn betryggende sikkerhed for den pågældende panterets indfrielse, eller der fremskaffes attest som i

§ 573, 2. stk., foreskrevet om, at sammenlægningen ikke kan medføre nogensomhelst fare for pantesikkerheden. I disse tilfælde fastsættes prioritetsforholdet af dommeren.

Ved tvangsauktion over en sammenlagt ejendom ansættes de før sammenlægningen bestående servitutters, brugsrettigheders, grundbyrders o. l. byrders andel i købesummen, hvis de ikke fuldt dækkes, ved et skøn af fogden under hensyntagen til forholdet mellem værdien af den byrderne vedkommende del af ejendommen og værdien af den samlede ejendom.

Når sammenlægningen er foregået, indsættes der et nyt blad på et af de gamles plads.

På det nye ejendomsblad for den samlede ejendom – hvortil de på sammenlægningens tid gældende rettigheder overføres – må fremtidig kun opføres sådanne rettigheder, for hvilke hele den nye ejendom hæfter.

§ 572

Forinden en udstykning fuldbyrdes ved tinglysning af skøder på de enkelte grundstykker, skal der foreligge attest fra dommeren om, hvorvidt de på ejendommen tinglyste servitutter påhviler hele ejendommen eller kun enkelte af de grundstykker, hvori den ønskes delt, og da hvilke. Som grundlag for denne attest kan dommeren forlange en erklæring af en landinspektør om nævnte spørgsmål.

Påhviler der ejendommen tinglyste grundbyrder, skal der, inden tinglysning af skøder på de enkelte grundstykker finder sted, foreligge attest fra dommeren om, at nævnte grundbyrder *enten* er blevet afløst *eller* på anden måde ophørt *eller* er blevet lagt på et enkelt jordstykke. Ved vejafgifter og lignende byrder med gensidig pligt kan der dog også finde en fordeling af byrderne på de enkelte grundstykker sted; men en sådan fordeling må ikke tilstedes, når den efter dommerens skøn må anses for upraktisk, være sig på grund af de pålignede bidrags ubetydelige størrelse, opkrævningsvanskeligheder for den grundbyrdeberettigede o. l.; og ved ingen fordeling må der pålægges de enkelte grundstykker solidarisk ansvar.

Dommeren skal iøvrigt være den udstykkende behjælpelig ved at anvende fremgangsmåden efter § 570, 2. stk., overfor sådanne på hovedejendommen hvilende hæftelser og byrder, der er egnet til udslættelse i medfør af nævnte bestemmelse.

Når udstykningen tillades, sender matrikelmyndighederne meddelelse herom til dommeren, der på den udstykkede ejendoms blad i

tingbogen skal indføre den ved udstykningen foregående forandring med hensyn til matrikelnumre, hartkorn og vejadgang m. m.

Ved tinglysningen af skøderne på de enkelte stykker indsættes der nye ejendomsblade for de stykker, der fremtidig skal være selvstændig ejendom.

Dommeren indfører de resterende servitutter og grundbyrder på ejendomsbladene for de vedkommende grundstykker.

De på hovedejendommen hvilende pantehæftelser indføres på hvert af de nye ejendomsblade for grundstykkerne, når den udstykkende ikke inden tinglysningen af skøderne på de enkelte grundstykker har frigjort disse for nævnte hæftelser. Ved indførelsen af pantehæftelserne er en kort henvisning til hovedejendommens blad tilstrækkelig.

Reglen i § 573, 2. stk., finder også anvendelse i disse tilfælde.

§ 573

Dersom et grundstykke udskilles fra en ejendom og umiddelbart derefter tillægges en anden ejendom – være sig ved udstykning og sammenlægning, magelæg eller lignende – på en sådan måde, at grundstykket ikke kan fraskilles sidstnævnte ejendom uden matrikelmyndighedernes tilladelse, skal pant haverne i førstnævnte ejendom forinden ved tinglyst påtegning på pantebrevene have givet samtykke til grundstykkets frigørelse for hæftelserne. Reglerne i § 572 om servitutter og grundbyrder finder tilsvarende anvendelse ved magelæg, dog således, at dommerens attest i disse tilfælde må foreligge, forinden magelæget tillades.

Den her foreskrevne fremgangsmåde kan dog undlades, dersom der fremskaffes attest fra dommeren og to af ham tilkaldte på dette område særlig kyndige mænd om, at en udskillelse af et i forhold til ejendommens størrelse og værdi ubetydeligt jordstykke kan ske uden nogensomhelst fare for pantesikkerheden, hvorefter pantehæftelser kan udslettes for det udskilte stykkes vedkommende. Nærmere regler herom, derunder instruks for vurderingsmændene og regler om betalingen for nævnte attester, gives af justitsministeren.

Om den foretagne udskillelse og sammenlægning sker der fraskrivning og tilskrivning på de vedkommende ejendomsblade med fornøden indbyrdes henvisninger til bladet, hvorfra eller hvortil det pågældende stykke er overført.

§ 574

Når en ikke pantsat ejendom eller et stykke af en sådan tillægges en anden ejendom, således at den ikke atter må fraskilles sidst-

nævnte ejendom uden matrikelmyndighedernes tilladelse, omfatter de på denne tinglyste hæftelser fremtidig også den tillagte ejendom eller det tillagte stykke, dog med prioritet efter de mulig resterende byrder på den tillagte ejendom eller stykke.

Tinglysningens retsvirkninger

§ 575

Et dokument anses for tinglyst, når det er indført i tingbogen. Tinglysningens retsvirkninger regnes, hvor intet andet er bestemt, fra den dag, da dokumentet anmeldes til tinglysning. Dokumenter, der anmeldes til tinglysning samme dag, ligestilles.

§ 576

Dersom en hævd ikke er tinglyst og derfor ville bortfalde overfor en senere erhverver i medfør af § 551, skal denne dog gøre sin ret gældende inden 2 år efter, at hans ret er tinglyst. I modsat fald får hævden også gyldighed mod ham.

Dersom hævdstiden ikke er udløbet på det tidspunkt, da erhververens ret tinglyses, skal han gøre sin ret gældende inden nævnte frist, hvis hævdstiden udløber forinden.

Ved den vundne hævd bortfalder alle i ejendommen værende rettigheder, der ville være i strid med den ved hævd vundne brug eller udnyttelse af ejendommen.

§ 577

Når et dokument er indført i tingbogen, kan godtroende erhververe af rettigheder over ejendommen ifølge tinglyst aftale – eller ifølge transport på et pantebrev – ikke mødes med nogen indsigelse mod nævnte dokumentes gyldighed. Den indsigelse, at et dokument er falsk eller forfalsket, eller at dets udstedelse retsstridigt er fremkaldt ved personlig vold eller ved trusel om øjeblikkelig anvendelse af sådan, eller at udstederen var umyndig ved udstedelsen, bevares dog også overfor den godtroende erhverver.

§ 578

Den, der har et tinglyst pantebrev i hænde med en i formen lovlig adkomst, er ikke pligtig at udlevere det til den, fra hvem det er bortkommet, medmindre det godtgøres, at han ved erhvervelsen har gjort sig skyldig i uagtsomhed.

§ 579

Betaling af leje, grundbyrdeafgifter eller andre ydelser, opsigelser og lignende handlinger, der har hjemmel i et tinglyst dokument, kan, når de foretages i god tro, gyldig ske til den, der ifølge tingbogen er beføjet til at modtage nævnte ydelser, opsigelser o. l.

Om betaling af afdrag på et pantebrev gælder reglerne i §§ 608-10.

§ 580

I de i §§ 581, 582, 584 og 585 nævnte tilfælde udredes der erstatning af statskassen. Erstatningen fastsættes af domstolene. Sagen rettes mod tinglysningsdommeren i den pågældende retskreds på det offentliges vegne.

§ 581

Den godtroende erhverver, der som følge af reglen i § 577, 2. pkt., ikke erhverver ret over ejendommen, har ret til erstatning for det herved opståede tab.

§ 582

Dersom nogen, hvis ret er blevet udslettet i henhold til § 570, senere melder sig og beviser sin ret, og han må antages at være uden skyld i, at retten ikke blev gjort gældende i rette tid efter nævnte bestemmelse, har han krav på erstatning for det herved opståede tab. Ret til erstatning har endvidere den, hvis servitut i medfør af reglerne i § 572 er blevet begrænset til et enkelt grundstykke og senere er blevet udslettet som udækket ved tvangsauktion over dette, medmindre det kan antages, at den også ville være bortfaldet, selvom den vedvarende havde haft sikkerhed i hovedejendommen.

§ 583

Den, der formener, at tingbogens indhold er urigtigt og til skade for hans ret, kan, selvom han ikke straks fører bevis herfor, forlange en foreløbig tinglysning af sit krav om berigtigelse, når han overfor tinglysningsdommeren sandsynliggør sin ret eller stiller en af dommeren fastsat sikkerhed. Skaffer han derefter ikke bevis for sit krav inden en af dommeren sat frist, udslettes den foreløbige tinglysning.

§ 584

Skulle det vise sig, at et dokument er blevet fejlagtigt gengivet i tingbogen eller akten eller ved forsømmelse ikke blevet indført i ting-

bogen, eller det er indført ved en fejlagtig anmeldelsesdato, har den forurettede krav på rettelse af tingbogen eller akten og erstatning for det tab, han har lidt ved nævnte fejl eller forsømmelse. Har nogen, inden rettelse er sket, ved aftale erhvervet ret over ejendommen i tilid til tingbogen eller akten, bliver det efter skøn over det enkelte tilfældes samtlige omstændigheder ved dom at afgøre, om den forurettede eller den godtroende erhverver skal tilkendes selve retten eller nøjes med erstatning. Sagen anlægges efter reglen i § 580, sidste pkt. Ved dette skøn vil retten navnlig have at tage hensyn til, om den forurettede allerede i nogen tid har udøvet den pågældende ret, indrettet sine forhold derpå eller lignende, om han, navnlig ved servitutter, har udøvet sin påtaleret mod handlinger i strid med hans ret eller ej, endvidere til rettens art (f. eks. brugsret eller panteret) og til, om en rettelse af tingbogen ville medføre en betydelig forstyrrelse af senere tinglyste retsforhold, navnlig panteretsforhold o. l.

For tab ved andre fejl i tingbogen eller ved dommerens tinglysningspåtegning gives der erstatning. Dog gives der ikke erstatning for fejl i angivelse af hartkornets eller arealets størrelse, af ejendoms-skyldvurdering eller købesummer.

§ 585

Udenfor de her anførte tilfælde skal der endvidere tilkendes erstatning for andre tab, som skyldes fejl af tinglysningsvæsenets tjenestemænd.

Bestemmelserne i §§ 584 og 585 gør ingen forandring i de gældende regler om tjenestemænds ansvar for begåede fejl.

§ 586

Tinglysningsdommerens afgørelser kan appelleres inden 2 uger. Appelfristen regnes fra den dag, da afgørelsen er meddelt vedkommende. Om appellen indføres straks bemærkning i dagbog eller tingbog.

§ 587

Nærmere regler om indleveringstid for dokumenter, om indretning og førelse af dagbog, tingbog, tingblad o. l. gives af justitsministeren.

34. kapitel

OVERDRAGELSE AF EJENDOMSRET OVER LØSØRE

§ 588

Reglerne i dette kapitel kommer til anvendelse, hvad enten overdragelsen sker til ejendom, brug, håndpant e. l.

§ 589

Træffes der en aftale om overdragelse af ejendomsret til en løsøregenstand, der er individuelt bestemt, eller som i aftalens øjeblik er individualiseret, er erhververen omsætningsbeskyttet mod overdragerens kreditorer fra aftalens indgåelse, selvom købesummen ikke er betalt, og genstanden ikke er overgivet til køberen.

Sker individualiseringen efter aftalens indgåelse, får erhververen først nævnte omsætningsbeskyttelse fra individualiseringen.

Ved individualisering forstås, at en del af et vareparti er udskilt fra dette og anbragt for sig selv, med skriftlig angivelse af at denne udskilte del tilhører køberen, med tilføjelse af datoen for udskillelsen. Ved afsendelse af det udskilte parti med skib, jernbanevogn, lastvogn o. l. er individualisering sket, selvom den ikke er sket forinden på nævnte måde.

§ 590

Hvis den overdragne genstand er en bestanddel af en anden genstand, får erhververen først omsætningsbeskyttelse overfor overdragerens kreditorer, når bestanddelen er udskilt fra hovedgenstanden og individualiseret som tilhørende erhververen.

§ 591

Overdragelsen er ugyldig overfor overdragerens kreditorer, såfremt det af en nøje overvejelse af samtlige omstændigheder vedrørende overdragelsen fremgår, at individualiseringen ikke er et naturligt led i en normal handelsomsætning, idet formålet ikke har været en sådan omsætning, men en omgåelse af reglerne om stiftelse af pant i løsøre og derved en forfordeling af kreditorerne.

§ 592

Dersom genstanden ikke tilhører overdrageren, får erhververen omsætningsbeskyttelse mod tidligere ejere og omsætningserhververe

fra overdrageren, dersom han får genstanden overgivet, og han ved overgivelsen er i god tro.

Dette gælder dog ikke, dersom genstanden er stjålet fra ejeren, eller han har tabt den, eller den er frataget ham ved voldelig tvang, eller han ved overgivelsen var umyndig. Det samme gælder, hvis genstanden på samme måde er frataget en person, der besidder genstanden på ejerens vegne. Hvis genstanden er gået til grunde eller beskadiget, medens den var i erhververens besiddelse, eller erhververen har forbrugt eller solgt genstanden og i alle nævnte tilfælde er i god tro, er han ansvarsfri.

§ 593

§ 592, stk. 2, gælder dog ikke ved overdragelse af penge eller ved salg af genstande ved offentlig auktion.

§ 594

Reglerne i §§ 592 og 593 gælder også, dersom den tidligere ret over genstanden ikke er en fuldstændig ejendomsret, men en begrænset ret, såsom panteret, brugsret e. l.

§ 595

Reglerne i § 592, stk. 1, og § 594 gælder dog ikke, dersom genstanden er værktøj, maskiner, redskaber, vogne eller andet driftsmateriel, når disse genstande er tilbehør til et af sælgeren drevet erhverv, og køberen er vidende herom, eller, dersom genstanden er bohave, der tilhører et hjem, og køberen er vidende herom. I disse tilfælde bevarer altså en tidligere fuldstændig eller begrænset ejendomsret til genstanden overfor køberen.

Samme regel gælder, hvis genstanden har en individuel, sjælelig værdi, der er kendelig for erhververen, såsom familieportrætter, arvesmykker, breve o. l.

35. kapitel

OVERDRAGELSE AF EJENDOMSRET TIL FORDRINGER

Almindelige regler

§ 596

Overdrageren af en fordring indestår kun for skyldnerens betalingsdygtighed, når han har påtaget sig det.

§ 597

Dersom en fordring overdrages, får erhververen ikke større ret end overdrageren havde, medmindre andet følger af særlige retsregler.

§ 598

En fordring på overdrageren kan skyldneren benytte til modregning, medmindre han har erhvervet fordringen efter det tidspunkt, da han fik kundskab eller formodning om overdragelsen. Var fordringen ikke forfalden på dette tidspunkt, kan den dog kun bruges til modregning, hvis den ikke forfaldt senere end den overtagne fordring.

§ 599

Dersom en fordring overdrages til eje eller pant, kan skyldneren, når ikke andet følger af aftalen eller skyldforholdets beskaffenhed, med frigørende virkning betale til overdrageren, medmindre han var i ond tro.

§ 600

Når skyldneren betaler til den, til hvem en fordring skriftlig er overdraget til eje eller pant, hindrer det ikke hans frigørelse, at overdragelsen var ugyldig. Skyldneren frigøres dog ikke, hvis han vidste dette eller havde grund til mistanke derom, og heller ikke, hvis overdragelsen var ugyldig på grund af falsk, forfalskning, umyndighed eller voldelig tvang.

§ 601

Overdragelse af en fordring til eje eller pant har ikke gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre skyldneren fra overdrageren eller erhververen har fået underretning om overdragelsen.

Har kreditor overdraget fordringen til flere forskellige, går en senere erhverver forud, når skyldneren først har fået underretning om overdragelsen til ham, og erhververen var i god tro ved underretningen.

Når en handelsvirksomhed eller en bogføringspligtig erhvervsvirksomhed af anden art overdrages sammen med virksomhedens udestående fordringer, anvendes disse regler dog kun, hvis overdragelsen sker til sikkerhed.

Medfører gældsbeværets særlige beskaffenhed, at skyldneren ikke frigøres ved at betale til andre end ihændehaveren, får overdragelsen gyldighed mod overdragerens kreditorer, når erhververen har fået

gælds brevet i hænde. Har fordringshaveren overdraget fordringen til flere forskellige, går en senere erhverver forud, når han har fået gælds brevet i hænde i god tro.

Særlige regler om omsætningsgælds breve

§ 602

Reglerne i dette afsnit kommer til anvendelse på omsætningsgælds breve.

Omsætningsgælds breve er:

1. Gælds breve, der lyder på betaling til ihændehaveren eller ikke angiver, hvem gælden skal betales til (ihændehavergælds breve).
2. Gælds breve, der lyder på betaling til bestemt person eller ordre (ordregælds breve).
3. Gælds breve, der giver pant i fast ejendom eller registreret skib eller luftfartøj, medmindre der i gælds brevet er indføjet ordene »ikke til ordre« eller tilsvarende forbehold.
4. Gælds breve, der lyder på betaling til en bestemt person (navnegælds breve), når de utvetydig angiver, at de skal være omsætningsgælds breve.

§ 603

Får et ihændehavergælds brev påtegning om, at fordringen tilkommer en bestemt person, eller at det skal betales til en bestemt person eller ordre, vedbliver det at være undergivet lovbogens regler om ihændehavergælds breve, medmindre påtegningen er underskrevet af skyldneren eller foretaget med hjemmel i gælds brevet.

Massegælds breve, der er udstedt til ihændehaveren eller til bestemt person eller ordre, vedbliver at være omsætningsgælds breve, selvom de af skyldneren forsynes med påtegning om, at de er noteret på navn.

§ 604

Den, der har et omsætningsgælds brev i hænde med en i formen lovlig adkomst (jfr. § 431), er ikke pligtig at udlevere det til den, fra hvem det er bortkommet eller ugyldigt overdraget, medmindre det godtgøres, at ihændehaveren ved erhvervelsen har været i ond tro.

§ 605

Overfor den, der ved overdragelse i god tro har erhvervet ret over et omsætningsgælds brev og fået det i hænde, kan udstederen kun gøre

gældende, at han var umyndig ved udstedelsen, at gælds brevet er falsk eller ugyldigt på grund af voldelig tvang.

§ 606

Havde skyldneren betalt renter, der forfaldt før overdragelsen, kan han gøre dette gældende også overfor en erhverver i god tro. Han beholder også alle andre indsigelser mod krav på renter, der efter gælds brevet skulle være betalt før overdragelsen.

Det samme gælder om afdrag, som efter gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne tidspunkter.

§ 607

Overfor den, som har fået et omsætningsgælds brev i hænde ved overdragelse til eje eller pant, kan skyldneren kun kræve modregning med fordringer på overdrageren, hvis erhververen vidste, at skyldneren havde en fordring, der kunne benyttes til modregning, og at han ville lide tab ved overdragelsen, dersom den afskar modregning.

§ 608

Betaler skyldneren et omsætningsgælds brev til den, der har dette i hænde med en i formen lovlig adkomst (jfr. § 431), frigøres skyldneren, selvom modtageren var umyndig eller manglede ret til at modtage betalingen, medmindre han var i ond tro.

§ 609

Når et omsætningsgælds brev er overdraget til eje eller pant, kan skyldneren med frigørende virkning betale forfaldne renter til overdrageren, medmindre han er i ond tro. Det samme gælder om afdrag, som efter gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne tidspunkter.

Betaling til overdrageren fra en kautionist eller iøvrigt fra andre end gælds brevskyldneren virker ikke frigørende, medmindre såvel den betalende som skyldneren var i god tro.

Hvis gælds brevforpligtelsen uden kreditors medvirken er gået over på en ny skyldner, frigøres denne ikke ved betaling til overdrageren, medmindre også den tidligere skyldner var i god tro eller den, til hvem gælds brevet er overdraget, ved overdragelsen vidste, at forpligtelsen var gået over på den nye skyldner.

§ 610

Skyldneren er kun forpligtet til at betale gælden mod udlevering af gælds brevet. Drejer det sig ikke om et ihænde havergælds brev, kan skyldneren desuden kræve kvittering på gælds brevet.

Betaler han efter forfaldstid afdrag, der efter gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne tidspunkter, kan han kun forlange særskilt kvittering. Andre afdrag kan han tillige kræve afskrevet på gælds brevet.

Når skyldneren har interesse deri, kan han kræve, at kreditor påtegner gælds brevet kvittering om afdrag, som er betalt.

Opsiges gælds brevet, kan skyldneren forlange, at det får påtegning herom.

§ 611

Pantsætning af et omsætningsgælds brev og anden overdragelse til sikkerhed har ikke gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre erhververen har fået gælds brevet i hænde.

§ 612

Rentekuponer til masse gælds breve følger lovens regler om ihænde havergælds breve.

Bestemmelser i gælds brevenes fælles tekst er bindende for den, der erhverver en kupon. Han må også finde sig i den indsigelse, at det gælds brev, kuponen hørte til, er ugyldigt, fordi det ikke er udgivet af udstederen.

Når gælds brevet med hjemmel i den fælles tekst er udtrukket eller på anden måde forfaldet til indfrielse, giver senere forfaldende kuponer ikke krav på betaling.

Skyldneren kan ikke påberåbe sig § 608, hvis han særkilt indfrier en kupon mere end en måned før forfaldsdag. Overdrages en kupon særskilt inden samme tid, anvendes § 604 ikke.

Overdrages kuponer sammen med gælds brevet, får erhververen ikke bedre ret med hensyn til kuponerne end med hensyn til gælds brevet.

§ 613

Udbyttekuponer, der hører til et aktiebrev eller andet bevis for andelsret i et selskab, følger ligeledes reglerne om ihænde havergælds breve.

Selskabets vedtægter er bindende for den, der erhverver en kupon. Han må også finde sig i den indsigelse, at aktiebrevet eller andelsbeviset ikke gav andelsret i selskabet, dengang kuponen forfaldt.

Overdrages en kupon særskilt, inden udbyttet er fastsat, anvendes § 604 ikke.

Overdrages kuponer sammen med aktiebrevet eller andelsbeviset, får erhververen ikke bedre ret med hensyn til kuponerne end med hensyn til aktiebrevet eller andelsbeviset.

På kuponer, hvorefter et bestemt beløb udbetales på et i kuponen angivet tidspunkt, finder bestemmelsen i § 612, stk. 4, tilsvarende anvendelse.

§ 614

Fordringen ifølge en rente- eller udbyttekupon falder bort, hvis kuponen ikke er forevist til betaling inden 3 år fra forfaldsdagen eller inden udløbet af den længere frist, der måtte være tilsikret kupon-ejerne. 3-års fristen kan ikke forkortes.

Den, der inden fristens udløb har anmeldt for skyldneren, at hans kupon er bortkommet, og som antagelig gør sin ejendomsret, kan efter fristens udløb fordrer kuponens beløb betalt. Kravet forældes efter reglerne i § 479.

PANTSÆTNING AF EJENDOMSRETTIGHEDER

36. kapitel

ALMINDELIG DEL

Fælles grundsætninger for al pantsætning

§ 615

Panteret i alt, hvad pantsætteren ejer eller senere bliver ejer af, kan ikke retsgyldig stiftes.

§ 616

Ej heller kan kontraktbestemt underpant i løsøre retsgyldig gives i samlinger af ensartede eller til et fælles brug bestemte ting, der betegnes ved almindelige benævnelser.

Når en erhvervsvirksomhed drives fra lejet ejendom, kan indehaveren uanset bestemmelsen i stk. 1 pantsætte det til virksomheden hørende driftsinventar og driftsmateriel — derunder maskiner og tekniske anlæg af enhver art — og ved landejendomme tillige den til ejendommen hørende besætning, gødning, afgrøder og andre frembringelser. Pantsætningen er ikke til hinder for, at de nævnte genstande udskilles ifølge en regelmæssig drift af virksomheden.

§ 617

Kontraktbestemt panteret kan ikke retsgyldig stiftes for ubestemt beløb; men der skal altid angives en bestemt sum eller et bestemt maksimum for skylden.

§ 618

Ved et pantebrev forstås et dokument, hvorved ejeren af en ejendom overfor en person påtager sig at hæfte med denne ejendom for betalingen af en bestemt sum penge eller et bestemt kvantum af andre artsbestemte genstande, således at panthaveren, hvis betaling ikke sker til aftalt tid, er berettiget til at søge fyldestgørelse i ejendommen forud for de kreditorer, der ikke har pant i ejendommen.

Ved pantebrevet kan pantsætteren også forpligte sig personlig (med hele sin formue) til gældens betaling.

Også i det pantebrev, der stifter en grundbyrde, skal der angives et kapitalbeløb. Men det forfalder ikke i tilfælde af misligholdelse med renter o. l. Ved en grundbyrde hæfter ejeren kun personlig for de i hans ejertid forfaldende renter. Iøvrigt hæfter også enhver besidder af ejendommen for de i hans besiddelsestid forfaldende renter, dersom han forvalter ejendommen for egen regning, altså også forpagteren, brugeren, brugspanthaveren o. l.

Ved et skadesløsbrev forstås et pantebrev, hvorved pantsætteren giver pant i ejendommen for alt, hvad han er og måtte blive pantekreditor skyldig, indenfor det maksimumsbeløb, der skal være angivet i dette dokument.

Et pantebrev kan udstedes og transporteres til ihændehaveren. Dette gælder dog ikke skadesløsbreve.

§ 619

En panteret kan altid, uanset aftale om længere tids uopsigelighed, opsiges af debitor med et halvt års varsel, når der er forløbet 10 år, regnet fra panteaftalens indgåelse.

§ 620

Pantet hæfter også for renter af pantesummen, strafrenter, samt opsigelses-, søgsmåls- og inddrivelsesomkostninger, derunder advokatsalær, og enhver udgift, kreditor måtte have i anledning af andre kreditorers eller skifterettens retsforfølgninger vedkommende pantet, derunder for anmeldelser i boer.

§ 621

Panteretten omfatter i tilfælde af pantets beskadigelse eller ødelæggelse de deraf følgende erstatningskrav. Det samme gælder ekspropriationssummer, forsikringssummer og andre beløb, der på lignende måde er erstatning for den pantsatte ejendom.

Panthaverens krav mod trediemand er uafhængig af, om pantets ejer har givet afkald på kravet eller forbrudt dette.

§ 622

Omfatter panteretten flere selvstændige ejendomme, hæfter hver ejendom for hele pantesummen; og panthaveren kan efter forgodtbefindende søge fyldestgørelse i en hvilken som helst af ejendommene, helt eller delvis.

Tilhører disse ejendomme flere personer, har disse i deres indbyrdes forhold, når intet andet er vedtaget, krav på, at pantegælden betales af enhver efter det forhold, hvori hans ejendoms værdi står til samtlige de pantsatte ejendommers værdi.

Har en af disse fællesskyldnere indfriet pantegælden, indtræder han for sit tilgodehavende hos de andre i kreditors panteret mod dem. Han kan til dette øjemed forlange pantebrevet udleveret af kreditor.

§ 623

Ejes en ejendom af flere, kan enhver af disse give pant i sin brøkdél af ejendommen.

§ 624

Ejeren er berettiget til at fyldestgøre kreditor, når fordringen er forfalden overfor ham, eller den personlige skyldner er berettiget til at erlægge ydelsen.

Dersom ejeren ikke er den personlige skyldner, går fordringen over til ham, når han fyldestgør kreditor.

§ 625

Når fordringen overdrages, går panteretten over til den nye kreditor. Fordring og panteret kan ikke ved overdragelsen skilles ad, medmindre skyldneren, pantsætteren og overdrageren er enige herom.

§ 626

Mod de enkelte af et skadesløsbrev dækkede fordringer kan pantsætteren fremsætte alle indsigelser ligesom ved simple gældsbreve.

§ 627

Et skadesløsbrev kan af pantekreditor transporteres til en anden; men hvis der ikke herom indgås en overenskomst mellem pantsætter og den nye kreditor, bliver skadesløsbrevet fremtidig begrænset til det bestemte beløb, som gældsfordringerne under skadesløsbrevet udgjorde i transportens øjeblik.

Hvis skadesløsbrevet fremtidig også skal dække gældsfordringer, som debitor pådrager sig overfor den nye pantekreditor, udkræves der en ny dertil sigtende aftale mellem pantsætter og pantekreditor og påtegning om denne aftale på skadesløsbrevet, samt tinglysning af påtegningen, hvis transporten tinglyses.

§ 628

Dersom en panthaver søger fyldestgørelse i ejendommen, har enhver af de andre panthavere ret til at udløse ham, når der ydes ham fuld betaling af kapital, renter og påløbne omkostninger.

Hvis flere panthavere ønsker at udløse, har foranstående panthaver fortrin for efterstående.

Tilbud om udløsning kan fremsættes på et hvilket som helst stadium af retsforfølgningen lige til auktionssalgets afslutning.

37. kapitel

PANTSÆTNING AF FAST EJENDOM

§ 629

En panteret i fast ejendom kan kun stiftes som underpant. Følgelig kan der i sådan ejendom hverken stiftes en håndpanteret eller en brugspanteret, hvorved en panthaver får besiddelsen og brugen af ejendommen, således at frugterne anvendes til dækning af renter og afdrag.

§ 630

Panteretten i fast ejendom omfatter grund, bygninger, andre bestanddele og alt, hvad der efter almindelig opfattelse må anses for tilhøre til ejendommen.

§ 631

Hvor en fast ejendom varigt er indrettet med en erhvervsvirksomhed for øje, omfatter tinglyst pantebrev i ejendommen, når intet andet er aftalt, også det til denne virksomhed hørende driftsinventar og driftsmateriel – derunder maskiner og tekniske anlæg af enhver art

– og ved landejendomme tillige den til ejendommen hørende besætning, gødning, afgrøder og andre bestanddele og frembringelser, for så vidt de ikke udskilles ifølge en regelmæssig drift af den pågældende ejendom.

§ 632

Når en bygning er opført, helt eller delvis, og når maskiner, kedler, ovne eller lign. er blevet indlagt i en ejendom på ejerens beskostning til brug for ejendommen eller en der værende erhvervsvirksomhed, kan særskilt ret over bygningens materialer og over nævnte tilbehør ikke forbeholdes, være sig som ejendomsret eller på anden måde, med retsvirkning for panthaverne og andre berettigede i ejendommen.

Tinglyst pantebrev i ejendommen omfatter uden særlig vedtagelse også dette tilbehør.

Panthaverne og andre berettigede kan dog ved påtegning på pantebrevet frafalde deres ret efter 1. stk.; og overfor dem, hvis ret er stiftet senere end forbeholdet, og som har været vidende om dette, er det gyldigt.

§ 633

Hvis ejendommen er udlejet eller forpagtet, omfatter panteretten også leje- og forpagtningssummer, der er forfaldne og ikke indrevne i det øjeblik, da panthaveren iværksætter retsforfølgning mod ejendommen.

Panteretten omfatter også de ejendommen som herskende tilhørende servitutter, grundbyrder og andre rettigheder, som måtte være stiftet på det tidspunkt, da panteretten blev stiftet.

§ 634

Dersom den pantsatte ejendom forringes således, at pantesikkerheden trues, kan panthaveren af pantsætteren kræve dels, at forringelsen atter ophæves, dels, at der nedlægges forbud mod yderligere forringelse, og dels, at der ydes panthaveren erstatning for tab, han lider ved forringelsen.

Samme regel gælder, når tilbehør, som panteretten omfatter, forringes eller fjernes fra ejendommen i strid med ordentlig økonomisk forvaltning.

§ 635

Debitor er forpligtet til at holde pantet brandforsikret for fuld værdi i en af de brandforsikringsforeninger, der af ministeriet er godkendt til benyttelse for bygninger, hvori offentlige midler er anbragt, eller i andet af kreditor godkendt brandforsikringsselskab.

§ 636

I følgende tilfælde er kapitalen, hvis kreditor forlanger det, straks eller til et bestemt senere tidspunkt forfalden til betaling eller indrivelse uden hensyn til mulig indrømmet uopsigelighed eller opsigelsesfrist:

- a. *dersom* renter eller afdrag udebliver over 14 dage efter forfaldsdagen – for terminsbetalingsens vedkommende: over 14 dage efter den første terminsdag,
- b. *dersom* debtors bo, derunder dødsbo, kommer under offentlig skiftebehandling som konkursbo,
- c. *dersom* der som følge af udlæg i pantet eller udpantning indkaldes til forberedende auktionsmøde, eller *dersom* ejendommen tages til brugeligt pant,
- d. *dersom* bygninger af væsentlig betydning for pantets værdi, uden betryggende garantistillelse, nedrives, eller pantet iøvrigt kendelig forringes eller vanrøgtes,
- e. *dersom* debitor nægter kreditor eller hans befuldmægtigede adgang til at efterse pantet, såvelsom hvis debitor på opfordring ikke godtgør, at det pantsatte er behørig brandforsikret.
- f. Ved ejerskifte er den nye ejer forpligtet til inden 3 måneder efter adkomstdokumentets udstedelse at underrette kreditor om ejerskiftet i anbefalet brev, og, om han forlanger det, straks give pantebrevet påtegning om gældsovertagelsen og berigtige alle dermed forbundne omkostninger, derunder salær til kreditors advokat for varetagelse af hans tarv. I modsat fald er kapitalen forfalden. Iøvrigt er den kun forfalden ved ejerskifte, hvis kreditor udtrykkeligt i sit pantebrev har krævet dette.

§ 637

En aftale, hvorved ejeren overfor kreditor forpligter sig til ikke at afhænde eller yderligere at behæfte ejendommen, er ugyldig, medmindre den har hjemmel i en særlig lov.

§ 638

Ejeren kan, sålænge fordringen ikke er forfalden overfor ham, ikke give kreditor ret til at kræve overdragelse af ejendommen til hans fyldestgørelse eller afhændelse af ejendommen på anden måde end ved tvangsauktion.

§ 639

Overtager en erhverver af en fast ejendom pantegælden i denne efter aftale med overdrageren, og bestemmer pantebrevet, at gælden ikke kan forlanges udbetalt i tilfælde af ejerskifte, er erhververen, når hans adkomst er tinglyst som ubetinget, indtrådt i og overdrageren frigjort for sin forpligtelse overfor panthaveren. Dog er denne berettiget til at kræve den tidligere ejer for alle ydelser efter pantebrevet, sålænge han ikke har modtaget skriftlig meddelelse om overtagelsen og den nye ejers tinglysning med fornødent bevis herfor. Meddelelsen frigør kun den tidligere ejer, hvis den kommer frem, før panthaverens krav om betaling af forfaldne ydelser er afgivet. Overdrageren kan forlange, at der gives pantebrevet en af panthaveren underskreven påtegning om gældsovertagelsen.

I andre tilfælde får gældsovertagelse først virkning for panthaveren ved en af ham og den nye ejer indgået aftale. Aftalen kan ske ved en påtegning på pantebrevet.

Gældsovertagelsen behøver ingen tinglysning.

§ 640

Ophører en tinglyst panteret i fast ejendom, være sig helt eller delvis, eller viser den sig ikke at være gyldig stiftet, har ejeren, uanset modsat aftale med en efterstående panthaver eller andre, ret til at besætte – enten straks eller senere – den således ledige plads med en ny panteret, medmindre han ved ophøret eller senere giver afkald på denne ret. Aflyses panteretten, uden at ejeren samtidig benytter sig af sin ret til at besætte den ledige plads med en ny panteret, skal det på hans begæring noteres i tingbogen, at den tidligere panteret nu tilkommer ejeren. Er notering ikke foretaget, rykker de efterstående berettigede op i den ledige plads. Ved tvangsauktion tilfalder en ledig plads de øvrige i ejendommen berettigede efter deres stilling i prioritetsordenen. Det samme gælder, såfremt ejendommen på anden måde end ved tvangsauktion bortsælges af et konkurs- eller gældsfragåelsesbo.

Tilsvarende regler gælder en af ejeren forbeholdt plads til senere stiftelse af en panteret.

§ 641

Det skal dog gyldig kunne vedtages i et efterstående pantebrev, at panteretten ifølge dette rykker op, efterhånden som en foranstående panteret til forud angivne bestemte tidspunkter afdrages, eller når denne panteret til et forud angivet tidspunkt helt indfries. I disse til-

fælde kan der ikke vedtages en nedsættelse af afdragets størrelse eller anden standsning i lånets afvikling uden efterpanthaverens samtykke. En henstand med afdrags erlæggelse fra forpanthaverens side kan ikke bevirke, at efterpanthaverens kapital er forfalden, hvorimod efterpanthaveren i så fald kan forlange det forfaldne beløb udbetalt til ham selv som afdrag på skylden til ham. Hvis flere efterpanthavere kan gøre nævnte ret gældende, tilfalder afdraget den bedst berettigede.

Panthaveren er forpligtet til efter indfrielsen af pantegælden at give transport på pantebrevet til ejeren eller en indfrieende tredie-mand eller institution, men i de sidste tilfælde kun, hvis ejeren giver sit samtykke dertil.

§ 642

Hvis der sker afdrag på foranstående prioritet i anledning af ekspropriation af en del af ejendommen, relaksation ved udstykning eller forsikringssums udbetaling, rykker efterstående panthaver op i den herved ledigblevne plads.

§ 643

En panthaver kan ikke, når han giver skyldneren henstand med renter eller lignende ydelser, bevare sin panteret for disse forud for de efterfølgende eller sideordnede panthavere udover et år fra forfaldsdagen. Hvis en panthaver har krav på forhøjet rente eller anden særlig ydelse i anledning af forsinkelse med betaling, står sådanne krav ligeledes ved fyldestgørelse i pantet tilbage for de samme panthaveres ret. Denne regel kommer dog ikke til anvendelse på skadesløsbreve.

En panthaver kan ikke uden samtykke af de efter ham eller sideordnede med ham berettigede i ejendommen træffe aftale med skyldneren om længere uopsigeligthed fra dennes side, end der var aftalt, da den efterstående eller sideordnede ret blev stiftet. Ej heller kan han træffe aftale med skyldneren om højere rente, end der gjaldt på dette tidspunkt, uden nævnte berettigedes samtykke, dersom den årlige rente derved ville overstige 5 pct.

Såfremt et tinglyst pantebrev indeholder bestemmelse om, at det skal forblive indestående, uanset at ejendommen sættes til tvangsauktion, når erhververen inden en fastsat frist berigtiger iøvrigt forfaldne ydelser, kan denne bestemmelse ikke ophæves eller forandres uden samtykke fra efterstående eller sideordnede tinglyste berettigede i ejendommen.

Andre ændringer i en panterets vilkår eller virken end de i denne

og forrige paragraf angivne behøver ikke nævnte berettigedes samtykke. Vedtagelser i modsat retning er ugyldige.

§ 644

Hvis det i et pantebrev er vedtaget, at det står tilbage for lån af offentlige midler, kan en foranstående panteret ikke uden efterpanthaverens samtykke gives til sikkerhed for andre lån end lån af overformynderiet og andre anstalter, der ifølge statsanerkendte regler giver lån i fast ejendom efter reglerne om anbringelse af umyndiges midler, samt lån af de af staten anerkendte kreditforeninger, hypotekforeninger og kredittasser.

Hvis der i et efterstående pantebrev er henvist til, at det står tilbage for et lån i en af staten anerkendt kreditforening, hypotekforening eller kredittasse, således at lånet kan indfries ved de af nævnte foreninger udstedte ihændehavergældsbreve, der har kurs på børsen, kræves efterpanthaverens samtykke til enhver forhøjelse af renten på den foranstående panteret samt til anbringelse på dennes plads af andre midler end de nævnte foreningsmidler.

Når en foranstående panterets plads besættes med et lån i en kreditforening, hypotekforening eller kredittasse af ovennævnte art, kræves efterpanthaverens samtykke til påtagelse af det statutmæssige solidariske ansvar i en sådan forening eller kasse eller ændringer i dette ansvar, medmindre det er vedtaget, at efterpanthaveren står tilbage for lån af offentlige midler, jfr. 1. stk.

Hvis det samtykke fra efterpanthaveren, der kræves efter de foregående bestemmelser til ændring i foranstående panteret, ikke foreligger ved ændringens anmeldelse til tinglysning, skal tinglysningsdommeren give dokumentet retsanmærkning i så henseende.

§ 645

Panthaverens fyldestgørelse i ejendommen sker på grundlag af dom eller et for retten indgået forlig.

Panthaveren kan dog uden forudgående rettergang og dom stille ejendommen til tvangsauktion på grundlag af:

1. Tinglyste pantebreve – derunder ejerpantebreve – hvorved der for en bestemt angiven pengesum gives pant i fast ejendom, når de er oprettede eller vedkendte for notarius publicus, for en advokat eller for to vitterlighedsvidner, og forfaldstiden er indtrådt enten på grund af opsigelse, eller fordi det tidspunkt, der i pantebrevet er fastsat som betalingstermin, er kommet, eller, for-

såvidt sådan følge udtrykkelig er betinget i pantebrevet, på grund af udeblivelse med renter. Det samme gælder ved pantebreve, udstedte til en bank eller sparekasse eller til en kreditforening, hvis statutter er stadfæstede af indenrigsministeriet, når forfaldstiden er indtrådt som følge af væsentlig forringelse af pantsat driftsinventar, driftsmateriel eller besætning, og sådan følge udtrykkeligt er betinget i pantebrevet. Retten til udlæg i henhold til 1. pkt. tilkommer også den, der har pantebrevet i håndpant.

Udlæget, som kan ske ikke blot for kapitalen eller afdrag på samme, men også særskilt for renter, kan dog ikke udstrækkes til andet end pantet.

2. Tinglyste skadesløsbreve, hvorved der gives pant i fast ejendom, og som er oprettede på samme måde som under nr. 1 angivet, når gældens størrelse og forfaldstidens indtræden er anerkendt af skyldneren eller fastslået ved erklæring fra en bank eller sparekasse og ved udskrift af disse bøger.

Nærmere regler om fyldestgørelsen gives ved rettergangsloven.

§ 646

I de samme tilfælde, som er omhandlet i § 645, kan panthaveren ligeledes uden forudgående rettergang ved fogden lade sig indsætte i brugen af ejendommen.

Hvis flere panthavere ønsker at benytte denne ret, har foranstående panthaver fortrinsret for efterstående.

Når en panthaver således har taget ejendommen til brugeligt pant, har han ret til at tilegne sig ejendommens frugter og indtægter og derigennem, efter fradrag af driftsomkostninger, søge fyldestgørelse, først for renter, derefter for kapitalen. Dersom der derefter bliver noget tilovers, skal han udlevere overskudet til dækning af skyldige beløb til de andre panthavere og eventuelt til ejeren.

Brugspanthaveren skal aflægge behørigt regnskab for sin forvaltning til ejeren; hvis brugen varer et år eller mere, skal han aflægge regnskab senest en måned efter hvert års udløb.

38. kapitel

PANTERET I LØSØRE

1. Håndpanteretten

§ 647

En håndpanteret i løsøre stiftes ved aftale eller umiddelbart i henhold til lov eller retsædvane.

For at håndpanteretten skal blive omsætningsbeskyttet kræves, at løsøregenstanden overgives i panthaverens besiddelse eller på anden måde unddrages pantsætteren således, at han berøves enhver mulighed for at råde over genstanden.

Når en genstand på ovennævnte måde unddrages pantsætterens rådighed til sikkerhed, er formodningen for, at der er stiftet en håndpanteret og ikke en tilbageholdsret.

§ 648

Dersom genstanden befinder sig i trediemands besiddelse, være sig til håndpant, leje, lån e. l., får håndpanteretten omsætningsbeskyttelse, når pantsætteren meddeler trediemand, at en sådan panteret er stiftet, eller panthaveren sender en sådan meddelelse, ledsaget af bevis for hans og pantsætterens aftale desangående.

Hvis der af trediemand er udstedt et omsætteligt modtagelsesbevis for genstanden, bliver håndpanteretten omsætningsbeskyttet ved modtagelsesbevisets overlevering til panthaveren.

§ 649

Dersom den pantsatte genstand ikke tilhører pantsætteren, eller trediemand har en begrænset ejendomsret til den, finder reglerne i §§ 588-595 anvendelse.

§ 650

En aftale, hvorefter den pantsatte genstand skal blive panthaverens ejendom, når han ikke bliver fyldestgjort, er ugyldig. Andre fyldestgørelsesmåder kan derimod aftales.

§ 651

Panteretten bortfalder ikke, dersom den pantsatte genstand kommer i pantsætterens besiddelse mod panthaverens vilje.

§ 652

Panthaveren, der har den pantsatte genstand i besiddelse, har ingen ret til at bruge og benytte genstanden, medmindre det er nødvendigt til dens bevaring, eller det er særlig aftalt.

Derimod tilfalder i mangel af anden aftale frugter af genstanden panthaveren, der kan sælge dem og anvende udbyttet heraf til dækning af skyldige beløb, når de forfalder. Panthaveren er pligtig at aflægge behørigt regnskab til pantsætteren.

§ 653

Dersom den pantsatte genstand er udsat for fordærvelse, og pantsikkerheden derved trues, kan panthaveren, selvom pantefordringen ikke er forfalden, straks lade genstanden sælge ved auktion eller, dersom genstanden har børs- eller markedspris, ved en varemægler. Panthaveren skal dog forinden salget varsle pantsætteren, medmindre der, fordi hurtigt salg er nødvendigt, ikke er tid dertil.

§ 654

Panthaveren har ret til at frempantsætte genstanden, dog ikke for større beløb end det, for hvilket den er pantsat til ham.

§ 655

Panthaveren kan, når han ikke fyldestgøres til rette tid, uden rettergang og dom søge dækning ved at sætte den pantsatte genstand til offentlig auktion, når han forinden ved anbefalet brev har advaret pantsætteren med 8 dages varsel. Hvis pantsætterens bopæl ikke kendes, må varslet gives ved bekendtgørelse i den offentlige kundgørelsestidende. Salget skal ske i den retskres, hvor genstanden opbevares.

Tid og sted for auktionens afholdelse og kort betegnelse af den pantsatte genstand kundgøres i den offentlige kundgørelsestidende.

Efterstående panthavere kan forlange optaget bestemmelser vedrørende deres fyldestgørelse i auktionsvilkårene.

Ved auktionen bortfalder alle rettigheder i genstanden.

§ 656

Dersom der ved nævnte tvangssalg bliver noget tilovers, efter at den retsforfølgende panthaver er fyldestgjort, og han har indkasseret overskudet, skal han aflevere dette til de efterfølgende panthavere og

andre berettigede, og når disse er fyldestgjort, til pantsætteren. Denne ret til overskudet er omsætningsbeskyttet mod panthaverens kreditorer efter reglerne i § 841, stk. 2.

§ 657

Der er, når intet andet er aftalt, formodning for, at panthaver ved siden af panteretten har en personlig fordring.

II. Underpanteretten

§ 658

Underpant kan kun gives i sådanne løsørestande, der er bestemt til varig benyttelse i hjem eller bedrift, såsom bohaver og andet husinventar, driftsinventar eller driftsmateriel, derunder maskiner, værktøj, vogne, både, andre befordringsmidler og andet erhvervstilbehør.

§ 659

Pantebreve, der giver underpant i løsøre, skal tinglyses for at få gyldighed mod aftaler, der i god tro indgås med pantets ejer, og mod retsforfølgning.

Tinglysning af underpant i løsøre sker ved pantsætterens personlige værneting eller, hvis han ikke har noget værneting i landet, ved underretten i vedkommende lands hovedstad.

Omsætningspapirer, simple gældsbreve og andre fordringer kan ikke pantsættes ved tinglysning af pantebrev efter de i stk. 1-2 givne regler.

§ 660

Pantsætterens underskrift på pantebrevet skal være bekræftet af en advokat eller to andre vitterlighedsvidner. Vidnerne skal udtrykkelig bevidne underskriftens ægthed, dateringens rigtighed og pantsætterens myndighed. Vidnernes bopæl og stilling skal angives. Samme regel gælder anmelderen.

§ 661

Samtidig med pantebrevet skal indleveres genpart af pantebrevet. Genparten opbevares i akter.

Pantebrevet indføres i dagbogen og skal senest 10 dage efter dets anmeldelse til dagbogen indføres i personbogen og kundgøres i tingbladet.

Nærmere regler om anmeldelse, personbogens førelse, kundgørelsen, akterne o. l. gives af justitsministeren.

§ 662

Tinglysningens retsvirkninger regnes, når pantebrevet er indført i personbogen, fra den dag, da dokumentet anmeldes til tinglysning. Pantebreve, der anmeldes til tinglysning samme dag, ligestilles.

§ 663

Pantebreve, der giver underpant i bestemte løsøregenstande, udslettes, når der er gået 10 år siden deres tinglysning, og der ikke inden denne frists udløb er anmeldt fornyet tinglysning.

§ 664

Der skal oprettes og føres et hele landet omfattende register, hvori samtlige tinglyste pantebreve indføres efter indberetning fra retskresene, og hvoraf enhver efter skriftlig begæring kan forlange udskrift mod en af justitsministeren fastsat afgift.

Nærmere regler om registrets indretning og førelse o.l. gives af justitsministeren.

39. kapitel

PANTERET I FORDRINGER, PATENTER,
BRUGSMØNSTRE OG VAREMÆRKER

Panteret i fordringer

§ 665

Panteret i fordringer kan ikke få omsætningsbeskyttelse ved tinglysning, men kun efter reglerne i §§ 601, 604 og 611.

§ 666

Den, der har fået pant i en fordring, er berettiget til at inddrive den pantsatte fordring hos dennes skyldner og derigennem søge fyldestgørelse. Renter af fordringen tilfalder panthaveren.

Denne inddrivelsesret tilkommer panthaveren, såsnart den pantsatte fordring er forfalden til udbetaling, uden hensyn til om hans egen fordring er forfalden eller ej.

Forfalder den pantsatte fordring efter opsigelse, er pantsætteren til enhver tid berettiget til at opsiges den til udbetaling, hvorimod panthaveren først er berettiget hertil, når hans egen fordring er forfalden.

§ 667

Dersom den pantsatte fordrings sum overstiger det til panthaveren skyldige beløb, er panthaveren alligevel i forhold til pantsætteren berettiget til at indkræve hele summen, men er pligtig at udbetale det overskydende beløb til pantsætteren. Sidstnævnte fordringsret er omsætningsbeskyttet mod panthaverens kreditorer efter reglerne i § 841, stk. 2.

Skyldneren efter den pantsatte fordring skal dog altid være berettiget til at indskrænke udbetalingen til det beløb, som panthaveren opgiver som det skyldige.

§ 668

Dersom pant er givet i værdipapirer, der noteres på børsen, er panthaveren i tilfælde af skyldnerens misligholdelse berettiget til at søge fyldestgørelse for sit krav ved at sælge dem ved et medlem af fondsbørsen, der er gjort bekendt med salgets art.

§ 669

Dersom udbytteanvisninger er overgivet panthaveren sammen med det værdipapir, hvortil de hører, er panthaveren berettiget til at indkassere dem, når de forfalder til udbetaling.

Panteret i patenter, brugsmønstre og varemærker

§ 670

Panteret i en patentret er omsætningsbeskyttet, når panteretten er indført i patentregistret. Panteret i en varemærkeret og en brugsmønsterret har samme beskyttelse, når panteretten er indført henholdsvis i varemærkeregistret og brugsmønsterregistret.

§ 671

Panthaveren kan ved disse rettigheder, når skyldneren misligholder sine forpligtelser, få dom for, at den pantsatte ret overdrages ham til brugelighed. Han kan herefter erhvervsmæssig udnytte vedkommende patent, brugsmønster eller varemærke, indtil han er fyldestgjort.

Det ved brugen indkomne udbytte skal panthaveren først anvende til dækning af renter samt omkostninger og derefter til afskrivning på den skyldige kapital. Pantsætteren er berettiget til at kræve regnskab af panthaveren en måned efter udløbet af hvert kalenderår, hvori den pantsatte ret er blevet udnyttet på nævnte måde.

§ 672

Dersom panthaveren ikke kan opnå fyldestgørelse ved nævnte fremgangsmåde, kan han få dom for, at vedkommende ret overdrages ham til ejendom efter sagkyndig vurdering. Til at foretage en sådan vurdering udnævner retten to vurderingsmænd og en opmand, om muligt efter samråd med parterne.

Andre fyldestgørelsesmåder end de anførte kan ikke anvendes. Herimod stridende aftaler er ugyldige.

40. kapitel

TILBAGEHOLDSRETEN

§ 673

En tilbageholdsret kan stiftes ved aftale.

Uden aftale opstår en tilbageholdsret i følgende tilfælde:

1. Hvis en person overgiver en genstand til en anden med anmodning til denne om at transportere, opbevare, istandsætte eller på anden måde bearbejde eller behandle denne, har besidderen tilbageholdsret i genstanden til sikkerhed for alle heraf opståede krav. I løbende mellemværende har besidderen også tilbageholdsret i genstanden for krav, der er opstået ved behandling i dette mellemværende af tidligere leverede genstande, som ikke længere er i tilbageholderens besiddelse.
2. Dersom en person er forhindret i at varetage sit tarv, og det er nødvendigt for en anden at træffe foranstaltninger til bevaring af den forhindredes ejendom, har denne anden, når han er i besiddelse af ejendommen, tilbageholdsret i denne til sikkerhed for alle i anledning heraf opståede krav.
3. Den, der lider skade ved en fremmed ting, som han derved kommer i besiddelse af eller i forvejen er i besiddelse af, har tilbageholdsret i tingen for alle heraf opståede erstatningskrav.

Det er en betingelse for at kunne tilbageholde en ting for et krav, at dette er forfaldent, medmindre andet er aftalt.

§ 674

Ejeren af den tilbageholdte ting kan til enhver tid kræve denne udleveret, når han stiller betryggende sikkerhed for besidderens krav.

§ 675

Tilbageholdsretten kan gyldig stiftes i ethvert ejendomsgode.

Tilbageholdsret tilstedes ikke i legitimationspapirer, regnskabsbøger o. l., som er nødvendige for myndigheder eller private i offentlig-retlige forhold.

§ 676

Tilbageholdsretten bortfalder ikke, fordi tilbageholderen mister besiddelsen mod sin vilje.

Hvis den tilbageholdte genstand er en let fordærvelig vare, har tilbageholderen ret til at sælge denne; og hvis han har en forfalden fordring mod ejeren, kan han søge fyldestgørelse i de derved indkomne penge.

§ 677

Tilbageholdsretten er omsætningsbeskyttet. Hvis tilbageholdsretten angår fast ejendom, må den tinglyses efter § 551.

I de i § 673, 2. stk., nævnte tilfælde går tilbageholdsretten også forud for de ældre, før tilbageholdsretten stiftede rettigheder over genstanden.

41. kapitel

EJENDOMSRET TEN TIL ERHVERVSVIRKSOMHEDER OG VAREMÆRKER

Ejendomsretten til en erhvervsvirksomhed, dens tilbehør og kundekres.

§ 678

Ejeren af en erhvervsvirksomhed kan retsgyldigt under ét overdrage virksomheden, dens kundekres, udestående fordringer, driftsinventar og driftsmateriel, patenter, brugsmønstre, varemærker og andre forretningskendetegn, og lejeretten til dens lokaler, såfremt fremleje er tilladt.

Aftalen om denne overdragelse skal være skriftlig.

§ 679

Aftalen om en sådan overdragelse er omsætningsbeskyttet fra den skriftlige aftales dato.

Dog får overdragelse af patenter, brugsmønstre og varemærker først omsætningsbeskyttelse, når overdragelsen er indført i registret for patenter, brugsmønstre og varemærker, og for en tinglyst lejeret først, når overdragelsen er tinglyst.

§ 680

Det indbegreb af ejendomsgoder, der omhandles i § 678, kan tilregnes af ejerens kreditorer.

Hvis ejerens navn er firmanavnet eller indgår som en bestanddel af dette eller af et varemærke eller andet forretningskendetegn, kan dette ikke tilegnes af kreditorerne.

42. kapitel

VAREMÆRKERETTEN

Almindelige bestemmelser

§ 681

Ved registrering i henhold til nedenstående regler kan erhvervsdrivende opnå eneret til at benytte varemærker som særlige kendetegn for varer eller arbejds- og tjenesteydelser, de tilbyder i deres virksomhed (varemærkeret).

Varemærker kan bestå af figurer, ord eller ordforbindelser, herunder slagord, bogstaver eller tal eller af varers udstyr eller indpakning.

Denne lovs bestemmelser om varer finder tilsvarende anvendelse på arbejds- og tjenesteydelser.

§ 682

Erhvervsdrivende har også uden registrering varemærkeret, når mærket er indarbejdet.

Et varemærke anses for indarbejdet, når det inden for vedkommende omsætningskres her i landet er almindelig kendt som kendetegn for indehaverens varer.

§ 683

Enhver må endvidere i sin erhvervsvirksomhed anvende sit navn eller firma eller navnet på en ham tilhørende fast ejendom som varemærke, forsåvidt det ikke sker på en måde, der er egnet til at fremkalde forveksling med andres varemærker.

Anden mands navn, firma eller særegent navn på en ham tilhørende fast ejendom må ikke uhjemlet benyttes som varemærke.

Som varemærke må ej heller benyttes noget kendetegn, der er forveksleligt med et varemærke, som en anden allerede har taget i brug her i landet. Det samme gælder med hensyn til et varemærke, som

en anden allerede har taget i brug i udlandet, såfremt den, der vil benytte det her i landet, kender eller burde kende det.

§ 684

En varemærkeret i medfør af §§ 681-683 udelukker alle andre end indehaveren fra i erhvervsvirksomhed uhjemlet at benytte et med varemærket forveksleligt mærke. Dette gælder enhver benyttelse, hvad enten mærket anvendes på selve varen eller dens indpakning, i reklame, forretningspapirer eller på anden måde, og uanset om varen er bestemt til salg her i landet eller i udlandet. Også uhjemlet mundtlig benyttelse af mærket er forbudt.

Som uhjemlet benyttelse efter stk. 1 anses det forhold, at nogen uden mærkeindehaverens tilladelse ved forhandling af reservedele, tilbehør eller lignende til andres varer henviser til det for disse varer benyttede mærke på en måde, der er egnet til at fremkalde indtryk af, at det, der således tilbydes, hidrører fra det pågældende mærkes indehaver, eller at han har givet tilladelse til dets anvendelse.

Foretager en anden end varemærkets indehaver væsentlige forandringer ved en med mærket forsynet vare gennem bearbejdning, reparation el. lign., må mærket, hvis varen på ny erhvervsmæssigt udbydes til salg, ej heller benyttes uden mærkeindehaverens tilladelse, medmindre forandringen tydeligt angives eller iøvrigt tydeligt fremgår af forholdene.

§ 685

En varemærkeret omfatter ikke sådanne dele af varemærket, som hovedsagelig tilsigter at gøre varen, dens udstyr eller indpakning mere hensigtsmæssig i anvendelse eller iøvrigt har andet formål end at tjene som kendetegn.

§ 686

Varemærker anses kun som forvekslelige efter denne lov, såfremt de angår varer af samme eller lignende art.

Undtagelsesvis kan forvekslelighed dog også anses at foreligge,

- a. når et varemærke er særlig stærkt indarbejdet og endvidere er så velkendt i vide krese her i landet, at en andens brug af et lignende mærke, selv for varer af anden art, indebærer en utilbørlig udnyttelse af varemærkets værdi (goodwill), eller
- b. når et varemærke er indarbejdet og en andens brug af et lignende mærke for andre varer under hensyn til disses særlige

karakter åbenbart er egnet til at forringe det indarbejdede mærkes værdi væsentligt.

§ 687

Kræver to eller flere hver for sig varemærkeret til kendetegn, der er forvekslelige, har den først opståede ret fortrin, forsåvidt ikke andet følger af de nedenfor anførte bestemmelser.

§ 688

En yngre ret til et registreret varemærke kan bestå ved siden af en ældre ret til et dermed forveksleligt mærke, forudsat at anmeldelsen er indgivet i god tro, og at 5 år er hengået fra registreringsdagen, uden at sag om registreringens ophævelse er anlagt.

§ 689

En yngre ret til et varemærke kan også bestå ved siden af en ældre ret til et dermed forveksleligt mærke,

- a. såfremt indehaveren af det ældre mærke ikke inden rimelig tid har taget de nødvendige skridt for at hindre brugen af det yngre mærke,
- b. såfremt retten til mærkerne er erhvervet ved brug inden for forskellige dele af landet, og det skønnes, at begge fremdeles kan anvendes som hidtil uden væsentlig skade for indehaveren af den ældre ret.

§ 690

I de i §§ 688-689 omhandlede tilfælde kan domstolene, forsåvidt det findes rimeligt, bestemme, at ét af mærkerne eller begge kun må anvendes på en særlig måde, f. eks. i en vis udførelsesform eller med tilføjelse af en stedsangivelse eller anden tydeliggørelse.

§ 691

Ved udgivelse af leksika, håndbøger, lærebøger eller lignende skrifter af fagligt indhold er forfatteren, udgiveren og forlæggeren, på begæring af indehaveren af et registreret varemærke, pligtig at påse, at dette ikke gengives uden angivelse af, at det er et registreret varemærke.

Forsømmer nogen, hvad der påhviler ham efter denne paragrafs stk. 1, er han pligtig at bekoste en berigtigende bekendtgørelse herom på en måde, det findes rimeligt.

Om registrering af varemærker

§ 692

Varemærkeregistret føres af direktøren for patent- og varemærkevæsenet. Direktøren udgiver en registreringstidende, i hvilken såvel de stedfundne registreringer som senere tilførsler til registret bekendtgøres.

§ 693

Et varemærke skal for at kunne registreres være egnet til at adskille mærkeindehaverens varer fra andres. Et mærke, der udelukkende eller med kun uvæsentlige ændringer eller tilføjelser angiver varens art, beskaffenhed, mængde, anvendelse, pris eller oprindelse eller tidspunktet for dens fremstilling, skal ikke i sig selv anses for at have fornødent særpræg. Det samme gælder et mærke, der udelukkende består af ikke særligt udformede bogstaver eller tal.

Ved bedømmelsen af, om et mærke har det fornødne særpræg, skal der tages hensyn til alle foreliggende forhold, herunder særlig den tid og det omfang, hvori mærket har været anvendt.

§ 694

Et varemærke må ikke registreres:

1. når mærket uhjemlet indeholder statskendetegn, officielle internationale kendetegn, danske kommunale kendetegn, officielle kontrol- og garantitegn, særlige benævnelser for kendetegn som de anførte eller noget, der kan forveksles hermed. Forbudet omfatter kun officielle kontrol- og garantitegn, såfremt mærket begæres registreret for de samme eller lignende varearter som dem, for hvilke disse tegn benyttes,
2. når mærket er egnet til at vildlede,
3. når mærket iøvrigt strider mod lov eller offentlig orden eller er egnet til at vække forargelse,
4. når mærket indeholder noget, der er egnet til at opfattes som anden mands firma eller som anden mands navn eller portræt, og der ikke derved sigtes til forlængst afdøde personer, eller når det indeholder særegent navn på eller afbildning af anden mands faste ejendom,
5. når mærket indeholder noget, der er egnet til at opfattes som særegen titel på en andens beskyttede litterære eller kunstneriske værk, eller når det krænker en andens ophavsret til sådant værk eller en andens patentret, mønsterret eller ret til fotografisk billede,

6. når mærket er forveksleligt med et her i landet efter en tidligere anmeldelse registreret varemærke eller med et varemærke, der er taget i brug her i landet på det tidspunkt, da anmeldelsen om registrering indgives, og som vedvarende anvendes her,
7. når mærket er forveksleligt med et varemærke, der er taget i brug i udlandet på det tidspunkt, da anmeldelsen om registrering indgives, og som vedvarende anvendes dér, og anmelderen på anmeldelsestidspunktet kendte eller burde kende dette.

Uanset bestemmelserne under 4, 5, 6 og 7 kan registrering finde sted, såfremt fornøden hjemmel foreligger og der ikke er anledning til at antage, at registreringen vil virke vildledende.

§ 695

Den ved registrering opnåede varemærkeret omfatter ikke sådanne dele af mærket, som ikke særskilt kan registreres.

Indeholder et mærke bestanddele som de i stk. 1 omhandlede, og er der særlig anledning til at antage, at mærkets registrering kan medføre tvivl med hensyn til varemærkerettens omfang, kan sådanne bestanddele ved registreringen udtrykkeligt undtages fra beskyttelsen.

Viser det sig senere, at dele af mærket, som er blevet undtaget fra beskyttelsen, er blevet registrerbare, kan en ny registrering foretages af disse dele eller af selve mærket uden den i stk. 2 angivne begrænsning.

§ 696

Varemærker registreres i én eller flere vareklasser. Inddelingen i vareklasser fastsættes ved en af handelsministeren udfærdiget bekendtgørelse.

§ 697

Anmeldelse af et varemærke til registrering indgives skriftligt til direktoratet for patent- og varemærkevæsenet. Anmeldelsen skal indeholde en gengivelse af mærket, oplysning om anmelderens navn eller firma samt om hans erhverv. Anmeldelsen skal endvidere indeholde oplysninger om de varearter eller vareklasser, for hvilke mærket ønskes registreret, samt iøvrigt være affattet i overensstemmelse med de i medfør af § 725 udfærdigede bestemmelser.

§ 698

Når et varemærke første gang er anvendt for varer, udstillet på en af handelsministeren godkendt national eller international udstilling

her i landet, og mærket senest 6 måneder efter dets indførelse på udstillingen anmeldes til registrering her, skal anmeldelsen i forhold til senere indtrufne omstændigheder, såsom andre anmeldelser eller andres benyttelse af mærket, anses som sket samtidig med dets indførelse på udstillingen.

Ved bekendtgørelse fra handelsministeren, jfr. § 725, kan det – under forudsætning af gensidighed – bestemmes, at tilsvarende regler skal gælde varemærker, der første gang er anvendt på officielle eller officielt anerkendte internationale udstillinger uden for landet.

§ 699

Har anmelderen ikke iagttaget de om anmeldelse givne forskrifter, eller finder direktoratet for patent- og varemærkevæsenet, at der iøvrigt er noget til hinder for at godkende anmeldelsen, giver direktoratet anmelderen en af grunde ledsaget meddelelse herom og fastsætter en frist, inden hvis udløb anmelderen har adgang til at ytre sig.

Ved fristens udløb tager direktoratet stilling til anmeldelsen, medmindre der gives anmelderen adgang til en fornyet udtalelse.

Direktoratets afgørelse kan af anmelderen indbringes for handelsministeren eller domstolene efter reglerne i § 723.

§ 700

Er anmeldelsen i behørig orden, og er intet fundet til hinder for registreringen, foretager direktoratet for patent- og varemærkevæsenet bekendtgørelse herom i Registreringstidende. Bekendtgørelsen skal indeholde oplysning om anmeldelsens væsentlige indhold og gengive mærket.

Indsigelser mod mærkets registrering skal fremsættes skriftligt med behørig begrundelse inden 2 måneder fra bekendtgørelsesdagen.

§ 701

Efter udløbet af den i § 700 fastsatte frist optager direktoratet anmeldelsen til fortsat behandling i overensstemmelse med § 699.

Godkendes anmeldelsen, indføres mærket i registret, og bekendtgørelse sker i Registreringstidende.

Afslås en anmeldelse, som er bekendtgjort i henhold til § 700, bekendtgøres afslaget.

Direktoratets afgørelse kan af anmelderen indbringes for handelsministeren eller domstolene efter reglerne i § 723.

§ 702

Den ved registreringen opnåede varemærkeret gælder fra den dag, anmeldelsen i henhold til § 697, jfr. § 699, er indgivet, og vedvarer i 10 år fra registreringsdagen.

Registreringen fornyes på indehaverens begæring for 10 år ad gangen fra udløbet af den pågældende registreringsperiode.

§ 703

Anmeldelse om registrerings fornyelse indgives til direktoratet for patent- og varemærkevæsenet tidligst 1 år før og senest 6 måneder efter registreringsperiodens udløb.

Findes anmeldelsen i behørig orden, indføres fornyelsen i registret.

Er anmeldelse om fornyelse ikke sket inden registreringsperiodens udløb, sender direktoratet mærkeindehaveren eller hans fuldmægtig, jfr. § 711, underretning herom. For manglende underretning er direktoratet uden ansvar.

§ 704

På begæring af indehaveren kan der foretages uvæsentlige ændringer af et registreret varemærke, forsåvidt helhedsindtrykket af mærket ikke derved påvirkes.

Sådanne ændringer af mærket indføres i registret.

Om registrerings ophør

§ 705

Er et varemærke registreret i strid med bestemmelserne i denne lov, kan registreringen ophæves ved dom, jfr. dog bestemmelserne i §§ 688-690.

Registreringen kan ligeledes ophæves ved dom, hvis mærkeindehaveren ikke længere er erhvervsdrivende, eller hvis mærket efter registreringen åbenbart har mistet evnen til at adskille mærkeindehaverens varer fra andres eller er blevet vildledende, stridende mod den offentlige orden eller egnet til at vække forargelse.

§ 706

Om ophævelse af en registrering kan enhver, som har interesse deri, anlægge sag mod mærkeindehaveren. Sag efter bestemmelserne i § 693, § 694, 1-3, og § 705, stk. 2, kan også anlægges af direktøren for patent- og varemærkevæsenet.

§ 707

Udslettelse af registret sker på grundlag af dom, eller når registreringen ikke fornys eller mærkeindehaveren begærer mærket slettet.

Af enhver dom, hvorved en registrering ophæves eller ændres, tilstiller vedkommende domstol direktoratet for patent- og varemærkevæsenet en udskrift.

*Særlige bestemmelser om registrering af
udenlandske varemærker*

§ 708

Anmelder en erhvervsdrivende, der ikke driver virksomhed her i landet, et varemærke til registrering, skal han godtgøre, at et tilsvarende mærke er registreret for ham i hjemlandet for de varearter, som anmeldelsen her angår.

Under forudsætning af gensidighed kan det ved bekendtgørelse fra handelsministeren fastsættes, at bestemmelsen i stk. 1 ikke kommer til anvendelse.

§ 709

Ved bekendtgørelse fra handelsministeren, jfr. § 725, kan det – sætning af gensidighed – bestemmes, at et varemærke, som ellers ikke ville kunne registreres her i landet, men som er registreret i en fremmed stat, på nærmere i bekendtgørelsen fastsatte betingelser kan registreres her, således som det er registreret i den fremmede stat. En sådan registrering gælder ikke i videre omfang end i den fremmede stat.

§ 710

Ved bekendtgørelse fra handelsministeren, jfr. § 725, kan det – under forudsætning af gensidighed – bestemmes, at en anmeldelse her i landet af et varemærke, der er anmeldt til registrering i fremmed stat, i forhold til senere indtrufne omstændigheder, såsom andre anmeldelser eller andres benyttelse af mærket, skal anses som sket samtidig med anmeldelsen i den fremmede stat, såfremt anmeldelsen indgives her inden en af handelsministeren fastsat frist.

§ 711

En mærkeindehaver, som ikke har bopæl i landet, skal have en her bosat fuldmægtig, som på hans vegne kan modtage søgsmål og alle

forekommende meddelelser vedrørende mærket med bindende virkning for mærkeindehaveren. Fuldmægtigens navn og hjemsted skal indføres i varemærkeregistret.

Findes behørig fuldmægtig ikke noteret, skal mærkeindehaveren berigtige forholdet inden en af direktoratet for patent- og varemærkevæsenet fastsat frist, hvorom meddelelse gives ved anbefalet brev eller, hvis mærkeindehaverens bopæl ikke kendes, ved bekendtgørelse i Registreringstidende. Er sådan fuldmægtig ikke udpeget inden fristens udløb, slettes mærket af registret.

Om overdragelse af licens m. v.

§ 712

Retten til et varemærke kan overdrages i eller uden forbindelse med den virksomhed, i hvilken det benyttes.

Overdrager nogen sin virksomhed, går retten til virksomhedens varemærker over til erhververen, medmindre andet er eller må anses at være aftalt.

§ 713

Den, til hvem retten til et registreret varemærke er overgået, skal anmelde dette til direktoratet for patent- og varemærkevæsenet, der gør tilførsel herom til varemærkeregistret.

Indtil overdragelsen er anmeldt til indførsel i registret, kan direktoratet anse den som indehaver af mærket, der senest er indført som sådan.

§ 714

Har indehaveren af et registreret varemærke givet en anden ret til at anvende mærket i erhvervsøjemed (licens), skal på mærkeindehaverens eller licenstagernes begæring tilførsel herom gøres i varemærkeregistret. På samme måde finder tilførsel til registret sted, når det senere godtgøres, at licensen er ophørt.

Såfremt ikke andet måtte være aftalt, kan licenstageren ikke overdrage sin ret.

§ 715

Er retten til et registreret varemærke blevet pantsat, eller er der foretaget udlæg deri, skal på mærkeindehaverens, pantstagerens eller udlægshaverens begæring tilførsel herom gøres i varemærkeregistret.

Om forbud mod brug af vildledende varemærker

§ 716

Bliver brugen af et varemærke, efter at overdragelse af dette har fundet sted, eller efter at licens til brug af varemærket er meddelt, vildledende, kan det ved dom forbydes den pågældende at anvende mærket i den foreliggende skikkelse.

Det samme gælder i andre tilfælde, hvor et varemærke er vildledende eller af mærkeindehaveren eller af en anden med hans samtykke anvendes på vildledende måde.

Sag efter denne paragraf kan anlægges af direktøren for patent- og varemærkevæsenet samt af enhver, der har interesse deri.

Bestemmelser vedrørende retsbeskyttelsen

§ 717

Brug af et varemærke i strid med bestemmelserne i dette kapitel kan forbydes ved dom.

Forsætlig krænkelse af retten til et registreret varemærke straffes med bøde.

Overtrædelser påtales af den forurettede. Sagerne behandles som handelssager i den borgerlige retsplejes former.

Sø- og Handelsretten i vedkommende lands hovedstad, eller hvor en sådan ret ikke findes, ved underretten der, er for sager, der rejses efter dette kapitel, værneting for mærkeindehavere, der ikke har bopæl her i landet.

§ 718

Den, som forsætligt eller uagtsomt krænker en varemærkeret, er pligtig at erstatte den forvoldte skade.

Krænker nogen en varemærkeret, uden at det sker forsætligt eller uagtsomt, er han, om og i det omfang det skønnes rimeligt, pligtig at erstatte den krænkede hans skade, dog ikke ud over den vinding, han må antages at have indvundet ved krænkelsen.

§ 719

I sager om krænkelse af retten til et registreret varemærke kommer § 717, stk. 2, kun til anvendelse, forsåvidt angår tiden efter registreringsdagen.

§ 720

Krav efter § 718 forældes efter lovgivningens almindelige regler.

Uanset bestemmelsen i stk. 1 kan sag om erstatning for en vare-

mærkekrænkelse, der har fundet sted efter mærkets anmeldelse til registrering, anlægges, forsåvidt det sker inden 1 år fra registreringsdagen.

§ 721

I sager om krænkelse af en varemærkeret kan retten bestemme, at foranstaltninger skal træffes til forebyggelse af misbrug af mærket. I så henseende kan det bl. a. bestemmes, at de ulovligt anbragte mærker skal fjernes fra de varer, der er i den pågældendes besiddelse eller iøvrigt står til hans rådighed, eller om fornødent at varerne skal tilintetgøres eller udleveres den forurettede mod eller uden erstatning.

§ 722

Er licens meddelt til brug af et varemærke, anses i sager om krænkelse af varemærkeretten såvel licensgiver som licenstagere som påtaleberettiget, såfremt intet andet er aftalt.

En licenstagere, som vil anlægge sag, skal underrette licensgiveren herom.

Forskellige bestemmelser

§ 723

De af direktoratet for patent- og varemærkevæsenet om varemærker truffene afgørelser kan af anmelderen inden 3 måneder fra afgørelsens dato indbringes for handelsministeren. Adgang til at få spørgsmålene afgjort ved domstolene udelukkes ikke herved. Ønsker anmelderen en afgørelse indbragt for domstolene, må sag anlægges inden 6 måneder efter den af direktoratet eller handelsministeren truffene afgørelse.

§ 724

Enhver har ret til at gøre sig bekendt med varemærkeregistrets indhold enten ved eftersyn af registret eller ved udskrift af dette.

Enhver kan få oplysning om, hvorvidt et varemærke er registreret.

§ 725

Handelsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om indgivelse og behandling af anmeldelser til varemærkeregistret, herunder fastsættelse af fristen for påberåbelse af fortrinsrettigheder, jfr. §§ 698 og 710, om registrets indretning og førelse, om Registreringstidendes udgivelse og indhold samt om afgifterne for anmeldelser, ekspeditioner, udskrifter m. v.

Retten til fællesmærker

§ 726

Foreninger af erhvervsdrivende kan i overensstemmelse med §§ 681-683 ved registrering eller brug erhverve eneret for deres medlemmer til at benytte særlige kendetegn for varer eller arbejds- og tjenesteydelser, som medlemmerne tilbyder i deres virksomhed.

§ 727

Offentlige myndigheder samt sådanne stiftelser og andre juridiske personer, organisationer eller sammenslutninger, som fører kontrol med eller fastsætter normer for varer eller arbejds- og tjenesteydelser, kan på tilsvarende måde erhverve eneret til særlige kendetegn til benyttelse for de varer eller arbejds- og tjenesteydelser, der er genstand for kontrol, eller for hvilke normer er fastsat.

§ 728

Kendetegn, som omfattes af §§ 726 og 727 kaldes fællesmærker.

§ 729

Hvis ikke andet følger af bestemmelserne nedenfor, gælder for fællesmærker de om varemærker givne regler, for så vidt og i det omfang de efter deres beskaffenhed kan finde anvendelse.

§ 730

Anmeldelse af et fællesmærke til registrering indgives skriftligt til direktoratet for patent- og varemærkevæsenet. Anmeldelsen skal foruden de i § 697 nævnte oplysninger indeholde angivelse af de for mærkets benyttelse fastsatte bestemmelser.

§ 731

Godkendes anmeldelsen, indføres disse bestemmelser i registret. Senere ændringer i bestemmelserne skal af mærkets indehaver inden 3 måneder anmeldes til direktoratet for patent- og varemærkevæsenet til indførelse i registret.

§ 732

Overdragelse af et registreret fællesmærke kan kun registreres, såfremt mærket ikke skønnes egnet til i den nye indehavers hånd at vildlede offentligheden.

§ 733

Registreringen af et fællesmærke kan ophæves ved dom, såfremt forhold svarende til de i § 705 og 716 angivne måtte indtræde, såfremt mærket strider mod almene samfundsinteresser, eller såfremt ændringer i bestemmelserne for mærkets benyttelse ikke behørigt anmeldes til registret.

§ 734

Sag kan anlægges af enhver, der har interesse deri, dog kan sag til ophævelse af registreringen af et fællesmærke som stridende mod almene samfundsinteresser alene anlægges af handelsministeren.

§ 735

I sager om indgreb i retten til fællesmærker skal kun mærkets indehaver anses som søgsmålsberettiget. Krav om erstatning kan nedlægges ikke blot for den skade, som måtte være påført mærkeindehaveren, men også for den skade, der måtte være tilføjet de til mærkets benyttelse berettigede.

§ 736

Fællesmærker registreres i fællesmærkeregistret, der føres som en særlig afdeling af varemærkeregistret.

§ 737

Handelsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om indgivelse og behandling af anmeldelser til fællesmærkeregistret, om registrets indretning og førelse, om registreringernes bekendtgørelse samt om afgifter for anmeldelser, ekspeditioner, udskrifter m. v.

EJENDOMSRETEN TIL ÅNDSVÆRKER

43. kapitel

FORFATTER- OG KUNSTNERRETEN

Forfatter- og kunstnerrettens genstand og indhold

§ 738

Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har forfatter- eller kunstnerret til værket, hvad enten dette fremtræder som en i skrift eller tale udtrykt skønlitterær eller beskrivende fremstilling, som musikværk eller sceneværk, som filmværk, som værker af billedkunst og bygningskunst, udførte såvelsom i projekt, eller brugskunst, eller det er kommet til udtryk på anden måde.

Kort samt tegninger og andre i grafisk eller plastisk form udførte værker af beskrivende art henregnes til litterære værker.

Frembringeren af et litterært eller kunstnerisk værk har ret til at bestemme om værkets anvendelse og udnyttelse i enhver retning, hvor der ikke ved særlige bestemmelser nedenfor er gjort undtagelser.

Frembringeren har endvidere krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på værket som på gengivelser af dette. Sin ret efter denne bestemmelse kan frembringeren ikke frafalde.

§ 739

Den, som oversætter, omarbejder eller bearbejder et værk eller overfører det til en anden litteratur- eller kunstart, har forfatter- eller kunstnerret til værket i denne skikkelse, men han kan ikke råde over det på en måde, som strider mod retten til originalværket.

Forfatter- eller kunstnerretten til et nyt og selvstændigt værk, som er frembragt gennem fri benyttelse af et andet, er ikke afhængig af retten til det benyttede værk.

Den, som ved at sammenstille værker eller dele af værker frembringer et litterært eller kunstnerisk samleværk, har forfatter- eller kunstnerret til dette, men hans ret gør ingen indskrænkning i retten til de enkelte værker.

Har et værk to eller flere frembringere, uden at de enkeltes bidrag kan udskilles som selvstændige værker, har de ret til værket i fællesskab. Enhver af dem kan dog påtale retskrænkelser.

§ 740

Som frembringer af værket anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn eller alment kendte pseudonym eller mærke på sædvanlig måde er påført værket eller gengivelser af dette.

Er et værk udgivet, uden at frembringeren er angivet i overensstemmelse med stk. 1, kan udgiveren, hvis han er nævnt, og ellers forlæggeren handle på frembringerens vegne, indtil denne bliver angivet på et nyt oplag eller ved anmeldelse til undervisningsministeriet.

§ 741

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og andre offentlige aktstykker er ikke genstand for forfatterret.

Fotografiske billeder omfattes ikke af reglerne i dette kapitel.

Beskyttelse efter reglerne i §§ 809 ff. udelukker ikke forfatter- og kunstnerret.

Indskrænkninger i forfatter- og kunstnerretten

§ 742

Oplæsning af et skrift og gengivelse af et dramatisk værk eller et musikværk i udøvende kunst er frit tilladt i familieekresen, i den private selskabelige kres og i private studiekrese. Inden for de samme krese er afskrivning af skrifter, musikværker og foredrag samt fotografering af kunstværker tilladt.

Ligeledes er udlån og udklip af bøger og udstilling af kunstværker i de samme krese frit tilladt.

Uden kunstnerens tilladelse kan enhver i studieøjemed kopiere hans kunstværk.

Det kan ved kongelig anordning tillades arkiver og biblioteker på nærmere i anordningen fastsatte betingelser til brug i deres virksomhed at fremstille eksemplarer af værker ved fotografering.

§ 743

Uden kunstnerens samtykke er det ikke tilladt at forandre eller ødelægge et kunstværk, der kun foreligger i et enkelt eller enkelte eksemplarer.

Ejeren af et bygningsværk og værker, der indgår i fast forbindelse med dette, kan nedrive eller forandre dem. Har værket forandret karakter, må det således forandrede værk ikke fremtræde under frembringerens navn.

Samme regler gælder brugsgenstande.

Ejeren kan udvide sit bygningsværk uden arkitektens tilladelse. Men gøres der ved ændringer i væsentligt omfang brug af arkitektens præstationer i forbindelse med projektering og opførelse af bygningsværket, har arkitekten krav på vederlag herfor.

§ 744

Det er tilladt at citere et værk i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

Med samme begrænsninger er det tilladt i kritiske og videnskabelige eller alment oplysende fremstillinger i tilslutning til teksten at gengive kunstværker. Gengives i en alment oplysende fremstilling to eller flere værker af samme frembringer, har denne krav på vederlag.

I aviser og tidsskrifter kan artikler om dagens religiøse, politiske eller økonomiske spørgsmål optages fra andre aviser eller tidsskrifter, når der ikke i disse er taget forbehold mod eftertryk.

Kunstværker kan afbildes i aviser og tidsskrifter ved omtale af

dagsbegivenheder. Dette gælder dog ikke værker, der er frembragt med henblik på gengivelse i aviser og tidsskrifter.

I samleværker til brug ved gudstjeneste eller undervisning, sammenstillet af bidrag fra et større antal frembringere, er det tilladt at optage mindre dele af litterære værker og musikværker eller sådanne værker af ringe omfang, når 5 år er forløbet efter udløbet af det år, da værket blev udgivet. I tilslutning til teksten kan også kunstværker og de i § 738, stk. 2, angivne værker gengives, når 5 år er forløbet efter det år, da de blev offentliggjort. Værker, der er udarbejdet til brug ved undervisning, må ikke uden samtykke af frembringeren gengives i et samleværk med samme formål.

Frembringeren har krav på vederlag.

§ 745

Til midlertidig brug ved undervisning er det tilladt at fremstille eksemplarer af værker ved lydoptagelse, såfremt fremstillingen finder sted inden for undervisningsvirksomhed eller i en indspilningscentral, der er oprettet af offentlig undervisningsmyndighed. De fremstillede eksemplarer må ikke udnyttes i andet øjemed.

Bestemmelsen medfører ikke ret til direkte eftergørelse af grammofoonplader eller bånd, fremstillet med salg for øje.

Af udgivne litterære eller musikalske værker må fremstilles eksemplarer i blindeskrift, ligesom eksemplarer af værkerne må af-fotograferes til brug ved undervisningen på skoler for døve og tale-lidende.

Med henblik på udlån til blinde, svagtseende og andre, som på grund af invaliditet er ude af stand til at læse almindelige bøger, er det tilladt ved lydoptagelse at fremstille eksemplarer af udgivne litterære værker, når det ikke sker i erhvervsøjemed. For sådan optagelse har frembringeren krav på vederlag.

Når udgivne mindre digte eller dele af digte er sat i musik, må de som tekst til musikværket gengives i musikaler og fremføres for andre, såfremt forbehold ikke er taget ved udgivelsen. Forfatteren har krav på vederlag.

Når et musikalsk værk fremføres med tekst, er det tilladt til brug for tilhørerne at gengive teksten i koncertprogrammer o. lign.

§ 746

Et udgivet værk, som ikke er et sceneværk eller filmværk, kan fremføres for andre i følgende tilfælde:

- a. ved gudstjeneste;
- b. ved undervisning;
- c. ved lejligheder, hvor tilhørere eller tilskuere har adgang uden betaling, for så vidt fremførelsen af værker som de her omhandlede ikke er det væsentlige ved den pågældende foranstaltning, og denne ikke finder sted i erhvervsøjemed;
- d. ved lejligheder, hvor den, der udfører værket, eller – ved udførelse af flere – alle de medvirkende gør det vederlagsfrit og fremførelsen sker i velgørende, folkeoplysende eller andet almennyttigt øjemed.

Når fremførelse eller fremvisning af et værk indgår som led i en dagsbegivenhed og denne gengives i radio, fjernsyn eller på film, kan korte afsnit af værket medtages ved gengivelsen.

§ 747

Har en nordisk radio- eller fjernsynsinstitution i medfør af aftale med en organisation, som omfatter en væsentlig del af nordiske frembringere til en bestemt art af værker, ret til at udsende de af organisationen repræsenterede værker, må radiofonien m. v. mod ydelse af vederlag tillige udsende udgivne værker af tilsvarende art af frembringere, som ikke repræsenteres af organisationen. Denne bestemmelse gælder ikke for sceneværker, og heller ikke for andre værker, hvis frembringer har nedlagt forbud mod værkets udsendelse.

Radio- eller fjernsynsforetagender kan til brug i deres udsendelser optage værker på bånd, film eller andre indretninger, der kan give dem, under forudsætning af at de har ret til at udsende de pågældende værker. Retten til at gøre således optagne værker tilgængelige for andre afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Ved kongelig anordning kan der gives nærmere forskrifter om vilkårene for at foretage sådanne optagelser og om brugen og opbevaringen af disse.

§ 748

Det skal være private og offentlige biblioteker frit tilladt at udlåne bøger mod erlæggelse af en årlig afgift til et fond.

Fritaget for afgiften er Det kongelige Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Statsbiblioteket i Århus.

$\frac{2}{3}$ af beløbet fordeles mellem forfatterne (m. fl.) i forhold til den benyttelse, der er gjort af deres værker i det forløbne år.

$\frac{1}{3}$ af beløbet indgår i fondets almene afdeling til støtte og fremme af åndslivets interesser.

Låntagerne betaler til biblioteket en afgift for hvert hjemlån af en bog. Afgiftens størrelse og de nærmere regler for dens erlæggelse og fordeling fastsættes af ministeriet efter samråd med fondets bestyrelse, i hvilken en passende repræsentation for biblioteker og forfattere skal have sæde.

Udlån og udleje af andre åndsværker kan frit finde sted.

§ 749

Forhandlinger i folketinget, kommunalbestyrelserne og andre valgte offentlige myndigheder, i retssager og på offentlige møder, som afholdes til drøftelse af almene spørgsmål, kan gengives uden frembringerens samtykke. Frembringeren har dog eneret til at udgive samlinger af sine egne indlæg.

Bestemmelsen i stk. 1 gælder også for diskussionsudsendelser i radio og fjernsyn, hvorunder almene spørgsmål drøftes.

§ 750

Når frembringeren har overdraget eksemplarer af et kunstværk til andre, eller værket er blevet udgivet, må eksemplarerne spredes videre og gengives i videre krese, dog kun i salgsøjemed. Værket må også medtages i film eller fjernsyn, når gengivelsen af det er af underordnet betydning for filmens eller fjernsynsprogrammets indhold.

Kunstværker, som indgår i en samling, eller som med kunstnerens samtykke udstilles eller udbydes til salg, kan afbildes i kataloger over samlinger eller i meddelelser om udstilling eller salg. Kunstværker kan også afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en offentlig plads eller færdselsvej, men er kunstværket hovedmotiv, og udnyttes gengivelsen erhvervsmæssigt, har frembringeren krav på vederlag, medmindre det drejer sig om afbildning i aviser.

Bygninger kan frit afbildes.

§ 751

Bestemmelserne i dette afsnit gør ikke indskrænkninger i frembringerens ret i henhold til § 738, stk. 3, ud over, hvad der følger af § 743.

Når et værk gengives i henhold til dette afsnit, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

Værket må ikke uden frembringerens samtykke ændres i videre udstrækning, end formålet med gengivelsen kræver.

Forfatter- og kunstnerrettens overgang til andre
Almindelige bestemmelser

§ 752

Frembringeren kan med den begrænsning, der følger af § 738, stk. 3, helt eller delvis overdrage sin ret til at råde over værket. Overdragelse af eksemplarer indbefatter ikke overdragelse af forfatterretten. Har frembringeren overdraget en anden ret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden på en bestemt måde eller ved bestemte midler, giver overdragelsen ikke erhververen ret til at gøre det på andre måder eller ved andre midler.

Om overdragelse af forfatterret i visse særlige henseender er der givet regler i §§ 756–60; disse bestemmelser kan fraviges ved aftale mellem parterne, for så vidt angår § 757 dog ikke til skade for frembringeren.

Når ikke andet er aftalt, giver overdragelse af forfatter- eller kunstnerret ikke erhververen ret til at ændre værket.

Retten må heller ikke overdrages videre uden frembringerens samtykke, medmindre den indgår i en forretning eller en forretningsafdeling og overdrages sammen med denne. Overdrageren vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med frembringeren bliver opfyldt.

En aftale om overdragelse af ret til at råde over et værk kan helt eller delvis tilsidesættes, hvis det viser sig, at den fører til åbenbart urimelige resultater. Det samme gælder, hvis der for retten til at råde over værket er aftalt vilkår, som strider mod god skik på forfatter- og kunstnerrettens område.

§ 753

Ved frembringerens død finder arvelovgivningens almindelige regler anvendelse på forfatter- og kunstnerretten.

Ved testamente kan frembringeren med bindende virkning også for ægtefælle og livsarvinger give forskrifter om udøvelse af forfatter- og kunstnerretten eller overlade det til en anden at give sådanne forskrifter.

§ 754

Frembringerens ret til at råde over sit værk kan ikke være genstand for kreditorforfølgning, hverken hos ham selv eller hos nogen, til hvem den er overgået ifølge ægteskab eller arv.

Det samme gælder for så vidt angår kunstværker, som ikke er udstillet, udbudt til salg eller på anden måde godkendt til overdragelse til andre, og med hensyn til manuskripter.

Ret til fremførelse

§ 755

Har frembringeren overdraget retten til at fremføre et værk for andre, skal overdragelsen gælde for en tid af 3 år og ikke medføre eneret. Såfremt eneret er aftalt, kan frembringeren desuagtet selv fremføre værket eller overlade retten dertil til andre, hvis retten ikke er blevet benyttet i 3 på hinanden følgende år.

Disse bestemmelser finder ikke anvendelse på filmværker.

Forlagsaftaler

§ 756

Ved en forlagsaftale overdrager frembringeren til forlæggeren en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært eller kunstnerisk værk.

Ejendomsretten til det manuskript eller andet eksemplar af værket, efter hvilket det skal gengives, forbliver hos frembringeren.

Forlæggeren har ret til at udgive ét oplag, som ikke må overstige 2.000 eksemplarer af et litterært værk, 1.000 af et musikværk og 200 af et kunstværk.

Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren lader fremstille på én gang.

Forlæggeren er pligtig at udgive værket inden en rimelig tid og sørge for dets spredning i den udstrækning, hvori afsætningsforholdene og omstændighederne i øvrigt gør det muligt. Forsømmes dette, kan frembringeren hæve aftalen, beholde oppebåret honorar og kræve erstatning for skade, som ikke dækkes af honoraret.

§ 757

Selv om forlæggeren ikke har forsømt sin udgivelsespligt, kan frembringeren hæve aftalen og beholde oppebåret honorar, hvis værket ikke er udgivet inden 2 år eller for musikværkers vedkommende inden 4 år efter, at han har leveret fuldstændigt manuskript eller andet eksemplar, som skal mangfoldiggøres. Er et oplag udsolgt, og har forlæggeren ret til at udgive nyt oplag, gælder det samme, hvis forlæggeren ikke har udgivet det nye oplag senest 1 år efter, at frembringeren har fremsat krav herom.

Forlæggeren er pligtig at sende frembringeren skriftlig opgørelse fra trykkeriet eller den, som ellers mangfoldiggør værket, over antallet af fremstillede eksemplarer.

Har frembringeren krav på honorar beregnet efter salget eller ud-

lejningen i et regnskabsår, skal forlæggeren senest 9 måneder efter regnskabsårets udløb tilstille frembringeren en redegørelse for salget eller anden benyttelse i årets løb og for restbeholdningen ved årets udgang.

Efter fristens udløb kan frembringeren altid kræve opgivelse af restbeholdningen ved regnskabsårets udgang.

§ 758

Hvis et nyt oplag sættes i arbejde mere end 1 år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlæggeren give frembringeren adgang til at foretage ændringer, som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

Før det eller de aftalte oplag er udsolgt, kan frembringeren ikke selv udgive værket eller lade det udgive i den form eller på den måde, som aftalen angiver.

Når 15 år er gået efter udløbet af det år, da udgivelsen af et litterært værk påbegyndtes, har frembringeren dog ret til at medtage det i en udgave af sine samlede eller udvalgte værker.

§ 759

Bestemmelserne om forlagsaftaler gælder ikke bidrag til aviser og tidsskrifter.

Bestemmelserne i § 756, stk. 4, og § 757, stk. 1, gælder ikke bidrag til samleværker.

Aftaler om filmatisering

§ 760

Når aftale er indgået om et litterært værks eller et musikværks benyttelse til fremstilling af et til forevisning for andre beregnet filmsværk, er den, der har erhvervet retten til at bruge værket på denne måde, pligtig inden en rimelig tid at indspille filmsværket og sørge for, at det gøres tilgængeligt for andre. Forsømmes dette, finder bestemmelserne i § 756, stk. 4, tilsvarende anvendelse.

Selv om erhververen ikke har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til stk. 1, kan frembringeren hæve aftalen og beholde oppebåret honorar, såfremt filmsværket ikke er indspillet 5 år efter, at han har udført, hvad der ifølge aftalen påhviler ham.

Overdragelse af ret til indspilning af et litterært eller kunstnerisk værk på film omfatter ret til ved hjælp af filmen at gøre værket tilgængeligt for almenheden.

Musikværker omfattes ikke af denne bestemmelse.

Forfatter- og kunstnerrettens gyldighedstid

§ 761

Forfatter- og kunstnerretten varer, indtil 50 år er forløbet efter frembringerens dødsår eller for de i § 739, stk. 4, omhandlede værker efter den længstlevendes dødsår.

Når et værk er offentliggjort uden angivelse af frembringerens navn, alment kendte pseudonym eller mærke, varer forfatter- eller kunstnerretten, indtil 50 år er forløbet efter udgangen af det år, da værket blev offentliggjort. Består værket af flere dele, som efter deres indhold hører sammen, varer retten i 50 år efter udgangen af det år, da den sidste udkom.

Hvis frembringeren i løbet af det nævnte tidsrum bliver angivet i overensstemmelse med § 740, eller hvis det bliver oplyst, at han er død, før værket blev offentliggjort, regnes gyldighedstiden efter stk. 1.

Andre rettigheder

§ 762

En udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk må ikke uden kunstnerens samtykke

- a) optages på grammofonplade, lydbånd, film eller anden indretning, der kan gengive den;
- b) umiddelbart udsendes i lydradio eller fjernsyn;
- c) på anden måde ved samtidig overføring ad teknisk vej gøres tilgængelig for en anden kres end den, for hvilken kunstneren direkte optræder.

Er fremførelsen optaget som anført i stk. 1, punkt a), må den ikke uden kunstnerens samtykke overføres til anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da fremførelsen fandt sted.

På optagelser, udsendelser og overføringer som nævnt i stk. 1 og stk. 2 finder bestemmelserne i §§ 738, stk. 4, 742, 744, 745, 746, 747, stk. 2 og 3, samt §§ 752-54 tilsvarende anvendelse.

Grammofonplader og andre indretninger, på hvilke lyd er overført, må ikke uden fremstillernes samtykke eftergøres, førend 25 år er gået efter udgangen af det år, da lydoverførelsen fandt sted. Som eftergørelse betragtes også det forhold, at optagelsen overføres fra en sådan indretning til en anden.

Reglerne i §§ 738, stk. 4, 742, 744, 745, 746, stk. 2, samt § 747, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Når grammofonplader eller andre indretninger, på hvilke lyd er overført, inden for det ovenfor nævnte tidsrum af 25 år, anvendes til lydradio- eller fjernsynsudsendelse, har såvel fremstilleren som de udøvende kunstnere, hvis fremførelser gengives, krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere samvirket ved fremførelsen, kan de alene i fællesskab kræve vederlag. De udøvende kunstneres ret kan over for radio- eller fjernsynsforetagendet kun gøres gældende gennem fremstilleren. Disse bestemmelser gælder ikke for lydfilm.

Bestemmelserne i § 744, stk. 1, og § 746 finder tilsvarende anvendelse. Med hensyn til de udøvende kunstneres ret gælder §§ 752-54 tilsvarende.

§ 763

En lydradio- eller fjernsynsudsendelse må ikke uden radio- eller fjernsynsforetagendets samtykke udsendes af andre. Den må ej heller uden sådant samtykke affotograferes eller optages på grammofonplade, bånd, film eller anden indretning, ved hjælp af hvilken den kan gengives, eller i erhvervsøjemed gøres tilgængelig for almenheden.

Er en udsendelse affotograferet eller optaget som i stk. 1 anført, må den ikke uden foretagendets samtykke overføres til en anden indretning, der kan gengive den, førend 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da udsendelsen fandt sted.

Bestemmelserne i §§ 742, 744, 745, stk. 1 og 2, 746 samt § 747, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

§ 764

Kataloger, tabeller og lignende arbejder, der sammenstiller et større antal oplysninger, samt programmer må ikke eftergøres uden samtykke af den, som har frembragt dem, før 10 år er gået efter det år, da arbejdet blev udgivet.

Er arbejder af den nævnte art eller dele deraf genstand for forfatter- eller kunstnerret eller anden beskyttelse, kan denne også gøres gældende.

Bestemmelserne i § 742 og 744 finder tilsvarende anvendelse.

§ 765

Pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, må ikke uden erhververens samtykke gøres tilgængelige for andre gennem presse,

radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet gjort tilgængelige for andre her i riget.

Forskellige bestemmelser

§ 766

Et litterært eller kunstnerisk værk må ikke gøres tilgængeligt for andre under en titel, et pseudonym eller et mærke, som er egnet til at fremkalde forveksling med et tidligere udgivet værk eller dets frembringer.

På et kunstværk må kunstnerens navn eller mærke ikke anbringes af andre end ham selv, medmindre han har givet sit samtykke hertil.

Kunstnerens navn eller mærke må ikke i noget tilfælde påføres et eftergjort eksemplar, således at det kan forveksles med originalen.

Selv om forfatter- eller kunstnerretten er udløbet, må et litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres, hvis kulturelle interesser herved krænkes.

§ 767

Såfremt der ikke kan opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til § 744, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for et af undervisningsministeren nedsat særligt nævn. Nævnet har den endelige administrative afgørelse. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

Retshåndhævelse

§ 768

Med bøde eller hæfte i indtil 3 måneder straffes den, der

1. råder over et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 738, stk. 3, angivet måde og derved krænker en andens eneret hertil.
2. overtræder §§ 738, stk. 4, 751, stk. 2 og 3, 752, stk. 3, 758, stk. 2, eller forskrifter givet i medfør af § 753, stk. 2.

På samme måde straffes den, der

1. råder over en udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk på en i § 762 angivet måde uden det efter denne bestemmelse fornødne samtykke,
2. overtræder § 762, stk. 3, jfr. §§ 738, stk. 4, og 752, stk. 3, eller forskrifter givet i medfør af § 762, stk. 3, jfr. § 753, stk. 2.
3. overtræder § 762, stk. 4, 9 og 10, og § 764, stk. 1 eller §§ 765–67.

På samme måde straffes endvidere den, der i den hensigt at sprede dem til andre eller at anvende dem til forevisning eller fremførelse for

andre indfører eksemplarer af værker eller af arbejder og frembringelser, der beskyttes i henhold til §§ 762–65, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været i strid med loven.

Er overtrædelserne begået af et aktieselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

Overtrædelserne påtales af den forurettede. Efter frembringerens død kan overtrædelser af § 738, stk. 4, og af de i medfør af § 753, stk. 2, eller § 762, stk. 3, jfr. § 753, stk. 2, givne forskrifter foruden af den, der som arving indtræder i frembringerens rettigheder, påtales af frembringerens ægtefælle, slægtninge i ret op- eller nedstigende linie eller søskende.

Efter frembringerens død kan overtrædelser af §§ 738, stk. 4, og 766 desuden påtales af det offentlige, ved overtrædelser af § 738, stk. 4, dog kun når kulturelle interesser må anses for krænket ved overtrædelserne.

Overtrædelser af § 766, stk. 4, påtales af det offentlige.

Tab, som er forvoldt ved en af de i nærværende paragraf nævnte overtrædelser, kan kræves erstattet efter de almindelige erstatningsregler. Den, der har krænket en frembringers eller udøvende kunstners ret ved forsætligt eller groft uagtsomt forhold, kan dømmes til at betale den forurettede en godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

For så vidt det skønnes rimeligt, kan der tilkendes den forurettede erstatning, selv om overtrædelserne er begået i god tro. I dette tilfælde kan erstatningen dog ikke overstige den ved overtrædelserne indvundne fortjeneste.

§ 769

Det kan ved dom bestemmes, at eksemplarer af værker eller af de i §§ 762–65 omhandlede frembringelser, som er fremstillet, indført eller gjort tilgængelige for almenheden her i riget i strid med denne lov, eller med forskrift meddelt i henhold til § 753, stk. 2, skal indtages til fordel for den forurettede, eller overdrages til ham mod et vederlag, der ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder tryksatser, klicheer, forme og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling eller brug af værket eller frembringelsen.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan det bestemmes, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier herved ville gå tabt, kan retten efter omstændighederne tillade, at de fremstillede eksemplarer gøres tilgængelige mod erstatning og godtgørelse til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke bringes i anvendelse over for den, som i god tro har erhvervet eksemplarer til privat brug. Inddragelse eller tilintetgørelse af bygninger kan ikke kræves.

Rækkevidden af dette kapitel

§ 770

Bestemmelserne i dette kapitel gælder alle værker af nordiske statsborgere eller af personer, som har hjemsted her i Norden, samt værker af statsløse og flygtninge, der er fast bosat i Norden. Reglen gælder endvidere for andre værker såfremt de første gang er udgivet i Norden, bygningsværker, der er opført her i Norden, og kunstværker, der udgør dele af her beliggende bygninger.

Bestemmelserne i § 766 finder dog anvendelse på ethvert værk, som omtales i § 738.

Bestemmelserne i § 762, stk. 1-3, og 6-8, og § 763 gælder for fremførelser og lydoptagelser samt lydradio- og fjernsynsudsendelser, som finder sted i Norden. Bestemmelsen i § 762, stk. 5, finder anvendelse på enhver lydoptagelse.

Bestemmelserne i §§ 764-65 gælder alle frembringelser af nordiske statsborgere, personer, der har hjemsted i Norden, og statsløse og flygtninge, der er fast bosat her i Norden, samt frembringelser af selskaber der har nordisk bestyrelse og sæde i Norden. Endvidere gælder disse bestemmelser, som først er udgivet i Norden.

Under forudsætning af gensidighed kan ved kongelig anordning rækkevidden af bestemmelserne udvides i forhold til andre stater.

Ved kongelig anordning kan bestemmelserne endvidere gøres anvendelig på værker, som først er udgivet af mellemfolkelige organisationer, samt på ikke udgivne værker, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

44. kapitel

PATENTRETEN

Patentbeskyttelsens betingelser, omfang, varighed og grænser

§ 771

Patent meddeles på nye opfindelser.

Udelukket fra patentbeskyttelse er opfindelser, der på den tid, da ansøgning om patent indleveres, allerede findes således beskrevet eller vist i mangfoldiggjort, almindeligt tilgængeligt skrift eller reproduktion fra de sidst forløbne 50 år, eller i løbet af denne tid her i

landet på anden måde har været offentliggjort således eller bragt så åbenlyst til anvendelse, at sagkyndige derigennem er i stand til at udøve opfindelsen.

Beskrivelse, gengivelse, udøvelse, udstilling eller fremvisning, som er baseret på ansøgerens eller hans retsforgængers opfindelse, tages ikke i betragtning, hvis den har fundet sted mindre end 6 måneder før ansøgning om patent blev indleveret.

§ 772

Retten til at få patent og patentretten tilkommer alene opfinderen eller den, til hvem hans ret efter ejendomsrettens almindelige regler lovligt er overgået. Kreditorer kan ikke søge fyldestgørelse i retten til at få patent.

Den, der af patentansøgeren angives at være opfinder, anses som sådan, indtil det modsatte bevises.

Søger flere patent på samme eller væsentlig samme opfindelse, skal den, som først har indleveret ansøgning, være fortrinsberettiget til at få patent.

Det skal opgives i ansøgningen om patent, hvem opfinderen er; og opfinderens navn skal ligeledes angives i patentbrevet.

Ingen opfinder kan retsgyldigt give afkald på denne ret til at få sit navn angivet som i forrige stykke nævnt.

Et firma, et selskab eller anden sammenslutning må ikke anføres som opfinder i ansøgning eller patentbrev, medmindre samtlige medlemmer af firmaets, af selskabets eller anden sammenslutnings bestyrelse – og direktionen, hvis en sådan findes – under ansvar efter straffeloven på tro og love afgiver en bestemt, skriftlig erklæring, gående ud på, at det er umuligt at angive en bestemt person eller bestemte personer som opfinderen eller opfinderne.

Har en i offentlig eller privat tjeneste her i riget ansat person gjort en opfindelse, hvis fremkomst står i forbindelse med den ansattes tjenestevirksomhed, og falder opfindelsens udøvelse ind under arbejdsgiverens virksomhedsområde, skal opfinderen, for så vidt intet andet er aftalt, være pligtig til, når han har fået patent på opfindelsen, først at tilbyde sin arbejdsgiver at overdrage ham retten til at udnytte opfindelsen mod et af opfinderen fastsat vederlag. Mener arbejdsgiveren, at vederlaget er for højt ansat, afgøres vederlagets størrelse af en voldgiftsret på 3 medlemmer, hvoraf det ene vælges af opfinderen, det andet af arbejdsgiveren og det tredje, der er formand for voldgiftsretten, skal være patentrettens præsident eller en af denne udpeget dommer.

En aftale, hvorefter opfinderen overfor arbejdsgiveren giver afkald på vederlag, er ugyldig.

§ 773

Når en opfindelse er fremvist på en af en nordisk statsmyndighed anerkendt offentlig international udstilling her i landet, skal opfinderen være berettiget til, når han søger patent på opfindelsen inden seks måneder efter udstillingens åbning at få patent uden hensyn til, om den efter fremstillingen på udstillingen er blevet beskrevet, vist, offentliggjort eller anvendt således som i § 771 ommeldt.

Ved anordning skal det derhos kunne bestemmes, at det samme skal gælde med hensyn til opfindelser, som fremvises på internationale udstillinger i en fremmed stat, der er anerkendte af vedkommende lands regering.

Ligeledes skal det ved anordning kunne bestemmes,

1. at den, der i et eller flere nærmere angivne fremmede lande har søgt patent på en opfindelse, skal, når han indenfor et i anordningen nærmere fastsat tidsrum efter indleveringen af den første ansøgning om sådant patent søger patent her i landet på samme opfindelse, være berettiget til at få sådant patent uden hensyn til, om opfindelsen i løbet af dette tidsrum er blevet således beskrevet, vist, offentliggjort eller anvendt som i § 771 ommeldt, og
2. at den således her i landet indleverede ansøgning i forhold til senere indtrufne omstændigheder, såsom andre ansøgningers indgivelse, sådan offentliggørelse, beskrivelse eller anvendelse af opfindelsen som i § 771 ommeldt eller sådan udøvelse som nedenfor i § 777 omhandlet, skal anses som indleveret samtidig med den første af de i nævnte fremmede lande indleverede ansøgninger.

Hvis den, der har indleveret den første ansøgning, har overdraget retten til det således ansøgte patent til en anden, beholder overdrageren disse fortrinsrettigheder, medmindre anderledes måtte være aftalt.

De ovennævnte fortrinsrettigheders indtræden er dog yderligere betinget af, at ansøgeren inden en ved anordning fastsat frist afgiver oplysning om, til hvilket tidspunkt og i hvilket land den første ansøgning er indleveret, samt at han på forlangende godtgør fortrinsrettighedernes berettigelse inden en dertil given frist.

§ 774

Patent meddeles for et tidsrum af 20 år, som regnes fra og med ansøgningens indleveringsdag. Ingen fornyelse af patentretten eller

forlængelse af beskyttelsestiden kan finde sted efter udløbet af nævnte tidsrum.

§ 775

På en opfindelse, der angår en forandring ved eller en udførelsesform for en opfindelse, der er beskyttet ved patent, kan patenthaveren for den tilbagestående del af hovedpatentets beskyttelsestid få tillægspatent.

Hvis hovedpatentet ved endelig dom måtte blive kendt bortfaldet eller ugyldigt, og indehaveren af tillægspatentet inden fire måneder derefter skriftlig meddeler patentmyndigheden, at patentet ønskes opretholdt som selvstændigt patent og indbetaler en afgift, anses tillægspatentet som selvstændigt patent fra det tidspunkt, da det ellers ville være ophørt at gælde. For den tilbagestående del af beskyttelsestiden vil for dette patent de afgifter være at erlægge, som skulle være udredet for hovedpatentet, dersom dette var vedblevet at være i kraft.

Indehaveren af et tillægspatent kan iøvrigt, sålænge det er i kraft, til enhver tid ved skriftlig anmeldelse til patentmyndigheden og under vedlæggelse af en afgift for den tilbagestående del af beskyttelsestiden begære det ændret til et selvstændigt patent fra og med den dag, anmeldelsen derom indkommer. For dette patent vil være at erlægge afgift, som om det havde været i kraft lige så længe som hovedpatentet, første gang på den første forfaldsdag, der indtræder efter tillægspatentets overgang til selvstændigt patent.

En patenthaver kan også opnå tillægspatent på sådanne forandringer ved og udførelsesformer for en patenteret opfindelse, som ikke i sig selv udgør en opfindelse. Men et sådant tillægspatent kan ikke omdannes til et selvstændigt patent; og patentretten skal udskille disse tillægspatenter i en særlig gruppe og udtrykkelig anmærke ved påtegning på ansøgningen og ved patentets meddelelse, at selvstændigt patent ikke kan gives.

§ 776

Sålænge patentet er i kraft, må ingen uden patenthaverens samtykke

1. her til landet indføre eller medvirke til at indføre det patenterede produkt,
2. her i landet på anden måde end i forsøgsøjemed udnytte eller medvirke til at udnytte den patenterede opfindelse ved at tilvirke det patenterede produkt eller anvende den fremgangsmåde, der er genstand for opfindelsen, eller

3. her i landet falholde eller udleje et ved patentet beskyttet produkt, eller på anden måde anvende et sådant produkt eller medvirke til disse handlinger.

Patent på en fremgangsmåde til fremstilling af et produkt medfører også beskyttelse for det derved fremstillede produkt.

Foranstående bestemmelser kommer dog ikke til anvendelse overfor genstande, der er tilbehør til andre landes samfærdselsmidler, og som sammen med disse forbigående er komne til stede her i landet.

§ 777

Har nogen, førend ansøgning er indleveret, på grundlag af et kendskab til opfindelsen, der ikke direkte eller indirekte hidrører fra den opfinder eller de opfindere, der indgav patentansøgningen, her i landet tilvirket det produkt eller anvendt dette eller den fremgangsmåde, som er genstand for opfindelsen, eller truffet væsentlige foranstaltninger hertil, er han, uden hensyn til, om det ansøgte patent meddeles, berettiget til i sin virksomhed at fortsætte den begyndte eller forbedrede udførelsesform.

Denne ret kan kun i forbindelse med virksomheden overgå til andre.

§ 778

For ethvert patent – med undtagelse af tillægspatenter – erlægges for hvert patentår fra og med det andet en årlig afgift.

For de patentårs vedkommende, der er begyndt, inden underretning er givet om, at patent vil kunne meddeles, jfr. § 793, skal afgifterne erlægges inden fire måneder efter denne underretnings afsendelse. De øvrige afgifter skal udredes senest den dag, med hvilken vedkommende patentår begynder. Er afgiften ikke erlagt som her foreskrevet, har patenthaveren endnu i tre måneder adgang til at udrede afgiften, som i så tilfælde forhøjes med en femtedel.

De årlige afgifter kan forudbetales for flere år. Giver patenthaveren derefter afkald på patentet, eller bortfalder det af andre grunde, får han de ikke forfaldne årsafgifter tilbagebetalt.

Når afgiften ikke er udredet ved udløbet af det tidsrum, indenfor hvilket afgiften med forhøjelse kunne erlægges, bortfalder patentet.

Efter ansøgning kan patentmyndigheden midlertidig eftergive udstedelsesafgiften og årsafgiften for det 2. til 6. år, når patenthaveren godtgør at have økonomiske vanskeligheder.

Ny ansøgning skal indgives for hvert år. Opretholdes et sådant patent ikke udover det 6. år, bliver de nævnte afgifter eftergivet.

§ 779

Når almenvellet kræver det, kan det ved lov bestemmes, at en patenteret opfindelse uden patenthaverens samtykke skal kunne bruges af staten, eller at patentet skal bortfalde, således at opfindelsen bliver til almindeligt brug, i begge tilfælde imod fuldstændig erstatning til patenthaveren. Denne erstatning udredes af det offentlige og fastsættes i mangel af mindelig overenskomst ved skøn af fire sagkyndige, af hvilke de to udnævnes af ministeren og de to af patenthaveren, med en af de fire sagkyndige enstemmig udnævnt opmand, eller – ifald enstemmighed ikke opnås – med en af retten på patenthaverens hjemsted eller – forsåvidt han er udlænding – af patentrettens præsident udnævnt opmand, der træder til, når et flertal af disse sagkyndige ikke enes om erstatningens størrelse, og fastsætter erstatningen indenfor de beløb, der er opstillet af de sagkyndige.

§ 780

Hvis en patenthaver ikke inden 3 år fra patentets udstedelse selv eller gennem andre har udøvet opfindelsen her i landet i et hovedsageligt til det indenlandske behov svarende omfang, eller en begyndt udøvelse senere ophører i mere end ét år, er han pligtig til påforlangende at give nordiske statsborgere eller virksomheder tilladelse til mod vederlag at fabrikere det patenterede produkt eller anvende den patenterede fremgangsmåde i deres virksomhed.

Spørgsmålet om, hvorvidt vilkårene for at opnå sådan adgang er til stede, derunder om patenthaveren har godtgjort rimelige og gyldige grunde for ikke-udøvelsen, og om den, der ønsker at erhverve udnyttelsesretten til opfindelsen, er i stand til at udøve denne, samt spørgsmålet om licensvilkårene, derunder særlig vederlaget størrelse, afgøres i mangel af mindelig overenskomst af domstolene.

Dersom patenthaveren undlader at give den, der har opnået ret til at udøve den patenterede opfindelse, de for en sådan udøvelse nødvendige oplysninger og anvisninger, kan patentet efter et af licenstageren mod patenthaveren herom rettet søgsmål erklæres bortfaldet.

Patenthaveren kan i betimelig tid til patentmyndigheden indgive andragende om en eet- eller flerårig forlængelse af den ovenfor nævnte frist. Et sådant andragende skal ledsages af en kendelse af 30 kr. Bekendtgørelse om sådanne andragender indrykkes i den i § 797 omhandlede tidende. I løbet af 4 uger kan enhver nedlægge indsigelse mod tilståelse af en sådan forlængelse, hvilken indsigelse kan begrundes med, at indsigeren forgæves har søgt at komme over-

ens med patenthaveren vedrørende udøvelse af opfindelsen. Fremkommer der ingen indsigelse, eller befindes fremkomne indsigelser utilstrækkeligt begrundet, bevilger patentmyndigheden den ansøgte fristforlængelse. Således forlængede frister kan på betimeligt indgivet andragende forlænges yderligere under de samme vilkår. Såvel indtrædelse af tvangslicens som opnåelse af fristforlængelse bekendtgøres i den i § 797 omhandlede tidende, og anmærkes i patentregistret. På forlangende af en patenthaver eller licenstagere skal også frivilligt tilstået licens bekendtgøres og registreres.

Dersom en patenthaver benytter sit patent til skade for det danske samfund, kan enhver anlægge søgsmål mod patenthaveren til patentets bortfald. Sådant søgsmål kan dog tidligst rejses 4 år efter patentets udstedelse.

§ 781

Dersom indehaveren af et patent overfor patentmyndigheden afgiver en skriftlig erklæring om at åbne adgang for enhver til at udnytte opfindelsen mod passende vederlag, bliver patentet i patentregistret anført som licenspligtigt, og de derefter forfaldende årsafgifter nedsættes til det halve. Er en sådan erklæring afgivet for et hovedpatent, gælder den også for eventuelle tillægspatenter. Afgives en sådan erklæring før patentets udstedelse, skal der på det trykte patentskrift anføres ordene: »licenspligtigt patent«. Erklæringen er uigenkaldelig.

Et patent kan ikke gøres licenspligtigt, hvis der for patentet er registreret eller anmeldt til registrering en aftale om generallicens. Alle patenter på nærings- og lægemidler er underkastet tvungen licenspligt, dog gælder dette ikke patenter på fremgangsmåder til fremstillingen.

Den, som vil bruge en opfindelse beskyttet ved et licenspligtigt patent, skal først underrette patentindehaveren eller dennes fuldmægtig herom i anbefalet brev og samtidig meddele, på hvilken måde opfindelsen agtes udnyttet.

Efter at en sådan underretning er sendt, har vedkommende ret til at bruge opfindelsen mod vederlag.

Vederlagets størrelse og licensvilkårene iøvrigt fastsættes af patentmyndigheden efter andragende fra licenssøgeren. Fastsættelsen kan indbringes for domstolene. Andragendet skal ledsages af en afgift. Hvis vilkårene ikke overholdes, skal patentmyndigheden efter anmodning fra patenthaveren give licenshaveren en frist til at bringe forholdet i orden. Oversiddes denne frist, bortfalder licensretten.

Når et år er gået siden seneste fastsættelse af licensvilkårene, kan hver af parterne anmode patentmyndigheden om en revision af fastsættelsen, dersom udviklingen i det forløbne tidsrum har medført, at vilkårene må anses for urimelige for en af parterne.

Patentmyndigheden

§ 782

Patentmyndigheden, der har sæde i hovedstaden, består af en patentret og et direktorat. Rettens præsident skal opfylde betingelserne for at være dommer. Præsidenten er tillige direktør. Patentretten består iøvrigt af et antal af ministeren for et tidsrum af fem år udnævnte medlemmer, der skal være teknisk sagkyndige.

I hver sags behandling skal som regel kun 3 medlemmer deltage.

Rettergangslovens regler finder også anvendelse på patentrettens forhandlinger, derunder også reglerne om mundtlig behandling. Forhandlinger for patentretten er dog ikke offentlige.

Når den enkelte sags beskaffenhed gør det ønskeligt, kan patentretten tilkalde andre sagkyndige til at deltage i sagens behandling og afgørelse. Men der skal i så fald gives meddelelse om disse sagkyndiges navne til sagens parter, der har ret til at udtale sig om valget af de sagkyndige.

Patentrettens afgørelser udfærdiges skriftligt, ledsaget af grunde.

§ 783

Patentrettens medlemmer og det den underlagte personale må ikke enten selv eller gennem andre udtage patent på nogen opfindelse eller optræde som andres fuldmægtige i patentsager.

Når et medlem af patentretten står i et sådant forhold til parterne i en patentsag, at han som dommer skulle vige sit sæde, må han ikke deltage i sagens afgørelse.

§ 784

Foruden de ifølge § 782 til patentretten knyttede faste medlemmer udvælger ministeren for et tidsrum af fem år ad gangen en kres af sagkyndige, blandt hvilke de medlemmer udtages, som skal deltage i fornyede prøvelser af patentrettens afgørelser, der måtte blive begæret i henhold til § 793.

Disse sagkyndige lønnes efter nærmere af ministeren fastsatte regler.

Patentansøgningen og dens behandling

§ 785

Den, der vil søge patent på en opfindelse, skal til patentmyndigheden indlevere

1. en til samme stilet ansøgning i to eksemplarer,
2. beskrivelse af opfindelsen i to eksemplarer,
3. når det til forståelse af beskrivelsen er nødvendigt, tegning, ligeledes i to eksemplarer,
4. efter omstændighederne eventuelt tillige model, prøve m. v.,
5. når ansøgeren ikke har bopæl her i landet, ansøgerens erklæring om, at en her i landet boende fuldmægtig skal repræsentere ham i alle ansøgningen og patentet vedrørende anliggender og således navnlig på hans vegne modtage de søgsmål, som i henhold til nærværende kapitel måtte rejses imod ham, tilligemed fuldmægtigens påtegning om, at han vedtager fuldmagten, og
6. en afgift, eller, forsåvidt ansøgeren ikke måtte kunne udrede denne afgift, bevis for hans trang.

Også indlændinge kan lade sig repræsentere ved en fuldmægtig som under 5. nævnt.

§ 786

Ansøgningen, der skrives på ustemplet papir, skal indeholde oplysning om ansøgerens navn, stilling og bopæl samt angive den saglige benævnelse, som ønskes tillagt opfindelsen. Er ansøgeren ikke opfinderen, skal han med de fornødne bevisligheder godtgøre, at opfinders ret lovligt er overgået til ham.

Beskrivelsen skal være så tydelig og fuldstændig, at sagkyndige derefter kan udføre eller anvende opfindelsen. Den skal afsluttes med et eller flere patentkrav, hvori angives, hvad der kendetegner opfindelsen.

Tegningerne skal være tydelige og holdbare og vise samtlige i beskrivelsen omhandlede enkeltheder, der i beskrivelse og tegning skal være betegnede med overensstemmende bogstaver eller tal, ligesom der også så vidt muligt må være henvisninger i kravene.

Ansøgningen og dens bilag skal være affattet i et nordisk sprog.

Vil nogen søge patent på flere af hverandre uafhængige opfindelser, skal han for hver opfindelse indgive særskilt ansøgning.

§ 787

Findes ansøgningen ikke at fyldestgøre forskrifterne i §§ 785 og 786, 1. pkt., såvel som dem, der måtte være givne i henhold til den i § 808 meddelte bemyndigelse, underrettes ansøgeren herom, idet der fastsættes en passende frist, inden hvilken manglerne skal være afhjulpne. Tillige bestemmes under hensyn til manglernes beskaffenhed, om ansøgningen, når manglerne er afhjulpne, vedblivende skal betragtes som indleveret på den oprindelige indleveringsdag, eller om ansøgningen først vil være at betragte som indleveret på den dag, da den foreligger i tilfredsstillende stand. Undlader ansøgeren at afhjælpe manglerne inden den fastsatte eller efter omstændighederne forlængede frist, afvises ansøgningen.

Kommer bestemmelsen i § 788 tillige til anvendelse på ansøgningen, afvises ansøgningen dog først, når det ved endelig afgørelse er fastslået, at ansøgningen ikke i sin fulde udstrækning vil være at afslå, og manglerne ved ansøgningen ikke indenfor en derefter fastsat frist er afhjulpne.

Ønsker ansøgeren, efter at ansøgningen er afvist, at afhjælpe de påpegede mangler ved samme, kan ansøgningens behandling genoptages, når afhjælpningen sker inden fire måneder efter afvisningen, og der samtidig med begæringen om genoptagelse af ansøgningens behandling erlægges en afgift.

Hvis en ansøger to gange indgiver en ansøgning med en uforståelig beskrivelse, forhøjjes ovennævnte afgift til det dobbelte.

§ 788

Formenes det, at ansøgningen ikke fyldestgør forskrifterne i § 786, 2., 3. og 5. stk., eller at opfindelsen ifølge bestemmelserne i § 771 ikke kan gøres til genstand for patent eller ihvertfald ikke i det i ansøgningen angivne omfang, eller at ansøgerens ret til opfindelsen ikke er godtgjort, gives der ansøgeren en eller to gange lejlighed til skriftligt eller mundtligt at udtale sig herom. Hvis det derefter findes utvivlsomt, at de fornævnte forskrifter ikke er fyldestgjort, eller at patent ikke kan meddeles eller ikke i det begærede omfang, eller at ansøgerens ret til opfindelsen ikke er godtgjort, afslås ansøgningen.

Angår afslaget kun en del af ansøgningen, og begæres denne ikke inden fire måneder derefter taget under fornyet prøvelse i henhold til bestemmelsen i § 793, forelægges der ansøgeren en frist til at begrænse ansøgningen som af patentretten angivet. Berigtiges ansøgningen derefter ikke inden fristens udløb, afvises ansøgningen. Genoptagelse af den afviste ansøgnings behandling kan finde sted under tilsvarende betingelser som i § 787, 3. stk., angivet.

§ 789

Fyldestgør ansøgningen forskrifterne i §§ 785 og 786 såvel som dem, der måtte være fastsat i henhold til den i § 808 givne bemyndigelse, og afslås den ikke efter § 788, udstedes offentlig bekendtgørelse om den med angivelse af ansøgerens og fuldmægtigens navn, stilling og bopæl, opfindelsens benævnelse og tidspunktet for ansøgningens indlevering og oplysning om eventuelt fortrinsretskrav samt, forsåvidt ansøgeren ikke selv er opfinderen, dennes navn.

Samtidig hermed fremlægges ansøgningen med bilag hos patentretten til almindeligt eftersyn.

Bekendtgørelsen og fremlæggelsen kan, når begæring derom fremsættes senest ugedagen inden den til ansøgningens bekendtgørelse berammede dag, udsættes indtil tre måneder. Denne udsættelse kan efter derom fremsat begæring forlænges, når det skønnes, at skellig grund dertil er tilstede.

§ 790

I løbet af otte uger efter bekendtgørelsen står det enhver frit for til patentretten at fremkomme med indsigelse mod, at patentet meddeles, hvad enten sådan indsigelse grundes på, at de almindelige betingelser herfor ikke er til stede, jfr. §§ 771 og 786, eller på, at meddelelsen formentlig ville komme i strid med særlig ret for den, der gør indsigelsen. Denne skal fremsættes skriftligt og ledsages af begrundelse. Over de fremkomne indsigelser gives der ansøgeren lejlighed til at erklære sig.

Indsigeren har under sagens videre behandling ganske de samme beføjelser og i det hele samme retsstilling som ansøgeren.

§ 791

Skønnes det fornødent, kan patentretten, efter at bekendtgørelsen er udstedt, indhente erklæring eller oplysning fra myndigheder eller andre, der måtte have særlig sagkundskab, angående den pågældende opfindelse. Over det således fremkomne skal ansøgeren have lejlighed til at udtale sig.

§ 792

Når den i § 790 omhandlede frist er udløbet, afgør patentretten på grundlag af de ved indsigelserne fremkomne eller af myndigheden selv tilvejebragte oplysninger, om ansøgningen skal bevilges eller afslås.

Angår afslaget kun en del af ansøgningen, kommer bestemmelserne i § 788, 2. stk., til anvendelse på ansøgningen.

Er der ved fristens udløb ingen sådanne oplysninger fremkomne

eller tilvejebragte, fortsættes ansøgningens behandling efter de nedenfor i § 794 givne forskrifter, uden at yderligere beslutning er fornøden.

§ 793

Afvises eller afslås ansøgningen i henhold til §§ 787, 788 eller 792, kan ansøgeren forlange sagen taget under fornyet prøvelse, når han inden fire måneder efter at være bleven underrettet om afgørelsen til patentretten indgiver begæring derom ledsaget af begrundelse.

Den nye prøvelse kan angå både sagens formelle og reelle side.

Den fornyede prøvelse foretages af medlemmer af retten, som ikke hidtil har deltaget i sagens behandling i forbindelse med mindst to af direktøren under hensyn til den pågældende sags beskaffenhed indenfor den i § 784 omhandlede kres udpegede sagkyndige.

§ 794

Er der ingen indsigelse fremkommet eller ingen oplysning indhentet med hensyn til de fremlagte ansøgninger inden fremlæggelsestidens løb, eller er der i henhold til §§ 792 eller 793 truffet afgørelse om, at patent kan meddeles, underrettes ansøgeren herom med tilføjelse om, at han inden en måned vil have at betale en afgift for patentets udstedelse. Når ansøgeren godtgør at være trængende, kan patentretten dog eftergive denne afgift. Hvis afgiften ikke eftergives, og den ikke er betalt inden den fastsatte frists udløb, betragtes ansøgningen som taget tilbage, og for dens genoptagelse gælder reglen i § 787, 3. stk. I modsat fald udfærdiges et patentbrev, der må indeholde angivelse af, fra hvilken dag patentets varighed bliver at regne, samt når og med hvilke beløb de årlige afgifter for patentet forfalder. Snarest mulig efter patentbrevets udfærdigelse udstedes bekendtgørelse herom. Har der mod patentets udstedelse været fremsat indsigelse, tilstilles derhos indsigeren, samtidig med meddelelse til ansøgeren om patentets anerkendelse, underretning herom, ledsaget af oplysning om de grunde, der har foranlediget, at indsigelsen ikke har kunnet tages til følge.

§ 795

Når bekendtgørelse om en ansøgning i henhold til § 789 har fundet sted, og ansøgningen derefter tages tilbage, afvises eller afslås, samt når i sidstnævnte fald den i § 793 satte frist for indgivelse af begæring om afgørelsens yderligere prøvelse er udløbet, uden at sådan begæring er fremkommet, eller den yderligere prøvelse har ført til stadfæstelse af det givne afslag eller medført ansøgningens afvisning, ud-

stedes herom bekendtgørelse, ligesom den eventuelle indsiger underrettes om afgørelsen.

Registrering og bekendtgørelser

§ 796

Over samtlige udfærdigede patenter føres et register, der udviser ethvert patents genstand, udstedelsesdagen og den dag, fra hvilken dets varighed regnes, såvel som patenthaverens og eventuelt den befuldmægtigedes navn, stilling og bopæl. Ligeledes skal, forsåvidt ansgeren ikke selv er opfinderen, dennes navn angives.

Kun den, som i registret er indtegnet som patenthaver, anses ved anvendelsen af dette kapitel som indehaver af patentet.

Når et patent udløber, helt eller delvist bortfalder eller kendes helt eller delvist ugyldigt, anmærkes dette i patentregistret og bekendtgøres.

Når anmeldelse om overdragelse af patent eller af andel deri eller om fuldmægtig eller forandring af fuldmægtig indkommer, ledsaget af de fornødne bevisligheder og eventuelt fuldmagt, finder ligeledes herom anmærkning i registret og bekendtgørelse sted. Herfor erlægges ved anmeldelsens indlevering en kendelse af 15 kr. Sålænge sådan anmærkning ikke er sket, kan søgsmål vedrørende patentet anlægges mod den tidligere patenthaver eller hans befuldmægtigede.

Enhver har adgang til at gøre sig bekendt såvel med patentregistret som med de ansøgninger, beskrivelser, tegninger, modeller, prøver m. v., som henhører til udstedte patenter, samt til de trykskrifter, hvortil der har været henvist.

§ 797

De fra patentretten udgående bekendtgørelser finder sted i en af samme udgivet tidende. I denne offentliggøres tillige efterhånden en nærmere beskrivelse af de meddelte patenter.

Overdragelse, flytning, ændring af fuldmægtig

§ 798

Når patenthaveren tager bopæl udenfor landet, eller når den for en i udlandet bosat patenthaver anmeldte fuldmægtig ikke længere vil eller kan varetage dette hverv, skal anmeldelse om fuldmægtig i overensstemmelse med bestemmelsen i § 785 nr. 5 indgives. Har sådan anmeldelse ikke fundet sted, skal underretten i hovedstaden på derom fremsat begæring i påkommende tilfælde udnævne en fuldmægtig for

patenthaveren, fortrinsvis blandt landets patentagenter (patentbureauer). Disse udpeges efter tur uden hensyn til hjemby.

§ 799

Når den, til hvem et patent er overdraget, ikke er bosat her i landet, skal anmeldelse herom, jfr. § 796, være ledsaget af fuldmagt for en herboende person i overensstemmelse med bestemmelsen i § 785 nr. 5. Er overdragelse sket til flere, skal der for samtlige andels-havere være udnævnt en enkelt befuldmægtiget.

Omstødelse, overførelse, opfinderæren

§ 800

Enhver, der mener, at et patent som stridende mod en ham tilkommende ret eller i medfør af § 771 ikke burde have været meddelt eller dog kun i mindre omfang, kan ved patenthaverens eller hans fuldmægtigs hjemting her i landet anlægge søgsmål for at få patentet helt eller delvis overdraget til sig eller kendt helt eller delvis ugyldigt.

Enhver, der kan eftervise en berettiget interesse i at få fastslået, om udførelsen af en bestemt handling vil medføre indgreb i et bestående patent, kan indbringe spørgsmålet for domstolene ved et søgsmål mod patenthaveren.

Udskrift af enhver sådan dom bliver af retten at indsende til patentretten.

Når indehaveren af et patent mener, at dette er kommet til at indeholde åbenbare fejl eller er delvis ugyldigt, kan han til patentretten indgive ansøgning ledsaget af et gebyr af 50 kr. om ændring af patentets beskrivelse, krav eller tegning. Ansøgningen skal være ledsaget af begrundelse og forslag til sådanne ændringer, som patenthaveren måtte anse for påkrævede. Patentretten bekendtgør ansøgningen for at give interesserede parter lejlighed til eventuelt at nedlægge indsigelse på den i § 790 angivne måde. Under hensyn til de eventuelt indkomne indsigelser samt øvrige oplysninger bestemmer patentretten, om ændringer kan foretages, og i hvilken form et ændret patent eller under særlige omstændigheder flere ændrede patenter kan udstedes i stedet for det oprindelige for resten af dettes løbetid.

§ 801

Er der ved ansøgningen om patent som opfinder angivet en anden end den virkelige, eller er ikke alle opfindere angivne, skal domstolene

efter derom af den forurettede overfor patenthaveren nedlagt påstand kunne fastslå, at en anden end den af ansøgeren angivne alene eller sammen med denne er opfinderen.

Udskrift af sådan dom bliver af retten af indsende til patentretten, der om afgørelsen gør fornøden tilførsel til patentregistret og bekendtgør samme.

Indgreb i patentretten

§ 802

De, der, efter at de til grund for et patent liggende ansøgning er bekendtgjort i henhold til bestemmelserne i § 789, har gjort indgreb i de ved patentet hjemlede rettigheder (§ 776), er pligtig at erstatte den forurettede al ham derved forvoldt skade overensstemmende med de almindelige for skadeserstatning gældende regler.

Overfor den, der, efter at den til grund for patentet liggende ansøgning er indleveret, men inden bekendtgørelse efter § 789 har fundet sted

1. på anden måde end i forsøgsøjemed eller for at meddele undervisning om den patenterede opfindelse har tilvirket eller anvendt det patenterede produkt eller anvendt den patenterede fremgangsmåde eller
2. indført, falholdt eller udlejet det ved patentet beskyttede produkt,

kan ansvar som for indgreb i patentet gøres gældende, såfremt han, da han foretog disse handlinger, vidste eller burde vide, at ansøgning var indleveret, eller har fortsat virksomheden efter at have fået dette at vide.

De ulovlig indførte, tilvirkede, falholdte, udlejede eller anvendte genstande skal derhos, såfremt den forurettede derom gør påstand, udleveres ham mod udredelse af deres værdi eller mod afdrag i den ham tilkommende erstatning.

Har den pågældende forsætlig gjort indgreb i patentretten, straffes han med bøder på indtil 4000 kr. og i gentagelsestilfælde med hæfte eller fængsel indtil 1 år.

Også efter at patentet er udløbet eller bortfaldet, kan sådant ansvar gøres gældende, dersom indgrebet er sket forinden dette tidspunkt.

Den, som har gjort sig skyldig i patentkrænkelse, er pligtig at afgive til fordel for den forurettede den berigelse, som han har indvundet ved patentkrænkelsen, selvom han har handlet i god tro.

§ 803

Sager, der går ud på straf efter § 802, forfølges af den eller de private forurettede.

Såvel straf som erstatning bortfalder, når indgrebet ikke påtales inden et år efter, at det er kommet til patenthaverens kundskab, eller inden tre år efter, at det er kommet til udførelse.

For at få fastslået et patents beskyttelsesområde i forhold til en nærmere specificeret genstand, anordning eller fremgangsmåde kan såvel patenthaveren som enhver anden, der godtgør en retslig interesse deri, anlægge søgsmål til fastsættelse af beskyttelsesområdet.

Forskellige bestemmelser

§ 804

Skal forfaldsdag eller anden tid, som i dette kapitel er omhandlet, regnes efter uger, måneder eller år, anses den dag som forfalds- eller slutningsdag, der ved sit navn i ugen eller sit tal i måneden svarer til den, fra hvilken tidsregningen begynder.

Findes ingen tilsvarende dag i slutningsmåneden, anses dennes sidste dag som forfalds- eller slutningsdag.

Indtræffer det tidspunkt, på hvilket en foranstaltning i henhold til dette kapitel senest skal foretages, på en søndag eller en anden almindelig helligdag eller på en dag, på hvilken institutionen ifølge administrativ bestemmelse er lukket, kan nævnte foranstaltning med retsvirkning foretages den næste søgnedag.

Dersom et patent eller retten til at få patent er bortfaldet på grund af, at en eller flere afgifter ikke er erlagt rettidigt, eller som følge af undladelsen af rettidig udførelse af en anden handling, for hvilken en bestemt frist er foreskrevet, og en sådan undladelse var utilsigtet og skyldes forhold, over hvilke patenthaveren eller ansøgeren ikke kunne være herre, og når omstændighederne iøvrigt måtte tale derfor, kan vedkommende minister på derom i løbet af rimelig tid indgivet andragende bestemme, at den pågældende handling skal kunne foretages med virkning, som om den var udført rettidigt. Et sådant andragende skal være ledsaget af en kendelse af 100 kr.

Et i henhold til denne paragraf påny ikraftsat patent kan ikke gøres gældende over for den, der efter bekendtgørelsen af patentets bortfald, men før det er sat i kraft påny, har taget opfindelsen i brug på den i § 777 angivne måde. Bekendtgørelse om ikraftsættelsen vil være at indrykke i den i § 797 omhandlede tidende, og anmærkning herom tilføres patentregistret.

§ 805

Enhver i henhold til dette kapitel af patentretten truffen afgørelse skal snarest muligt pr. brev tilstilles den pågældende ansøger og den eventuelle indsiger eller deres fuldmægtige, såfremt tilstrækkelig adresse er angivet. I modsat fald eller, når begæring derom er fremsat, må underretning om afgørelsen afhentes i patentrettens lokaler.

§ 806

Patentmyndigheden kan på skriftlig anmodning give enhver, der godtgør en berettiget interesse deri, adgang til at få en bekræftet udskrift af beskrivelse og aktstykker vedrørende en fremlagt, men ikke færdigbehandlet patentansøgning eller et udstedt patent. De nærmere forskrifter for udleveringen fastsættes af patentmyndigheden.

Overgangsbestemmelser

§ 807

Alle regler i nærværende kapitel, der handler om allerede udstedte patenter, kommer fra lovbogens ikrafttræden til anvendelse på alle patenter, hvad enten disse er udstedte før eller efter lovens ikrafttræden.

Ansøgninger om patent, der er indleveret, men ikke endelig afgjort inden lovbogens ikrafttræden, bliver fra denne dato at behandle og patent eventuelt at meddele efter reglerne i dette kapitel.

Indførelsesbestemmelser

§ 808

De nærmere bestemmelser om patentrettens forretningsgang, patentbrevets form og indhold, de i dette kapitel nævnte afgifters størrelse, samt, hvad der videre er fornødent til lovreglernes gennemførelse, fastsættes af ministeren.

45. kapitel

BRUGSMØNSTERRETEN

§ 809

Som brugsmønstre beskyttes efter dette kapitel nye udførelsesformer for industrifrembringelser eller dele af sådanne, der ved en særegen konstruktion (form, anordning, materialeanvendelse) er bestemt

til at frembringe en ny nyttevirkning eller blot at forøge industrifrembringelsens nytteværdi.

§ 810

Beskyttelsen ifølge dette kapitel opnås ved, at brugsmønstreet i overensstemmelse med de nedenfor angivne forskrifter anmeldes til indførelse i brugsmønsterregistret og indføres i registret.

§ 811

Retten til anmeldelse såvel som den registrerede brugsmønstreet tilkommer den, der har frembragt brugsmønstreet, eller den, til hvem hans ret efter reglerne om ejendomsrettens overgang lovligt er overgået.

Kreditorer kan ikke søge fyldestgørelse i retten til at anmelde et brugsmønster.

§ 812

Brugsmønsterretten indtræder ikke, når anmeldelsen ikke angår noget brugsmønster i den i § 809 angivne betydning, eller når anmelderen ikke enten har frembragt brugsmønstreet eller lovligt udleder sin ret fra den, der har frembragt det.

En udførelsesform anses ikke som ny, når den forinden anmeldelsen har været alment tilgængelig ved offentliggørelse i et indenfor de sidste 50 år før anmeldelsen trykt skrift, ved udstilling eller ved faldbydelse indenfor samme tidsrum af efter brugsmønstreet fremstillede industrifrembringelser, eller når den er eller har været beskyttet ved en i henhold til en tidligere anmeldelse indenfor samme tidsrum stedfunden indførelse i registret.

§ 813

Indtil andet oplyses, formodes et anmeldt brugsmønster at være nyt, og anmelderens anbringende om, hvem der har frembragt det, at være rigtig.

§ 814

Beskyttelsen vedvarer i 6 år fra anmeldelsen og kan ikke fornyes.

§ 815

En anmeldelse kan kun omfatte 1 brugsmønster.

§ 816

En brugsmønsteranmeldelse, der angår en udførelsesform for en industrifrembringelse, der er genstand for en verserende ansøgning

om patent, kan, dersom patentansøgeren i brugsmønstieranmeldelsen fremsætter begæring derom, betragtes som indleveret samtidig med patentansøgningen.

§ 817

Uden samtykke af den, der har erhvervet beskyttelse for sit brugsmønster i medfør af nærværende kapitel, må ingen i erhvervsmæssig hensigt:

1. benytte den pågældende udførelsesform eller en efterligning af denne ved fremstilling eller forarbejdelse af industrifrembringelser, eller
2. falholde eller indføre industrifrembringelser, ved hvis fremstilling en sådan benyttelse har fundet sted.

Benyttelsen af brugsmønstret bliver ikke lovlig, fordi der ved et brugsmønster, udført på grundlag af dette, er foretaget forandringer, tilsætninger eller udeladelser, medmindre disse er så væsentlige, at den ændrede udførelsesform ikke fremtræder som nogen efterligning af det beskyttede brugsmønster. Forandringer, der ikke ændrer udførelsesformens særegne tekniske karakter, kan ikke anses tilstrækkelige i så henseende, selvom dimensionsforholdet eller materialet ændres.

Registreringsindehaveren er på opfordring af enhver, der af ham sigtes for krænkelse af brugsmønsterretten, pligtig at oplyse registreringsnummeret. Er sådan oplysning ikke afgivet eller afsendt i løbet af 8 dage fra modtagelsen af opfordringen, anses registreringsindehaveren at have frafaldet sin ret overfor vedkommende. Opfordringen skal indeholde en henvisning til nærværende paragraf.

§ 818

Beskyttelsen for brugsmønstret bortfalder ved dets udslettelse af registret.

Udslettelse af registret foretages af registreringsmyndigheden:

1. når beskyttelsesperioden er udløben,
2. når anmelderen begærer det, og
3. når det ved retskraftig dom er fastslået, at registreringen vil være at hæve, enten fordi beskyttelsen slet ikke er indtrådt, jfr. § 812, eller af andre grunde.

§ 819

Direktøren for patent- og varemærkevæsenet fører registret over de anmeldte brugsmønstre, der egner sig til registrering.

§ 820

De nærmere regler for anmeldelse og registrering af brugsmønstre og om brugsmønsterregistrets indretning fastsættes af ministeren.

§ 821

Opfylder en anmeldelse ikke de i medfør af § 820 og § 836 givne forskrifter, gives der anmelderen en frist til manglernes afhjælpning. Afhjælpes manglerne ikke inden denne frists udløb, afvises anmeldelsen.

§ 822

Finder registreringsmyndigheden, at et anmeldt brugsmønster i henhold til § 809, jfr. § 813, ikke egner sig til beskyttelse, nægtes registreringen.

Den således trufne afgørelse kan inden forløbet af 2 måneder, efter at den er meddelt anmelderen, indankes for ministeren til endelig afgørelse.

§ 823

Afvises anmeldelsen ikke efter § 821, og nægtes registreringen ikke efter § 822, bliver anmeldelsen at indføre i brugsmønsterregistret, uden at der forinden anstilles nogen undersøgelse angående brugsmønsterets nyhed og særegne konstruktion ifølge §§ 809 og 812 eller angående rigtigheden af anmelderens anbringender.

§ 824

I brugsmønsterregistret finder på begæring notering sted angående overdragelse af ejendomsretten til registrerede brugsmønstre og angående forandring af brugsmønsterindehaverens befuldmægtigede, når begæringen ledsages af fornødne bevisligheder.

Så længe ingen overdragelse eller ny fuldmægtig er anmeldt, kan søgsmål vedrørende brugsmønsterretten anlægges mod den i registret indførte brugsmønsterindehaver eller fuldmægtig.

§ 825

Enhver har adgang til i den fastsatte kontortid at gennemgå registret og eventuelt mod erlæggelse af nærmere fastsatte kenderler at lade sig anmeldelser og de til samme hørende beskrivelser, tegninger eller modeller forevise og erholde udskrifter af registret.

§ 826

På begæring af en domstol udlånes et registreret brugsmønster til denne.

§ 827

De indleverede brugsmønstre forbliver 1 år efter beskyttelsestidens udløb hos registreringsmyndigheden. Derefter bliver de at tilintetgøre, medmindre ministeren måtte træffe anden bestemmelse.

§ 828

Registreringsmyndigheden udgiver en brugsmønstertidende, der udkommer hver uge. De nærmere regler herom fastsættes af ministeren.

§ 829

Den, der overtræder de i § 817 givne forskrifter, er pligtig at erstatte den forurettede al derved forvoldt skade i overensstemmelse med de almindelige for skadeserstatning fastsatte regler.

De ulovligt forfærdigede, indførte eller falholdte genstande skal derhos – for så vidt den forurettede begærer det – udleveres denne mod udredelse af deres værdi eller afdrag i den ham tilkommende erstatning. Overtræderen skal dog kunne afværge en sådan udlevering enten ved at forandre genstandene således, at de ikke længere er i strid med den det registrerede brugsmønster tilkommende retsbeskyttelse, for så vidt sådan forandring er mulig, eller ved på egen bekostning at lade genstandene tage under offentlig forvaring til beskyttelsestidens udløb.

På samme måde som med de ulovligt forfærdigede genstande kan forholdes med redskaber, der udelukkende er bestemt til brug ved eftergørelsen.

Den, der har gjort sig skyldig i krænkelse af brugsmønsterretten, er pligtig til fordel for den forurettede at afgive den berigelse, han har indvundet ved retskrænkelsen, selv om han har handlet i god tro.

§ 830

Er overtrædelsen sket forsætlig, straffes den pågældende med bøde og i gentagelsestilfælde med bøde eller hæfte i indtil 6 måneder.

Ansvar såvel til straf som erstatning kan gøres gældende efter beskyttelsestidens udløb, når indgrebet er sket forinden dette tidspunkt.

§ 831

Sager, der går ud på straf i henhold til § 830, behandles i den borgerlige rettergangs former.

Under sagen vil den indsigelse, at brugsmønstret ikke er beskyttet, være at tage under påkendelse, for så vidt spørgsmålet om indklagedes domfældelse eller frifindelse beror derpå.

Såvel straf som erstatning bortfalder, når indgrebet ikke er påtalt inden 1 år efter, at det er kommet til udførelse.

§ 832

Enhver, der formener, at den stedfundne registrering ikke kan medføre nogen beskyttelse for det pågældende brugsmønster i henhold til bestemmelserne i § 812, 1. stk., kan anlægge søgsmål mod brugsmønsterindehaveren eller hans befuldmægtigede, jfr. § 820, ved disses værning for at få registreringen erklæret virkningsløs eller bortfalden. Findes der ingen befuldmægtiget, ved hvis værning søgsmålet kan anlægges, kan dette ske i hovedstaden.

Af enhver dom, hvorved en registrering af et brugsmønster erklæres virkningsløs eller bortfalden, vil vedkommende domstol have at tilstille direktøren for patent- og varemærkevæsenet en udskrift.

Om domsafgørelsen tilføres der registret fornøden anmærkning.

§ 833

Når et brugsmønster eller en efter et brugsmønster fremstillet genstand er blevet udstillet på en af ministeren anerkendt, national eller international udstilling her i landet, og brugsmønstret anmeldes til registrering senest 6 måneder efter dets indførelse på udstillingen, skal det ikke være til hinder for opnåelsen af beskyttelsen, at brugsmønstret inden for det nævnte tidsrum er blevet gjort almindeligt tilgængeligt på en af de i § 812, 2. stk., angivne måder.

Ved anordning kan denne bestemmelse udvides til også at gælde brugsmønstre, der fremstilles på internationale udstillinger i fremmed stat, der er anerkendt af vedkommende stats regering.

§ 834

Ved anordning kan det derhos bestemmes, at den, der i en eller flere fremmede stater på foreskreven måde har anmeldt et brugsmønster, og som senest 6 måneder efter, at den første af disse anmeldelser er sket, anmelder brugsmønstret til registrering her i landet, skal kunne opnå beskyttelse for dette uden hensyn til, om brugsmøn-

stret inden for det nævnte tidsrum er blevet gjort almindelig tilgængeligt på en af de i § 812, 2. stk., angivne måder.

Hvis den, der har indleveret den første anmeldelse, har overdraget retten til den derved opnåede brugsmønsterbeskyttelse til en anden, tilkommer den angivne fortrinsret denne, medmindre overdrageren udtrykkeligt har forbeholdt sig den.

Den ovennævnte fortrinsrets indtræden er dog yderligere betinget af, at anmelderen samtidig med anmeldelsen fremsætter begæring derom ledsaget af oplysning om, til hvilket tidspunkt og i hvilket land den første anmeldelse er indleveret, samt at fortrinsrettens berettigelse godtgøres senest 3 måneder efter anmeldelsens indgivelse her i landet.

For brugsmønstre, der forinden anmeldelse til registrering i fremmed stat har været fremstillet på en international udstilling, som i § 833 nævnt, kan fortrinsret alene kræves fra den dag, da genstanden blev indført på udstillingen, og kan aldrig overstige 6 måneder fra dette tidspunkt.

Hvis de ovennævnte fristers sidste dag er en dag, på hvilken registreringsmyndighedens kontor er lukket, forlænges fristen til den første påfølgende søgnedag, på hvilken det er åbent.

§ 835

Opnåelse af beskyttelse efter dette kapitel er ikke til hinder for, at der erhverves beskyttelse i henhold til kapitlet om patentretten for de efter brugsmønstret fremstillede genstande, for så vidt de opfylder de i dette kapitel givne forskrifter.

§ 836

Ministeren fastsætter de nærmere regler angående registrets indretning og førelse, forretningsgangen, regnskabsaflæggelsen o. l.

46. kapitel

KREDITORERS, PANTHAVERES, EJERES OG ANDRES RETSSTILLING I KONKURS

Kreditorernes ligestilling

§ 837

Når en skyldner erklæres konkurs, bliver alle kreditorer, som har krav på penge eller andre artsbestemte ydelser, at fyldestgøre i lige forhold. Bøder og gaver kan dog kun fordres fyldestgjort, dersom det

kan ske uden skade for samtlige kreditorer. I fornødent fald går bøder forud for gaver. Hvad der gælder gaver, gælder også lån til brug.

Fordringer på boet, der opstår i anledning af selve konkursen og konkursboets behandling (massekrav), bliver at fyldestgøre forud for al anden gæld.

Hvad der hører til konkursboets masse

§ 838

Rettigheder, der ved konkursens begyndelse hører til skyldnerens formue, og som kan være genstand for udlæg, unddrages skyldnerens rådighed for gennem konkursbehandlingen at anvendes til fyldestgørelse af de forpligtelser, der ved konkursens begyndelse påhviler ham. Det samme gælder om rettigheder, som under konkursen tilfalder skyldneren.

Hvad skyldneren under konkursen erhverver ved egen virksomhed, er boet uvedkommende. Til sådant erhverv henregnes dog ikke, hvad der tilfalder skyldneren som lotterigevinst eller på lignende tilfældig måde.

§ 839

Efter konkursens begyndelse kan trediemand ikke ved aftale med skyldneren erhverve nogen rettighed mod eller frigøres for nogen forpligtelse i forhold til konkursboet. Dog gælder dette ikke om trediemand, som i god tro har handlet med skyldneren, forinden konkursen er bekendtgjort i den offentlige kundgørelsestidende.

De særlige regler om faste ejendomme, skibe (skibsparter), luftfartøjer, omsætningsgældsbreve og lignende dokumenter berøres ikke af denne bestemmelse.

§ 840

Arv, som under konkursen måtte tilfalde skyldneren, kan boet tiltræde, dog at arveboet behandles således, at gældsansvar undgås, ligesom også legater og gaver, som tilfalder skyldneren under konkursen, hører til boet, alt forsåvidt ikke gyldige bestemmelser af arveladeren eller giveren er til hinder derfor.

Fra konkursens begyndelse kan skyldneren ikke give afkald på falden eller ventendes arv.

§ 841

Hvad der tilhører trediemand, eller af anden grund ikke kan indtages i konkursmassen, bliver at afsondre fra denne og udlevere til rette vedkommende.

Pengemidler, som skyldneren har modtaget for trediemands regning, betragtes, selvom skyldneren ikke er forpligtet til at holde dem afsondret fra sin egen formue, som tilhørende trediemanden, såfremt skyldneren har fulgt den fremgangsmåde at holde midlerne adskilt fra sine egne pengemidler ved at indsætte dem i et pengeinstitut på særlig konto, være sig en konto for en navngiven person eller en fælles konto for betroede midler, samt har ført et regnskab, hvoraf tilstrækkelig fremgår, hvad der til enhver tid tilkommer hver af de pågældende. Pengemidler, der ikke indestår på kontoen, kan inddrages i konkursmassen, medmindre de forefindes i en særlig kasse for sådanne midler, er henlagt i den uden ugrundet ophold efter modtagelsen og ikke har henligget i kassen i længere tid, end forholdene gav rimelig grund til.

Konkursens retsvirkninger for gensidig bebyrdende aftaler

§ 842

Om gensidig bebyrdende aftaler, der ikke forinden konkursens begyndelse er opfyldt fra skyldnerens side, gælder følgende regler:

1. Har medkontrahenten forinden konkursens begyndelse overgivet skyldneren den ham påhvilende ydelse, helt eller delvist, er boet ikke forpligtet til at udlevere det ydede.

Et mellem en sælger og skyldneren som køber aftalt forhold af ejendomsretten til den solgte genstand indtil købesummens betaling er ugyldig i forhold til boet undtagen i de nedenfor i § 843 nævnte tilfælde.

Hvor genstanden er solgt mod kontant betaling, og sælgeren ikke senest den 10. dag efter salgsgenstandens overgivelse har begyndt retsforfølgning til dens udlevering og forfulgt sin ret uden ufornødent ophold, er boet ikke pligtig at udlevere genstanden.

2. Har medkontrahenten intet erlagt af den ham påhvilende ydelse inden konkursens begyndelse, kan han opfordre boet til at erklære, om det vil indtræde i aftalen, og til at stille sikkerhed for aftalens opfyldelse. Hvis boet da ikke snarest mulig og senest den 10. dag efter opfordringen eller ved ydelsestiden, dersom den kommer forinden, erklærer, at det indtræder i aftalen, og udreder vederlaget eller, hvor det er forlangt, stiller betryggende sikkerhed for dets rettidige erlæggelse, kan medkontrahenten hæve aftalen.

Sålænge boet ikke har efterkommet opfordringen, kan han,

selv om der er givet henstand, holde sin ydelse tilbage, eller, hvis den er forsendt fra leveringsstedet, hindre dens overgivelse til boet.

Hvis medkontrahenten kun har erlagt en del af ydelsen, gælder ovenstående regel for den ikke erlagte dels vedkommende.

Ved køb kommer tilsvarende regler også til anvendelse, hvis

- a. der åbnes forhandling om tvangsakkord for køberen,
- b. denne ved udlæg er fundet at mangle midler til at betale sin gæld,

c. han, om han er handlende, har standset sine betalinger,

d. hans formuesforhold iøvrigt viser sig at være sådanne, at han må antages at ville være ude af stand til at betale købesummen, når den forfalder.

3. Er en salgsgenstand efter konkursens begyndelse overgivet til konkursboet, og er købesummen ikke betalt, kan sælgeren kræve genstanden tilbage, medmindre boet erklærer at ville indtræde i købet og betaler købesummen eller på opfordring stiller sikkerhed for dens betaling til forfaldstid. Har boet afhændet genstanden eller iøvrigt for egen regning rådet således over den, at den ikke kan tilbageleveres i væsentlig uforandret stand, har sælgeren ret til at anse boet som indtrådt i købet.
4. Kommer penge, veksler, checks eller andre betalingsmidler, som er afsendt til skyldneren, således at han for erhvervelsen skal yde vederlag, boet i hænde efter konkursens begyndelse, kan boet ikke tilegne sig dem, medmindre det vil udrede vederlaget, og dette erlægges i rette tid. Reglen i punkt 2, 1. og 2. punktum, finder tilsvarende anvendelse.

Dersom de betalingsmidler, der er kommet boet i hænde, er beregnet til afdrag på gæld til trediemand, som afsenderen er ansvarlig eller medansvarlig for, er boet pligtig at tilstille trediemand det skyldige beløb.

I alle andre tilfælde, hvor betalingsmidler tilgår boet efter konkursens begyndelse, er boet pligtig at udlevere dem til afsenderen, medmindre de er fremsendt til betaling af gæld til skyldneren.

§ 843

Ejendomsforbehold er gyldigt i forhold til konkursboet ved salg til erhvervsdrivende af det til deres erhvervs udøvelse hørende driftsinventar og andet driftstilbehør, derunder alle slags redskaber, værktøj, maskiner, vogne, trækdyr, fartøjer, tekniske anlæg af enhver art og lignende.

Ejendomsforbehold har derhos gyldighed ved salg af bohavet til et hjem, medmindre køberen er en erhvervsdrivende, der handler med sådanne genstande, og disse ikke er købt til hans eget brug.

Enhver art af vareindpakning i videste forstand (derunder sække, kasser, tønder, flasker, beholdere og lign.), som sædvanemæssigt returneres sælgeren, og reklamemateriel er konkursboet pligtig til at udlevere sælgeren, dersom indpakningen og materiellet kan individualiseres som tilhørende denne. Samme regel gælder, hvor der af sælgeren er taget udtrykkeligt, skriftligt ejendomsforbehold vedrørende indpakningen og materiellet.

De i denne paragraf givne regler gælder ikke det tilhører til fast ejendom, der omfattes af reglen i § 632.

§ 844

Hvor ejendomsforbeholdet efter ovenstående regler er gyldigt, kommer reglerne i § 842, punkt 2, til anvendelse.

Har skyldneren erhvervet en fast ejendom ved køb eller mageskifte og fået tinglyst ubetinget skøde før konkursens begyndelse, kan medkontrahenten ikke hæve aftalen. Har han ikke fået sådant skøde, kan medkontrahenten gå frem efter § 842, punkt 2, hvad enten ejendommen var overgivet skyldneren før konkursen eller ej.

Såfremt boet har rådet over det erlagte på en sådan måde, at det ikke kan tilbageleveres i væsentlig uforringet stand, kan medkontrahenten betragte boet som indtrådt i aftalen. Foretrækker han det, kan han kræve, at boet erstatter ham ydelsens værdi som massekrav.

§ 845

Har skyldneren lejet eller forpagtet fast ejendom til brug for sin erhvervsvirksomhed, og kan denne efter sin beskaffenhed fortsættes af et konkursbo, indtræder boet fra konkursens begyndelse i lejemålet og brugsretten, såfremt skyldneren havde tiltrådt brugen. Medkontrahenten kan dog hæve lejemålet, dersom boet ikke senest 10 dage efter at være opfordret dertil stiller sikkerhed for den leje, som boet kan komme til at udrede som massekrav, jfr. stk. 4.

Havde skyldneren ikke tiltrådt brugen, kan boet tiltræde den, og hvis kontrakten ikke var opfyldt fra skyldnerens side, kan medkontrahenten gå frem efter § 842.

Har skyldneren lejet fast ejendom til anden brug end ovenfor angivet, kan boet, hvad enten skyldneren havde tiltrådt brugen eller ej, indtræde i forholdet på den måde, at brugen overlades skyldneren. Medkontrahenten kan gå frem efter § 842.

I alle tilfælde, hvor boet indtræder i lejemålet, må det udrede lejen for tiden efter konkursens begyndelse som massekrav.

Var lejeforholdet indgået for en bestemt længere tid eller med længere opsigelsesfrist end den sædvanlige, kan udlejeren overfor boet opsiges forholdet med sædvanligt varsel, jfr. § 1059. Dette gælder dog ikke, hvor lejeren havde ret til at overdrage sin brugsret. De fornævnte rettigheder har også boet, hvor det er indtrådt i lejemålet.

§ 846

Personer, der var antaget til arbejde i skyldnerens erhvervsvirksomhed og havde tiltrådt tjenesten inden konkursens begyndelse, overgår fra konkursens begyndelse i boets tjeneste, hvis virksomheden efter sin beskaffenhed kan fortsættes af et konkursbo. Vederlaget for tiden efter konkursens begyndelse udredes som massekrav. Medkontrahenten kan dog hæve kontrakten, dersom boet ikke senest den 10. dag efter at være opfordret dertil stiller sikkerhed for det ham tilkommende vederlag, som boet kan komme til at udrede som massekrav, eller dersom den af konkursen følgende ændring af forholdene giver ham gyldig grund dertil.

Var kontrakten indgået for en bestemt længere tid eller med længere opsigelsesfrist end den sædvanlige, kan såvel medkontrahenten som boet, der er indtrådt i kontraktsforholdet, opsiges forholdet med sædvanligt eller rimeligt varsel.

§ 847

Andre gensidig bebyrdende kontraktsforhold, hvor medkontrahentens ydelse strækker sig over et tidsrum, kan boet, når det ikke indtræder i aftalen, bringe til ophør ved opsigelse med sædvanligt eller rimeligt varsel, jfr. dog § 842.

§ 848

Når et gensidigt bebyrdende kontraktsforhold, hvor medkontrahentens ydelse strækker sig over et tidsrum, bringes til ophør, fordi boet ikke indtræder i aftalen, kan medkontrahenten kræve erstatning for sit tab ved, at kontrakten ikke opfyldes, indtil det tidspunkt, til hvilket forholdet ved konkursens begyndelse kunne være opsagt med sædvanligt eller rimeligt varsel.

Hvis forholdet var indgået på længere tid, men ophører før tiden, fordi boet ikke indtræder deri, eller fordi det benytter sin særlige opsigelsesret ifølge §§ 845-847, har medkontrahenten endvidere krav

på en rimelig erstatning for det tab, som kontraktsforholdet har medført for ham.

Disse regler begrænser ikke medkontrahentens adgang til at kræve videregående erstatningskrav fyldestgjort af pant eller anden sikkerhed.

Solidariske skyldforhold

§ 849

Når flere hæfter solidarisk for samme fordring, og en af dem kommer under konkurs, formindskes kreditors ret til udlæg i boet ikke ved afdrag, der er indgået eller indgår fra medskyldnerne eller disses boer.

Hvis en kreditor imidlertid forinden konkursens begyndelse fra en solvent medskyldner har modtaget et frivilligt afdrag, skal kreditors krav i boet dog nedsættes med afdragets beløb.

Kreditor har ingensinde ret til at oppebære mere end hel fyldestgørelse. Hvis der ville tilfalde ham mere, anvendes det overskydende til såvidt muligt at dække de medskyldnere eller boer, som har uddet mere, end der efter de solidariske skyldneres indbyrdes forhold skulle falde på dem. Hvad der derefter tilkommer medskyldnerne eller deres boer, kan de gøre krav på, selvom kreditor ikke anmelder noget krav i boet.

§ 850

Hvis fordringen efter konkursens begyndelse indfries af en medskyldner, kan såvel denne som andre medskyldnere, forsåvidt de måtte have krav på hel eller delvis dækning hos fallenten, kræve, at udlæg på fordringen gives af samme beløb, som kreditor kunne have krævet udlæg af, hvis indfrielsen ikke var sket. Er der flere, der har ret til dækning, fordeles beløbet imellem dem efter grundsætningerne i § 849, sidste stykke.

Det samme gælder, hvis indfrielsen er sket før konkursens begyndelse under sådanne omstændigheder, at et afdrag ifølge § 849 ikke ville have formindsket kreditors ret til dividende.

§ 851

Bestemmelserne i §§ 849 og 850 finder tilsvarende anvendelse, hvor afdrag indgår i kraft af en panteret, der er indrømmet kreditor af en trediemand.

Modregningsret og tilbageholdsret overfor konkursboet

§ 852

Den, der kan gøre en fordring på fallenten gældende i boet, og som bortset fra konkursen kunne bringe den i modregning overfor en fallenten tilkommende fordring, har samme modregningsret overfor boet, når kreditor ifølge skriftlig aftale og fast sædvane på vedkommende forretningsområde har krav på modregning overfor fallenten, eller kravet hidrører fra, at kreditor har reddet eller bevaret, helt eller delvist, fallentens ejendom.

Den, der ved konkursens begyndelse besidder fallentens ejendom, har tilbageholdsret overfor boet, når besidderen ifølge de samme betingelser, som i 1. stk. nævnt, havde tilbageholdsret overfor fallenten.

Den i særlig lovbestemmelse hjemlede modregningsret eller tilbageholdsret berøres ikke af ovennævnte bestemmelser.

Afkræftelse

§ 853

Alle bestemmelser, som en skyldner har truffet i den for hans medkontrahent bekendte hensigt at besvige kreditorerne, kan afkræftes i tilfælde af skyldnerens senere indtrædende konkurs.

§ 854

Bestemmelser, herunder betaling af forfalden gæld, som skyldneren har truffet på en tid, hvor han måtte forudse sin konkurs som nær forestående, og som går ud på at begunstige nogen kreditor, der var bekendt hermed, kan afkræftes i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs.

§ 855

Udlæg eller udpantning, foretaget hos skyldneren i de sidste 8 uger før konkursens begyndelse, taber i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs enhver retsvirkning overfor konkursboet. Herfra undtages dog udlæg foretaget i henhold til § 645 under forudsætning af, at udlægshaveren inden en måned efter skifterettens beslutning om, at konkursbehandling skal finde sted, afgiver erklæring om alene at ville holde sig til pantet og forfølger sin panteret under iagttagelse af de i rettergangsloven foreskrevne regler og vilkår.

I tilfælde, hvor et udlæg eller en udpantning taber sin retsvirkning, kan de med udlægets eller udpantningens foretagelse forbundne udgifter anmeldes i boet.

§ 856

Dersom skyldneren i de sidste 8 uger før konkursens begyndelse har betalt gæld, forfalden eller ikke forfalden, med betalingsmidler, som efter de pågældendes stilling og forhold må anses for usædvanlige, eller har betalt ikke forfalden gæld, selvom det er med sædvanlige betalingsmidler, kan betalingen afkræftes i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs.

§ 857

Panterettigheder, som skyldneren i de sidste 8 uger før konkursens begyndelse har stiftet til sikkerhed for tidligere af ham indgåede forpligtelser, kan afkræftes i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs.

§ 858

Gaver ydet af skyldneren i det sidste år før konkursens begyndelse kan afkræftes i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs, medmindre det drejer sig om lejlighedsgaver og understøttelser i rimeligt omfang eller lignende ydelser, eller det bevises, at skyldneren, da gaven blev ydet, fuldtud var i stand til at fyldestgøre sine forpligtelser.

§ 859

Kommer den, der har tegnet en kapital- eller renteforsikring under konkurs, og findes det, at han i løbet af de sidste 3 år inden konkursens begyndelse til betaling af præmier har anvendt et efter sin formue tilstand på det tidspunkt, betalingen fandt sted, uforholdsmæssig stort beløb, kan konkursboet overfor forsikringsgiveren forlange, at det for meget erlagte indbetales i boet, forsåvidt det kan udredes af forsikringens tilbagekøbsværdi eller, såfremt en sådan ikke findes, af kapitalværdien af den fripolice, hvortil forsikringstageren ville have ret på grundlag af de stedfundne betalinger.

Er forsikringssummen forfalden uden at være udbetalt inden konkursen, eller forfalder den under konkursbehandlingen, kan konkursboet under de i stk. 1 omhandlede betingelser forlange en tilsvarende del af forsikringssummen indbetalt i boet.

Foranstående regler kommer til anvendelse, uanset om der er indsat en begunstiget, og uanset om forsikringstageren har forpligtet sig til ikke at tilbagekalde begunstigelsen. Har den begunstigede erlagt vederlag for indsættelsen, er han berettiget til af boet at kræve dette tilbage. Såfremt han har oppebåret forsikringssummen, kan boet gøre kravet gældende mod ham.

§ 860

Aftaler, som skyldneren har indgået i de sidste 3 år før konkursens begyndelse, og som går ud på til skade for hans kreditorer at overføre hans ejendele til nogen af hans nære pårørende, det være sig ved salg, gave, pantsætning, transport eller på anden måde, kan afkræftes i tilfælde af skyldnerens påfølgende konkurs, når det må antages, at skyldneren, da aftalen blev indgået eller opfyldt, var ude af stand til at fyldestgøre sine forpligtelser.

§ 861

Forsåvidt de i §§ 853-860 nævnte bestemmelser kræver tinglysning, overgivelse, ved fordringer, der ikke er omsætningspapirer, underretning til skyldneren om overdragelsen, eller anden sikringsakt for at få gyldighed mod trediemand, anses de, når der er spørgsmål om afkræftelse, som foretaget på den dag, da tinglysningen, overgivelsen, underretningen eller de andre sikringsakter fandt sted.

§ 862

Til afkræftelse efter §§ 853 og 854 og §§ 856-860 kræves, at skyldnerens konkursbo gør fordring derpå.

Afkræftelsesindsigelse for skifteretten må fremsættes eller retssag anlægges inden 4 uger efter den skiftesamling, hvori endelig prøvelse af vedkommende fordring har fundet sted.

Sag, hvorved boet vil søge en aftale afkræftet, og som ikke angår anmeldte fordringer, må anlægges inden 3 måneder eller, hvis sag skal anlægges i udlandet, 6 måneder fra det tidspunkt, da boets bestyrelse har erholdt kendskab til, at betingelserne for afkræftelse er til stede.

§ 863

Når afkræftelse af de af skyldneren indgåede aftaler finder sted i henhold til §§ 853-858 og 860, er den anden part pligtig til skyldnerens konkursbo at tilbagegive det modtagne eller dets værdi imod af boet at erholde tilbage, hvad han fra sin side måtte have ydet skyldneren.

Sker afkræftelse i medfør af §§ 855 og 857, kan den ved udlæget, udpantningen eller pantsætningen opnåede sikkerhedsret ikke gøres gældende overfor konkursboet, og har udlægs- eller pantnavereren fået hel eller delvis fyldestgørelse, er han pligtig at tilsvare boet den opnåede fyldestgørelse.

Er der i anledning af en afkræftelig gave påført gavemodtageren

nogen udgift, skal denne i tilfælde af gavens afkræftelse erstattes ham af boet.

§ 864

Har skyldneren betalt en forfalden veksel med sædvanlige betalingsmidler, kan det til vekslens dækning medgåede beløb ikke på grundlag af foranstående bestemmelser søges tilbage hos den, som ikke kunne nægte at modtage betalingen uden at miste sin ret til at fordre vekslen dækket af andre. Derimod kan beløbet kræves hos den sidste regrespligtige eller den, for hvis regning vekslen er udstedt, såfremt de betingelser, som kræves til afkræftelse af betalingen, forelå for hans vedkommende, dengang vekslen blev udstedt eller bortendosseret.

Disse bestemmelser finder tilsvarende anvendelse på betaling af en check.

§ 865

Har den, med hvem skyldneren har indgået nogen afkræftelig aftale, overdraget de modtagne genstande eller rettigheder til en anden, har boet også mod denne ret til at fordre genstandene eller rettighederne tilbagegivet eller deres værdi erstattet, jfr. § 863, såfremt han var vidende om, at der ved overdragelsen tilsigtedes at lægge hindringer i vejen for boets ret.

Panthavernes stilling

§ 866

Konkursbehandlingen har ingen indflydelse på panthaverens ret, forsåvidt pantet strækker til.

§ 867

En panthaver har kun ret til udlæg for den del af fordringen, der ikke fyldestgøres gennem pantet.

Dersom panthaveren har anmeldt sin fordring i boet, afsættes der udlæg til ham som til de øvrige kreditorer, indtil det viser sig, hvorvidt pantet strækker til. For den del af fordringen, som ikke fyldestgøres af pantet, får han udbetalt udlæg lige med de øvrige kreditorer, og resten af det afsatte lægges igen til massen.

§ 868

Hvis pantet for skyldnerens forpligtelse er stillet af trediemand, men pantet tilhørte skyldneren eller er tilvejebragt for skyldnerens

midler, uden at kreditor vidste eller burde vide dette, må trediemanden tilsvare boet det beløb, hvormed kreditors dividende er blevet forøget ved, at reglen i § 867 ikke kom til anvendelse.

§ 869

Hvis den, der har stillet sikkerhed for en andens forpligtelse, af skyldnerens formue har opnået pant for sit mulige krav på dækning, må han tilsvare boet det beløb, hvormed dividenden til kreditor ville være blevet forøget, hvis pantet var stillet den pågældende kreditor, og for dette beløb indtræder boet i panteretten med fortrin for ham.

Samme forpligtelse påhviler den trediemand, der har udnyttet sit pant før konkursen, såfremt skyldneren, allerede da dækningen opnåedes, var ude af stand til at fyldestgøre sine forpligtelser.

FORDRINGSRETTIGHEDER IFØLGE DE ENKELTE KONTRAKTER

47. kapitel

KØB OG BYTTE AF LØS EJENDOM

Almindelige bestemmelser

§ 870

Dette kapitels bestemmelser kommer kun til anvendelse, når ikke andet er udtrykkelig aftalt eller må anses for indeholdt i aftalen eller følger af handelsbrug eller anden sædvane.

Hvad der i dette kapitel er bestemt om køb, finder tilsvarende anvendelse på bytte.

§ 871

Bestilling af genstande, som først skal tilvirkes, anses i dette kapitel som køb, såfremt det for tilvirkningen fornødne stof skal ydes af den, der har påtaget sig tilvirkningen. Bestemmelserne gælder dog ikke for opførelse af bygning eller andet anlæg på fast ejendom.

§ 872

Ved køb af genstande, bestemt efter art, forstås i dette kapitel ikke alene køb af en vis mængde af en angiven art genstande, men også køb af en vis mængde af et angivet parti.

§ 873

Ved handelskøb forstås køb, som indgås mellem handlende i eller for deres bedrift.

Som handlende anses herved enhver, der gør sig til bedrift at afhænde dertil indkøbte varer, at drive vekselerer- eller bankforretning, forsikringsvirksomhed, kommissionshandel, forlagsvirksomhed, apotek, beværtning, håndværk, fabrik eller bjergværk, at overtage udførelse af bygnings- eller anlægsarbejder eller at befordre personer, gods eller meddelelser. Dog anses ikke som handlende den, som uden anden medhjælp end sin ægtefælle, sine børn og sine husmedhjælpere driver beværtning, håndværk, fabrik, befordringsvirksomhed eller sådan ringe handel, hvortil ikke kræves særlig adkomst.

Bestemmelse af købesummen

§ 874

Er køb sluttet, men intet aftalt om købesummens størrelse, har køberen at betale, hvad sælgeren fordrer, når det ikke kan anses for ubilligt.

§ 875

Er i handelskøb regning (faktura eller nota) tilstillet køberen, og gør han ikke, saa snart ske kan, indsigelse mod den i regningen anførte pris, er han pligtig at betale denne, medmindre lavere pris oplyses at være aftalt, eller regningen er åbenbar urimelig.

§ 876

Skal købesummen beregnes efter tal, mål eller vægt, bliver mængden på det tidspunkt, da faren for salgsgenstandens hændelige undergang går over på køberen, at lægge til grund for beregningen.

§ 877

Skal købesummen beregnes efter varens vægt, antages indpakningens vægt (taravægten) at skulle fradrages.

Stedet, hvor salgsgenstanden skal leveres (leveringstedet)

§ 878

Sælgeren har at levere salgsgenstanden på det sted, hvor han ved køkets afslutning havde sin bolig. Drev han på dette tidspunkt forret-

ning, og stod salget i forbindelse dermed, skal levering ske på forretningsstedet.

Befandt genstanden sig ved køkets afslutning på et andet sted end ovenfor nævnt, og var parterne eller burde de være vidende derom, anses dette som leveringsted.

§ 879

Skal genstanden af sælgeren forsendes fra et sted til et andet for der at overgives i køberens besiddelse, anses levering for sket, når genstanden er overgivet til en fragtfører, som har påtaget sig forsendelsen fra vedkommende sted, eller den, hvis afsendelsen sker med skib, er bragt indenfor skibssiden.

§ 880

Skal sælgeren besørge genstanden sendt til noget inden pladsens grænser beliggende sted, anses levering ikke at være sket, forinden genstanden er kommet i køberens besiddelse.

Tiden for aftalens opfyldelse

§ 881

Er tid for købesummens betaling eller salgsgenstandens levering ikke bestemt, og fremgår det ikke af omstændighederne, at opfyldelse skal ske snarest muligt, skal den ske ved påkrav.

§ 882

Er et tidsrum fastsat for leveringen, har sælgeren ret til indenfor dettes grænser at vælge tidspunktet for leveringen, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er fastsat i køberens interesse.

Retten til at kræve ydelse mod ydelse

§ 883

Er der ikke givet henstand fra nogen af siderne, er sælgeren ikke pligtig at levere salgsgenstanden, medmindre købesummen samtidig betales, og køberen ikke pligtig at betale købesummen, medmindre salgsgenstanden samtidig stilles til hans rådighed.

§ 884

Skal genstanden forsendes fra leveringstedet, kan sælgeren dog ikke i medfør af bestemmelsen i foregående paragraf undlade at af-

sende den, men kan hindre, at den overgives i køberens besiddelse, sålænge købesummen ikke er betalt.

§ 885

Benyttes i handelskøb ved genstandens forsendelse fra leveringsstedet til bestemmelsesstedet konnossement eller fragtbrev af sådan beskaffenhed, at sælgeren efter dets udlevering til køberen ikke kan råde over genstanden, skal købesummen betales mod udlevering af det pågældende dokument overensstemmende med reglerne i § 937.

Faren (risikoen) for salgsgenstanden

§ 886

Sælgeren bærer faren for salgsgenstandens hændelige undergang eller forringelse, indtil levering har fundet sted (jfr. §§ 878-880).

Angår købet en bestemt genstand, som skal hentes af køberen, og er tiden inde, da den ifølge aftalen kan hentes, samt genstanden holdes rede, bærer dog køberen faren og må således betale købesummen, selvom genstanden hændelig er gået til grunde eller forringet.

Udbytte af salgsgenstanden

§ 887

Udbytte, som vindes af salgsgenstanden inden leveringstiden, tilkommer sælgeren, medmindre det med grund kunne påregnes først at ville falde senere.

Udbytte, som vindes efter leveringstiden, tilfalder køberen, medmindre det med grund kunne påregnes allerede at ville falde forinden.

§ 888

Køb af aktie omfatter det udbytte, som ikke var forfaldent på den tid, da købet sluttedes.

Er eller bliver der til aktien knyttet ret til at tegne ny aktie, nyder køberen godt heraf.

§ 889

Køb af rentebærende skriftlig fordring omfatter de ved købet eller, hvis senere levering skal finde sted, de ved leveringstiden påløbne, men endnu ikke forfaldne renter. Fremgår det ikke af omstændelserne, at fordringen er solgt som usikker, bliver det til renterne svarende beløb at betale i tillæg til købesummen og samtidig med denne.

Forsinkelse fra sælgerens side

§ 890

Leveres salgsgenstanden ikke i rette tid, og skyldes dette ikke køberens forhold eller en hændelig begivenhed, for hvilken han bærer faren, har køberen valget mellem at forlange genstanden leveret og at hæve købet.

Var forsinkelsen, eller måtte den af sælgeren forudsættes at være, af uvæsentlig betydning for køberen, kan denne dog ikke hæve købet, medmindre han har betinget sig opfyldelse nøjagtig til bestemt tid.

§ 891

I handelskøb anses enhver forsinkelse for væsentlig, medmindre det alene er en ringe del af det solgte, som er forsinket.

§ 892

Skal sælgeren levere efterhånden, og finder forsinkelse sted med en enkelt levering, kan køberen i medfør af foregående paragraf alene hæve købet, forsåvidt angår denne levering. Dog kan han også hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt gentagelse af forsinkelsen må ventes, eller endog hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne.

§ 893

Bliver salgsgenstanden ikke leveret i rette tid, har sælgeren at svare skadeserstatning, medmindre det oplyses, at forsinkelsen ikke kan tilregnes ham.

§ 894

Hæves et køb, og skal erstatning svares i henhold til § 893, bliver denne i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, at fastsætte til det beløb, hvormed prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte på leveringstiden overstiger købesummen. Foretager køberen uden ugrundet ophold dækningskøb på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, ved autoriseret mægler, der er underrettet om køkets art, kan sælgeren ikke rejse indsigelse imod, at købesummen for den således indkøbte vare betragtes som genstandens pris.

§ 895

Er leveringstiden forløbet, og har levering ikke fundet sted, må køberen, om han vil fastholde købet, på forespørgsel fra sælgerens

side uden ugrundet ophold give meddelelse derom. Undlader han dette, taber han sin ret til at kræve levering. Det samme gælder, selv om han ikke har modtaget nogen forespørgsel, dersom han ikke inden rimelig tid meddeler, at han vil fastholde købet.

§ 896

Har levering fundet sted efter leveringstidens udløb, må køberen, når det ved genstandens fremkomst eller underretning fra sælgeren viser sig, at leveringen er sket for sent, i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold meddele sælgeren, at han vil påberåbe sig forsinkelsen. Undlader han dette, kan han ikke senere påberåbe sig forsinkelsen. Vil køberen benytte sin ret til at hæve købet, må han under denne rets forfaldelse uden ugrundet ophold meddele sælgeren dette.

Forsinkelse fra køberens side

§ 897

Betales købesummen ikke i rette tid, eller træffer køberen ikke i rette tid foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror, har sælgeren valget imellem at fastholde og at hæve købet. Er forsinkelsen af uvæsentlig betydning, kan købet dog ikke hæves. I handelskøb anses enhver forsinkelse for væsentlig.

Er den solgte genstand allerede overgivet til køberen, kan sælgeren ikke hæve købet, medmindre han enten har taget forbehold i så henseende, eller genstanden afvises af køberen.

§ 898

Skal sælgeren levere efterhånden, og skal betaling erlægges særskilt for hver levering, er sælgeren, når der med hensyn til betalingen for en enkelt levering indtræder sådan forsinkelse, som efter § 897, 1. stk., anses for væsentlig, berettiget til at hæve købet for de følgende leveringers vedkommende, medmindre der ikke er nogen grund til at befrygte gentagelse af forsinkelsen. Dette gælder, selvom sælgeren efter § 897, 2. stk., er afskåret fra at hæve købet med hensyn til den levering, for hvis vedkommende købesummens betaling er blevet forsinket.

§ 899

Hæver sælgeren i medfør af de to foregående paragraffer købet, har han krav på skadeserstatning efter de regler, som er givet i § 893.

Erstatningen bliver i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, at fastsætte til det beløb, hvormed købesummen overstiger prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte på den tid, da forsinkelsen indtrådte.

Foretages salg af genstanden ved autoriseret mægler som i § 894 anvist, kan køberen ikke rejse indsigelse imod, at den indvundne købesum betragtes som genstandens pris.

§ 900

Er købesummen ikke betalt, uagtet betalingstiden er forløbet, eller har køberen undladt at træffe sådan foranstaltning, som i § 897 er nævnt, og er salgsgenstanden ikke overgivet til køberen, har sælgeren, når han vil fastholde købet, på forespørgsel fra køberens side uden ugrundet ophold at give meddelelse herom. Undlader han dette, taber han sin ret til at fastholde købet. Det samme gælder, selvom han ikke har modtaget nogen forespørgsel, dersom han ikke inden rimelig tid meddeler, at han vil fastholde købet.

§ 901

Betales købesummen for sent, eller træffer køberen for sent sådan foranstaltning, som i § 897 nævnt, må sælgeren, hvis han på grund af forsinkelse vil hæve købet, give køberen meddelelse derom, i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold. Undlader han dette, taber han sin ret til at hæve købet.

§ 902

Undlader køberen at afhente eller modtage salgsgenstanden i rette tid, eller har hans forhold iøvrigt bevirket, at den ikke i rette tid er blevet overgivet i hans besiddelse, har sælgeren for køberens regning at drage omsorg for genstanden, indtil forsinkelsen ophører, eller sælgeren benytter den ret til at hæve købet, som efter § 897 måtte tilkomme ham. Er genstanden forsendt og kommet til bestemmelsesstedet, gælder dette dog kun, når der her findes nogen, som på sælgerens vegne kan tage den i besiddelse, og sådant kan ske uden væsentlig omkostning eller ulempe.

§ 903

Kan sælgeren ikke uden væsentlig omkostning eller ulempe vedblive med at sørge for genstanden, eller råder køberen ikke over den inden rimelig tid, efter at han dertil er blevet opfordret, har sælgeren ret til at sælge den for køberens regning. Forinden salg finder sted, har sælgeren såvidt muligt at give køberen betimeligt varsel. Foregår

salget enten ved autoriseret mægler, som er underrettet om salgets art, på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, eller ved en forsvarlig bekendtgjort og afholdt auktion, kan køberen ikke gøre nogen indsigelse mod den opnåede pris. Kan salg ikke finde sted, eller er det åbenbart, at de med et salg forbundne omkostninger ikke ville kunne dækkes af salgssummen, er sælgeren berettiget til at skaffe genstanden bort.

§ 904

Er genstanden udsat for hurtig fordærvelse, eller vil dens bevaring medføre uforholdsmæssig store omkostninger, er sælgeren med den begrænsning, som følger af slutningsbestemmelsen i foregående paragraf, pligtig at sælge den. Kan salg på nogen af de i samme paragraf omhandlede måder ikke uden skade oppebies, skal genstanden sælges, som bedst ske kan.

§ 905

Har forsinkelse fra køberens side påført sælgeren udgifter til genstandens bevaring eller anden forøget omkostning, kan sælgeren fordrø erstatning og til sikkerhed for denne holde genstanden tilbage.

§ 906

Bærer sælgeren faren for salgsgenstanden, men køberens forhold har bevirket, at den ikke bliver leveret i rette tid, overføres faren på køberen, ved køb af genstande, bestemt efter art, dog ikke forinden bestemte genstande er udskilt for ham.

Rente af købesummen

§ 907

I handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalings- tid, og denne oversiddes, derefter at svare rente af købesummen med 6 pct. årlig. Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare nævnte rente fra den dag, da levering har fundet sted, eller, om levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, fra den dag, da forsinkelsen indtrådte.

I andre køb har køberen, hvad enten der er fastsat en bestemt betalingstid eller ej, at svare 5 pct. årlig rente af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt. Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Mangler ved salgsgenstanden

§ 908

Angår købet en bestemt genstand, og lider denne af en mangel, kan køberen hæve købet eller kræve et forholdsmæssigt afslag i købesummen. Må manglen anses som uvæsentlig, er køberen dog ikke berettiget til at hæve købet, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.

Savnede genstanden ved køkets afslutning egenskaber, som må anses tilsikret, eller er manglen efter køkets indgåelse forårsaget ved sælgerens forsømmelse, eller har sælgeren handlet svigagtigt, kan køberen kræve skadeserstatning.

§ 909

Ved køb af genstande, bestemt efter art, kan køberen, såfremt den leverede genstand lider af en mangel, hæve købet, eller kræve omlevering eller fordre et forholdsmæssigt afslag i købesummen.

Må manglen anses som uvæsentlig, kan købet dog ikke hæves eller omlevering fordres, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt eller har kendt manglen på et sådant tidspunkt, at han uden urimelig opofrelse havde kunnet skaffe mangelfri genstand.

Sælgeren er, selvom han er uden skyld, pligtig at betale skadeserstatning, dog således at bestemmelserne i § 893 finder tilsvarende anvendelse.

§ 910

Ved afgørelsen af, om salgsgenstanden lider af en mangel, bliver, forsåvidt manglen ikke er hidført ved sælgerens forsømmelse, det tidspunkt at tage i betragtning, da faren gik over på køberen.

§ 911

Bestemmelserne i § 894 om skadeserstatningens beregning kommer også til anvendelse, når købet hæves på grund af mangel ved genstanden.

§ 912

Skal sælgeren levere efterhånden, og er en enkelt levering mangelfuld, kan køberen i medfør af §§ 908 og 909 alene hæve købet, forsåvidt angår denne levering. Dog kan han også hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt det må ventes, at også disse vil blive mangelfulde, eller endog hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne.

§ 913

Har køberen før køkets afslutning undersøgt salgsgenstanden eller uden skellig grund undladt at efterkomme sælgerens opfordring til at undersøge den, eller er der før køkets afslutning givet ham lejlighed til at undersøge en prøve af salgsgenstanden, kan han ikke påberåbe sig mangler, der ved sådan undersøgelse burde være opdaget af ham, medmindre sælgeren har handlet svigagtig.

§ 914

Sker salg ved auktion, kan køberen ikke påberåbe sig, at genstanden lider af nogen mangel, medmindre genstanden ikke svarer til den betegnelse, under hvilken den er solgt, eller sælgeren har handlet svigagtig. Hvad her er foreskrevet, gælder dog ikke, når en handlende sælger sine varer ved auktion.

§ 915

Tilbyder sælgeren at afhjælpe en mangel eller at foretage omlevering, må køberen dermed lade sig nøje, hvis det kan ske inden han efter § 890 skulle være berettiget til at hæve købet, og det åbenbart ikke kan medføre omkostning eller ulempe for ham.

Køberens ret til erstatning berøres ikke af denne bestemmelse.

§ 916

Hvad der i dette kapitel er bestemt om mangler ved salgsgenstanden, finder tilsvarende anvendelse, hvor den leverede mængde er for ringe, såfremt køberen må gå ud fra, at det, som er leveret, er ment at skulle tjene som fuldstændig opfyldelse af aftalen. Køberen kan i dette tilfælde ikke i medfør af § 909 fordrø omlevering, men kan i stedet for kræve efterleveret, hvad der mangler, hvad enten dette udgør en større eller mindre del af det, som skulle leveres.

§ 917

I handelskøb har køberen, når salgsgenstanden er leveret, eller en aftalt udfaldsprøve er kommet ham i hænde, at foretage sådan undersøgelse, som ordentlig forretningsbrug kræver. Skal genstanden forsendes fra et sted til et andet, er køberen dog ikke pligtig at undersøge den, førend den på bestemmelsesstedet er stillet således til hans rådighed, at han ifølge § 922 ville være pligtig at drage omsorg for den.

§ 918

Viser det sig, at den solgte genstand lider af en mangel, har køberen, såfremt han vil påberåbe sig manglen, at give sælgeren meddelelse derom i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold. Afgiver han ikke sådan meddelelse, uagtet han har opdaget eller burde have opdaget manglen, kan han ikke senere gøre den gældende.

Vil køberen hæve købet, eller vil han kræve efterlevering eller omlevering, skal han uden ugrundet ophold give sælgeren meddelelse derom og har ellers tabt sin ret til at afvise genstanden eller kræve efterlevering.

§ 919

De i foregående paragraf givne bestemmelser om tab af køberens ret til at påberåbe sig mangler kommer ikke til anvendelse, når sælgeren har handlet svigagtig, eller når han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for køberen.

§ 920

Har køberen ikke inden et år efter genstandens overgivelse til ham meddelt sælgeren, at han vil påberåbe sig en mangel, kan han ikke senere gøre den gældende, medmindre sælgeren har påtaget sig at indestå for genstanden i længere tid eller har handlet svigagtig.

*Bestemmelser vedrørende afvisning af leverede genstande og
ophævelse af køb*

§ 921

Er køberen kommet i besiddelse af genstanden, og vil han afvise den, er han pligtig at drage omsorg for den, og kan af sælgeren fordre erstatning for de ham derved påførte omkostninger. De i § 903 og 904 givne regler finder tilsvarende anvendelse.

§ 922

Er i tilfælde af genstandens forsendelse køberen sat i stand til på bestemmelsesstedet at komme i besiddelse af genstanden, og vil han afvise den, er han pligtig at tage den i sin besiddelse for sælgerens regning.

Dette gælder dog ikke, hvis sælgeren selv er til stede på bestemmelsesstedet, eller hvis ihændehaver af konnossement eller anden person, som på sælgerens vegne kan tage sig af genstanden, er til stede der, eller hvis køberen ikke kan få genstanden i sin besiddelse

uden at betale købesummen eller at pådrage sig anden væsentlig omkostning eller ulempe.

Når køberen har taget genstanden i sin besiddelse, kommer reglerne i foregående paragraf til anvendelse.

§ 923

Hæves købet, er sælgeren ikke berettiget til at få genstanden tilbage, medmindre han tilbagegiver, hvad han har modtaget i betaling, og køberen ikke berettiget til at få købesummen tilbage, medmindre han tilbageleverer det modtagne i væsentlig samme stand og mængde, hvori det var ved leveringen.

Køberen har, når han hæver købet eller kræver omlevering, ret til at holde genstanden tilbage, indtil sælgeren svarer skyldig erstatning eller stiller betryggende sikkerhed for denne.

§ 924

Selvom genstanden er gået til grunde eller forandret, kan køberen, uanset bestemmelserne i foregående paragraf, hæve købet, såfremt undergangen eller forandringen skyldes en hændelig begivenhed eller alene genstandens egen beskaffenhed eller foranstaltninger, som udkrævedes til dens undersøgelse, eller som er truffet inden den mangel, der medfører ophævelse af købet, er opdaget eller burde være opdaget.

Vanhjemmel

§ 925

Om vanhjemmel gælder reglerne i §§ 74 og 75.

Køb på prøve

§ 926

Er en genstand købt på prøve eller på besigtigelse, og er den leveret, bliver køberen bundet ved købet, såfremt han ikke inden aftalt tid eller, om ingen tid er aftalt, inden passende frist har meddelt sælgeren, at han ikke vil beholde genstanden.

Så længe køberen har genstanden til prøve eller besigtigelse, bærer han faren for den.

Meddelelser efter dette kapitel

§ 927

Om køberens meddelelse efter §§ 875, 895, 896, 918, 920, og om sælgerens meddelelser efter §§ 900 og 901 gælder reglen i § 62.

Betydningen af visse salgsklausuler

928

Er en vare solgt »frit om bord« (fob) på et angivet sted, har køberen at befragte skib eller betinge skibsrum til varens befordring fra dette sted.

Sælgeren har at besørge og bekoste varens forsendelse til afskibningstedet og at træffe de foranstaltninger med hensyn til dens indladning, som ifølge der gældende lov eller sædvane påhviler en aflader.

Når varen er kommet indenfor skibssiden, ophører sælgeren at bære faren for den.

Om varen lider af mangler, bedømmes efter dens tilstand på samme tidspunkt, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

Den omstændighed, at køberen har befragtet skib eller betinget skibsrum, medfører ikke pligt for køberen til at undersøge varen før dens fremkomst til bestemmelsesstedet og afskærer ikke heller sælgeren fra at udøve de i §§ 884, 897 og 908 omhandlede rettigheder.

Køberen er, selvom der ikke er truffet særlig aftale derom, pligtig at betale mod konnossement overensstemmende med, hvad der er bestemt i § 937.

§ 929

Er en vare solgt »fragtfrit« (cost and freight, c & f, c f), har sælgeren at besørge og bekoste dens forsendelse til bestemmelsesstedet.

Faren går over på køberen, så snart varen overensstemmende med de i § 879 givne regler er overgivet til en fragtfører eller bragt indenfor skibssiden.

Om varen lider af mangler, bedømmes efter dens tilstand på det tidspunkt, da faren for den går over på køberen, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

Køberen er, selvom der ikke er truffet særlig aftale derom, pligtig at betale mod konnossement eller fragtbrev overensstemmende med, hvad der er bestemt i § 937.

Køberen har, selvom købesummen ikke er forfalden til betaling ved varens fremkomst, at betale den fragt, som ikke er erlagt af sælgeren, mod fradrag i købesummen, men uden godtgørelse for rente.

§ 930

Er en vare solgt »cif« (cost, insurance, freight) eller »caf« (cout, assurance, fret), gælder, hvad der i foregående paragraf er bestemt.

Sælgeren har derhos for den del af forsendelsen, under hvilken han ikke bærer faren, for køberen at tegne sædvanemæssig forsikring. Undlader sælgeren at tegne sådan forsikring, uden at købet af den grund hæves, kan køberen kræve erstatning for skade, som måtte følge af undladelsen, eller selv tegne forsikring og afdrage omkostningerne i købesummen.

§ 931

Er en vare solgt »leveret« eller »frit« (franco) på et angivet sted, anses levering ikke for sket, førend varen er kommet frem til dette sted. Sælgeren har således at besørge og bekoste dens forsendelse dertil og bærer under forsendelsen faren.

Varens kontraktmæssighed bedømmes efter dens tilstand ved fremkomsten, ligesom også dens mængde på dette tidspunkt bliver at lægge til grund, såfremt købesummen skal beregnes efter mål, vægt eller tal.

I sammensætning med »fragtfrit«, »c & f«, »cif« eller »caf« har benyttelsen af ordet »leveret« ingen betydning for forståelsen af de nævnte klausuler.

§ 932

Er en vare købt med sådan angivelse af dens mængde, at der for samme er åbnet et vist spillerum, såsom cirka, »fra-til« eller lignende, tilkommer det sælgeren at træffe valget, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er indrømmet i køberens interesse.

Er betegnelsen »cirka« benyttet, er spillerummet 10 pct. op eller ned for ladning og ellers 5 pct.

§ 933

Er der solgt »en ladning«, må sælgeren ikke sende andre varer med samme skib. Sker det, og kan det for køberen medføre ulempe, kan denne hæve købet; enten købet hæves eller ikke, har han ret til skadeserstatning.

§ 934

Er det aftalt, at varen skal leveres eller aftages »i begyndelsen« (»primo«), »i midten« (»medio«) eller »i slutningen« (»ultimo«) af en måned, forstås herved henholdsvis den første til tiende, den ellefte til tyvende og den enogtyvende til sidste dag i måneden.

Ved køb af værdipapirer betyder »primo« den første søgnedag i måneden, »medio« den femtende dag i måneden, eller, om denne dag falder på en helligdag, den følgende søgnedag, og »ultimo« den sidste søgnedag i måneden.

§ 935

Har sælgeren af en vare forpligtet sig til at foretage »afskibning« eller »afladning« inden en vis frist, skal afskibningen eller afladningen anses for at være tilendebragt i rette tid, når varen er indladet inden fristens udløb.

Er konnossementet udfærdiget, og fremgår det ikke af dettes udvisende, at indladningen er sket i rette tid, kan køberen afvise varen.

§ 936

Når »kontant betaling« er aftalt, er køberen pligtig at betale samtidig med, at salgsgenstanden stilles til hans rådighed (jfr. §§ 883 og 884).

§ 937

Har køberen forpligtet sig til at betale mod konnossement (»kontant mod konnossement« e. l.) eller til at akceptere veksler mod konnossement, kan han ikke nægte betaling eller akcept, fordi den solgte vare ikke endnu er kommet frem, eller han ikke har haft adgang til at undersøge den.

Når betaling eller akcept kræves mod konnossement, må regning på varen være kommet køberen i hænde, hvorhos konnossement, såfremt sælgeren har påtaget sig varens forsikring, må være ledsaget af forsikringspolice.

Hvad foran er bestemt, finder tilsvarende anvendelse, når køberen har forpligtet sig til at betale mod sådant fragtbrev, som omhandles i § 885.

Køb på afbetaling

§ 938

Ved køb på afbetaling forstås i dette afsnit køb af løsøre, hvor betalingen skal erlægges i afdrag, af hvilke et eller flere forfalder til udbetaling, efter at den solgte ting er overgivet til køberen, og hvor sælgeren derhos har betinget sig ret til at tage tingen tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser, eller har forbeholdt sig ejendomsret over tingen, indtil betalingen helt eller delvist er erlagt.

Aftale, der er betegnet som lejekontrakt, eller hvorefter betalingen iøvrig fremtræder som vederlag for tingens brug, betragtes alligevel som køb på afbetaling, når det må antages at have været meningen, at modtageren af tingen skal blive ejer af den.

Ved kontantprisen forstås den pris, for hvilken tingen ved aftalens indgåelse kunne være købt mod kontant betaling.

Reglerne i dette afsnit kommer ikke til anvendelse, når summen af alle afdragene (afbetalingsprisen) overstiger 10.000 kr.

Summen af de afdrag, som sælgeren har krav på efter aftalen, kaldes afbetalingsprisen.

§ 939

En aftale om ejendomsforbehold og anden aftale om ret til at tage tingen tilbage ved køberens misligholdelse er ugyldig,

1. når afbetalingsprisen for den solgte genstand er under 300 kr.,
2. når aftalen angår ting, der tjener til personlig brug, såsom klæder, skotøj, håndtasker, mapper, fyldepenne, lomme- og arm-båndsure og smykker, eller angår guld- og sølvvarer af enhver art,
3. når sælgeren har givet køberen ret til at afhænde (derunder bortgive), forbruge eller bearbejde tingen eller på anden måde frit disponere over den, eller sælgeren måtte gå ud fra, at køberen ville disponere således over den,
4. når tilbagetagsretten først aftales efter tingens overgivelse til køberen,
5. når der ikke inden tingens overgivelse til køberen er oprettet skriftlig kontrakt, hvori ejendomsforbeholdet, afbetalingsprisen og forfaldstiden for hvert enkelt afdrag er klart angivet, og hvori det udtrykkeligt er bestemt, at køberen, såfremt sælgeren ønsker at tage tingen tilbage, har krav på, at dette sker ved fogdens mellemkomst,
6. når der ikke senest ved tingens overgivelse til køberen erlægges et afdrag, der udgør mindst en femtedel af afbetalingsprisen.

Hvis flere ting sælges ved samme aftale, gælder de i § 938, stk. 4, og de i foranstående 1. stk. under pkt. 1 og 6 fastsatte værdigrænser for hver enkelt ting, medmindre tingene udgør et samlet hele, der er bestemt til at tjene samme formål, såsom bohave, køkkenudstyr, en båd eller vogn med tilbehør e.l.

§ 940

Undlader køberen at opfylde sin betalingspligt, har sælgeren ikke af den grund ret til at tage tingen tilbage, medmindre køberen er udeblevet med et afdrag 14 dage efter dets forfaldstid, og det skyldige beløb udgør enten mindst en tiendedel af afbetalingsprisen eller består af flere afdrag, der sammenlagt udgør mindst en tyvendedel deraf, eller udgør hele sælgerens restfordring.

Undlader køberen at opfylde andre forpligtelser, kan sælgeren ikke gøre nogen for sådan undladelse aftalt, særlig retsvirkning gældende, forsåvidt dette efter de foreliggende omstændigheder ville være åbenbart ubilligt.

Sælgeren har endvidere ret til at tage tingen tilbage, når han godtgør, at tingen i køberens besiddelse har lidt væsentlig skade eller forringelse eller er udsat for en sådan.

§ 941

Dersom sælgeren vil tage tingen tilbage, skal tingens værdi ved tilbagetagelsen regnes køberen til gode.

Ved tingens værdi forstås det beløb, som sælgeren kan indvinde ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde eventuelt efter en rimelig istandsættelse.

Sælgeren kan, når tingen tages tilbage, regne sig til gode

1. de ved tilbagetagelsen forfaldne, ubetalte afdrag samt en så stor del af de ikke forfaldne afdrag, som kontantprisen udgør af afbetalingsprisen. Kan det ikke oplyses, hvor stor kontantprisen ville have været, anses den at have udgjort ni tiendedele af afbetalingsprisen.

Tilbagestående afdrag, som ifølge aftalen skal forfalde til udbetaling, hvis køberen misligholder sine forpligtelser, betragtes som ikke forfaldne.

Hvis afbetalingsprisen har været urimelig høj i forhold til tingens værdi ved aftalens afslutning, beregnes der i stedet for de foran angivne beløb, alene sælgeren en rimelig afbetalingspris med fradrag af allerede erlagte afdrag.

2. de nødvendige omkostninger ved tingens tilbagetagelse. Finder fogden, at det beløb, som sælgeren har beregnet til dækning af omkostningerne herved, er større end rimeligt, kan han nedsætte det til et passende beløb.

Der tages intet hensyn til renter, selvom der i aftalen er vedtaget rentebetaling.

Sælgerens angivelse i kontrakten af kontantprisen lægges til grund for opgørelsen, medmindre det må antages, at tingen kunne være købt til en lavere pris.

Dersom tingens værdi ved tilbagetagelsen overstiger sælgerens foran nævnte krav, kan han kun tage tingen tilbage mod til køberen at betale forskellen.

Hvis tingens værdi er mindre end sælgerens fordring efter nærværende paragraf, kan sælgeren ikke fordre betalt mere end det overskydende beløb.

§ 942

Aftale om, at der som følge af køberens misligholdelse af hans forpligtelser skal indtræde strengere retsvirkninger end de i §§ 940–941 fastsatte, er ugyldig.

Aftale mellem køberen og sælgeren om, at trediemand skal være bemyndiget til at optræde på køberens vegne i tilfælde af misligholdelse, er uden retsvirkning.

§ 943

Har sælgeren fremsat krav på at få tingen tilbage, kan køberen afgøre sit mellemværende med sælgeren ved at betale dennes restfordring beregnet efter reglerne i § 941. Gør han det, må tingen ikke tages tilbage.

Har sælgeren fået tingen tilbage, har køberen ret til i 14 dage derefter at indløse den mod at betale den værdi, tingen havde ved tilbagetagelsen, samt det beløb, som sælgeren måtte kunne fordre efter § 941, sidste stk.

Selvom sælgeren ikke har fremsat krav på at få tingen tilbage, kan køberen til enhver tid forlange opgørelse som fastsat i stk. 1. Ved betaling udenfor fastsat betalingstermin sker der dog ingen nedsættelse efter bestemmelsen i § 941, stk. 3, nr. 2, af det første efter betalingen forfaldende afdrag.

§ 944

Er flere ting solgt på afbetaling ved samme aftale, og fremsætter sælgeren krav på at tage dem tilbage, har køberen ret til at udtage en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale det beløb, hvormed sælgerens restfordring, beregnet efter reglerne i § 941, overstiger værdien af de øvrige ting. Er restfordringen mindre end denne værdi,

har køberen krav på, at det overskydende betales ham samtidig med tilbagemtagelsen.

Hvis sælgeren har taget tingene tilbage, har køberen ret til i 14 dage derefter at indløse en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale den værdi, som den eller de pågældende ting havde ved tilbagemtagelsen, samt det beløb, som sælgeren måtte kunne fordrage efter § 941, sidste stk.

Køberen har dog i intet tilfælde ret til at overtage nogen ting, der hører således sammen med ting, som sælgeren tager tilbage, at fraskillelsen ville medføre væsentlig værdiforringelse af det tilbagetagne.

§ 945

Sælgeren kan ikke forbeholde sig, at køberens ret efter et køb på afbetaling skal være betinget af, at han opfylder sine forpligtelser efter et andet køb eller iøvrigt betaler beløb, som sælgeren ikke kan godskrive sig efter § 941.

Ej heller kan sælgeren betinge sig, at beløb, som køberen indbetaler, først skal afskrives på andre købet uvedkommende fordringer, medmindre de hidrører fra reparation af tingen eller andre foranstaltninger vedrørende denne.

En bestemmelse i en aftale om køb på afbetaling kan iøvrigt tilside sættes helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.

§ 946

Er det i aftalen bestemt, at køberens undladelse af at opfylde sine forpligtelser skal medføre, at tilbagestående afdrag forfalder til betaling tidligere end til de fastsatte tider, og afkræver sælgeren under påberåbelse heraf køberen et større beløb, end der ellers ville være forfaldent, bliver sælgerens fordring at beregne efter de i § 941 givne regler.

§ 947

Vil sælgeren tage tingen tilbage, og vil køberen ikke godvillig udlevere den, skal sælgeren henvende sig til fogden med begæring om ved hans hjælp at blive indsat i besiddelse af tingen. Begæringen skal være skriftligt affattet med opgørelse af det beløb, som sælgeren kræver i henhold til § 941.

§ 948

Fogden kan tilsige køberen til møde på fogedkontoret. Når sælgeren ønsker det, kan sådan tilsigelse navnlig også finde sted, forinden der er begyndt indsættelsesforretning.

Undlader køberen uden lovligt forfald at møde, kan han begæres fremstillet af politiet, ligesom han i så fald, såvel som når han vægrer sig ved at fremkomme med de oplysninger, der er fornødne for sælgerens indsættelse i besiddelsen af tingen, ifølge kendelse fra fogden kan underkastes hæfte, indtil han opfylder sin pligt i ovennævnte henseende, dog ikke udover 6 måneder.

Omkostningerne ved køberens fremstilling for fogden ved politiet og ved hans hensættelse i hæfte afholdes som politiudgift.

§ 949

Under indsættelsesforretningen har fogden at vejlede parterne, forsåvidt de ikke giver møde ved sagfører.

Dersom køberen og sælgeren ikke kan enes om ansættelsen af tingens værdi ved tilbagetagelsen, ansættes denne af et fogedvidne. Dersom sælger eller køber gør indsigelse herimod, tilkaldes der en sagkyndig på dens regning, der har rejst indvendingen.

Er sælgeren utilfreds med værdiansættelsen, kan han forlange optaget skøn ved en af fogden udmeldt skønsmand, dog kun såfremt vurderingssummen andrager halvdelen eller derover af afbetalingsprisen. Den samme ret tilkommer køberen, såfremt vurderingssummen andrager halvdelen eller derunder af afbetalingsprisen. Begæringen om skøn må fremsættes, forinden fogedforretningen er sluttet, og den, der begærer skønnet, må deponere eller stille sikkerhed for omkostningerne ved skønsforretningen, derunder vederlag til skønsmanden. Ved opgør af parternes mellemværende afgør fogden, hvem af dem der skal bære omkostningerne. Skønnet kan ikke gøres til genstand for nyt skøn.

Finder fogden, at det beløb, som sælgeren har beregnet til dækning af omkostningerne ved tingens tilbagetagelse, er større end rimeligt, kan han nedsætte det til et passende beløb.

§ 950

Er der efter de foreliggende omstændigheder tvivl om, hvorvidt sælgeren har ret til at tage tingen tilbage, kan fogden gøre tilbagegivelsen betinget af, at sælgeren stiller sikkerhed for det tab, som ved en uretmæssig tilbagetagelse ville påføres køberen.

Er der tvivl om, hvorvidt sælgeren skal tilbagebetale køberen nogen del af det af ham erlagte ved tingens tilbagetagelse, eller om hvor meget sælgeren skal betale, kan fogden gøre tilbagegivelsen betinget af, at sælgeren stiller sikkerhed for det omstridte beløb.

I tilfælde af sikkerhedsstillelse har fogden at henlede køberens opmærksomhed på bestemmelsen i § 951.

§ 951

Har fogden indsat sælgeren i besiddelse af tingen mod sikkerhedsstillelse, kan enhver af parterne forlange afgjort ved fogedretten, hvorvidt det til sikkerhed stillede beløb skal tilfalde køberen eller tilbagegives sælgeren. Begæring herom skal fremsættes inden en uge, efter at sælgeren er sat i besiddelse af tingen. Under sagens behandling for fogedretten påhviler der fogden samme vejledningspligt som under indsættelsesforretningen. Fogdens kendelse, til hvis afsigelse parterne indkaldes, kan gøres til genstand for anke indenfor en frist af 14 dage.

Er der ikke fremsat nogen begæring som i stk. 1 omtalt inden den der nævnte uge, tilbagegives det til sikkerhed stillede beløb til sælgeren.

§ 952

Vil køberen i henhold til § 943 eller § 944 indløse ting, som sælgeren har fået tilbage, finder bestemmelserne i §§ 947-951 tilsvarende anvendelse.

§ 953

Sælgeren kan kræve forfaldne afdrag betalt ved beslag på arbejdsløn, der tilkommer køberen.

§ 954

For indsættelsesforretninger efter dette kapitel, erlægges i retsafgift 5 kr. og i vidnegebyr 50 øre.

For tilsigelser efter § 948, 1. stk., 2. pkt., betales 1 kr.

§ 955

Har nogen, som erhvervsmæssigt sælger eller medvirker til at sælge ting på afbetalingsvilkår, drevet denne virksomhed på en måde, der strider mod god forretningsskik i forhold til køberne, kan der under en politisag nedlægges forbud mod, at han driver sådan næringsvirksomhed for et tidsrum af mindst et og højst 5 år eller i gentagelses-tilfælde for bestandig. Forbudet kan omfatte såvel personer, der sælger eller medvirker til at sælge, som aktieselskaber og andre

sammenslutninger. Ministeren for handel, industri og søfart kan kræve sag rejst.

Ministeren for handel, industri og søfart kan efter indhentet udtalelse fra den eller de nærmest interesserede erhvervsorganisationer, ophæve forbudet, når særlige omstændigheder taler derfor.

Den, der erhvervsmæssigt sælger eller medvirker til at sælge ting på afbetalingsvilkår i strid med et i medfør af bestemmelsen i 1. stk. nedlagt forbud, straffes med bøde.

§ 956

Salg på afbetaling til private ved agenter er forbudt. Aftalen om sådant salg er ugyldigt. Agenten og det firma, der anvender denne i dette øjemed, straffes med bøder.

Undtagelse herfra kan bevilges af handelsministeriet for ganske bestemte brancher, når det anbefales af de til erklæringer overfor ministeriet autoriserede handelsorganisationer og af organisationer af de erhvervsdrivende, såsom fiskere, landbrugere og håndværkere, der har særlig brug for de solgte genstande i deres erhvervsvirksomheder. Handelsministeriet kan i så fald autorisere bestemte firmaer til dette agentsalg på nærmere af ministeriet fastsatte betingelser.¹⁾

48. kapitel

KOMMISSION, HANDELSAGENTUR OG HANDELSREJSENDE

Almindelige bestemmelser

§ 957

Dette kapitels bestemmelser kommer kun til anvendelse, forsåvidt ikke andet følger af aftale eller af handelsbrug eller anden sædvane.

En undtagelse fra denne regel hjemles ved § 1001.

§ 958

Ved handlende forstås i dette kapitel enhver, der gør sig til bedrift at afhænde dertil indkøbte varer, at drive vekselerer- eller bankforret-

¹⁾ I (den danske) straffelovs § 278 tilføjes som nyt 2. stk. følgende:

Den, som forsætlig i strid med et gyldigt taget ejendomsforbehold eller anden aftale om ret til tilbagetagelse af solgt løsøre sælger, pantsætter eller på anden måde overdrager dette, straffes med hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Straffen kan dog under formildende omstændigheder nedsættes til bøde. Påtale sker under privat sag.

Dersom køberen allerede ved handelens indgåelse har haft til hensigt at disponere ulovligt over tingen for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, finder § 279 anvendelse.

ning, forsikringsvirksomhed, kommissionshandel, forlagsvirksomhed, apotek, beværtning, håndværk, fabrik eller bjergværk, at overtage udførelse af bygnings- eller anlægsarbejder eller at befordre personer, gods eller meddelelser, samt enhver, som er handelsagent. Dog anses ikke som handlende den, som uden anden medhjælp end sin ægtefælle, sine børn og sine husmedhjælpere driver beværtning, håndværk, befordringsvirksomhed eller sådan ringe handel, hvortil ikke kræves særlig adkomst, eller hvortil borgerskab udstedes uden betaling.

§ 959

Om meddelelser efter dette kapitel gælder reglen i § 62.

KOMMISSION

Indledende bestemmelser

§ 960

Ved kommissionær forstås i dette kapitel den, som har påtaget sig det hverv at sælge eller købe varer, værdipapirer eller andet løsøre for en andens regning, men i eget navn. Den, for hvis regning salget eller købet skal ske, kaldes kommittent.

Er kommissionæren handlende, og går hvervet ud på salg eller køb, som falder indenfor hans bedrift, kaldes han handelskommissionær og forholdet handelskommission.

§ 961

Får nogen, som erhvervsmæssig driver virksomhed som handelskommissionær, anmodning fra en anden, med hvem han står i forretningsforbindelse, om at besørge salg eller køb, der falder indenfor denne hans virksomhed, skal han uden ugrundet ophold give meddelelse, hvis han ikke vil overtage hvervet. Gives sådan meddelelse ikke, anses hvervet for overtaget.

§ 962

Når nogen, som har fået gods tilsendt for at sælge det i kommission, ikke vil udføre hvervet, men dog tager sig af godset, har han panteret i det for, hvad han i denne anledning har at fordre, efter de nedenfor om kommissionæren givne regler.

Kommissionærens pligter

§ 963

Kommissionæren skal ved udførelsen af sit hverv varetage kommittentens interesser. Han skal følge kommittentens forskrifter, såvidt

det er muligt, og give ham underretning om forhold, som er af betydning for hvervet, særlig om afsluttede aftaler, samt aflægge regnskab og afgive, hvad der tilkommer kommittenten. Dog behøver handelskommissionæren ikke at meddele kommittenten navnet på den, med hvem han har sluttet aftale, medmindre pligt hertil følger af §§ 974 og 975.

§ 964

Udkræver omstændighederne, at kommittentens forskrifter fraviges, skal kommissionæren uden ophold underrette kommittenten derom og forlange hans bestemmelse. Kan denne ikke afventes, skal kommissionæren handle, som omstændighederne tilsiger.

Dette gælder også, når kommittenten har foreskrevet, at godset ikke må sælges billigere eller købes dyrere end til en angiven pris (limitum). Limitum anses ikke sat alene derved, at en pris er anført af kommittenten i en salgskommissionæren tilstillet nota.

§ 965

Er limitum foreskrevet, bør kommissionæren alligevel søge at opnå en fordelagtigere pris, hvis forholdene ved aftalens indgåelse gør det muligt.

§ 966

Kommissionæren er pligtig at drage omsorg for gods, som kommittenten tilstiller ham til salg, eller som han køber for kommittentens regning. Hvis ikke andet følger af forholdene, skal han holde godset adskilt fra andet gods.

Handelskommissionæren er pligtig at holde godset brandforsikret, forsåvidt ikke dets art eller forholdene iøvrigt medfører, at forsikring er unødvendig.

§ 967

Har kommittenten tilstillet handelskommissionæren gods til salg, er denne pligtig at undersøge godset i sådan udstrækning, som ordentlig forretningsbrug i handelskommission kræver.

§ 968

Viser der sig ved modtagelsen eller senere mangler ved gods, som er tilstillet kommissionæren til salg, skal han underrette kommittenten derom. Afgiver han ikke sådan underretning uden ugrundet ophold, efter at han har opdaget eller burde have opdaget manglen,

er han erstatningspligtig efter bestemmelsen i § 973 for den derved forvoldte skade.

§ 969

Kommissionæren skal godskrive kommittenten alt, hvad han har opnået gennem aftale med trediemand.

§ 970

Står kommissionæren ifølge aftale, handelsbrug eller anden sædvane del credere, hæfter han overfor kommittenten som selvskyldner for opfyldelsen af aftale, som han for dennes regning indgår med trediemand.

Selvom handelskommissionæren ikke står del credere, kan kommittenten kræve, at han opfylder aftalen, når kommissionæren ikke i sin underretning til kommittenten om hvervets udførelse opgiver navnet på den, med hvem han har sluttet aftalen.

§ 971

Har en kommissionær sluttet en aftale for kommittentens regning, og har han ved afslutning eller senere forsømt sine pligter, kan kommittenten afvise aftalen, såfremt hans interesser er væsentlig tilsidesatte, eller kommissionæren har handlet svigagtigt.

Kan kommittenten, når han således afviser aftalen, på grund af bestemmelsen i § 1010 ikke få gods tilbage, som kommissionæren har solgt, skal denne betale dets værdi.

§ 972

Har kommissionæren forsømt sine pligter ved at købe over eller sælge under en fastsat prisgrænse eller forøvrigt til en pris, som er ufordelagtigere end forholdene burde have medført, kan han afværge, at aftalen af den grund afvises, ved, at han uden ugrundet ophold betaler eller stiller betryggende sikkerhed for prisforskellen.

Dette gælder dog ikke, hvis kommittenten ved kommissionærens forhold har lidt væsentlig skade eller ulempe, som ikke dækkes af prisforskellen, eller hvis kommissionæren har handlet svigagtigt.

§ 973

Forsømmer kommissionæren sine pligter overfor kommittenten, skal han erstatte den skade, som derved forvoldes denne.

§ 974

Har kommissionæren forsømt sine pligter ved at sælge under eller købe over en fastsat prisgrænse, og bliver aftalen ikke afvist, skal erstatningen udgøre forskellen mellem den aftalte pris og den fastsatte prisgrænse, hvis ikke bevis for større skade er ført. Krævede forholdene, at kommissionæren fraveg prisgrænsen, men er fravigelsen ved hans forsømmelse blevet større end påkrævet, skal erstatningen udgøre mindst forskellen mellem den pris, han har opnået og den, han burde have opnået.

§ 975

Har salgskommissionæren forsømt sin pligt ved uberettiget at give kredit eller anden henstand med købesummens betaling, og bliver aftalen ikke afvist, hæfter kommissionæren for købesummen, selvom han ikke står del credere, og er pligtig at betale den til den tid, kommittenten ville have kunnet fordre den, hvis henstanden ikke var givet.

Oplyser kommissionæren, at der kun ville være opnået en lavere pris, hvis henstanden ikke var givet, er han ikke pligtig at betale mere end denne pris.

§ 976

Formener kommittenten, at kommissionæren har forsømt sine pligter, og vil han derpå støtte nogen ret efter §§ 971, 973 og 975, skal han give kommissionæren meddelelse om, at han vil påberåbe sig forsømmelsen. Meddelelsen skal gives uden ugrundet ophold, efter at han fra kommissionæren har modtaget underretning om, hvorledes denne har forholdt sig. Gives sådan meddelelse ikke, kan kommittenten ikke påberåbe sig forsømmelsen. Indeholder meddelelsen ikke, at kommittenten vil afvise en aftale, der er sluttet for hans regning, kan han ikke senere gøre sådan ret gældende.

§ 977

I handelskommissionen har kommittenten, hvis han er handlende, og købet er sket for hans bedrift, den samme undersøgelsespligt, som påhviler køberen efter § 917.

§ 978

Viser det sig, at gods, som er købt for kommittentens regning, lider af en mangel, og vil kommittenten påberåbe sig denne, skal han uden ugrundet ophold give kommissionæren meddelelse derom.

Giver han ikke sådan meddelelse, uagtet han har opdaget eller burde have opdaget manglen, kan han ikke senere gøre den gældende

overfor kommissionæren, undtagen forsåvidt denne hos sælgeren, fragtføreren eller andre kan få fyldestgørelse for det krav, han i den anledning måtte have mod denne.

§ 979

Er gods, som er købt for kommittentens regning, leveret for sent, og vil kommittenten påberåbe sig dette, skal han give kommissionæren meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at godset er ankommet til ham, eller det ved underretning fra kommissionæren eller sælgeren har vist sig, at leveringen er sket for sent. Giver han ikke sådan meddelelse, finder bestemmelsen i § 978, stk. 2, tilsvarende anvendelse.

§ 980

De i §§ 976, 978 og 979 givne regler kommer ikke til anvendelse, når kommissionæren har handlet svigagtigt, eller når han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for kommittenten.

§ 981

Er gods, som var købt for kommittentens regning, overgivet til ham, og har han ikke inden et år derefter givet kommissionæren meddelelse om, at han vil påberåbe sig en mangel, kan han ikke senere gøre den gældende i videre omfang end i § 978, stk. 2., bestemt. Dette gælder dog ikke, når kommissionæren har påtaget sig at indestå for godset i længere tid, eller når han har handlet svigagtigt.

§ 982

Afviser kommittenten gods, som kommissionæren har købt for hans regning, finder angående hans pligter og rettigheder de i §§ 921-24 givne regler tilsvarende anvendelse.

Kommissionærens rettigheder

§ 983

Handelskommissionæren har krav på provision af de aftaler, han slutter for kommittentens regning.

Bliver trediemands forpligtelse efter aftalen ikke opfyldt, har kommissionæren kun krav på provision, hvis den manglende opfyldelse skyldes kommittenten eller en hændelse, som denne ikke kunne påberåbe sig overfor trediemand, om han selv havde sluttet aftalen.

§ 984

Det, som er bestemt i § 983, 2. stk., gælder også, om trediemand delvis opfylder sin forpligtelse. Hvis den provision, som kommissionæren ville have haft krav på, om forpligtelsen var helt opfyldt, overstiger det, som mangler i fuld opfyldelse eller købesummen for det manglende, har han dog ret til det overskydende.

Skal levering ske efterhånden, og betaling erlægges særskilt for hver levering, kan kommissionæren i ethvert tilfælde forlange provision af de leveringer, som er gået i orden.

§ 985

Kommissionæren har krav på særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer, telefonsamtaler og forsikringspræmier, samt for andre beføjede udgifter, forsåvidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet på at skulle udgøre betaling også for dem. Han kan beregne sig godtgørelse for afgivelse af lagerrum eller andet oplagsted og for transport og arbejde af lignende art, selvom han ikke i så henseende har haft nogen særlig udgift.

§ 986

Har kommissionæren selv måttet opfylde en aftale overfor trediemand, kan han kræve dækning hos kommittenten.

Forskudsbetaling, som indkøbskommissionæren uden kommittentens tilladelse har erlagt til sælgeren, er kommittenten kun pligtig at dække, forsåvidt sælgerens forpligtelse ifølge aftalen opfyldes.

§ 987

Salgskommissionæren, som har givet kommittenten forskud på købesummen, eller som iøvrigt i anledning af hvervet har noget krav mod kommittenten, har for sådan fordring panteret i det gods, der er tilstillet ham til salg, når han eller nogen på hans vegne er i besiddelse af godset eller af konnossement eller fragtbrev af sådan beskaffenhed, at afsenderen ikke uden at forevise det kan råde over godset.

§ 988

I gods, som en handelskommissionær har modtaget til salg, har han panteret efter § 987 også for fordringer, som hidrører fra andre kommissionshverv fra kommittenten, såfremt denne er handlende, og hvervet falder indenfor hans bedrift.

§ 989

I kraft af den ved §§ 987 og 988 hjemlede panteret kan salgskommissionæren, forsåvidt hans sikkerhed ellers ville udsættes for fare, holde godset tilbage, når kommittenten fordrer det udleveret, og iøvrigt undlade at følge hans forskrifter. Dog må kommissionæren ikke sælge godset imod kommittentens vilje undtagen i de tilfælde, som omtales i næste paragraf.

§ 990

Når den fordring, som er sikret ved panteretten, er forfalden, kan kommissionæren sælge godset til sin fyldestgørelse. Er godset udsat for hurtig fordærvelse, eller vil dets bevaring medføre uforholdsmæssig store omkostninger, kan kommissionæren, forsåvidt hans sikkerhed ellers ville udsættes for fare, sælge det, selvom fordringen ikke er forfalden. Finder salg sted, har kommissionæren samme ret til provision, som ellers ville have tilkommet ham.

Forinden salg finder sted, skal kommissionæren såvidt muligt med rimeligt varsel afkræve kommittenten betaling under tilkendegivelse af, at godset vil blive solgt, hvis betaling ikke erlægges. Foregår salget enten ved autoriseret mægler, som er underrettet om salgets art, på forsvarligt sted, hvor der er marked for godset, eller ved en forsvarlig bekendtgjort og afholdt auktion, kan kommittenten ikke gøre nogen indsigelse mod den opnåede pris.

§ 991

Har salgskommissionæren solgt godset i henhold til hvervet, kan han ved salg eller på anden måde råde over fordringsretten mod køberen, forsåvidt det er fornødent til fyldestgørelse af forfaldne fordringer på kommittenten, for hvilke han ville have haft panteret i godset, hvis dette havde været i hans besiddelse. Reglen i § 990, stk. 2, 1. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 992

Det, som er bestemt i §§ 987-991 om salgskommissionæren, får tilsvarende anvendelse på indkøbskommissionæren i forhold til indkøbt gods og fordring, som ved købet er erhvervet mod sælgeren. Dog har en indkøbskommissionær ikke krav på provision, om han sælger godset efter § 990.

§ 993

Har indkøbskommissionæren sendt godset til kommittenten, og kommer denne under konkurs, kan kommissionæren hindre godsets overgivelse til boet eller kræve det tilbage af dette efter reglerne i § 842. Ligeledes kan han hindre godsets overgivelse, når der åbnes forhandling om tvangsakkord for kommittenten, eller når dennes formueforhold iøvrigt viser sig at være sådanne, at han må antages at være ude af stand til ved forfaldstid at betale en fordring, for hvilken kommissionæren ville have haft panteret i godset, hvis det var forblevet i hans besiddelse. Har kommissionæren gjort brug af den angivne ret, kan han gøre sin panteret gældende efter reglerne i §§ 989 og 990.

Har salgskommissionæren tilbagesendt gods, som han har haft til salg for kommittenten, kommer tilsvarende regler til anvendelse.

§ 994

Er gods, som er indkøbt for kommittentens regning, på grund af forsinkelse fra hans side ikke blevet overgivet i hans besiddelse, har kommissionæren ret til at sælge det for hans regning, når kommissionæren ikke uden væsentlig omkostning eller ulempe kan vedblive med at sørge for det, eller når kommittenten ikke råder over det inden rimelig tid, efter at han dertil er blevet opfordret. Forinden salg finder sted, har kommissionæren såvidt muligt at give kommittenten betimeligt varsel. Foregår salget enten ved autoriseret mægler, som er underrettet om salgets art, på forsvarligt sted, hvor der er marked for godset, eller ved en forsvarlig bekendtgjort og afholdt auktion, kan kommittenten ikke gøre nogen indsigelse mod den opnåede pris. Kommissionæren kan ikke beregne sig provision af salget.

Kan salg ikke finde sted, eller er det åbenbart, at de med et salg forbundne omkostninger ikke vil kunne dækkes af salgssummen, er kommissionæren berettiget til at skaffe godset bort.

Hvad ovenfor er bestemt, finder tilsvarende anvendelse på salgskommissionæren, når han ikke længere er pligtig at beholde gods, som han har modtaget til salg, dog at han, når han sælger godset, har samme ret til provision, som ellers ville have tilkommet ham.

§ 995

Har kommissionæren ifølge hvervet modtaget prøver, mønstre eller andet, som tilhører kommittenten og ikke er bestemt til salg, kan han, forsåvidt hans sikkerhed for, hvad han har at fordre ifølge hvervet,

ellers ville udsættes for fare, tilbageholde det modtagne, indtil kommittenten betaler hans fordring eller stiller anden betryggende sikkerhed for dens betaling.

Kommissionærens selvindtræde

§ 996

Kommissionæren kan kun, når aftale, handelsbrug eller anden sædvane giver ham ret dertil, udføre hvervet ved at indtræde som køber eller sælger for egen regning.

§ 997

Selvindtræde sker derved, at kommissionæren i sin underretning om hvervets udførelse udtrykkelig erklærer overfor kommittenten, at han selv er køber eller sælger.

Vil kommittenten gøre gældende, at kommissionæren ikke ifølge § 996 var berettiget til selvindtræde, skal han give kommissionæren meddelelse derom uden ugrundet ophold, efter at han har modtaget den ovennævnte erklæring. Giver han ikke sådan meddelelse, kan han ikke afvise selvindtrædet af den angivne grund.

§ 998

Kommissionæren har i tilfælde af selvindtræde at varetage kommittentens interesser med samme omsorg, som når han udfører hvervet gennem aftale med trediemand.

Med hensyn til prisberegningen gælder særlig, at kommissionæren i alt fald ikke må overtage godset til lavere pris eller levere det til højere pris end den, som var gangbar på det tidspunkt, han afgav erklæringen om selvindtræde. Har salgskommissionæren til et tidligere tidspunkt for egen regning rådet over godset, kan kommittenten ialtfald fordre den pris, der var gangbar på dette tidspunkt. Har indkøbskommissionæren, efter at have fået anmodning om at overtage hvervet, men før selvindtrædet, købt sådant gods, som hvervet angår, kan kommittenten fordre opgørelse efter den pris, som kommissionæren har betalt, medmindre denne oplyser, at købet ikke er sket i anledning af hvervet. Forsømmer kommissionæren, hvad der således påhviler ham m. h. t. prisberegningen, finder bestemmelserne i §§ 971, 973, 976 og 980 tilsvarende anvendelse.

§ 999

Når selvindtræde har fundet sted, har salgskommissionæren en købers og indkøbskommissionæren en sælgers rettigheder og pligter mod kommittenten.

En kommissionær, som foretager selvindtræde, har samme ret til provision, som ville have tilkommet ham, hvis han havde udført hvervet ved at afslutte aftale med trediemand. Desuden har han ret til godtgørelse efter § 985 for sine udgifter som kommissionær.

§ 1000

Har kommissionæren i strid med de virkelige forhold og mod bedre vidende underrettet kommittenten om, at hvervet er udført, kan kommittenten betragte underretningen som en erklæring om selvindtræde og fordre de i § 998 om prisberegningen givne regler bragt til anvendelse.

§ 1001

Bestemmelserne i §§ 997, 998 og 1000 kan ikke ifølge aftale, handelsbrug eller anden sædvane fraviges til skade for kommittenten. I andre tilfælde end de i § 1000 omtalte kan bestemmelserne i § 998 dog fraviges, hvis kommittenten er handlende, og hvervet går ud på salg eller køb for hans bedrift.

Kommissionsforholdets ophør

§ 1002

Kommittenten kan til enhver tid tilbagekalde hvervet, og kommissionæren kan til enhver tid frasige sig det. Dog bliver i de i § 1006 omtalte tilfælde kommittenten og de i § 1007 omtalte tilfælde kommissionæren erstatningspligtig efter de der givne regler.

§ 1003

Kommer kommittenten eller kommissionæren under konkurs, bortfalder hvervet. Det samme gælder, hvis der åbnes akkordforhandling i kommissionærens bo.

§ 1004

Er hvervet ophørt i henhold til bestemmelserne i §§ 1002 og 1003, har kommissionæren dog, forsåvidt det kan ske uden væsentlig om-

kostning eller ulempe for ham, at foretage, hvad der er fornødent for at beskytte kommittenten mod tab, indtil denne selv kan varetage sine interesser.

§ 1005

Er hvervet ophørt, kan kommissionæren dog gøre de rettigheder gældende, som tilkommer ham efter §§ 987-995.

§ 1006

Når kommissionærens hverv gælder for en bestemt tid, eller det må anses tilsikret kommissionæren at føre en bestemt forretning til afslutning, eller opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, har kommissionæren, hvis hans hverv tilbagekaldes i utide, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Dog er kommittenten ikke erstatningspligtig, hvis han i kommissionærens undladelse af at opfylde sine pligter eller andre særlige omstændigheder havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet.

Hvis kommissionæren frasiger sig sådant hverv som ovenfor omtalt, og han i kommittentens pligtforsømmelse har gyldig grund dertil, eller hvis sådant hverv bortfalder ifølge kommittentens konkurs, har kommissionæren ligeledes ret til erstatning.

§ 1007

Når kommissionæren har eller må anses at have påtaget sig hvervet for et bestemt tidsrum eller at føre en bestemt forretning til afslutning, eller når opsigelsesvarsel er eller må anses for aftalt, har kommittenten, hvis kommissionæren i utide frasiger sig hvervet, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Dog er kommissionæren ikke erstatningspligtig, når han i kommittentens undladelse af at opfylde sine pligter eller i andre særlige omstændigheder havde gyldig grund til frasigelsen.

Hvis kommittenten tilbagekalder sådant hverv som ovenfor omtalt, og han i kommissionærens pligtforsømmelse har gyldig grund dertil, eller hvis sådant hverv bortfalder ifølge kommissionærens konkurs, har kommittenten ligeledes ret til erstatning.

§ 1008

Hvis kommissionæren frasiger sig hvervet uden dertil at have gyldig grund i omstændigheder, som kan tilregnes kommittenten eller er at henhøre til denne, taber han retten til godtgørelse for udgifter, for-

såvidt disse som følge af hvervets ophør bliver unyttige for kommittenten.

Det samme gælder, når kommittenten tilbagekalder hvervet og der-til har gyldig grund i omstændigheder, som kan tilregnes kommissionæren eller er at henføre til denne, samt når hvervet bortfalder ved kommissionærens konkurs.

Forholdet til trediemand

§ 1009

Gods, som er overgivet kommissionæren til salg, vedbliver at være kommittentens ejendom, indtil ejendomsretten overgår til trediemand eller til kommissionæren, når denne selv indtræder som køber.

Gods, som indkøbskommissionæren erhverver for kommittentens regning, er kommittentens ejendom.

§ 1010

Har salgskommissionæren fået godset i sin besiddelse, og forsømmer han sine pligter ved at sælge det til en ufordelagtigere pris end den, der burde være opnået, eller iøvrigt i strid med kommittentens interesser, erhverver køberen alligevel ret til godset, når han ved aftalens indgåelse hverken vidste eller burde vide, at kommissionæren ved salget væsentlig tilsidesatte kommittentens interesser eller handlede svigagtigt overfor kommittenten.

Når salgskommissionæren på anden måde end ved salg uberettiget råder over godset, medens han har det i sin besiddelse, og når indkøbskommissionæren uberettiget råder over gods, som er erhvervet for kommittentens regning, og som han har i sin besiddelse, gælder det foretagne til fordel for trediemand, som var i god tro ved erhvervelsen.

§ 1011

Har kommissionæren godset i sin besiddelse, og forføjer han uberettiget over det ved salg eller på anden måde, efter at hans hverv er ophørt, er forføjningen alligevel bindende overfor trediemand, hvis denne ved erhvervelsen hverken vidste eller burde vide, at hvervet var ophørt, og at forføjningen som følge deraf var uberettiget. Er hvervet ophørt i henhold til bestemmelsen i § 1003, kan trediemand ikke påberåbe sig, at han ikke kendte konkursen.

§ 1012

Ved aftale, som kommissionæren for kommittentens regning, men i eget navn indgår med trediemand, erhverver denne kun fordringsret mod kommissionæren, ikke mod kommittenten.

Trediemand kan ikke overfor kommissionæren eller dennes konkursbo støtte nogen ret derpå, at kommissionæren har krav på at få eller har fået gods eller penge af kommittenten til opfyldelse af aftalen.

§ 1013

Udenfor handelskommission har kommittenten til enhver tid ret til under de i § 1014 nævnte betingelser at gøre den fordring som ved aftalen erhvervedes mod trediemand, gældende.

I handelskommission har kommittenten under samme betingelser ret til at gøre fordringen gældende, når trediemands forpligtelse efter aftalen ikke opfyldes i rette tid, samt når kommissionæren ikke har opfyldt sin i § 963 omtalte afregningspligt eller har handlet svigagtigt mod kommittenten eller er kommet under konkurs.

§ 1014

Vil kommittenten gøre fordringsretten gældende mod trediemand, skal han erklære det overfor kommissionæren eller i tilfælde af dennes konkurs overfor konkursboet. Har kommissionæren overfor kommittenten krav af den beskaffenhed, at kommissionæren, når de er forfaldne, ifølge §§ 991 og 992 kan råde over fordringsretten imod trediemand til deres fyldestgørelse, skal kommittenten derhos fyldestgøre sådanne krav eller stille betryggende sikkerhed for deres fyldestgørelse.

Opfylder kommissionæren eller hans konkursbo trediemands forpligtelse, kan kommittenten ikke gøre fordringen gældende.

§ 1015

Kommittenten kan, når han efter §§ 1013 og 1014 har ret til at gøre fordringen gældende, fra kommissionæren eller dennes konkursbo fordrer skriftlig anerkendelse af, at denne ret tilkommer ham.

Gør kommittenten fordringen gældende uden at have sådan anerkendelse, har han på forlangende af trediemand at stille betryggende sikkerhed for, hvad denne efter § 1019 kan komme til at udrede til kommissionæren.

§ 1016

Når retten til at gøre fordringen gældende ikke efter §§ 1013 og 1014 tilkommer kommittenten, har kommissionæren denne ret. Dette gælder også, efter at hvervet er ophørt, dog således, at i tilfælde af kommissionærens konkurs boet træder i hans sted.

Finder betaling sted til konkursboet, har dette at afgive det modtagne til kommittenten.

§ 1017

I fordringen mod trediemand kan der ikke gøres udlæg for kommissionærens gæld, medmindre denne overfor kommittenten har opfyldt trediemands forpligtelse, eller han efter § 991 eller § 992 kan råde over fordringen.

§ 1018

Har trediemand opfyldt aftalen overfor kommissionæren, er han dog pligtig påny at opfylde den overfor kommittenten, såfremt han, da opfyldelsen fandt sted, vidste eller burde vide, at det var kommittenten, som havde retten til at gøre fordringen gældende imod ham.

§ 1019

Har trediemand opfyldt aftalen overfor kommittenten, uagtet det ikke var denne, som havde retten til at gøre fordringen gældende mod ham, bliver han alene fri for at opfylde aftalen overfor kommissionæren i den udstrækning, han kan godtgøre, at kommissionæren ikke har lidt skade ved, at opfyldelse er sket til kommittenten istedenfor til ham.

§ 1020

Når salgskommissionæren benytter sin ret til at gøre fordring på betaling for solgt gods gældende imod trediemand, kan denne bringe i modregning krav på kommissionæren, selvom de er erhvervede af ham på et tidspunkt, da han vidste, at kommissionæren solgte for en andens regning.

Krav, som trediemand har på kommittenten, kan han kun bringe i modregning i den udstrækning, han kan godtgøre, at kommissionæren ikke derved lider nogen skade.

Gøres fordringen gældende af kommittenten, kan trediemand bringe i modregning, foruden krav på kommittenten, tillige krav på kommissionæren, som han har erhvervet på et tidspunkt, da han hverken vidste eller burde vide, at det var kommittenten, som havde retten til at gøre fordringen gældende imod ham.

Handelsagentur

§ 1021

Ved handelsagent (agent) forstås den, som for en anden (agenturgiveren) har påtaget sig det hverv at virke for afsætning af varer ved at optage købetilbud (ordrer) til agenturgiveren eller ved at sælge varer i dennes navn, og som ikke er ansat i agenturgiverens tjeneste, men udøver virksomheden som selvstændig forretningsdrivende med eget kontor eller andet eget lokale, hvortil meddelelser angående forretningen kan sendes.

§ 1022

Agenten skal ved udførelsen af sit hverv varetage agenturgiverens interesser. Han skal give ham underretning om forhold, som er af betydning for hvervet; navnlig skal han uden ophold fremsende tilbud, som kan komme i betragtning, og gøre indberetning om salg, som han har afsluttet for agenturgiverens regning.

§ 1023

Forsømmer agenten sine pligter overfor agenturgiveren, skal han erstatte den skade, som derved forvoldes denne.

Vil agenturgiveren kræve erstatning, skal han give agenten meddelelse om, at han vil påberåbe sig forsømmelsen. Meddelelsen skal gives uden ugrundet ophold, efter at han fra agenten har modtaget underretning om, hvorledes denne har forholdt sig. Gives sådan meddelelse ikke, kan agenturgiveren ikke påberåbe sig forsømmelsen, medmindre agenten har handlet svigagtigt eller har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for agenturgiveren.

§ 1024

Agenten har krav på provision af de salg, som er sluttet af ham, eller forøvrigt kommer istand ved hans medvirkning.

Bliver køberens forpligtelse ikke opfyldt, har agenten kun krav på provision, hvis den manglende opfyldelse skyldes hovedmanden eller en hændelse, som denne ikke kan påberåbe sig overfor køberen. At købesummen ikke bliver betalt, fordi hovedmanden er kommet overens med køberen om, at salget skal gå tilbage, eller at køberen skal få henstand med købesummen, har ingen indflydelse på agentens ret til provision, såfremt han ikke har været enig i, at salget gik tilbage, eller at henstanden blev givet.

§ 1025

Det, som er bestemt i § 1024, 2. stk., gælder også, om købesummen bliver delvis betalt. Hvis den provision, som agenten ville have haft krav på, om hele købesummen var betalt, overstiger det, som mangler i fuld betaling, har han dog ret til det overskydende.

Skal levering ske efterhånden, og betaling erlægges særskilt for hver levering, kan agenten i ethvert tilfælde forlange provision af de leveringer, som er gået i orden.

§ 1026

Har agenten eneret til på en bestemt plads eller iøvrigt indenfor et bestemt område at optage købetilbud eller afslutte salg for agenturgiverens regning, er han berettiget til provision også af aftaler, som uden hans medvirken afsluttes med købere, der hører til området.

§ 1027

Den agent, som er vedvarende repræsentant for agenturgiveren, har krav på i begyndelsen af hvert kalenderhalvår at få provisionsnota fra ham angående salg, som er kommet istand ved agentens medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 1026 kommer til anvendelse.

I provisionsnotaen skal optages alle salg, som i løbet af det sidste kalenderhalvår er eller burde være kommet til udførelse fra agenturgiverens side. For hvert salg skal angives det provisionsbeløb, som godskrives agenten, eller, hvis provision ikke godskrives ham, grunden dertil. Er der i løbet af samme tid afsluttet salg, som først senere skal komme til udførelse, skal sådanne salg anføres i provisionsnotaen, uden at provision godskrives. Er grunden til, at provision af et salg ikke er godskrevet agenten, af forbigående art, skal salget påny optages eller anføres i den følgende provisionsnota.

Er et provisionsbeløb godskrevet agenten, og viser det sig senere, at det ikke tilkommer ham, kan agenturgiveren i en følgende provisionsnota godskrive sig beløbet.

§ 1028

Den agent, som ikke er vedvarende repræsentant for agenturgiveren, er berettiget til at få provisionsnota for hvert salg, der er kommet istand ved hans medvirken. Provisionsnotaen skal angive den provision, der godskrives ham, eller, hvis provision ikke godskrives, grunden til, at dette ikke sker.

§ 1029

Agenten har krav på særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer og telefonsamtaler samt for andre beføjede udgifter, for så vidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet på at skulle udgøre betaling også for dem.

§ 1030

Har agenten ifølge hvervet modtaget prøver, mønstre eller andet, som tilhører agenturgiveren og ikke er bestemt til salg, kan han, for så vidt hans sikkerhed for, hvad han har at fordrø ifølge hvervet, ellers ville blive udsat for fare, tilbageholde det modtagne, indtil agenturgiveren betaler hans fordring eller stiller anden betryggende sikkerhed for dens betaling.

§ 1031

Hvis agenten har varer på lager til salg for agenturgiveren, har han de samme pligter og rettigheder m. h. t. varerne, som handelskommissionæren efter reglerne i afsnittet om kommission har m. h. t. gods, der er sendt ham til salg.

§ 1032

Angående agenturforholdets ophør finder bestemmelserne i §§ 1002-1008 tilsvarende anvendelse.

§ 1033

Agenten kan ikke, selvom han er vedvarende repræsentant for agenturgiveren, slutte bindende salg for denne uden at have hans bemyndigelse dertil.

§ 1034

Har agenten gjort indberetning om salg, som han har sluttet for agenturgiverens regning, skal denne, når agenten har handlet uden bemyndigelse eller har overskredet sin bemyndigelse, og agenturgiveren ikke vil godkende salget, enten selv eller ved agenten give meddelelse derom til køberen uden ugrundet ophold, efter at indberetningen er indkommet til ham. Undlades dette, anses salget for godkendt.

§ 1035

Vil agenturgiveren ikke antage en ordre, som er indsendt gennem hans agent, skal han enten selv eller ved agenten give meddelelse derom til ordregiveren uden ugrundet ophold, efter at ordren er indkommet til ham. Undlades dette, anses ordren for antaget.

Dette gælder dog ikke, når det ved forhandlingerne mellem agenten

og ordregiveren må anses betinget, at ordren skal bortfalde, hvis den ikke udtrykkelig antages.

§ 1036

Reglerne i §§ 1034 og 1035 om agenturgiverens pligt til at give meddelelse, når han ikke vil godkende et af agenten indberettet salg eller antage en af ham indsendt ordre, finder tilsvarende anvendelse, når agenturgiveren fra køberen eller ordregiveren får underretning om, at agenten har sluttet salget eller modtaget ordren. Dog skal meddelelsen i dette tilfælde gives umiddelbart til køberen eller ordregiveren.

§ 1037

At en ordre er indgivet til agenten og af ham indsendt til agenturgiveren, er ikke til hinder for, at ordregiveren tilbagekalder den overfor agenturgiveren, såfremt han ville have været berettiget dertil, hvis han havde indgivet ordre umiddelbart til agenturgiveren. Dette gælder dog ikke, hvis andet må anses betinget ved forhandlingerne mellem agenten og ordregiveren.

§ 1038

Når en handlende, som har forhandlet med en agent om afslutning af køb for sin bedrift, fra agenturgiveren får underretning om, at denne i henhold til de førte forhandlinger godkender en aftale eller antager en ordre, skal den handlende uden ugrundet ophold give agenturgiveren meddelelse, hvis han vil gøre gældende, at han ikke har sluttet aftalen eller afgivet ordren, eller at aftalens eller ordrens indhold er urigtigt gengivet. Undlader den handlende at give meddelelse, uagtet han af underretningen har forstået eller burde have forstået, at agenturgiveren anså aftale for sluttet med det indhold, som angives i underretningen, anses i mangel af bevis i modsat retning sådan aftale for at være kommet istand.

§ 1039

Agenten kan ikke, selvom han kan slutte salg, som binder agenturgiveren, uden bemyndigelse af denne modtage betaling for solgte varer eller efter salget give henstand med betalingen eller afslag i prisen eller foretage anden ændring i aftalen.

Har agenturgiveren gennem underretning fra agenten eller køberen fået kundskab om, at agenten uberettiget har modtaget betaling for varer, som er solgt ved hans medvirken eller under sådanne omstæn-

digheder, at § 1026 kommer til anvendelse, skal agenturgiveren, hvis han ikke vil godkende betalingen, uden ugrundet ophold give køberen meddelelse derom. Undlader agenturgiveren dette, anses betalingen for godkendt.

§ 1040

Vil køberen gøre gældende, at der er mangler ved varen, eller at forsinkelse med dens levering har fundet sted, eller vil han iøvrigt henvende sig til sælgeren angående udførelsen af et afsluttet salg, kan sådan henvendelse rettes til agenten, hvis salget er sluttet ved hans medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 1026 kommer til anvendelse.

Selvom agenten kan slutte salg, som binder agenturgiveren, kan han ikke uden dennes bemyndigelse træffe afgørelse i anledning af sådan henvendelse.

Handelsrejsende

§ 1041

Ved handelsrejsende forstås den, som for en handlende (handels-
huset) har påtaget sig det hverv at rejse fra sted til sted og derunder virke for afsætning af varer, som ikke medføres, ved at optage købetilbud (ordrer) til handelshuset eller ved selv at sælge varer i dettes navn.

§ 1042

Står en handelsrejsende i tjenesteforhold til handelshuset, må han ikke uden handelshusets samtykke på sine rejser arbejde for salg af andre varer end dettes.

Forsåvidt han helt eller delvis lønnes med provision, finder bestemmelserne i §§ 1024–1026 tilsvarende anvendelse.

§ 1043

En handelsrejsende, som ikke står i tjenesteforhold til handelshuset, har, forsåvidt ikke andet følger af § 957, de samme rettigheder og pligter overfor dette, som agenten efter §§ 1022–1026 har overfor agenturgiveren. Angående ophøret af forholdet mellem den rejsende og handelshuset finder bestemmelserne i §§ 1002–1008 tilsvarende anvendelse.

§ 1044

Den handelsrejsende, der står i tjenesteforhold til et handelshus, kan binde dette ved salg.

Andre rejsende kan ikke slutte bindende salg uden at have fuldmagt til det fra handelshuset.

Er den handelsrejsende af handelshuset forsynet med slutseddel-blanketter, der indeholder handelshusets navn, og efter deres affattelse må antages, når de er udfyldt af den rejsende, at skulle tjene som bevis for, at salg er sluttet, er en aftale, som den rejsende under udfyldelse af en sådan blanket indgår, lige så bindende for handelshuset, som om dette udtrykkeligt havde bemyndiget den rejsende til at slutte aftalen.

§ 1045

Bestemmelserne i §§ 1034 og 1035 om, at agenturgiveren er pligtig at give meddelelse, når han ikke vil godkende salg, som er sluttet af agenten, eller antage ordre, som er afgivet til denne, finder tilsvarende anvendelse, når den handelsrejsende indberetter til handelshuset, at han har sluttet sådant salg, eller indsender ordre til det, dog at meddelelsen i så fald skal gives umiddelbart til køberen eller ordregiveren.

Det samme gælder, hvis handelshuset får underretning fra køberen eller ordregiveren om, at den rejsende har sluttet salget eller modtaget ordren.

§ 1046

Om tilbagekaldelse af ordrer, som er indsendt gennem en handelsrejsende, og om pligt for den handlende, som har forhandlet med en handelsrejsende om køb, til i visse tilfælde at give meddelelse finder bestemmelserne i §§ 1037 og 1038 tilsvarende anvendelse.

§ 1047

Den handelsrejsende kan ikke, selvom han kan slutte salg, som binder handelshuset, uden bemyndigelse af dette modtage betaling for solgte varer eller efter salget give henstand med betalingen eller afslag i prisen eller foretage anden ændring i aftalen.

Har handelshuset gennem underretning fra den rejsende eller køberen fået kundskab om, at den rejsende uberettiget har modtaget betaling for varer, som er solgt ved hans medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 1026 kommer til anvendelse, skal handelshuset, hvis det ikke vil godkende betalingen, uden ugrundet ophold give køberen meddelelse derom. Undlader handelshuset dette, anses betalingen for godkendt.

§ 1048

Vil køberen gøre gældende, at der er mangler ved varen, eller at forsinkelse med dens levering har fundet sted, eller vil han iøvrigt henvende sig til handelshuset angående udførelse af et sluttet salg, kan sådan henvendelse rettes til den handelsrejsende, hvis denne befinder sig på køberens plads, og aftalen er sluttet ved hans medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 1026 kommer til anvendelse.

Selvom den rejsende kan slutte salg, som binder handelshuset, kan han ikke uden dettes bemyndigelse træffe afgørelse i anledning af sådan henvendelse, som omhandles i 1. stk.

§ 1049

Har nogen for en handlende påtaget sig det hverv indenfor den plads, hvor denne driver sin forretning, at besøge kunder og derunder virke for afsætning af varer, som ikke medføres, ved at optage købetilbud (ordre) til den handlende eller ved selv at sælge varer i dennes navn, finder de ovenfor i §§ 1042-1048 givne bestemmelser tilsvarende anvendelse.

49. kapitel

LEJE

Almindelige bestemmelser

§ 1050

Dette kapitel finder anvendelse på ethvert lejemål om:

1. Boliger – undtagen lejemål med fuld kost og hotelvirksomhed –,
2. Lokaler – herunder beboelseslejligheder –, der benyttes helt eller delvis til erhvervsmæssig virksomhed (advokat-, læge-, tandlægevirksomhed o. lign.),
3. Forretningslokaler med eller uden beboelse (butikker, beværtninger, kontorer – herunder embedskontorer –, værksteder, lagre o. lign.).

Bestemmelserne kommer dog ikke til anvendelse i det omfang, hvori der i den øvrige lovgivning gives særlige bestemmelser om lejemålet.

§ 1051

Kapitlet kommer til anvendelse, uanset at lejen helt eller delvis erlægges ved, at lejeren udfører arbejde for udlejeren.

§ 1052

De følgende bestemmelser – undtagen slutningsbestemmelserne – kommer, forsåvidt de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigelige, kun til anvendelse, hvis ikke andet udtrykkeligt er aftalt eller må anses for indeholdt i aftalen.

§ 1053

Lejeaftalen skal udfærdiges skriftligt, såfremt nogen af parterne kræver det.

Vedtagelser i modsat retning er ugyldige.

§ 1054

Udfærdiges aftalen ved benyttelse af trykt eller på anden mekanisk måde fremstillet blanket, skal det tydelig angives, på hvilke punkter der tillægges lejerer mindre vidtgående rettigheder eller pålægges ham mere vidtgående forpligtelser end angivet i nærværende kapitel.

Vedtagelser, der er i strid med bestemmelserne i stk. 1, er ugyldige.

§ 1055

I de tilfælde, hvor lejerer efter nærværende kapitel skal indhente udlejerens samtykke, har lejerer, såfremt samtykke gives, ret til at få dette skriftligt bekræftet.

Vedtagelser i modsat retning er ugyldige.

§ 1056

Ophører et tinglyst lejemål, er lejerer forpligtet til at foranledige lejeaftalen aflyst.

For at en tinglyst lejeaftale kan blive aflyst, er det tilstrækkeligt, at udlejerer foreviser skriftlig opsigelse fra lejerer eller lejerens skriftlige bekræftelse af at have modtaget udlejerens opsigelse eller bevis for, at udlejerens opsigelse lovlig er forkyndt for lejerer. Er lejerer udsat af det lejede ved fogdens hjælp, er en udskrift af udsættelsesforretningen tilstrækkelig legitimation til lejeaftalens aflysning, når der er forløbet 4 uger fra fogedforretningens foretagelse, og denne ikke er påkæret eller påanket.

§ 1057

Almindelige flyttedage er den første dag i hver måned. Såfremt denne dag er en helligdag eller dagen før en helligdag, udskydes flyttedagen til den næste søgnedag.

Senest kl. 12 på den dag, det lejede skal fraflyttes, skal det lejede være rømmet af den udflyttende lejer.

§ 1058

Er lejemålet ikke indgået for et bestemt tidsrum, kan enhver af parterne opsige det.

Det samme gælder, hvis det ikke kan oplyses, hvilken lejetid parterne har aftalt.

Opsigelsen skal være skriftlig.

§ 1059

Er opsigelsesvarslet ikke aftalt, ophører lejemålet:

1. hvis lejen beregnes for fjerdingår eller længere tid, på den flyttedag, der indtræffer efter forløbet af tre måneder fra opsigelsen;
2. hvis lejen beregnes for måned, ved slutningen af en kalendermåned efter opsigelse senest den 15. i måneden;
3. hvis lejen beregnes for uge, en lørdag efter opsigelse senest den første hverdag i samme uge;
4. hvis lejen beregnes for kortere tid end en uge, dagen efter opsigelsen.

De ovenstående regler finder tilsvarende anvendelse, hvis bestemt lejetid er aftalt, men med forbehold om opsigelse, uden at varslet dog er aftalt.

§ 1060

Er lejemålet indgået for bestemt tid, og denne er udløbet, og har udlejeren ikke inden en måned derefter opfordret lejeren til at flytte, kan lejemålet kun opsiges efter de i § 1059 fastsatte regler.

§ 1061

Er det ikke aftalt, på hvilken tid lejen skal erlægges, kan udlejeren kræve den betalt månedsvis forud.

Er lejen beregnet for kortere tid end en måned, kan udlejeren kræve den betalt før begyndelsen af det tidsrum, for hvilket lejen beregnes.

Det lejedes overlevering til lejeren

§ 1062

Bliver det lejede ødelagt ved ildsvåde eller anden ulykke før den aftalte tiltrædelsesdag, bortfalder aftalen. Om lejeren kan kræve

erstatning af udlejeren, afgøres efter de almindelige erstatningsregler.

§ 1063

På det tidspunkt, da lejemålet ifølge aftalen skal træde i kraft, skal udlejeren stille det lejede til lejerens rådighed i god og forsvarlig stand, rengjort og frit for utøj, med hele ruder og brugelige låse med nøgler til alle udvendige døre. Alle til det lejede hørende indretninger til afløb og til forsyning med lys, gas, vand og varme skal ved afleveringen være i god og brugbar stand.

§ 1064

Er det lejede ikke ved lejemålets begyndelse i den stand, som lejeren efter retsforholdet mellem ham og udlejeren kan kræve, og udlejeren ikke efter påkrav uden ophold træffer foranstaltning til manglens afhjælpning, er lejeren berettiget til selv at afhjælpe den for udlejerens regning. Efterkommer udlejeren ikke uden ophold lejerens påkrav, eller kan manglen ikke afhjælpes inden for rimelig tid, kan lejeren hæve lejemålet, såfremt manglen ikke må anses for uvæsentlig.

Lejeren kan i alle tilfælde hæve lejemålet, hvis udlejeren har handlet svigagtigt.

Savnede det lejede ved aftalens indgåelse egenskaber, som må anses tilsikrede, eller er manglen efter aftalens indgåelse forårsaget ved udlejerens forsømmelse, eller har udlejeren handlet svigagtigt, kan lejeren kræve skadeserstatning.

For den tid, i hvilken det lejede lider af en mangel, der forringer det lejedes værdi for lejeren, kan lejeren kræve et forholdsmæssigt afslag i lejen.

Mangler, som ved anvendelse af sædvanlig agtpågivenhed burde være opdaget af lejeren, kan ikke påberåbes af ham, hvis han ikke i løbet af en uge meddeler udlejeren, at han vil gøre dem gældende. Dette gælder dog ikke, hvis udlejeren har handlet svigagtigt.

Reglerne i stk. 1-5 kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejeren.

§ 1065

Er det lejede ikke i rette tid rømmet af den tidligere indehaver, har lejeren ret til forholdsmæssig afkortning i lejen for den tid, i hvilken det lejede eller en del deraf ikke står til hans rådighed. Bliver hindringen ikke uden uforholdent ophold fjernet, efter at udlejeren er underrettet, kan lejeren hæve lejemålet. Han kan endvidere kræve

skadeserstatning, medmindre udlejerens godtgør, at forsinkelsen ikke skyldes noget forhold, for hvilket han har ansvar.

Reglerne i stk. 1 kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejeren.

§ 1066

Viser det sig, at det lejede har sådan mangel, at det er forbundet med sundhedsfare at opholde sig dér, og manglen ikke efter opfordring straks afhjælpes af udlejerens, kan lejeren til enhver tid hæve lejemålet.

Aftale, hvorved lejeren fraskriver sig denne ret, er uden retsvirkning.

§ 1067

Såfremt udlejerens i de i §§ 1064, 1065 og 1066 omhandlede tilfælde, hvor der er indrømmet lejeren ret til at hæve lejemålet, har afhjulpnet manglen eller fjernet hindringen, kan lejeren ikke senere hæve lejemålet.

§ 1068

Såfremt den til lejeren overladte brug er helt eller delvis i strid med den lovgivning eller andre af det offentlige givne forskrifter, der var gældende ved lejemålets indgåelse eller udtrykkelige fornyelse, eller med servitutter eller andre lignende rettigheder over ejendommen, kan lejeren hæve lejemålet eller fordre forholdsmæssigt afslag i lejen samt kræve skadeserstatning. Dette gælder dog ikke, såfremt det retstridige forhold ikke har medført nogen indskrænkning i lejeren brugsret, og udlejerens efter opfordring straks træffer foranstaltning til at bringe forholdet i orden.

Såfremt forholdets retstridighed kun indskrænker den overladte brug på uvæsentlig måde, kan lejeren dog ikke hæve lejemålet, medmindre udlejerens har handlet svigagtigt.

Det i stk. 1 og 2 anførte gælder dog ikke, såfremt lejeren vidste, at brugen var retstridig, og ej heller, hvis hans ukendskab skyldes grov uagtsomhed.

Såfremt lejeren ikke har påberåbt sig den ham overladte brugs retstridighed inden en uge efter, at han er kommet til kundskab derom, kan han ikke senere gøre den gældende, medmindre udlejerens har handlet svigagtigt.

§ 1069

Såfremt et lejemål — bortset fra de i § 1068 nævnte tilfælde — bringes til ophør i utide ved udøvelsen af andre rettigheder over ejendommen, kan lejeren kræve erstatning af udlejerens.

§ 1070

Såfremt et lejemål bringes til ophør i utide derved, at der af det offentlige af sundhedsmæssige eller andre grunde nedlægges forbud mod den til lejereren overladte brug, er lejereren kun pligtig at betale leje til den dag, forbudet træder i kraft.

Indskrænker forbudet kun brugen på mindre væsentlig måde, kan lejereren dog kun kræve et forholdsmæssigt afslag i lejen.

§ 1071

Angår lejemålet hus eller del af hus, som ikke ved aftalens indgåelse var fuldført, finder bestemmelserne i §§ 1062, 1064, 1066 og 1067 tilsvarende anvendelse. Sådanne lejemål kan, indtil det lejede er rede til indflytning, til enhver tid hæves af lejereren, dersom der ikke i lejeaftalen er fastsat en bestemt angiven dag for lejemålets begyndelse. Forbehold om, at lejereren skal være forpligtet til at afvente husets fuldførelse eller lignende, er uden retsvirkning.

Såfremt udlejereren imidlertid senest to måneder, førend lejemålet skal træde i kraft, meddeler lejereren, at han ikke kan indestå for rettidig og behørig overlevering af det lejede, er han, bortset fra grov forsømmelse, fritaget for at betale lejereren skadeserstatning, og lejereren kan, hvis han ikke inden en uge efter at have modtaget udlejerens meddelelse underretter udlejereren om, at han hæver lejemålet, ikke senere hæve det på grund af manglende rettidig og behørig overlevering. Ej heller kan lejereren kræve skadeserstatning eller hæve lejemålet, når forsinkelsen med det lejedes overlevering skyldes udefra kommende begivenheder, hvis virkning ikke kunne have været afværget ved pligtsmæssige forholdsreglers iagttagelse (force majeure), og udlejereren uden ugrundet ophold efter begivenhedens indtræden har givet lejereren underretning. Lejereren kan dog under alle omstændigheder hæve lejemålet, såfremt det lejede ikke er overleveret til ham i behørig stand senest 2 uger efter det aftalte tidspunkt for lejemålets ikrafttræden.

Lejereren har i alle tilfælde ret til at hæve lejemålet og kræve erstatning, såfremt udlejereren har handlet svigagtigt.

De ovenfor omtalte meddelelser kan ske ved anbefalet brev.

Det kan ikke før det aftalte tidspunkt for lejemålets ikrafttræden med retsvirkning aftales, at lejereren i det i denne paragraf omhandlede tilfælde skal have en for ham byrdefuldere retsstilling end ovenfor angivet.

Vedligeholdelse af det lejede

§ 1072

Det påhviler udlejeren at holde det lejede forsvarligt vedlige og at holde alle dertil hørende indretninger til afløb og til forsyning med lys, gas, vand og varme i god og brugbar stand. Fornyelse af tapet, maling eller anden istandsættelse som følge af forringelse ved slid og ælde skal foretages af udlejeren, så ofte sådant under hensyn til ejendommens og det lejedes karakter sædvanemæssigt er påkrævet.

Udlejeren er ligeledes pligtig at renholde og sørge for sædvanlig belysning af de til det lejede førende porte, trapper og gange samt at renholde fortov og gård og de i denne værende indretninger. Udlejeren har dog ingen pligt til at renholde fortovet, såfremt dets renholdelse er overtaget af det offentlige.

Udlejeren skal endvidere sørge for, at ejendommen i det hele er i ordentlig stand.

§ 1073

Lejeren skal på egen bekostning sørge for vedligeholdelse og istandsættelse af låse, nøgler, ruder, vand- og gashaner, w. c.-skåle, badeovne og elektriske kontakter. Udlejeren er dog pligtig at istandsætte w. c.-skåle og badeovne, når lejeren kan godtgøre, at disse genstandes forringelse ikke skyldes hans forsømmelse.

Såfremt det aftales, at lejeren skal overtage nogen del af den udlejeren påhvilende vedligeholdelses- og renholdelsespligt, har lejeren kun sådan pligt i det omfang, aftalen udtrykkeligt pålægger ham det. Er lejeaftalen udfærdiget skriftligt, kan der ikke med retsvirkning i selve lejeaftalen optages bestemmelser om, at lejeren skal overtage udlejerens pligt til renholdelse af fortov og gård.

Tid og sted for betaling af leje m. v.

§ 1074

Forfalder leje eller andet vederlag, som påhviler lejeren, til betaling på en af folkekirkens helligdage eller på grundlovsdagen, udskydes forfaldsdagen til den følgende søgnedag.

§ 1075

Leje og andet vederlag, som påhviler lejeren, skal betales på udlejerens bopæl eller andet af ham i indlandet anvist sted.

Har udlejeren hverken bolig eller kontor i den kommune, i hvilken

lejligheden er beliggende, skal han opgive en fuldmægtig med bolig eller kontor i kommunen, til hvem lejereren kan henvende sig.

Lejereren er berettiget til at indbetale det skyldige beløb til postvæsenet til befordring til udlejerens bopæl eller det af ham anviste sted.

Nedsættelse eller forhøjelse af leje m. v.

§ 1076

Såfremt en udlejer betinger sig eller oppebærer leje, der står i misforhold til det lejedes værdi, kan lejereren kræve beløbet nedsat til en sådan leje, som af retten skønnes rimelig. Ved afgørelsen heraf vil der være at tage hensyn til det lejedes beliggenhed, art, tidligere lejeansættelser og vedligeholdelsestilstand, sammenholdt med den i kommunen almindelige leje for boliger og lokaler af tilsvarende beskaffenhed.

§ 1077

Hvis lejen nedsættes af retten, har lejereren ret til at kræve det for meget betalte beløb tilbagebetalt og til at fortsætte lejemålet for den nedsatte leje i et tidsrum, der af retten fastsættes for boligernes vedkommende fra 2 til 5 år (for erhvervs- eller forretningslokaler, jfr. § 1050, stk. 1, punkt 2 og 3 fra 4 til 8 år) efter den endelige retsafgørelse i sagen.

§ 1078

Såfremt en lejer opsiges af udlejereren til fraflytning, og det skønnes, at opsigelsen er foranlediget ved eller står i forbindelse med forsøg fra udlejerens side på at opnå en leje, der står i misforhold til det lejedes værdi, kan retten forkaste opsigelsens gyldighed. Lejereren har da ret til at fortsætte lejemålet for den leje, som af retten skønnes rimelig, i et tidsrum, der af retten fastsættes for boligernes vedkommende til fra 2 til 5 år (for erhvervs- eller forretningslokaler fra 4 til 8 år) efter den endelige retsafgørelse i sagen. Dersom lejereren har måttet fraflytte det lejede, påhviler det udlejereren at yde ham fuld erstatning for alt herved forvoldt tab.

§ 1079

Er der i øvrigt i en lejeaftale fastsat noget, som skønnes at være åbenbart ubilligt for en af parterne, kan bestemmelsen helt eller delvis tilsidesættes af retten. Der vil herved være at tage hensyn såvel til den byrde, som bestemmelsen pålægger den ene part, som til den interesse, den anden part har i at kræve bestemmelsen opretholdt.

§ 1080

Retten kan bestemme, at lejerer ikke skal kunne opsiges til fraflytning til et tidspunkt, der ligger tidligere end – efter rettens nærmere bestemmelse – fra 6 måneder til 2 år fra sagens anlæg, når retten, bortset fra de tilfælde, hvor uopsigelighed tilkendes i henhold til §§ 1076-1078, i en sag mellem udlejer og lejer enten giver lejerer medhold eller dog finder, at lejerer har haft føje til at lade det i sagen rejste spørgsmål påkende af domstolene. En sådan uopsigelighed kan dog ikke tilkendes lejerer, såfremt sagen angår udlejerens ret til at ophæve eller opsiges lejemålet, og retten giver udlejerer medhold.

Såfremt lejerer i et tilfælde, hvor retten i henhold til nærværende paragraf ville have tilkendt ham en vis tids uopsigelighed, allerede er fraflyttet det lejede i henhold til opsigelse fra udlejerer, kan retten tilkende lejerer en passende godtgørelse, der dog ingen sinde kan overstige hans tab ved fraflytningen.

§ 1081

Er sag anlagt mellem udlejer og lejer, kan retten, når omstændighederne taler derfor, ved foreløbig kendelse bestemme, at lejemålet ikke kan opsiges således, at lejerer skal fraflytte det lejede, forinden endelig dom er afsagt i sagen. Denne kendelse kan af retten til enhver tid omgøres.

§ 1082

Såfremt der er tilkendt en lejer en vis tids uopsigelighed, kan lejerer dog, når omstændighederne taler derfor, med samtykke af den ret, der i første instans har pådømt sagen, opsiges til et tidligere tidspunkt med det i lejeaftalen fastsatte varsel eller, i mangel af sådant, med varsel i overensstemmelse med § 1059. Forinden samtykket gives, indkalder retten såvel lejer som udlejer til afgivelse af personlig forklaring. Samtykket kan gøres betinget af, at udlejerer betaler lejerer en ved rettens skøn fastsat sum som flyttegodtgørelse.

Afgørelser efter stk. 1 sker ved kendelse.

§ 1083

Bestemmelserne i §§ 1076-1082 kommer til anvendelse på alle lejemål.

Sag kan dog ikke anlægges i medfør af § 1076, jfr. § 1077, forinden der er hengået 10 år fra påbegyndelsen af vedkommende ejendoms opførelse eller – for så vidt angår helt nye lejligheder, der indrettes i bestående ejendomme – påbegyndelsen af lejlighedens indretning.

Den i § 1084, stk. 1, fastsatte forældelsesfrist af 1 år (for forretningslokaler 2 år) begynder i de i stk. 2 nævnte tilfælde først at løbe fra udløbet af tiårsfristen. Leje, der er betalt for tiden indtil tiårsfristens udløb, kan ikke kræves tilbagebetalt.

§ 1084

Lejerens krav efter § 1076 forældes i løbet af 1 år (for forretningslokaler 2 år) efter indgåelsen af aftale om leje eller lejeforhøjelse.

Lejerens krav på tilbagebetaling af for meget erlagt leje, jfr. § 1077, forældes i løbet af 1 år.

Lejerens krav efter § 1078 forældes i løbet af 2 måneder fra opsigelsen.

§ 1085

Hvad der i §§ 1076-1078 og 1084 er bestemt om »leje«, finder tilsvarende anvendelse på vederlag for en i forbindelse med et lejemål stående ydelse.

Såfremt det er aftalt, at lejeren skal betale særskilt bidrag til ejendommens opvarmningsomkostninger, er udlejerens pligtig til på lejerens forlangende at fremlægge regnskab for omkostningerne og for deres fordeling på ejendommens lejligheder.

Er der forudbetalt leje for et længere tidsrum end 4 måneder, skal det beløb, der er betalt ud over 4 måneders leje, forrentes med 5 pct. årlig. Ved forudbetalt leje forstås i denne forbindelse det beløb, som umiddelbart inden de aftalte betalingsterminer henstår som indbetalt hos udlejerens.

§ 1086

Bestemmelserne i §§ 1076-1085 kan ikke fraviges til ugunst for lejeren. Såfremt der er tilkendt lejeren en vis tids uopsigelighed, kan han dog retsgyldig give afkald på denne.

§ 1087

Såfremt der pålægges ejendommen nye vej-, kloak- eller andre lignende bidrag til det offentlige, er udlejerens berettiget til med 3 måneders varsel — eller såfremt der i lejeforholdet gælder et kortere varsel for opsigelse fra udlejerens side, da med dette varsel — at kræve bidraget udlignet på samtlige lejligheder og lokaler i ejendommen gennem en passende lejeforhøjelse. Dette gælder også lejere, hvis lejemål er uopsigeligt i en vis årrække.

Såfremt lejeren vil gøre indsigelse mod den af udlejerens i henhold til nærværende paragraf krævede lejeforhøjelse, må han inden 2 uger

efter modtagelsen af udlejerens krav skriftlig meddele denne sine indsigelser. Ved overskridelse af denne frist fortaber lejereren adgang til senere at fremsætte indsigelse mod kravet, dog kun såfremt udlejerens krav er fremsat skriftligt og indeholder en begrundelse af kravet, angivelse af den krævede lejeforhøjelses størrelse samt oplysning om, at indsigelse må gøres til udlejereren inden 2 uger.

Forringelse af det lejede

§ 1088

Lider det lejede efter lejemålets ikrafttræden skade, for hvilken lejereren ikke har ansvar, eller opstår der som følge af ejerens forømmelse af hans vedligeholdelsespligt eller af anden lejerens utilregnelig grund hindringer eller ulemper for hans brugsret, finder bestemmelserne i §§ 1064, 1066 og 1067 tilsvarende anvendelse.

Reglerne i stk. 1 kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejereren.

Lejerens brug af det lejede

§ 1089

Lejereren skal under lejemålet omgås forsvarligt med det lejede og dettes tilbehør samt ejendommen. Han er pligtig at erstatte al skade, som ved vanrøgt eller forømmelse forvoldes på det lejede af hans husstand eller andre personer, som af ham har fået adgang til det lejede.

§ 1090

Lejereren er pligtig straks at foretage anmeldelse til udlejereren, hvis der sker sådan skade på ejendommen, at udbedring er uopsættelig. Andre skader skal han anmelde uden ugrundet ophold. Forsømmer lejereren pligtig anmeldelse, svarer han til al deraf flydende skade.

§ 1091

Det påhviler udlejereren efter bedste evne at sørge for, at der i det hele hersker god orden i ejendommen.

Lejereren er pligtig at efterkomme de af udlejereren i så henseende givne almindelige ordensregler og andre rimelige påbud fra udlejerens side til sikring af god husorden og det lejedes forsvarlige brug.

Lejereren er pligtig at sørge for, at hvad der således påhviler ham, også iagttages af de personer, for hvis handlinger han efter § 1089 er ansvarlig.

Viser der sig under lejemålet angreb af væggetøj eller lignende i det lejede, er udlejereren pligtig til uden ophold at træffe foranstalt-

ning til dets udryddelse. Om udlejerens kan kræve erstatning for utøjets indførelse i huset, afgøres efter de almindelige regler.

§ 1092

Lejeren må ikke uden udlejerens samtykke anbringe radioantenne eller andet på ejendommen eller foretage nogen forandring af det lejede, herunder forsyne det med fast gulvbelægning, fjerne eller flytte kakkelovne, komfurer, døre, forsatsvinduer o. lign.

§ 1093

Lejeren må ikke uden udlejerens samtykke bruge det lejede til andet øjemed, end lejeaftalen hjemler.

§ 1094

Lejeren må ikke uden udlejerens samtykke overlade brugen af det lejede, herunder forsyne det med fast gulvbelægning, fjerne eller hvad enten det sker mod eller uden vederlag til lejeren.

Lejeren har dog ret til at låne eller leje en mindre del af sin beboelseslejlighed til sine eller sin ægtefælles nærstående slægtninge. Aftale, hvorved lejeren fraskriver sig denne ret, er uden retsvirkning.

I de tilfælde, hvor sådan overladelse som nævnt i stk. 1 og 2, sker, hæfter lejeren dog for de forpligtelser, som han har påtaget sig overfor udlejerens, medmindre andet er aftalt.

§ 1095

Såfremt lejeren handler i strid med de i §§ 1093 og 1094 fastsatte regler, er han over for udlejerens ansvarlig for enhver deraf følgende skade.

Udlejerens adgang til det lejede

§ 1096

Udlejerens eller dennes stedfortræder har ret til, når forholdene kræver det, at få eller skaffe sig adgang til det lejede.

Når det lejede er opsagt eller af anden grund skal fraflyttes, er lejeren pligtig at give adgang for lejesøgende til at bese det lejede på dertil passende tider. Er der ikke ved lejemålets indgåelse eller senere, førend opsigelse er sket, truffet aftale om bestemte tider for lejlighedens forevisning, kan lejeren fastsætte tiden; dog må denne ikke være ubekvem for lejesøgende, og den skal være mindst to timer hver anden søgnedag.

Udøvelsen af de nævnte rettigheder skal ske under størst mulig hensyntagen til lejeren.

Er hverken lejeren eller nogen til hans husstand hørende eller hos ham ansat person til stede i det lejede, kan forevisning for lejesøgende kun ske under ledsagelse af udlejerens eller hans stedfortræder.

§ 1097

Udlejeren har ret til at lade foretage sædvanlige reparationer i det lejede, for så vidt det ikke med rimelighed kan kræves, at reparationerne udsættes til efter lejemålets ophør.

§ 1098

Udlejeren har ret til med mindst 2 ugers varsel at lade føre ledninger for lys, gas, vand, varme og afløb – herunder ikke affaldsskakter – gennem det lejede.

§ 1099

Udlejeren har ret til i tilfælde af installation af varmeanlæg i ejendommen at råde over de til arbejdets udførelse nødvendige kælderrum og loftsrum, når der anvises lejeren andre til den fastsatte brug anvendelige rum. Lejeren kan dog ikke kræve anvist andet rum, såfremt den forudsatte anvendelse af rummet må anses for overflødiggjort ved installationen.

§ 1100

Forandringer og nyindretninger i ejendommen eller det lejede, som ikke omfattes af bestemmelserne i §§ 1097, 1098 og 1101, og som under arbejdets udførelse eller i tiden derefter enten volder lejeren væsentlig ulempe eller forringer brugsværdien af det lejede eller vil medføre lejeforhøjelse, kan ikke foretages, førend der er givet lejeren varsel med sådan frist, at han kan opsiges lejemålet med det i dette gældende opsigelsesvarsel og fraflytte det lejede, inden arbejdet påbegyndes.

Det kan ikke ved lejemålets indgåelse med retsvirkning aftales, at de i 1. stk. nævnte arbejder skal kunne udføres med kortere frist end den i 1. stk. fastsatte.

§ 1101

I de kommuner, hvor det er eller bliver påbudt, at installation af vandkloset skal være tilendebragt inden et bestemt tidspunkt, har udlejeren, såfremt installationen ikke kan foretages til et tidligere tids-

punkt efter reglerne i § 1100, kun ret til at foretage sådan installation med mindst tre måneders varsel til den 1. i en måned.

§ 1102

Ethvert af udlejerens iværksat reparations- eller installationsarbejde skal udføres med al mulig hurtighed og med den størst mulige hensyntagen til lejerens. Ved installationsarbejde er udlejerens pligtig til straks at foretage fornødne efterreparationer.

Udvises der forsømmelse ved arbejdets udførelse, kan lejerens kræve skadeserstatning.

Lejerens kan ikke med retsvirkning give afkald på de ham ved 1. og 2. stk. tillagte rettigheder.

Særlige regler om hus eller husrum, der udlejes til beboelse

§ 1103

Om husrum, der udlejes til beboelse, gælder de særlige regler i §§ 1104–1107.

Herfra undtages dog:

1. Lejemål om beboelseslejlighed i hus, i hvilket der kun er indrettet 2 lejligheder, hvoraf ejeren beboer den ene;
2. Lejemål om enkelte værelser;
3. Lejemål om møbleret lejlighed eller del af en sådan;
4. Lejemål, som ifølge lejeaftalen kun skal gælde for et bestemt tidsrum og ophører ved dettes udløb.

§ 1104

Er lejemålet ikke ved opsigelse eller anden lovlig ophørsgrund bragt til ophør senest et år efter dets ikrafttræden, fortsættes det på de aftalte vilkår uopsigeligt fra udlejerens side indtil den flyttedag, der indtræffer tre år fra lejemålets ikrafttræden.

§ 1105

Uanset bestemmelsen i § 1104 kan lejerens opsiges med det i lejeforholdet gældende varsel i følgende tilfælde:

1. når ejendommens nedrivning eller ombygning medfører, at det lejede må rømmes helt eller delvis;
2. når lejerens er funktionær ved ejendommens drift, og det lejede skal benyttes af hans efterfølger;

3. når lejereren som arbejder eller funktionær ved en bestemt virksomhed har lejet lejligheden af den pågældende virksomhed og træder ud af sit arbejdsforhold til denne;
4. når lejligheden omfatter boligrum i velgørende stiftelser, som herefter skal anvende den efter stiftelsens formål;
5. når udlejereren ud over sin vedligeholdelsespligt har foretaget forbedringer af ejendommen, og lejereren nægter at indgå på en til den øgede brugsværdi svarende forhøjelse af lejen;
6. når udlejereren ønsker selv at bebo den pågældende lejlighed;
7. når vægtige grunde i øvrigt gør det særligt magtpåliggende for udlejereren at blive løst fra lejemålet, navnlig hvor en offentlig interesse eller betydelige erhvervsmæssige hensyn taler for at imødekomme udlejerens ønske.

§ 1106

Er lejemålet ikke ved gyldig opsigelse eller anden lovlig ophørsgrund hævet ved udløbet af det i § 1104 ommeldte tidsrum af tre år, fortsættes lejemålet i et nyt tidsrum af tre år uopsigeligt fra udlejerens side på samme vilkår som hidtil.

Den lejereren ved § 1104 og nærværende paragraf tillagte uopsigelighed er gyldig mod enhver uden tinglysning. Forinden uopsigeligheden er indtrådt, kan lejereren ikke give afkald på den.

§ 1107

I tilfælde af opsigelse i henhold til § 1105 skal lejereren, såfremt han ikke vil godkende opsigelsen, senest 2 uger efter opsigelsens modtagelse skriftlig fremsætte indsigelse derimod, og udlejereren må da forelægge opsigelsen for retten til godkendelse inden 2 uger efter indsigelsens modtagelse.

Særlige regler om erhvervs- og forretningslokaler

§ 1108

For erhvervs- og forretningslokaler, jfr. § 1050, 1. stk., pkt. 2 og 3, gælder de særlige regler i §§ 1109-1113.

§ 1109

Bestemmelserne i §§ 1104-1105 finder tilsvarende anvendelse, dog at ordene »tre år« i §§ 1104 og 1106 ændres til »fem år«, og at § 1105, nr. 2, 3 og 4, ikke finder anvendelse på erhvervs- og forretningslokaler, samt at nr. 1, 5, 6 og 7 ikke finder anvendelse på de lejemål, som

omfattes af nedenstående bestemmelser om beskyttelse af erhvervs-virksomheder i lejet ejendom.

§ 1110

Undtaget fra uopsigelighed er de lejemål, som ifølge lejeaftalen kun skal gælde for et bestemt tidsrum og ophører med dettes udløb. Undtaget fra uopsigeligheden er endvidere lejemål om lokaler til restauration, butik, kiosk eller tilsvarende brug på banegårde, i teatre, foreningsbygninger, forlystelsesetablissementer og lignende, hvor forretningen må antages hovedsagelig at blive søgt af det publikum, der benytter de nævnte etablissementer, og hvor forretningen står i direkte tilknytning til disse.

§ 1111

Lejeren har i forhold til udlejeren ret til den efter forretningens og ejendommens art sædvanlige skiltning på de til det lejede hørende mure, døre og vinduer såvel som til anbringelse af markiser og sædvanlige udhængsskabe, automater, varer o. lign.

§ 1112

Hvidtning af lokaler og lignende foranstaltning, der påbydes af fabrikstilsyn eller andet offentligt tilsyn med lejerens virksomhed, bekostes af lejeren.

§ 1113

Lejere af butikker eller beværtningslokaler er, bortset fra midlertidig lukning på grund af opgørelse, retslig registrering eller lignende, pligtig at holde forretningen åben og i forsvarlig daglig drift.

Når et lokale er udlejet til forretning i en bestemt branche, må ejeren, medmindre andet er aftalt, ikke udleje andre lokaler i samme ejendom til en tilsvarende forretning eller selv benytte dem til drift af en sådan.

Lejerens død, separation eller skilsmisse m. v.

§ 1114

Dør lejeren før lejemålets udløb, er såvel udlejeren som dødsboet berettiget til at opsiges lejemålet med sædvanligt varsel til almindelig flyttedag, selv om det måtte være indgået for en bestemt længere tid eller med længere opsigelsesfrist. Efterlevende ægtefælle har dog ret til at fortsætte lejemålet, medmindre udlejeren gør det antageligt, at han har vægtige grunde til at modsætte sig det.

Såfremt lejemålet er indgået med den ene ægtefælle, og denne forlader det fælles hjem, har den anden ægtefælle den samme ret til at fortsætte lejemålet som den, der efter 1. stk. tilkommer en efterlevende ægtefælle.

Lejeren kan ikke retsgyldigt give afkald på den hans ægtefælle efter 1. og 2. stk. tilkommende ret.

§ 1115

Såfremt lejeren bliver separeret, eller hans ægteskab omstødes eller opløses ved skilsmisse, bliver der om fornødent ved bevillingen eller dommen at træffe bestemmelse om, hvilken af ægtefællerne der skal have ret til at fortsætte lejemålet. Den ægtefælle, hvis erhvervs-virksomhed er knyttet til et forretningslokale, har fortrinsret til dette og den dertil nødvendige beboelseslejlighed.

Bestemmelsen i § 1114, 1. stk., i slutningen, om udlejerens ret finder tilsvarende anvendelse.

Lejeren kan ikke med retsvirkning give afkald på den hans ægtefælle efter nærværende paragraf tilkommende ret.

Udlejerens ret til at hæve lejemålet

§ 1116

Udlejeren kan, uanset at der ifølge nærværende kapitel eller ifølge aftale tilkommer lejeren uopsigeligthed i en vis tid, ophæve lejemålet i følgende tilfælde:

1. hvis leje eller anden pligtig pengeydelse ikke senest 14 dage efter forfaldsdagen er betalt til udlejeren på hans bopæl eller det af ham anviste sted eller er indbetalt til postvæsenet, jfr. § 1075;
2. hvis lejeren helt eller delvis skal erlægge lejen ved at udføre arbejde, og lejeren ved arbejdets udførelse groft tilsidesætter sine pligter eller iøvrigt udviser et særlig slet forhold i tjenesten;
3. hvis det lejede benyttes til andet brug end aftalt, og lejeren ikke trods udlejerens indsigelse bringer det utilladte forhold til ophør;
4. hvis lejeren uden for det i § 1094 ommeldte tilfælde overlader brugen af det lejede til en anden og trods udlejerens indsigelse fortsætter dermed, eller lejeren udnytter den ham ved § 1094, 2. stk., hjemlede ret til fremleje på en sådan måde, at det medfører væsentlig ulempe for udlejeren eller ejendommens beboere, og han ikke uden ophold efter udlejerens påkrav bringer fremlejeforholdet til ophør;

5. hvis lejereren i de tilfælde, hvor han ifølge §§ 1096-1101 er pligtig at give udlejeren eller andre adgang til det lejede, uden gyldig årsag modsætter sig dette;
6. hvis lejereren endeligt fraflytter det lejede i utide uden at have truffet fornøden aftale med udlejeren;
7. hvis lejereren vanrøgter det lejede og ikke uden ophold efter udlejerens påkrav bringer det lejede i stand;
8. hvis lejereren trods udlejerens påmindelse tilsidesætter sine pligter til at iagttage god skik og orden i ejendommen;
9. hvis lejereren af en butik eller beværtning trods udlejerens påmindelse ikke opfylder den ham ved § 1113 pålagte pligt til at holde forretningen åben og i forsvarlig daglig drift;
10. hvis lejereren i øvrigt misligholder nogen ham ifølge lejemålet påhvilende forpligtelse på sådan måde, at hans fjernelse er påkrævet.

Skønnes det forhold, der lægges lejereren til last, at være af uvæsentlig betydning, kan udlejeren dog ikke uden varsel ophæve lejemålet.

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at udlejeren uden varsel skal kunne ophæve lejemålet af anden grund end i nærværende paragraf angivet.

§ 1117

Ophæves lejemålet af nogen af de i § 1116 nævnte grunde, er lejereren pligtig straks at betale leje og andet ifølge lejemålet ham påhvilende vederlag for den tid, til hvilken lejemålet kunne opsiges af ham til en almindelig flyttedag og med almindeligt varsel, og at erstatte udlejeren ethvert ham ved misligholdelsen påført tab, derunder omkostninger ved lejerens udsættelse af det lejede.

Udlejeren er pligtig til at foretage sædvanlige bestræbelser for at genudleje det lejede for en passende leje.

§ 1118

Hvad udlejeren indvinder eller burde have indvundet ved det lejedes udnyttelse inden for det i § 1117 nævnte tidsrum, skal komme den forrige lejer til gode til fradrag i, hvad han ifølge § 1117 er pligtig at betale udlejeren.

§ 1119

Har noget af de i § 1116 nr. 1, 3, 5, 6 eller 7 nævnte forhold foreligget, men forholdet berigtiges, inden udlejeren har ophævet leje-

målet, eller har udlejeren i de i § 1116 nr. 2, 4 eller 8-10 nævnte tilfælde ikke inden en måned efter at være blevet vidende om forholdet ophævet lejemålet, kan han ikke senere påberåbe sig forholdet som grund til lejerens fjernelse.

§ 1120

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at noget af de i § 1116 nævnte forhold skal have videregående følger for lejeren end foreskrevet i §§ 1117-1119.

Aflevering af det lejede til udlejeren

§ 1121

Ved lejemålets ophør skal lejeren aflevere det lejede med, hvad dertil hører, til udlejeren i samme stand som ved overleveringen med undtagelse af den forringelse, som hidrører fra ælde og almindeligt slid og mangler, som det påhviler udlejeren at udbedre. Al anden forringelse erstattes af lejeren.

Mangler, som ved anvendelse af sædvanlig agtpågivenhed burde være opdaget af udlejeren, kan ikke påberåbes af ham, hvis han ikke i løbet af en uge meddeler lejeren, at han vil gøre dem gældende. Dette gælder dog ikke, hvis lejeren har handlet svigagtigt.

Fast inventar, hvormed lejeren har forsynet det lejede, må han kun fjerne, når han på egen bekostning bringer det lejede i den stand, hvori han overtog det.

Har lejeren efterladt de af ham anbragte låse i yderdøre, er han pligtig at efterlade samtlige til låsene hørende nøgler.

Huslejeretten

§ 1122

Twistemål mellem lejer og udlejer om lejeforholdet efter dette kapitel afgøres af en særlig huslejeret. De nærmere regler om denne rets sammensætning og fremgangsmåden ved sagernes behandling gives i rettergangsloven.

Beskyttelse af erhvervsvirksomheder i lejet ejendom

§ 1123

Den, der driver en erhvervsvirksomhed eller en forretningsvirksomhed i lejet ejendom eller lejet del af en ejendom, således at virksomhedens stedlige forbliven i denne ejendom er af væsentlig betyd-

ning og værdi for virksomheden, har krav på beskyttelse efter nedenstående regler.

Det er en betingelse for beskyttelsen, at ejendommen er beliggende i en by eller et hymæssigt bebygget område med mere end 15.000 indbyggere.

Undtaget fra beskyttelsen uden hensyn til beliggenheden er alle landbrugsejendomme og de dertil knyttede landbrugsvirksomheder. Undtaget fra beskyttelsen er endvidere lejemål om lokaler til restauration, butik, kiosk eller tilsvarende brug på banegårde, i teatre, foreningsbygninger, forlystelsesetablissementer o. lign., hvor forretningen må antages hovedsagelig at blive søgt af det publikum, der benytter de nævnte etablissementer, og hvor forretningen står i direkte tilknytning til disse.

§ 1124

Der nedsættes til behandling af sager om nævnte beskyttelse voldgiftsretter i stedlig begrænsede områder.

De nærmere regler om disse områders størrelse og begrænsning, om voldgiftsrettens sammensætning og sagernes behandling ved retten gives, foruden ved bestemmelser i det følgende, ved rettergangsloven.

§ 1125

Dersom en lejer, der ifølge § 1123 anser sig beskyttet efter nedenstående bestemmelser, efter udløbet af 1 år fra lejemålets ikrafttræden bliver opsagt af udlejeren til fraflytning af de lokaler, hvori lejerens virksomhed drives, og han ikke kan blive enig med udlejeren om lejemålets fortsættelse eller om vilkårene herfor, kan lejerer indbringe spørgsmålet herom for voldgiftsretten i den voldgiftskres, i hvilken ejendommen er beliggende, når han senest en måned efter opsigelsens modtagelse indleverer skriftlig begæring herom til voldgiftsretten.

Hvor der haves ret til at lade spørgsmål vedrørende lejeforhold underkaste prøvelse for de i § 1124 nævnte voldgiftsretter, er søgsmål ved de ordinære domstole udelukket. Indsigelse mod sagens behandling for voldgiftsretten må senest fremsættes den første dag, parterne møder for retten. Opstår der således tvist om, hvorvidt der haves ret til at lade et spørgsmål underkaste prøvelse for voldgiftsretten, afgør denne ret tvisten ved en af grunde ledsaget kendelse, ligesom retten selv ved sådan kendelse kan afvise en for den indbragt sag. Voldgiftsrettens kendelser angående dens kompetence kan påkæres til højesteret.

Udebliver udlejerens uden lovligt forfald, betragtes opsigelsen som endeligt frafaldet; udebliver lejerens uden lovligt forfald, betragtes den som endeligt godkendt. Der afsiges kendelse om indtrædelse af de foreskrevne virkninger af udeblivelsen.

Er virkningerne for udeblivelse indtrådt for en af parterne, kan den udeblevne part begære sagen genoptaget og fortsat fra det punkt, hvor forhandlingen på grund af udeblivelsen standsede for hans vedkommende, når han godtgør, at udeblivelsen var ham utilregnelig.

§ 1026

Voldgiftsrettens formand skal først søge at mægle mellem udlejerens og lejerens og tilvejebringe et forlig mellem dem, enten om lejemålets fortsættelse og vilkårene herfor eller om en fraflytning mod en passende erstatning eller eventuelt uden en sådan. Opnås der forlig, indføres dette i voldgiftsrettens retsbog og underskrives af begge parterne og har herefter samme gyldighed som en ny lejekontrakt eller som en aftale om ophævelse af lejeforholdet mod eller uden erstatning.

De indgåede forlig kan tvangsfuldbyrdes efter rettergangslovens almindelige bestemmelser om fuldbyrdelse af forlig og domme.

§ 1127

Dersom der ikke opnås forlig som i § 1126 nævnt, skal voldgiftsretten ved kendelse afgøre, *enten* at lejemålet skal fortsættes uopsigeligt i et vist, nærmere fastsat åremål – dog ikke ud over 5 år, i særlige tilfælde indtil 8 år –, og fastsætte vilkårene derfor, *eller* at lejemålet skal ophøre, enten mod en af voldgiftsretten fastsat erstatning til lejerens eller uden erstatning.

Såfremt voldgiftsretten fastsætter, at lejemålet skal ophøre mod erstatning til lejerens, skal det, medmindre der foreligger særlige forhold, fastsættes, at erstatningen eller eventuelt en del af denne skal tilbagebetales til udlejerens, såfremt lejerens inden for en af voldgiftsretten fastsat tidsfrist, dog ikke ud over 3 år, og inden for en af voldgiftsretten fastsat afstand fra det tidligere forretningslokale, påny åbner forretning i samme branche. Indtil erstatningen er betalt tilbage, eller den fastsatte tidsfrist udløbet, kan udlejerens nedlægge forbud mod, at lejerens åbner forretning i samme branche inden for den fastsatte afstand.

Dersom parterne er enige om lejemålets fortsættelse, men uenige om vilkårene, fastsættes disse af voldgiftsretten.

Voldgiftsrettens kendelser er upåankelige og endelige; de kan tvangsfuldbyrdes efter rettergangslovens almindelige bestemmelser om fuldbyrdelse af forlig og domme.

§ 1128

Inden afgørelsen skal voldgiftsretten iværksætte en nøje undersøgelse af alle forholdets faktiske omstændigheder, derunder en undersøgelse på stedet, og til dette formål indkalde udlejer og lejer til at afgive personlig forklaring. Voldgiftsretten kan også indkalde andre, der måtte være økonomisk interesserede i sagen eller særlig egnede til at oplyse denne. Voldgiftsretten er berettiget til at lade afholde sagkyndigt skøn til oplysning i sagen.

§ 1129

Når sagen må anses for tilstrækkelig oplyst, skal voldgiftsretten træffe sin afgørelse efter en nøje afvejelse og vurdering af samtlige sagens omstændigheder. Vejledende for afgørelsen må navnlig være: længden af det tidsrum, hvori den erhvervsdrivende har haft sin forretning i de lejede lokaler, værdien af den kundekres, som han ved sin virksomhed har oparbejdet, det nettooverskud forretningen i de sidste 3 år gennemsnitlig har givet pr. år, hans regelmæssige, rettidige lejebetalinger, hans forhold i øvrigt over for udlejerens gennem lejetiden, vægtige indvendinger mod hans person eller forretningsførelse, hans behandling af de lejede lokaler og hans forbedringer af disse.

Såfremt voldgiftsretten fastsætter en fornyelse af lejemålet, kan den bestemme sådanne ændringer i de hidtil gældende vilkår, som den anser for rimelige og retfærdige, derunder ændre den hidtil svarede leje, såfremt vægtige grunde taler derfor, såsom, *at* lejen oprindelig har været urimelig lavt ansat, *at* forholdene på det pågældende sted siden den sidste fastsættelse af lejen har ændret sig således, *at* lejen ikke længere svarer til, hvad der må anses som rimeligt, *at* udlejerens har forbedret ejendommen så væsentligt, *at* også lejerens virksomhed derigennem har fået en betydelig værdiforøgelse, eller *at* der er sket en afgørende ændring i det almindelige prislag.

§ 1130

Såfremt der på ejendommen, hvori den pågældende erhvervsvirksomhed drives, ud over pligtig vedligeholdelse foretages væsentlige forbedringer, eller ejendommen underkastes en omfattende istand-

sættelse, ombygning eller nybygning, kan voldgiftsretten, dersom forholdene i øvrigt taler derfor, efter skriftlig begæring fra udlejeren pålægge lejereren at bidrage til omkostningerne ved byggeforetagendet gennem en passende forhøjelse af lejen, enten for en bestemt årrække eller for ubestemt tid.

Senest 2 uger efter voldgiftsrettens afgørelse kan lejereren, medmindre han har forpligtet sig til at bære en del af udgifterne ved forbedringerne m. v., skriftligt over for udlejeren erklære, at han ikke vil betale den forhøjede leje, og han kan da opsiges med det i lejeforholdet gældende varsel.

§ 1131

Dersom der skal foretages en fuldstændig nedrivning eller en indgribende ombygning af hele ejendommen eller en del af denne, således at virksomhedens fortsatte drift er uforenelig hermed, kan lejereren, uanset bestemmelsen i nærværende kapitels § 1104, jfr. § 1109, opsiges med det i lejeforholdet gældende varsel.

Lejereren kan indbringe spørgsmålet om, hvorvidt de i 1. stk. nævnte betingelser for opsigelsens berettigelse foreligger, for voldgiftsretten i overensstemmelse med reglerne i § 1125, og voldgiftsretten kan på lejerens forlangende fastsætte en passende erstatning til ham for forholdets afbrydelse.

Erstatningen kan — medmindre det kun drejer sig om en ombygning af en mindre del af ejendommen —, når lejereren er opsagt med det i lejeforholdet gældende varsel, dog mindst et år, ikke overstige en rimelig godtgørelse, dels for hans direkte udgifter til flytning inden for samme by, dels for den værdiforringelse, det lejereren tilhørende inventar, skilte, køleanlæg, installationer o. lign. lider ved, at forretningen må flytte, sammenlignet med dets værdi, hvis forretningen kunne være fortsat på stedet.

§ 1132

Uanset bestemmelsen i nærværende kapitels § 1104, jfr. § 1109, kan lejereren opsiges med det i lejeforholdet gældende varsel:

1. når udlejeren ved lejerens fraflytning vil have ejet ejendommen i mindst et år regnet fra tinglysning af skøde eller anden lovlig adkomst og for sig selv eller sine livsarvinger ønsker at drive et erhverv i de af den omhandlede erhvervsvirksomhed hidtil benyttede lokaler,
2. når vægtige grunde iøvrigt gør det særlig magtpåliggende for udlejeren at blive løst fra lejemålet, navnlig hvor en offentlig

interesse eller betydelige erhvervsmæssige hensyn taler for at imødekomme udlejerens ønske.

Det er en betingelse for udlejerens ret til opsigelse efter 1. stk., at voldgiftsretten finder hans ønske rimeligt og retfærdigt begrundet. Når opsigelsesret indrømmes, kan voldgiftsretten fastsætte en passende erstatning til lejeren for lejeforholdets afbrydelse.

§ 1133

I de tilfælde, hvor lejeforholdet efter voldgiftsrettens afgørelse skal afbrydes, og der skal ydes lejeren erstatning for det tab, han lider ved lejeforholdets ophævelse, skal erstatningen fastsættes under hensyn til:

- a. det antal år, lejeren har drevet forretning i ejendommen, og det nettooverskud, forretningen i de sidste 3 år gennemsnitlig har givet pr. år, dog at der vil være at tage hensyn til, om forretningens nettooverskud er påvirket af, at lejen har været lavere end sædvanligt for tilsvarende lokaler;
- b. den værdiforringelse, det lejeren tilhørende inventar, skilte, køleanlæg, installationer o. lign. lider ved, at forretningen standser, sammenlignet med dets værdi, hvis forretningen kunne være fortsat på stedet;
- c. de flytteudgifter, lejeren vil få;
- d. den fordel, den nye indehaver af lokalerne måtte få af den af lejeren oparbejdede kundekreds;
- e. det forhold, at den pågældende ejendom kun er opført som midlertidig, når dette er tilkendegivet lejeren ved lejemålets indgåelse.

Den således fastsatte erstatning skal af udlejerens betales kontant inden 15 dage efter voldgiftsrettens kendelse, med fradrag af den skyldige leje. I modsat fald kan lejeren inden en uge derefter bestemme, om han vil fastholde kravet på erstatning eller vil fortsætte lejemålet på de hidtil gældende vilkår.

Så længe en lejeren tilkommende erstatning for forholdets afbrydelse ikke er erlagt, er lejeren ikke pligtig at fraflytte det lejede.

§ 1134

Med hensyn til retsforholdet i tilfælde af lejerens død, separation eller skilsmisse m. v. henvises til bestemmelserne i nærværende kapitels §§ 1114–1115.

Såfremt der ikke ifølge nærværende kapitels § 1114 tilkommer lejerens ægtefælle ret til at indtræde i lejemålet, men lejeren efterlader sig livsarvinger eller svigerbørn, der er oplært i den branche, hvori forretningen hidtil har været drevet, er en af livsarvingerne berettiget til at overtage lejemålet i hans sted på de for dette gældende vilkår, såfremt den pågældende ønsker personlig at drive forretningen videre. Tvist herom kan indbringes for den fornævnte voldgiftsret, dog at tvist mellem livsarvingerne om, hvem af dem, der bør have fortrin til at overtage lejemålet, afgøres ved kendelse af skifteretten i den retskres, i hvilken ejendommen er beliggende, eller, såfremt arvingerne er enige derom, af den skifteret, under hvilken boets behandling henvises. Bestemmelsen i nærværende kapitels § 1114, 1. stk., om udlejerens ret finder tilsvarende anvendelse.

Slutningsbestemmelser

§ 1135

Ministeren bemyndiges til at autorisere trykte blanketter til lejekontrakter.

§ 1136

Erhvervsmæssig virksomhed som mellemmand ved udlejning af lokaler, der omfattes af § 1050, må kun drives af

1. Advokater,
2. Ejendomsmæglere,
3. Personer, der på åremål autoriseres af den politimester, under hvis embedsområde den kommune hører, hvori den pågældende agter at have fast forretningsted. Det er en betingelse for opnåelse af autorisation, at vedkommende opfylder de i næringsloven fastsatte personlige betingelser for erhvervelse af næringsbrev.

For de under 1 og 2 nævnte personer gælder de for dissens virksomhed i almindelighed gældende regler.

De under 3 nævnte personer er pligtige at føre autoriserede forretningsbøger samt de bøger, som pålægges dem at føre af politimesteren, der ligeledes kan pålægge dem at gøre indberetning om deres forretninger. Taksterne for deres virksomhed fastsættes af politimesteren, der kan træffe bestemmelse om deres ret til at kræve forudbetaling af vederlag. Politiet har til enhver tid adgang til deres forretningslokaler og forretningsbøger.

Såfremt en af de under 3 nævnte personer gør sig skyldig i et for-

hold, der gør det betænkeligt at lade ham drive den i nærværende lovbestemmelse omhandlede virksomhed, kan autorisationen frakendes ham for et bestemt åremål under en særlig i dette øjemed rejst straffesag.

Personer, der som administratorer, inspektører, viceværter eller i anden lignende egenskab har foretaget eller været medvirkende til at foretage opsigelse af et lejemål, må ikke under nogen form i anledning af genudlejningen betinge sig eller oppebære vederlag fra den eller dem, som ønsker at indtræde i lejemålet. Er vederlag betalt, skal det tilbagebetales til den betalende.

Overtrædelse af de i dette kapitel givne forskrifter straffes med bøde, såfremt forholdet ikke efter sin beskaffenhed medfører højere straf efter den øvrige lovgivning. Bøden tilfalder den kommune, i hvilken forseelsen er begået.

Den ved forsætlig overtrædelse indvundne fortjeneste kan ved dommen inddrages i statskassen.

50. kapitel

LÅN TIL BRUG

§ 1137

Ved aftale om lån til brug forstås en aftale om en persons overlevering af en løsøregenstand uden vederlag til en anden således, at denne kan bruge og benytte genstanden i overensstemmelse med dens formål.

Dersom en person har lovet en anden et sådant lån til brug, og ikke opfylder dette løfte, er han kun ansvarlig for den ikke-opfyldelse, der skyldes forsæt eller grov uagtsomhed.

§ 1138

Låntageren er ikke berettiget til fremlån og er, såfremt dette sker, også ansvarlig for den hændelige skade, der rammer genstanden under fremlånet, medmindre han kan bevise, at denne skade også ville have ramt genstanden, hvis fremlånet ikke var sket.

§ 1139

Låntageren er forpligtet til at bevare genstanden og at bære de sædvanlige omkostninger, der er nødvendige til dens vedligeholdelse. Han bærer således ved lån af dyr omkostninger til foder o. l.

§ 1140

Långiveren kan kræve den lånte genstand tilbage:

1. Når den i aftalen fastsatte tid for lånet er udløbet.
2. Når låntageren, hvis sådan tid ikke er aftalt, har gjort brug af genstanden i overensstemmelse med lånets formål.
3. Når låntageren bruger eller forringer genstanden i strid med aftalen, eller når han fremlåner den.
4. Når låntageren dør.

Udenfor de i 1. og 2. nævnte tilfælde kan långiveren til enhver tid kræve den lånte genstand tilbage.

Selvom betingelserne i 1. og 2. ikke foreligger, kan långiveren kræve genstanden tilbage, hvis han i et uforudset tilfælde får nødvendig brug for den.

§ 1141

Dersom flere i forening har lånt en genstand til brug, hæfter de solidarisk for alle deraf opståede forpligtelser.

51. kapitel

LÅN TIL EJE

§ 1142

Ved aftale om lån til eje forpligter långiveren sig til at overdrage låntageren ejendomsret til penge eller andre artsbestemte genstande, medens låntageren forpligter sig til, når lånetiden er udløbet, at levere långiveren genstande i samme mængde og af samme art og godhed.

§ 1143

Den, der har lovet en anden et pengelån, kan, når intet andet er aftalt, tilbagekalde løftet, når der i låntagerens økonomiske forhold er indtrådt en så væsentlig forringelse, at långiverens udsigt til at få lånet tilbage er truet.

§ 1144

Der svares kun rente af lånet, når det er aftalt.

Er det vedtaget, at der skal svares rente, men dens størrelse ikke er aftalt, er renten 4 pct. årlig undtagen i handelsforhold, hvor den er 5 pct. årlig.

§ 1145

Af gæld med pant i fast ejendom kan ingen gyldig forpligte sig til at betale en rente, der overstiger, hvad der er rimeligt under hensyn

til det almindelige renteniveau på aftalens tid, de for gælden fastsatte afdrags- og opsigelsesvilkår, pantebrevets stilling i prioritetsordenen og andre forhold, der har indflydelse på rentens størrelse, herunder eventuelt kurstab.

§ 1146

Lånet kan, når intet andet er aftalt, til enhver tid kræves tilbage med 1 måneds varsel.

Hvis lånet efter aftalen må anses som et stående lån, kan det dog kun kræves tilbage med 3 måneders varsel til juni eller december termin.

52. kapitel

VEKSLER

Om vekslens udstedelse og form

§ 1147

En veksel skal indeholde:

1. Benævnelsen veksel, indført i selve teksten og udtrykt på det sprog, hvori dokumentet er affattet,
2. en ubetinget anmodning om at betale en bestemt pengesum (vekselsummen),
3. navnet på den, der skal betale (trassaten),
4. angivelse af forfaldstiden,
5. angivelse af stedet, hvor betalingen skal ske,
6. navnet på den, til hvem eller til hvis ordre betalingen skal ske (vekseltager, remittent),
7. angivelse af dag og sted for vekslens udstedelse samt
8. underskrift af den, der udsteder vekslen (trassenten).

§ 1148

Et dokument, hvori der mangler nogen af de i foregående paragraf nævnte anførsler, gælder ikke som veksel undtagen i de i denne paragraf nedenfor fastsatte tilfælde.

En veksel, hvis forfaldstid ikke er angivet, anses som betalbar ved sigt.

I mangel af særlig angivelse anses det ved trassatens navn anførte sted for at være vekslens betalingssted og tillige for at være det sted, hvor trassaten bor.

En veksel, der ikke angiver stedet, hvor den er udstedt, anses for underskrevet på det ved trassentens navn anførte sted.

§ 1149

En veksel kan udstedes til trassentens egen ordre.

Den kan trækkes på trassenten selv.

Den kan trækkes for en trediemands regning.

§ 1150

En veksel kan lyde på betaling hos en trediemand enten på det sted, hvor trassaten bor, eller på et andet sted.

§ 1151

I en veksel, der er betalbar ved sigt eller en vis tid efter sigt, kan trassenten bestemme, at der skal svares rente af vekselsummen. I enhver anden veksel anses en sådan bestemmelse som uskrevet.

Rentefoden skal angives i vekslen; i mangel af sådan angivelse anses bestemmelsen om rente som uskrevet.

Renterne løber fra vekslens udstedelsesdag, hvis ikke en anden dag er angivet.

§ 1152

En veksel, hvori beløbet er anført både med bogstaver og tal, gælder i tilfælde af uoverensstemmelse imellem de anførte beløb for den sum, der er anført med bogstaver.

En veksel, hvori beløbet er anført flere gange enten med bogstaver eller med tal, gælder i tilfælde af uoverensstemmelse imellem de anførte beløb alene for den mindste sum.

§ 1153

Forekommer der på en veksel underskrifter af nogen, der mangler evne til at påtage sig vekselforpligtelse, falske underskrifter, underskrifter af opdigtede personer eller underskrifter, der af anden grund ikke er forbindende for underskriverne eller for den, i hvis navn underskriften er meddelt, er de andre vekselsskyldneres forpligtelse ikke desto mindre gyldig.

§ 1154

Den, der tegner sit navn på en veksel på en andens vegne, for hvem han ikke var bemyndiget til at handle, bliver selv forpligtet efter vekslen og erhverver, når han har betalt, de samme rettigheder, som

ville have tilkommet den anden. Det samme gælder den, som har overskredet sin bemyndigelse.

§ 1155

Trassenten indestår for vekslens godkendelse (accept) og betaling.

Han kan fraskrive sig ansvaret for vekslens accept, men ethvert forbehold, hvorved han fraskriver sig ansvaret for vekslens betaling, anses som uskrevet.

§ 1156

Bliver en veksel, der ved dens udgivelse var ufuldstændig udfyldt, udfyldt i strid med de trufne aftaler, kan denne omstændighed ikke påberåbes overfor vekselindehaveren, medmindre han ved erhvervelsen ikke har været i god tro eller har handlet med grov uagtsomhed.

Overdragelse af vekslen (endorsement)

§ 1157

Enhver veksel kan ved endorsement overdrages til en anden (endorssator), selv om den ikke udtrykkelig er trukket til ordre.

Har trassenten i vekslen indsat ordene »ikke til ordre« eller et tilsvarende udtryk, kan vekslen alene overdrages i den form og med de virkninger, der gælder for almindelig overdragelse af fordring.

En veksel kan endosses også til trassaten, hvad enten han har accepteret eller ikke, til trassenten eller til en anden vekselkyldner. Disse kan endossere vekslen videre.

§ 1158

Endossementet skal være ubetinget. Enhver betingelse, hvoraf det gøres afhængigt, anses som uskrevet.

Endossement for en del af vekselsummen er ugyldigt.

Endossement til ihændeageren anses som blankoendorsement.

§ 1159

Endossementet skal skrives på vekslen eller på et blad, som er hæftet til denne (allonge). Det skal underskrives af endossenten.

Endossement er gyldigt, selv om der ikke deri er angivet, til hvem vekslen overdrages, eller endossenten kun har tegnet sit navn (blankoendorsement). I sidstnævnte tilfælde må endossementet for at være gyldigt skrives på bagsiden af vekslen eller på en allonge.

§ 1160

Ved endossement overføres alle rettigheder efter vekslen.

Hvis endossementet er et blankoendossement, kan vekselindehaveren:

1. udfylde det enten med sit eget eller med en andens navn,
2. endossere vekslen på ny in blanco eller til en anden person eller
3. give vekslen videre til en trediemand uden at udfylde blankoendossementet eller endossere vekslen.

§ 1161

Endossenten indestår for vekslen accept og betaling, medmindre han har taget særligt forbehold.

Han kan forbyde, at vekslen endosseres på ny; i så fald er han fritaget for ansvaret overfor dem, til hvem vekslen derefter bliver endosseret.

§ 1162

Den, som har en veksel i hænde, anses som retmæssig vekselindehaver, såfremt han godtgør sin ret ved en uafbrudt række af endossementer, selv om det sidste endossement er et blankoendossement. Udstrøgne endossementer anses i denne forbindelse som uskrevne. Når der efter et blankoendossement følger et andet endossement, antages den, der har undertegnet dette, at have erhvervet vekslen ved blankoendossementet.

Hvis en veksel, ligegyldig på hvilken måde, er kommet bort fra dens besidder, er en indehaver, som godtgør sin ret på den i foregående stykke angivne måde, ikke pligtig at udlevere vekslen, medmindre han ved erhvervelsen ikke har været i god tro eller har handlet med grov uagtsomhed.

§ 1063

Den, som sagsøges efter en veksel, kan ikke mod vekselindehaveren fremsætte indsigelser grundede på hans særlige forhold til trassenten eller til tidligere vekselindehavere, medmindre indehaveren ved erhvervelsen af vekslen forsætligt har handlet til skade for skyldneren.

§ 1164

Indeholder endossementet bemærkning om »valuta til indfordring«, »til inkasso« eller nogen anden bemærkning, hvori der alene ligger en fuldmagt (prokuraendossement), kan vekselindehaveren udøve

alle rettigheder efter vekslen, men ikke endossere den uden ved prokuraendossement.

De vekselforpligtede kan i så fald mod vekselindehaveren kun påberåbe sig de indsigelser, som ville kunne fremsættes mod endossenten.

Den fuldmagt, der indeholdes i et prokuraendossement, bortfalder ikke, selv om fuldmagtsgiveren dør eller mister evnen til at forpligte sig.

§ 1165

Indeholder et endossement bemærkningen »valuta til sikkerhed«, »valuta til pant«, eller nogen anden bemærkning, der går ud på pantsætning, kan vekselindehaveren udøve alle rettigheder efter vekslen; men et af ham tegnet endossement gælder kun som prokuraendossement.

Vekselskyldnere kan ikke mod vekselindehaveren påberåbe sig indsigelser grundede på deres særlige forhold til endossenten, medmindre vekselindehaveren ved erhvervelsen af vekslen forsætlig har handlet til skade for skyldneren.

§ 1166

Et endossement, der tegnes efter vekslens forfaldstid, har samme virkning som et før dette tidspunkt tegnet endossement. Tegnes endossementet først, efter at protest for manglende betaling er optaget, eller efter at den for optagelsen af protesten fastsatte frist er udløbet, har det dog alene virkning som almindelig overdragelse af fordring.

Medmindre det modsatte bevises, anses et udateret endossement som tegnet inden udløbet af protestfristen.

Vekslens accept

§ 1167

Enhver, som har en veksel i hænde, kan indtil vekslens forfaldsdag forevise den til accept af trassaten på det sted, hvor denne bor.

§ 1168

I enhver veksel kan trassenten foreskrive, at den skal forevises til accept med eller uden tilføjelse af en frist for forevisningen.

Han kan i vekslen forbyde, at den forevises til accept, medmindre

vekslen er betalbar hos en trediemand eller på et andet sted end det, hvor trassaten bor, eller den er betalbar en vis tid efter sigt.

Han kan også foreskrive, at forevisning til accept ikke skal kunne finde sted før et bestemt tidspunkt.

Enhver endossent kan foreskrive, at vekslen skal forevises til accept med eller uden tilføjelse af en frist; dog gælder dette ikke, hvor trassenten har forbudt vekslens forevisning til accept.

§ 1169

En veksels, der skal betales en vis tid efter sigt, skal forevises til accept inden et år fra dens udstedelsesdag.

Trassenten kan forkorte denne frist eller bestemme en længere frist. Disse frister kan forkortes af endossenterne.

§ 1170

Trassaten kan kræve, at vekslen på ny skal forevises ham dagen efter den første forevisning. At et sådant krav ikke er efterkommet, kan ikke gøres gældende, medmindre kravet er nævnt i protesten.

Vekselindehaveren er, når han foreviser vekslen til accept, ikke forpligtet til at overgive den i trassatens besiddelse.

§ 1171

Accepten skrives på vekslen. Den udtrykkes ved ordet »accepteret« eller et andet tilsvarende udtryk og underskrives af trassaten. Dennes blotte navnetegning på vekslens forside gælder som accept.

Skal vekslen betales en vis tid efter sigt, eller skal den i henhold til særlig bestemmelse forevises til accept inden en vis frist, skal accepten dateres, og som datum anføres den dag, da accepten meddeles, medmindre vekselindehaveren forlanger, at forevisningsdagens datum skal anføres. Mangler der datering, må vekselindehaveren for at bevare sin regresret mod endossenterne og trassenten godtgøre undladelsen ved en i rette tid optagen protest.

§ 1172

Accepten skal være ubetinget, men trassaten kan indskrænke den til en del af vekselsummen.

Gøres der ved accepten ellers nogen afvigelse fra vekslens indhold, anses det som nægtelse af accept. Dog er acceptanten forpligtet efter sin accepts lydende.

§ 1173

Har trassenten i vekslen angivet et andet betalingssted end det sted, hvor trassaten har sin bopæl, uden at angive en trediemand, hos hvem betalingen skal ske, kan trassaten angive denne ved sin accept. I mangel af sådan angivelse anses acceptanten at have forpligtet sig til selv at indfri vekslen på betalingsstedet.

Hvis vekslen er betalbar hos trassaten, kan denne i accepten angive, hvor på betalingsstedet betalingen skal kræves, eller angive en anden person på samme sted til at betale.

§ 1174

Ved accepten forpligter trassaten sig til at betale vekslen på forfaldsdagen.

Betales den ikke, har vekselindehaveren, selv om det er trassenten, imod acceptanten et umiddelbart krav efter vekslen på alt, hvad der kan fordres efter §§ 1194 og 1195.

§ 1175

Hvis trassaten har forsynet vekslen med sin accept, men udstrøget denne, førend han har tilbageleveret vekslen, anses accept for nægtet. Medmindre det modsatte bevises, anses udstrygningen for at være sket forinden vekslens tilbagelevering.

Såfremt trassaten skriftlig har gjort vekselindehaveren eller nogen vekselkyldner bekendt med sin accept, er han dog overfor disse bundet ved sin accepts lydende.

Vekselborgen (aval)

§ 1176

En veksels betaling kan sikres ved aval for hele vekselsummen eller for en del af denne.

Aval kan tegnes såvel af en vekselkyldner som af en trediemand.

§ 1177

Aval tegnes på vekslen eller på en allonge.

Den udtrykkes ved ordene »som aval« eller ved et andet tilsvarende udtryk; den undertegnes af den, der går i borgen (avalist).

Den blotte navntegning på vekslens forside anses som aval, med mindre navntegningen hidrører fra trassaten eller trassenten.

Aval skal angive, for hvem den indgås. I mangel af sådan angivelse anses den indgået for trassenten.

§ 1178

Avalisten er forpligtet på samme måde som den, for hvem han er gået i borgen.

Hans forpligtelse er gyldig, selv om den forpligtelse, som han er gået i borgen for, måtte være ugyldig, dog ikke hvis ugyldigheden skyldes en formfejl.

Når han betaler vekslen, erhverver han alle rettigheder efter vekslen mod den, som han er gået i borgen for, og mod dem, der efter vekslen er ansvarlig overfor denne.

Veksels forfaldstid

§ 1179

En veksel kan lyde på betaling:

ved forevisning (ved sigt, a vista),
en vis tid efter forevisning (efter sigt, a viso),
en vis tid efter dens udstedelsesdag eller
på en bestemt dag.

En veksel, som lyder på anden forfaldstid, eller som forfalder efterhånden til forskellige tider, er ugyldig.

§ 1180

En sigtveksel skal betales ved forevisningen. Den skal forevises til betaling inden et år fra dens udstedelsesdag. Trassenten kan forkorte denne frist eller fastsætte en længere frist. Disse frister kan forkortes af endossenterne.

Trassenten kan bestemme, at en veksel, som er betalbar ved sigt, ikke skal forevises til betaling før et bestemt tidspunkt. I så fald løber forevisningsfristen fra dette tidspunkt.

§ 1181

Forfaldstiden for en veksel, der lyder på betaling en vis tid efter sigt, bestemmes ved acceptens eller ved protestens datum.

Er accepten ikke dateret, og er heller ikke protest optaget, skal

accepten i forhold til acceptanten anses som meddelt på den sidste dag af den frist, der er foreskrevet for forevisningen til accept.

§ 1182

Lyder en veksel på betaling en eller flere måneder efter dens udstedelsesdag eller efter sigt, forfalder den på den tilsvarende dag i den måned, i hvilken vekslen skal betales. I mangel af tilsvarende dag forfalder vekslen på den sidste dag i denne måned.

Lyder en veksel på betaling en eller flere måneder og en halv måned efter dens udstedelsesdag eller efter sigt, regnes de hele måneder først.

Er forfaldstiden bestemt til begyndelsen af en måned, midten af en måned (medio januar, medio februar o. s. v.) eller slutningen af en måned, skal der ved disse udtryk forstås den første, den femtende eller den sidste dag i måneden.

Ved udtrykkene »otte dage« eller »femten dage« forstås ikke en eller to uger, men et tidsrum af fulde otte eller femten dage.

Udtrykket »en halv måned« betegner et tidsrum af femten dage.

§ 1183

Når en veksel lyder på betaling en bestemt dag på et sted, hvis tidsregning er forskellig fra den, der gælder på udstedelsesstedet, anses forfaldsdagen som fastsat efter betalingsstedets tidsregning.

Når en veksel, der er trukket mellem to steder med forskellig tidsregning, lyder på betaling en vis tid efter udstedelsesdagen, bliver denne at omregne til den tilsvarende dag efter betalingsstedets tidsregning, og forfaldsdagen bestemmes overensstemmende hermed.

Forevisningsfristerne for veksler beregnes overensstemmende med reglerne i foregående stykke.

Disse regler kommer ikke til anvendelse, hvis det af en særlig bestemmelse i vekslen eller i øvrigt af dennes indhold fremgår, at det har været hensigten at anvende andre regler.

Vekslens betaling

§ 1184

Indehaveren af en veksel, der er betalbar på en bestemt dag, en vis tid efter udstedelsesdagen eller efter sigt, skal forevise vekslen til

betaling enten den dag, da den er betalbar, eller en af de to følgende søgnedage.

Vekslens indlevering til et afregningskontor (clearing-house) lige-stilles med forevisning til betaling.

§ 1185

Når trassaten betaler vekslen, kan han kræve den udleveret med påtegnet kvittering af indehaveren.

Vekselindehaveren kan ikke nægte at modtage delvis betaling.

I tilfælde af delvis betaling kan trassaten kræve, at der om denne betaling gøres påtegning på vekslen, og at der gives ham en særskilt kvittering.

§ 1186

Vekselindehaveren er ikke forpligtet til at modtage betaling før vekslens forfaldstid.

Betaler trassaten før forfaldstid, gør han det på egen risiko.

Den, der betaler, når forfaldstid er kommet, bliver gyldig frigjort for sin forpligtelse, medmindre der fra hans side foreligger svig eller grov uagtsomhed. Han er forpligtet til at forvisse sig om, at endossementerne udgør en behørig sammenhængende række, men ikke om ægtheden af endossenternes underskrifter.

§ 1187

Når en veksle lyder på betaling i en møntsort, der ikke er gangbar på betalingsstedet, kan beløbet betales i landets mønt efter værdien på forfaldsdagen. Betaler vekselkyldneren ikke i rette tid, kan vekselindehaveren, hvis han ønsker det, kræve beløbet betalt i landets mønt enten efter forfaldsdagens eller efter betalingsdagens kurs.

Ved beregningen af den fremmede møntsorts værdi skal handelsbrug på betalingsstedet iagttages, hvis ikke trassenten har foreskrevet, at vekselsummen skal betales efter en i vekslen fastsat kurs.

Foranstående bestemmelser kommer ikke til anvendelse i de tilfælde, hvor trassenten har foreskrevet, at betalingen skal erlægges i en bestemt angiven møntsort (forbehold om effektiv betaling i fremmed mønt).

Er vekselbeløbet angivet i en møntsort, der har den samme benævnelse, men en forskellig værdi i det land, hvor vekslen er udstedt, og det land, hvor den skal betales, er formodningen for, at det er betalingsstedets mønt, som er ment.

§ 1188

Forevises en veksel ikke til betaling inden den i § 1184 foreskrevne frist, har enhver vekselkyldner ret til for vekselindehaverens regning og risiko at deponere vekselsummen på det autoriserede deponeringssted.

Regres på grund af manglende accept eller manglende betaling

§ 1189

Når forfaldstid er inde, kan vekselindehaveren, dersom vekslen ikke er blevet betalt, iværksætte regres mod endossenterne, trassenten og de andre vekselkyldnere.

Samme ret tilkommer vekselindehaveren allerede før forfaldstid:

1. hvis accept helt eller delvis er nægtet,
2. hvis trassaten, hvad enten han har accepteret eller ikke, er kommet under konkurs, eller der er åbnet forhandling om tvangsakkord for ham, eller han ved eksekution er fundet at mangle midler til at betale sin gæld, eller, såfremt han er handlende, har standset sine betalinger, eller
3. hvis trassenten, der i vekslen har udstedt forbud mod forevisning til accept, er kommet under konkurs, eller der er åbnet forhandling om tvangsakkord for ham.

§ 1190

Nægtelse af accept eller betaling skal godtgøres ved en offentlig akt (protest på grund af manglende accept eller manglende betaling).

Protest på grund af manglende accept skal optages inden den frist, der er fastsat for vekslens forevisning til accept. Hvis den første forevisning i det i § 1170, 1. stk., omhandlede tilfælde har fundet sted på fristens sidste dag, kan protest endnu optages den følgende dag.

Protest på grund af manglende betaling af en veksel, der er betalbar på en bestemt dag eller en vis tid efter dens udstedelsesdag eller efter sigt, skal optages en af de to søgnedage, som følger efter vekslens forfaldsdag. For en veksel, der er betalbar ved sigt, finder, for så vidt angår protest for manglende betaling, de i foregående stykke med hensyn til protest for manglende accept givne forskrifter tilsvarende anvendelse.

Protest på grund af manglende accept fritager for forevisning til betaling og for protest på grund af manglende betaling.

Er trassaten ved eksekution fundet at mangle midler til at betale sin gæld, eller har han, hvis han er handlende, standset sine betalinger, kan vekselindehaveren ikke som følge heraf iværksætte regres, før end vekslen er blevet forevist til betaling for trassaten og protest er optaget.

Kommer trassaten under konkurs, eller er der åbnet forhandling om tvangsakkord for ham, er det til iværksættelse af regres tilstrækkeligt, at vekselindehaveren fremlægger det retsdekret, hvormed konkursen erklæres eller akkordforhandlingen åbnes. Det samme gælder, hvis trassenten, der i vekslen har givet forbud mod forevisning til accept, kommer under konkurs, eller der åbnes forhandling om tvangsakkord for ham.

§ 1191

Vekselindehaveren skal give sidste endossent og trassenten meddelelse om den manglende accept eller betaling inden fire søgnedage efter protestdagen eller, hvis der er taget forbehold om regres uden omkostninger, efter forevisningsdagen. Enhver endossent skal senest anden søgnedag efter den dag, på hvilken han har modtaget sådan meddelelse, underrette den nærmest foregående endossent om den meddelelse, han har modtaget, med opgivelse af navn og adresse på dem, som har givet de forudgående meddelelser, og således videre lige til trassenten. Ovennævnte frister regnes fra modtagelsen af den forudgående meddelelse.

Når meddelelse i overensstemmelse med forskrifterne i foranstående stykke er givet en vekselskyldner, skal tilsvarende meddelelse indenfor samme frist gives den, der har tegnet aval for ham.

I tilfælde af, at en endossent ikke har angivet sin adresse, eller denne er ulæselig, er det tilstrækkeligt, at meddelelsen gives til den endossent, som står nærmest foran ham på vekslen.

Den, der er pligtig at give underretning, kan gøre det på en hvilken som helst måde, endogså ved blot at sende vekslen tilbage.

Det påhviler ham at bevise, at han har givet meddelelse inden udløbet af den tilståede frist. Fristen skal anses for overholdt, hvis et brev, som indeholder meddelelsen, er blevet indleveret til postvæsenet inden fristens udløb.

Den, der ikke giver underretning inden den ovennævnte frist, fortaber ikke sin regresret, men er ansvarlig for den skade, som måtte være forvoldt ved hans forsømmelse; dog kan skadeserstatningen ikke overstige vekselsens beløb.

§ 1192

Bemærkningen »regres uden omkostninger«, »uden protest« eller en anden tilsvarende bemærkning påført dokumentet og underskrevet af trassenten, en endossent eller en avalist fritager vekselindehaveren for at optage protest på grund af manglende accept eller manglende betaling som betingelse for regres.

Ved et sådant forbehold bliver vekselindehaveren hverken fritaget for at forevise vekslen inden de foreskrevne frister eller for at give underretning, som i § 1191 foreskrevet. Beviset for, at fristerne ikke er overholdt, påhviler den, der vil påberåbe sig dette overfor vekselindehaveren.

Hvis forbeholdet er indsat af trassenten, har det virkning overfor alle vekselsskyldnere; hvis det er indsat af en endossent eller en avalist, har det kun virkning overfor denne. Hvis indehaveren af en veksel til trods for et af trassenten indsat forbehold optager protest, må han selv bære omkostningerne derved. Hvis forbeholdet er indsat af en endossent eller en avalist, kan omkostningerne ved protesten, om en sådan er optaget, kræves erstattet hos enhver vekselsskyldner.

§ 1193

De, som har udstedt, accepteret eller endosseret en veksel eller tegnet aval på samme, er en for alle og alle for en ansvarlige overfor vekselindehaveren.

Vekselindehaveren har ret til at rejse krav mod enhver af disse personer, særskilt eller i fællesskab, uden at være bundet til at iagttage den rækkefølge, hvori de har forpligtet sig.

Samme ret tilkommer enhver vekselsskyldner, som har indfriet vekslen.

At der er anlagt sag imod en af vekselsskyldnerne, hindrer ikke, at der rejses krav mod de andre, selv om de på vekslen er opført efter den, der først er blevet sagsøgt.

§ 1194

Vekselindehaveren kan af den, mod hvem han iværksætter regres, fordré:

1. den ikke accepterede eller ikke betalte vekselsum tillige med renter, hvis sådanne er betingede,
2. renter fra forfaldsdagen efter en rentefod af 6 pct.,

3. omkostningerne ved protesten og ved de i § 1191 foreskrevne underretninger såvel som andre omkostninger, samt
4. provision af $\frac{1}{3}$ pct. af vekselsummen.

Hvis regres iværksættes før forfaldstid, skal der i vekselsummen fradrages en diskonto, der skal beregnes efter den officielle diskontosats, sådan som denne er fastsat på det sted, hvor vekselindehaveren bor, og på den dag, da regreskravet gøres gældende.

§ 1195

Den, som har indløst vekslen, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordre:

1. hele det beløb, som han har betalt,
2. renter af dette beløb fra den dag, han udbetalte beløbet, efter en rentefod af 6 pct.,
3. de omkostninger, han har haft, samt
4. provision af $\frac{1}{3}$ pct. af vekselsummen, idet dog retten til at beregne provision ophører, når provisionens samlede sum har nået 2 pct. af vekselsummen.

§ 1196

Enhver vekselkyldner, mod hvem regreskrav er rejst eller kan gøres gældende, kan mod at betale indløsningssummen fordre vekslen udleveret tillige med protesten og en kvitteret regning.

Enhver endossent, som har indløst vekslen, kan udstryge sit eget og de efterfølgende endossementer.

§ 1197

Hvis der iværksættes regres, efter at vekslen alene er accepteret for en del af vekselsummen, kan den, der indløser vekslen for det ikke accepterede beløbs vedkommende, forlange, at der herom gøres påtegning på vekslen, samt at der gives ham kvittering derfor. Vekselindehaveren skal derhos levere ham foruden protesten en bekræftet afskrift af vekslen, som i dette tilfælde tjener som grundlag for videre regres.

§ 1198

Enhver, der har ret til at iværksætte regres, kan, hvis ikke andet er betinget, skaffe sig betaling ved hjælp af en ny veksel (modveksel), der er betalbar ved sigt, og som trækkes på en af dem, der er ansvarlige overfor ham, og gøres betalbar på det sted, hvor den pågældende ansvarlige bor.

Modvekslen omfatter, foruden de i §§ 1194 og 1195 angivne beløb, også mæglergebyr og stempelafgift for modvekslen.

Hvis modvekslen trækkes af vekselindehaveren, fastsættes dens beløb efter kursen for en sigtveksel, der trækkes fra det sted, hvor den oprindelige veksel var betalbar, på det sted, hvor vedkommende vekselkyldner bor. Trækkes modvekslen af en endossent, fastsættes beløbet efter kursen for en sigtveksel, der trækkes fra det sted, hvor trassenten af modvekslen bor, på det sted, hvor vekselkyldneren bor.

§ 1199

Oversiddes de frister, der gælder

for forevisning af en veksel, der lyder på betaling ved sigt eller en vis tid efter sigt,

for optagelse af protest på grund af manglende accept eller manglende betaling,

for forevisning af en veksel til betaling, når der er taget forbehold om regres uden omkostninger,

taber vekselindehaveren sin ret mod endossenterne, trassenten og de andre vekselkyldnere med undtagelse af acceptanten.

Er en veksel ikke blevet forevist til accept inden den frist, som trassenten har bestemt, taber vekselindehaveren sin ret til regres såvel for manglende betaling som for manglende accept, medmindre det fremgår af bestemmelsen, at trassentens mening kun har været at fraskrive sig ansvar for accept.

Er en frist for forevisningen bestemt i et endossement, kan alene vedkommende endossent påberåbe sig den.

§ 1200

Hvis der for forevisningen af en veksel eller for protests optagelse indenfor de foreskrevne frister indtræder en uovervindelig hindring (indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andre tilfælde af vis major), forlænges disse frister.

Vekselindehaveren er forpligtet til uopholdelig at give sidste endossent underretning om en sådan hindring og til at gøre påtegning om denne underretning med datum og underskrift på vekslen eller en allonge; i øvrigt finder forskrifterne i § 1191 anvendelse.

Så snart hindringen er ophørt, skal vekselindehaveren uopholdelig forevise vekslen til accept eller til betaling og om fornødent lade optage protest.

Vedvarer hindringen længere end tredive dage efter forfaldstiden,

kan regres iværksættes, uden at forevisning eller optagelse af protest er nødvendig.

For veksler, der lyder på betaling ved sigt eller en vis tid efter sigt, regnes de tredive dage fra den dag, da vekselindehaveren har givet den sidste endossent underretning om hindringen, selv om dette er sket før forevisningsfristens udløb; for veksler, der er betalbare en vis tid efter sigt, skal de tredive dages frist forøges med den i vekslen angivne forevisningsfrist.

Som vis major anses ikke tildragelser af rent personlig natur for vekselindehaveren eller den, som han har overdraget at forevise vekslen eller at optage protesten.

Intervention

1. Almindelige bestemmelser

§ 1201

Trassenten, en endossent eller en avalist kan opgive en nødsadressat til at acceptere eller betale vekslen.

En veksel kan under de nedenfor angivne betingelser accepteres eller betales af en person, der indtræder (intervenerer) for en hvilken som helst af vekselkyldnerne, der er udsat for regres.

Intervenienten kan være en person, der ikke er vekselkyldner, endogså trassaten, eller en person, der allerede er vekselforpligtet, dog ikke acceptanten.

Intervenienten skal indenfor en frist af to søgnedage give den, for hvem han har interveneret, underretning om interventionen. Iagttaget han ikke denne frist, er han ansvarlig for den skade, der måtte være forvoldt ved hans forsømmelse, dog at skadeserstatningsbeløbet ikke kan overstige vekselsummen.

2. Interventionsaccept

§ 1202

Interventionsaccept kan finde sted i alle tilfælde, hvor indehaveren af en veksel kan iværksætte regres før forfaldstid, undtagen når vekslens forevisning til accept er forbudt.

Når der på vekslen er angivet en nødsadressat på betalingsstedet, kan vekselindehaveren ikke før forfaldstid udøve sin regresret imod den, der har angivet nødsadressen, og imod de efterfølgende vekselkyldnere, medmindre han har forevist vekslen for nødsadressaten

og, hvis denne nægter accept, har ladet nægtelsen godtgøre ved protest.

I andre tilfælde kan vekselindehaveren vægre sig ved at modtage interventionsaccept. Hvis han alligevel modtager accepten, taber han sin adgang til regres før forfaldstid imod den, for hvem accepten er givet, og mod de efterfølgende vekselkyldnere.

§ 1203

Interventionsaccept skrives på vekslen; den underskrives af intervenienten. Den skal angive, for hvis regning den meddeles; i mangel af sådan angivelse anses accepten meddelt for trassenten.

§ 1204

Interventionsacceptanten er forpligtet overfor vekselindehaveren og de endossenter, der følger efter den, for hvis regning han har interveneret, på samme måde, som denne er forpligtet.

Uanset interventionsaccepten kan den, for hvem den er tegnet, og de, som er ansvarlige overfor ham, mod betaling af det i § 1194 angivne beløb, fordre, at vekselindehaveren skal udlevere vekslen, kvitteret regning og protesten, hvis sådan er optaget.

3. Interventionsbetaling

§ 1205

Interventionsbetaling kan finde sted i alle tilfælde, i hvilke regres enten ved eller før forfaldstid kan iværksættes af vekselindehaveren.

Betalingen skal omfatte hele det beløb, som skal erlægges af den, for hvis regning betalingen sker.

Den skal finde sted senest dagen efter den sidste dag, på hvilken protest på grund af manglende betaling kan optages.

§ 1206

Er en veksel blevet accepteret af en intervenient, der har sin bopæl på betalingsstedet, eller er der opgivet en eller flere nødsadressater, der bor på betalingsstedet, skal vekselindehaveren forevise vekslen for enhver af disse personer og i påkommende tilfælde lade protest optage på grund af manglende betaling senest dagen efter den sidste til optagelse af protest bestemte dag.

Optages protest ikke inden denne frist, bliver den, der har opgivet

nødsadressaten, eller for hvis regning vekslen er accepteret, såvel som de efterfølgende endossenter fri for deres forpligtelser.

§ 1207

En vekselindehaver, som vægrer sig ved at modtage interventionsbetaling, taber sin ret til regres mod dem, som ville være blevet frigjort ved betalingen.

§ 1208

Interventionsbetaling skal godtgøres ved en på vekslen meddelt kvittering med angivelse, for hvis regning betalingen er sket. I mangel af sådan angivelse anses betalingen at være sket for trassenten.

Vekslen tillige med protesten, hvis en sådan er blevet optaget, skal udleveres til intervenienten.

§ 1209

Den, der betaler som intervenient, erhverver de af vekslen flydende rettigheder mod den, for hvem han har betalt, og mod dem, som er ansvarlige overfor ham efter vekslen. Dog kan han ikke endossere vekslen på ny.

De endossenter, der følger efter den vekselkyldner, for hvis regning betalingen har fundet sted, frigøres ved denne.

Tilbyder flere interventionsbetaling, har den, ved hvem de fleste vekselkyldnere frigøres, fortrinsret. Den, der intervenserer i strid med denne forskrift, taber, for så vidt han er kendt med forholdet, sin ret til regres mod dem, der ellers ville være blevet frigjort.

Vekselduplikater og vekselkopier

1. Duplikater

§ 1210

En veksel kan udstedes i flere enslydende eksemplarer (duplikater).

Eksemplarerne skal i selve teksten indeholde nummerangivelse; i mangel heraf gælder ethvert af dem som en selvstændig veksel.

Enhver indehaver af en veksel, der ikke angiver, at den er udtædt i et eneste eksemplar, kan kræve, at der på hans bekostning leveres ham duplikater af vekslen. I dette øjemed skal han henvende sig til sin umiddelbare formand; denne er pligtig til at yde ham sin bistand ved at foretage henvendelse til sin egen umiddelbare formand og således videre, indtil begæringen når trassenten. Endossenterne er forpligtede at gentage deres endossementer på de nye eksemplarer.

§ 1211

Betaling efter et af vekseleksemplarerne har frigørende virkning, selv om det ikke er betinget, at sådan betaling skal sætte de andre eksemplarer ud af kraft. Dog svarer trassaten fremdeles for ethvert vekseleksempplar, som er forsynet med hans accept, og ikke er blevet ham tilbageleveret.

Har en endossent overdraget vekseleksemplarerne til forskellige personer, svarer han såvel som de efterfølgende endossenter for ethvert eksemplar, der bærer deres navntegning, og som ikke er tilbageleveret.

§ 1212

Den, der har sendt et af vekseleksemplarerne til accept, skal på de andre eksemplarer opgive navnet på den person, hos hvem dette eksemplar findes; denne er forpligtet til at udlevere det til den retmæssige indehaver af et andet eksemplar.

Vægrer han sig herved, kan vekselindehaveren ikke iværksætte regres, førend han ved en protest har godtgjort

1. at det til accept sendte eksemplar ikke er blevet udleveret ham på hans forlangende, og
2. at han ikke har kunnet få accept eller betaling efter et andet eksemplar.

2. Kopier

§ 1213

Enhver indehaver af en veksel har ret til at tage kopier af den.

Vekselkopien skal nøjagtigt gengive originalvekslen med de endossementer og alle andre påtegninger, som findes på den. Kopien skal angive, hvor langt afskriften går.

Vekselkopien kan endosseres og forsynes med aval på samme måde og med samme virkning som originalvekslen.

§ 1214

Vekselkopien skal angive, hvem der har den originale veksel i hænde. Den pågældende er forpligtet til at udlevere originalvekslen til den retmæssige indehaver af kopien.

Vægrer han sig derved, kan indehaveren af vekselkopien ikke iværksætte regres mod den, som har endosseret eller tegnet aval på kopien, førend han ved en protest har godtgjort, at originalvekslen ikke er blevet udleveret ham på hans forlangende.

Er der på originalvekslen efter det sidste endossement, førend

kopien blev taget, følgende påtegning: »herfra gælder kun endossement på kopi« eller en anden påtegning af lignende art, er et efterfølgende endossement på originalvekslen ugyldigt.

Forandringer i vekslen

§ 1215

Er der gjort forandring i en veksels tekst, er de, der efter forandringen har tegnet deres navn på vekslen, forpligtede overensstemmende med den ændrede tekst. De, der har tegnet deres navn før forandringen, er forpligtede overensstemmende med den oprindelige tekst.

Vekslens forældelse

§ 1216

Ethvert krav, der efter vekslen haves mod acceptanten, forældes i tre år fra forfaldsdagen.

Indehaverens krav mod endossenterne og trassenten forældes i et år fra den dag, da der i rette tid blev optaget protest, eller, hvis der er taget forbehold om regres uden omkostninger, fra forfaldsdagen.

Endossenternes regreskrav mod andre endossenter eller mod trassenten forældes i seks måneder fra den dag, da endossenten har indfriet vekslen, eller da forældelsen blev afbrudt overfor denne, jfr. § 1217.

§ 1217

Vekselforældelsen afbrydes ved forkyndelse af det første rettergangsskridt i sagen, hvorunder vekslen behandles, eller ved vekselfordringens anmeldelse i skyldnerens under offentlig behandling stående bo, eller ved at den, mod hvem sådan retsag er rejst, indvarsler en formand for retsagens skyld (litis denunciatio). Den, som har modtaget sådan indvarsling, kan afbryde den i § 1216, 1. stk., omhandlede forældelse ved ligeledes at give acceptanten rettergangsvarsel.

Ved stævning til udenlandsk domstol afbrydes vekselforældelsen, hvis skyldneren har sit hjemsted i vedkommende land, eller han uden at gøre indsigelse imod domstolenes kompetence tager til genmæle i sagen, eller stævningen er forkyndt for ham personlig. Litis denunciatio til udenlandsk domstol afbryder forældelsen under samme betingelse som stævning. Ligeledes afbrydes forældelsen ved, at

vekselkravet under en ved udenlandsk domstol verserende sag efter den på stedet gældende lovgivning gøres gældende til modregning.

Ved anmeldelse i skyldnerens i udlandet under offentlig behandling stående bo afbrydes forældelsen, hvis skyldneren ved bobehandlingens åbning var bosat i vedkommende land.

Forældelsen afbrydes ikke i forhold til andre vekselkyldnere end den, mod hvem afbrydelseshandlingen er foretaget, men afbrydelsen virker til fordel for alle dens formænd, der har foretaget afbrydelsen.

Har afbrydelsen af forældelsen fundet sted, uden at vekseløgsmålet bringes til afslutning, begynder en ny forældelsesfrist at løbe fra den dag, da sagen sidst foretoges i retten. Bliver foretagelsen af handlinger til afbrydelse af forældelsen umuliggjort som følge af sådanne hindringer, som omhandles i § 1200, bevares vekselretten, hvis afbrydelsen sker inden en måned efter hindringens ophør.

Almindelige bestemmelser

§ 1218

Forfalder en veksels på en lovbestemt helligdag, kan betaling først kræves den følgende søgnedag. Ligeledes kan alle andre handlinger vekslen vedrørende, såsom forevisning til accept og optagelse af protest, kun foretages på en søgnedag.

Skal en sådan handling foretages inden en vis frist, hvis sidste dag er en lovbestemt helligdag, udstrækkes fristen til den førstkommende søgnedag. Mellemliggende helligdage medtages ved fristens beregning.

Den dag, da forfatningen i det pågældende land fejres, bliver at stille lige med de lovbestemte helligdage, for så vidt angår vekselretlige handlingers foretagelse.

§ 1219

I de frister, der er fastsat i dette kapitel, eller foreskrevet ved særlig bestemmelse, medregnes ikke den dag, der tjener til udgangspunkt for fristen.

Løbedage finder ikke anvendelse på veksler.

§ 1220

Er vekselfordringen forældet, eller er vekselretten tabt ved forømmelse af den til dens bevaring foreskrevne omgang, er dog veksel-

indehaveren ikke udelukket fra som almindelig gældsfordring at kræve hos en vekselsskyldner, hvad denne ville blive beriget med på hans bekostning, hvis ethvert krav bortfaldt.

Den egne veksel

§ 1221

En egen veksel skal indeholde:

1. Benævnelsen veksel indført i selve teksten og udtrykt på det sprog, hvori dokumentet er affattet,
2. et ubetinget tilsagn om at betale en bestemt pengesum,
3. angivelse af forfaldstiden,
4. angivelse af stedet, hvor betalingen skal ske,
5. navnet på den, til hvem eller til hvis ordre betalingen skal ske,
6. angivelse af dag og sted for underskriften samt
7. underskrift af den, der udsteder dokumentet (udstederen).

§ 1222

Et dokument, hvori en af de i den foregående paragraf nævnte anførsler mangler, gælder ikke som egen veksel, undtagen i de i de følgende stykker fastsatte tilfælde.

En egen veksel, hvis forfaldstid ikke er angivet, anses som betalbar ved sigt.

I mangel af særlig angivelse anses dokumentets udstedelsessted for at være betalingssted og tillige for at være det sted, hvor udstederen bor.

En egen veksel, der ikke angiver stedet, hvor den er udstedt, anses for underskrevet på det ved udstederens navn anførte sted.

§ 1223

Om den egne veksel gælder, for så vidt de ikke er uforenelige med dennes særlige beskaffenhed, de bestemmelser om den trukne veksel, der vedrører:

Endossement (§§ 1157-1166),
forfaldstid (§§ 1179-1183),
betaling (§§ 1184-1188),
regres på grund af manglende betaling (§§ 1189-1196, 1198, 1200),
interventionsbetaling (§§ 1201 og 1205-1207),
kopier (§§ 1213 og 1214),
forandringer (§ 1215),

forældelse (§§ 1216-1217),

helligdage, beregning af frister og forbud mod løbedage (§ 1218),

bortkomne veksler (§ 1219) samt

vekselindehaverens ret til efter indtrådt forældelse eller fortabelse af veksleretten at anlægge berigelsessøgsmål (§ 1220).

Ligeledes gælder for den egne veksel bestemmelserne vedrørende veksler betalbare hos en trediemand eller på et andet sted end det sted, hvor trassaten bor (§§ 1150 og 1173), adgangen til at betinge renter (§ 1151), uoverensstemmelser i angivelse af den sum, der skal betales (§ 1152), følgerne af, at en underskrift er anbragt på vekslen under de i § 1153 omhandlede omstændigheder, at underskriften hidrører fra en person, der har handlet uden bemyndigelse eller med overskridelse af sin bemyndigelse (§ 1154), samt bestemmelserne om ufuldstændige veksler (§ 1156).

Endvidere gælder for den egne veksel bestemmelserne om aval (§§ 1176-1178). Hvis avalpåtegningen ikke indeholder angivelse af, for hvem den er meddelt (§ 1177 sidste stykke), anses den at være meddelt for udstederen.

§ 1224

Udstederen af en egen veksel er forpligtet på samme måde som acceptanten af en trukken veksel.

En egen veksel, der lyder på betaling en vis tid efter sigt, skal forevises for udstederen til påtegning om forevisningen inden de i § 1169 bestemte frister. Fristen fra sigt løber fra dagen for den af udstederen underskrevne forevisningspåtegning på vekslen. Udstederens vægring ved at give dateret påtegning fastslås ved en protest (§ 1171), hvis datum tjener til udgangspunkt for fristen fra sigt.

Forholdet til udenlandsk lov

§ 1225

En udlændings evne til at indgå vekselforpligtelse bedømmes efter loven i det land, hvor han er statsborger. Hvis denne lovgivning erklærer loven i et andet land for bestemmende, skal sidstnævnte lov komme til anvendelse.

En udlænding, som i medfør af de i foregående stykke givne forskrifter måtte mangle evne til at forpligte sig, er ikke desto mindre gyldigt forpligtet i Norden, hvis han har indgået forpligtelsen i et land, efter hvis lovgivning han ville have haft evne til at forpligte sig.

§ 1226

Formen for en vekselforpligtelse bedømmes efter loven i det land, hvor forpligtelsen er underskrevet.

Hvis en vekselforpligtelse er ugyldig i medfør af bestemmelsen i denne paragrafs første stykke, men er gyldig efter loven i et land, hvor en senere forpligtelse er undertegnet, skal den første forpligtelses ugyldighed ikke medføre, at også den senere forpligtelse anses som ugyldig.

En vekselforpligtelse, som en nordisk statsborger indgår udenfor de nordiske lande, og som, for så vidt angår formen, opfylder nordisk lovs fordringer, skal her i de nordiske lande anses som gyldig overfor anden nordisk statsborger, selv om forpligtelsen som følge af bestemmelsen i denne paragrafs første stykke måtte anses som ugyldig.

§ 1227

Retsvirkningen af en trukken veksels accept eller af udstedelsen af en egen veksel bedømmes efter loven i det land, hvor vekslen skal betales.

Virkningerne af andre vekselforpligtelser bedømmes, hvor ikke andet er foreskrevet, efter loven i det land, hvor forpligtelsen er undertegnet.

§ 1228

Fristerne for udøvelse af regresretten bedømmes for alle veksel-skyldnere efter loven i det land, hvor vekslen udstedes.

§ 1229

Anses vekselindehaveren efter loven i det land, hvor vekslen er udstedt, tillige som indehaver af den fordring, som har foranlediget vekslens udstedelse, skal den nævnte lov være afgørende i så henseende.

§ 1230

Om accept af vekslen kan begrænses til en del af vekselsummen, samt om vekselindehaveren kan nægte at modtage delvis betaling, afgøres af loven i det land, hvor vekslen skal betales.

§ 1231

Formen og fristerne for protest såvel som formen for andre handlinger, der er nødvendige for udøvelse eller bevaring af vekselretten, bedømmes efter loven i det land, på hvis område protesten skal optages eller vedkommende handling foretages.

§ 1232

Loven i det land, hvor en veksel er betalbar, afgør, hvorledes der vil være at forholde i tilfælde af bortkomst eller tyveri af vekslen.

53. kapitel

CHECK

Checkens udstedelse og form

§ 1233

En check skal indeholde:

1. Benævnelsen check, indført i selve teksten og udtrykt på det sprog, hvori dokumentet er affattet;
2. en ubetinget anmodning om at betale en bestemt pengesum (checksummen);
3. navnet på den, der skal betale (trassatbanken, jfr. § 1235);
4. angivelse af stedet, hvor betalingen skal ske;
5. angivelse af dag og sted for checkens udstedelse; samt
6. underskrift af den, der udsteder checken (trassenten).

§ 1234

Et dokument, hvori der mangler nogen af de i foregående paragraf nævnte anførsler, gælder ikke som check undtagen i de i denne paragraf nedenfor fastsatte tilfælde.

I mangel af særlig angivelse anses det ved trassatbankens navn anførte sted for at være checkens betalingsted. Er flere steder angivne ved trassatbankens navn, er checken betalbar på det sted, der er angivet først.

Er betalingstedet ikke angivet på ovennævnte eller på nogen anden måde, er checken betalbar på det sted, hvor trassatbanken har sit hovedsæde.

En check, der ikke angiver stedet, hvor den er udstedt, anses for underskrevet på det ved trassentens navn anførte sted.

§ 1235

Check kan kun trækkes på banker og sparekasser samt sådanne institutioner og personer som anført i § 1286.

Anvisninger, som trækkes på andre end de i 1. stykke nævnte, omfattes ikke af dette kapitels regler, selv om de opfylder betingelserne i § 1233, jfr. § 1234.

§ 1236

Trassenten skal hos trassatbanken have midler til rådighed, over hvilke han ifølge en udtrykkelig eller stiltiende aftale er berettiget til at disponere ved check.

§ 1237

En check kan lyde på betaling:

til en bestemt person med eller uden en udtrykkelig tilføjelse af, at den er udstedt »til ordre«;

til en bestemt person med tilføjelsen »ikke til ordre« eller tilsvarende udtryk; eller

til indehaveren.

En check udstedt til en bestemt person med tilføjelsen »eller til ihændehaveren« eller tilsvarende udtryk anses som betalbar til ihændehaveren.

En check, som ikke indeholder angivelsen af, til hvem den skal betales, anses ligeledes som betalbar til ihændehaveren.

§ 1238

En check kan udstedes til trassentens egen ordre.

Den kan trækkes for en trediemands regning.

En check kan ikke trækkes på trassenten selv. Dog kan en check, som ikke lyder på betaling til ihændehaveren, trækkes imellem forskellige forretningsafdelinger af samme bank.

§ 1239

Indeholder en check bestemmelse om rente, anses bestemmelsen som uskrevet.

§ 1240

En check kan lyde på betaling hos en anden bank end trassatbanken enten på det sted, hvor denne har sit sæde, eller på et andet sted.

§ 1241

En check, hvori beløbet er anført både med bogstaver og med tal, gælder i tilfælde af uoverensstemmelse imellem de anførte beløb for den sum, der er anført med bogstaver.

En check, hvori beløbet er anført flere gange enten med bogstaver eller med tal, gælder i tilfælde af uoverensstemmelse imellem de anførte beløb alene for den mindste sum.

§ 1242

Forekommer der på en check en underskrift af nogen, der mangler evne til at påtage sig checkforpligtelse, falske underskrifter, underskrifter af opdigtede personer eller underskrifter, der af anden grund ikke er forbindende for underskriverne eller for den, i hvis navn underskriften er meddelt, er de andre checkskyldners forpligtelse ikke desto mindre gyldig.

§ 1243

Den, der tegner sit navn på en check på en andens vegne, for hvem han ikke var bemyndiget til at handle, bliver selv forpligtet efter checken og erhverver, når han har betalt, de samme rettigheder, som ville have tilkommet den anden. Det samme gælder om den, som har overskredet sin bemyndigelse.

§ 1244

Trassenten indestår for checkens betaling. Enhver bestemmelse, hvorved trassenten fraskriver sig ansvaret for checkens betaling, anses som uskrevet.

§ 1245

Bliver en check, der ved dens udgivelse var ufuldstændig udfyldt, udfyldt i strid med de trufne aftaler, kan denne omstændighed ikke påberåbes overfor checkindehaveren, medmindre han ved erhvervelsen ikke har været i god tro eller handlet med grov uagtsomhed.

Overdragelse af check

§ 1246

En check, der lyder på betaling til en bestemt person med eller uden udtrykkelig angivelse af, at den er til ordre, kan ved endossement overdrages til en anden (endossator).

En check, der lyder på betaling til en bestemt person med tilføjelsen »ikke til ordre« eller tilsvarende udtryk, kan kun overdrages i den form og med de virkninger, der gælder for almindelig overdragelse af fordring.

En check kan endosseres også til trassenten, til en endossent eller til en avalist. Disse kan endossere checken videre.

§ 1247

Endossement skal være ubetinget. Enhver betingelse, hvoraf det gøres afhængigt, anses som uskrevet.

Endossement for en del af checksummen er ugyldigt.

Endossement fra trassatbanken er ligeledes ugyldigt.

Endossement til ihændeberen anses som blankoendossement.

Endossement til trassatbanken gælder udelukkende som kvittering undtagen i det tilfælde, hvor denne har flere forretningsafdelinger, og endossementet er sket til en anden forretningsafdeling end den, på hvilken checken er trukket.

§ 1248

Endossementet skal skrives på checken eller på et blad, som er hæftet til denne (allonge). Det skal underskrives af endossenten.

Endossementet er gyldigt, selv om der ikke deri er angivet, til hvem checken overdrages, eller endossenten kun har tegnet sit navn (blankoendossement). I sidstnævnte tilfælde må endossementet for at være gyldigt skrives på bagsiden af checken eller på en allonge.

§ 1249

Ved endossement overføres alle rettigheder efter checken.

Hvis endossementet er et blankoendossement, kan checkindehaveren:

1. udfylde det enten med sit eget eller med en andens navn;
2. endossere checken på ny in blanco eller til en anden person; eller
3. give checken videre til en trediemand uden at udfylde blankoendossementet eller endossere checken.

§ 1250

Endossenten indestår for checkens betaling, medmindre han har taget særligt forbehold.

Han kan forbyde, at checken endosses på ny; i så fald er han fritaget for ansvaret overfor dem, til hvem checken derefter bliver endosseret.

§ 1251

Ihændeberen af en sådan check, som omhandles i § 1246, 1. stk., anses som retmæssig checkindehaver, såfremt han godtgør sin ret ved en uafbrudt række af endossementer, selv om det sidste endossement er et blankoendossement. Udstrøgne endossementer anses i denne forbindelse som uskrevne. Når der efter et blankoendossement følger et andet endossement, antages den, der har undertegnet dette, at have erhvervet checken ved blankoendossementet.

§ 1252

Tegner nogen endossement på en check, der lyder på betaling til ihændehaveren, er den, som har tegnet endossementet, ansvarlig efter de om regres gældende regler, men checken vedbliver at være betalbar til ihændehaveren.

§ 1253

Hvis en check, ligegyldigt på hvilken måde, er kommet bort fra dens besidder, er den, der har fået checken i hænde, ikke pligtig at udlevere den, såfremt han godtgør sin ret til den på den i § 1251 foreskrevne måde, eller det er en check, der lyder på betaling til ihændehaveren, medmindre han ved erhvervelsen var i ond tro eller udviste grov uagtsomhed.

§ 1254

Den, der sagsøges efter en check, kan ikke mod checkindehaveren fremsætte indsigelser grundede på hans særlige forhold til trassenten eller til de tidligere checkindehavere, medmindre indehaveren ved erhvervelsen af checken forsætlig har handlet til skade for skyldneren.

§ 1255

Indeholder endossementet bemærkningerne »valuta til indfordring«, »til inkasso« eller nogen anden bemærkning, hvori der alene ligger en fuldmagt (prokuraendossement), kan checkindehaveren udøve alle rettigheder efter checken, men ikke endossere den uden ved prokuraendossement.

Checkskyldneren kan i så fald overfor checkindehaveren kun påberåbe sig de indsigelser, som ville kunne fremsættes mod endossenten.

Den fuldmagt, der indeholdes i et prokuraendossement, bortfalder ikke, selv om fuldmagtsgiveren dør eller mister evnen til at forpligte sig.

§ 1256

Endossement, der tegnes efter protesten, jfr. § 1272, sidste stk., eller efter forevisningsfristens udløb, har alene virkning som almindelig overdragelse af fordring.

Medmindre det modsatte bevises, anses et udateret endossement som tegnet før protesten eller før udløbet af den i foregående stykke omhandlede frist.

Bekræftelse af check

§ 1257

Har trassatbanken givet checken en underskrevet påtegning, som kan forstås således, at checken vil blive betalt (bekræftes, certifieres, noteres, viseres eller lignende), eller har den anbragt sin underskrift på checkens forside, er den forpligtet til at indfri checken, hvis denne forevises til betaling inden udløbet af den i § 1261 fastsatte frist. En påtegning, hvorved trassatbanken påtager sig en videregående betalingspligt, er forsåvidt uden retsvirkning.

Indfrier trassatbanken ikke checken ved forevisningen, har checkindehaveren, selv om det er trassenten, et umiddelbart krav mod den på alt, som kan fordres efter §§ 1277 og 1278.

Checkborgen (aval)

§ 1258

En checks betaling kan sikres ved aval for hele checksummen eller for en del af denne. Aval kan tegnes såvel af checkskyldner som af en trediemand, dog ikke af trassatbanken.

Aval tegnes på checken eller på en allonge og udtrykkes ved ordene »som aval« eller ved et andet tilsvarende udtryk; den undertegnes af den, der går i borgen (avalist). Den blotte navntegning på checkens forside anses som aval, medmindre navntegningen hidrører fra trassenten.

Aval skal angive, for hvem den indgås. I mangel af sådan angivelse anses den indgået for trassenten.

§ 1259

Avalisten er forpligtet på samme måde som den, for hvem han er gået i borgen.

Hans forpligtelse er gyldig, selv om den forpligtelse, som han er gået i borgen for, måtte være ugyldig, dog ikke, hvis ugyldigheden skyldes en formfejl.

Når han betaler checken, erhverver han alle rettigheder efter checken mod den, som han er gået i borgen for, og mod dem, der efter checken er ansvarlige overfor denne.

Checkens forevisning og betaling

§ 1260

En check skal betales ved forevisning. Enhver bestemmelse, der strider herimod, anses som uskrevet.

Selv om en check forevises til betaling førend den på samme angivne udstedelsesdag, er den betalbar ved forevisningen.

§ 1261

En check, der er udstedt og betalbar i et af de nordiske lande, skal forevises til betaling indenfor en frist af 20 dage.

En check, der er udstedt i et andet europæisk land, eller i et land, som grænser til middelhavet, skal forevises til betaling inden 20 dage, og en check, som er udstedt i en anden verdensdel, inden 70 dage efter udstedelsesdagen.

Udgangspunktet ved beregningen af ovennævnte frister er den på checken anførte udstedelsesdag.

§ 1262

Når en check er trukket mellem to steder med forskellig tidsregning, omregnes udstedelsesdagen til den tilsvarende dag efter betalingstedets tidsregning.

§ 1263

Indlevering til et checkclearingskontor anses som forevisning til betaling.

§ 1264

Har trassenten meddelt trassatbanken, at han tilbagekalder checken, er banken ikke, hvis ikke andet følger af § 1257, berettiget til at indfri checken.

Når checken ikke er tilbagekaldt, kan trassatbanken indløse den selv efter forevisningsfristens udløb.

§ 1265

Dør trassenten, eller mister han evnen til at forpligte sig, efter at checken er udstedt, berører dette ikke checkens gyldighed.

§ 1266

Når trassatbanken betaler en check, kan den kræve den udleveret med påtegnet kvittering af checkindehaveren.

Checkindehaveren kan ikke nægte at modtage delvis betaling.

I tilfælde af delvis betaling kan trassatbanken kræve, at der om denne betaling gøres påtegning på checken, og at der gives den en særskilt kvittering.

§ 1267

Når trassatbanken betaler en sådan check, som omhandles i § 1246, 1. stk., er den forpligtet til at forvisse sig om, at endossementerne udgør en behørig sammenhængende række, men ikke om ægtheden af endossenternes underskrifter.

§ 1268

Når en check lyder på betaling i en møntsort, der ikke er gangbar på betalingsstedet, kan beløbet indtil forevisningsfristens udløb betales i landets mønt efter værdien på betalingsdagen. Sker betaling ikke ved forevisningen, kan checkindehaveren, hvis han ønsker det, kræve beløbet betalt i landets mønt enten efter forevisningsdagens eller efter betalingsdagens kurs.

Ved beregningen af den fremmede møntsorts værdi skal handelsbrug på betalingsstedet iagttages, hvis ikke trassenten har foreskrevet, at checksummen skal betales efter en i checken fastsat kurs.

Foranstående bestemmelser kommer ikke til anvendelse i de tilfælde, hvor trassenten har foreskrevet, at betalingen skal erlægges i en bestemt angiven møntsort (forbehold om effektiv betaling i fremmed mønt).

Er checksummen angivet i en møntsort, der har den samme benævnelse, men en forskellig værdi i det land, hvor checken er udstedt, og det land, hvor den skal betales, er formodningen for, at det er betalingsstedets mønt som er ment.

Krydsede check

§ 1269

Trassenten eller indehaveren af en check kan krydse den med de i § 1270 angivne virkninger.

Krydsningen sker ved at påføre checkens forside to parallelle streger.

Krydsningen kan være generel eller speciel. Krydsningen er generel, hvis den kun består af de to streger, eller der imellem disse anføres betegnelsen »til bank« eller et tilsvarende udtryk; den er speciel, hvis navnet på en bank anføres imellem de to streger.

En generel krydsning kan ændres til speciel krydsning, men en speciel krydsning kan ikke ændres til generel.

Udstrygning af krydsning eller den angivne banks navn er uden retsvirkning.

§ 1270

En generelt krydset check må trassatbanken kun betale til en anden bank eller til en af sine kunder.

En specielt krydset check må trassatbanken kun betale til den angivne bank, eller hvis dette er trassatbanken selv, til en af sine kunder. Dog kan den bank, til hvilken checken er krydset, indkassere checken gennem en anden bank.

En bank må kun erhverve en krydset check fra en af sine kunder eller fra en anden bank. Den må ikke indkassere en sådan check for andre end de nævnte.

En check, på hvilken der findes påført flere specielle krydsninger, må trassatbanken ikke indløse. Dette gælder dog ikke, hvor der er to specielle krydsninger, hvoraf den ene er til inkasso ved et checkclearingskontor.

Den bank, der ikke overholder de ovenfor angivne forskrifter, er ansvarlig for den deraf opståede skade, dog ikke udover checkens beløb.

§ 1271

Hvis en check, som er udstedt i udlandet, tværs over forsiden bærer påtegningen: »kun til afregning« (»nur zur Verrechnung«) eller tilsvarende udtryk, anses den som en krydset check.

Regres for manglende betaling

§ 1272

Indehaveren af en check kan iværksætte regres imod endossenterne, trassenten og de andre checkskyldnere, såfremt checken ved rettidig forevisning ikke betales, og såfremt nægtelsen af betaling er godtgjort:

1. enten ved en offentlig akt (protest);
2. eller ved en af trassatbanken dateret erklæring på checken med angivelse af forevisningsdagen;
3. eller ved en dateret erklæring fra et checkclearingskontor angivende, at checken er indleveret i rette tid og ikke er blevet betalt.

Udtrykket »protest« betegner i dette kapitel også de under nr. 2 og 3 nævnte erklæringer, hvis ikke andet er sagt.

§ 1273

Protest skal optages inden udløbet af forevisningsfristen.

Såfremt forevisning finder sted på forevisningsfristens sidste dag, kan protesten optages den følgende søgnedag.

§ 1274

Checkindehaveren skal give sidste endossent og trassenten meddelelse om den manglende betaling inden 4 søgnedage efter dagen for protesten eller, hvis der er taget forbehold om regres uden omkostninger, efter forevisningsdagen. Enhver endossent skal senest anden søgnedag efter den dag, på hvilken han har modtaget sådan meddelelse, underrette den nærmest foregående endossent om den meddelelse, han har modtaget, med opgivelse af navn og adresse på dem, som har givet de foregående meddelelser, og således videre lige til trassenten. Ovennævnte frister regnes fra modtagelsen af den forudgående meddelelse.

Når meddelelse i overensstemmelse med forskrifterne i foranstående stykke er givet en checkskyldner, skal tilsvarende meddelelse indenfor samme frist gives den, der har tegnet aval for ham.

I tilfælde af, at en endossent ikke har angivet sin adresse eller denne er ulæselig, er det tilstrækkeligt, at meddelelsen gives til den endossent, som står nærmest foran ham på checken.

Den, der er pligtig at give underretning, kan gøre det på en hvilken som helst måde, endog ved blot at sende checken tilbage.

Det påhviler ham at bevise, at han har givet meddelelse inden udløbet af den tilståede frist. Fristen skal anses for overholdt, hvis et brev, der indeholder meddelelsen, er blevet indleveret til postvæsenet inden fristens udløb.

Den, der ikke giver underretning inden den ovennævnte frist, fortaber ikke sin regresret, men er ansvarlig for den skade, som måtte være forvoldt ved hans forsømmelse; dog kan skadeserstatningen ikke overstige checkens beløb.

§ 1275

Bemærkningen »regres uden omkostninger«, »uden protest« eller anden tilsvarende bemærkning påført dokumentet og underskrevet af trassenten, en endossent eller en avalist fritager checkindehaveren for at optage protest som betingelse for regres.

Ved et sådant forbehold bliver checkindehaveren hverken fritaget for at forevise checken inden den foreskrevne frist eller for at give

underretning, som i § 1274 foreskrevet. Beviset for, at fristen ikke er overholdt, påhviler den, der vil påberåbe sig det overfor checkindehaveren.

Hvis forbeholdet er indsat af trassenten, har det virkning overfor alle checkskyldnere; hvis det er indsat af en endossent eller en avalist, har det kun virkning overfor denne. Hvis indehaveren af en check til trods for et af trassenten indsat forbehold optager protest, må han selv bære omkostningerne derved. Hvis forbeholdet er indsat af en endossent eller en avalist, kan omkostningerne ved protesten, om sådan er foretaget, kræves erstattet hos enhver checkskyldner.

§ 1276

Checkskyldnere er en for alle og alle for en ansvarlige overfor checkindehaveren.

Checkindehaveren har ret til at rejse krav mod enhver af disse personer, særskilt eller i fællesskab, uden at være bundet til at iagttage den rækkefølge, hvori de har forpligtet sig.

Samme ret tilkommer enhver checkskyldner, som har indfriet checken.

At der er anlagt sag imod en af checkskyldnerne, hindrer ikke, at der rejses krav mod de andre, selv om de på checken er opført efter den, der først er blevet sagsøgt.

§ 1277

Checkindehaveren kan af den, mod hvem han iværksætter regres, fordrø:

1. den ikke betalte checksum,
2. renter fra forevisningsdagen efter en rentefod af 6 pct. samt
3. omkostningerne ved protesten og ved de i § 1274 foreskrevne underretninger såvel som andre omkostninger.

§ 1278

Den, som har indløst checken, kan af dem, der er ansvarlige overfor ham, fordrø:

1. hele det beløb, som han har betalt,
2. renter af dette beløb fra den dag, han udbetalte beløbet, efter en rentefod af 6 pct., samt
3. de omkostninger, han har haft.

§ 1279

Enhver checkskyldner, mod hvem regreskrav er rejst eller kan gøres gældende, kan mod at betale indløsningssummen fordre checken udleveret tillige med protesten og en kvitteret regning.

Enhver endossent, som har indløst checken, kan udstryge sit eget og de efterfølgende endossementer.

§ 1280

Hvis der for forevisningen af en check eller for protests optagelse indenfor de foreskrevne frister indtræder en uovervindelig hindring (indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andre tilfælde af vis major), forlænges disse frister.

Checkindehaveren er forpligtet til uopholdelig at give sin endossent underretning om sådan hindring og til at gøre påtegning om denne underretning med datum og underskrift på checken eller en allonge; i øvrigt finder forskrifterne i § 1274 anvendelse.

Så snart hindringen er ophørt, skal indehaveren uopholdelig forevise checken til betaling og om fornødent lade optage protest.

Vedvarer hindringen længere end femten dage fra den dag, da checkindehaveren har givet den sidste endossent underretning om hindringen, selv om det er sket inden forevisningsfristens udløb, kan regres iværksættes, uden at forevisning eller foretagelse af protest er nødvendig.

Som vis major anses ikke tildragelser af rent personlig natur for checkindehaveren eller den, som han har overdraget at forevise checken eller at optage protesten.

Duplikater af check

§ 1281

Enhver check, som ikke lyder på betaling til ihændehaveeren, og som er betalbar udenfor riget kan udstedes i flere ligelydende eksemplarer (duplikater). Når en check er udstedt i flere eksemplarer, skal eksemplarerne i selve teksten indeholde nummerangivelse; i mangel heraf gælder ethvert af dem som en selvstændig check.

§ 1282

Betaling efter et af checkeksemplarerne har frigørende virkning, selv om det ikke er betinget, at sådan betaling skal sætte de andre eksemplarer ud af kraft. Dog svarer trassatbanken for ethvert eks-

emplar, som er påtegnet i overensstemmelse med forskrifterne i § 1257, og som den ikke har fået tilbage.

Har en endossent overdraget checkeksemplarerne til forskellige personer, svarer han så vel som de efterfølgende endossenter for ethvert eksemplar, der bærer deres navnetegning, og som ikke er tilbageleveret.

Forandringer i checken

§ 1283

Er der gjort forandringer i en checks tekst, er de, der efter forandringen har tegnet deres navn på checken, forpligtede overensstemmende med den ændrede tekst. De, der har tegnet deres navn før forandringen, er forpligtede overensstemmende med den oprindelige tekst.

Checkens forældelse

§ 1284

Checkindehaverens krav mod endossenterne, trassenten og andre checkskyldnere forældes i seks måneder at regne fra den dag, forevisningsfristen er udløbet.

Har en checkskyldner indløst checken, forældes hans krav mod andre checkskyldnere i seks måneder fra den dag, da han indløste checken, eller da forældelsen blev afbrudt overfor ham, jfr. § 1285.

§ 1285

Checkforældelsen afbrydes ved forkyndelse af det første rettergangskridt i sagen, hvorunder checken behandles, eller ved checkfordringens anmeldelse i skyldnerens under offentlig behandling stående bo, eller ved at den, mod hvem sådan retsag er rejst, indvarsler en formand for retssagens skyld (litis denunciatio).

Ved stævning til udenlandsk domstol afbrydes checkforældelsen, hvis skyldneren har sit hjemsted indenfor vedkommende land, eller han uden at gøre indsigelse imod domstolens kompetence tager til genmæle i sagen, eller stævningen er forkyndt for ham personlig. Litis denunciatio til udenlandsk domstol afbryder forældelsen under samme betingelser som stævning. Ligeledes afbrydes forældelsen ved, at checkkravet under en ved udenlandsk domstol verserende sag efter den på stedet gældende lovgivning gøres gældende til modregning.

Ved anmeldelse i skyldnerens i udlandet under offentlig behandling stående bo afbrydes forældelsen, hvis skyldneren ved bobehandlingens åbning var bosat i vedkommende land.

Forældelsen afbrydes ikke i forhold til andre checkskyldnere end den, mod hvem afbrydelseshandlingen er foretaget, men afbrydelsen virker til fordel for alle dens formænd, der har foretaget afbrydelsen.

Har afbrydelsen af forældelsen fundet sted, uden at checksøgsmålet bringes til afslutning, begynder en ny forældelsesfrist at løbe fra den dag, da sagen sidst foretoges i retten.

Bliver foretagelsen af handlinger til afbrydelse af forældelsen umuliggjort som følge af sådanne hindringer, som omhandles i § 1280, bevares checkretten, hvis afbrydelse sker inden en måned efter hindringens ophør.

Almindelige bestemmelser

§ 1286

Ordet »bank« betegner i dette kapitel såvel banker som sparekasser samt de institutter og personer, der ved anordning sidestilles med banker.

§ 1287

Forevisning af en check og optagelse af offentlig protest kan kun finde sted på en søgnedag.

Når den sidste dag af den frist, loven foreskriver for udøvelsen af checkretlige handlinger, og navnlig for forevisning og optagelse af protest, falder på en lovbestemt helligdag, udstrækkes fristen til den førstkommende søgnedag. Mellemliggende helligdage medtages ved fristens beregning.

Den dag, da forfatningen i det pågældende land fejres, bliver at stille lige med de lovbestemte helligdage, for så vidt angår checkretlige handlingers foretagelse.

§ 1288

I de frister, der er omhandlede i dette kapitel, medregnes ikke den dag, der tjener til udgangspunkt for fristen.

Løbedage finder ikke anvendelse på check.

§ 1289

Er regresfordringen forældet, eller er den til dens bevaring foreskrevne omgang forsømt, er checkindehaveren dog ikke udelukket fra som almindelig gældsfordring at kræve hos en checkskyldner,

hvad dennè ville blive beriget med på hans bekostning, hvis ethvert krav bortfaldt. Når ikke andet gøres antageligt, anses udstederen beriget på checkindehaverens bekostning med den sum, checken lød på.

Forholdet til udenlandsk lov

§ 1290

En udlændings evne til at indgå checkforpligtelse bedømmes efter loven i det land, hvor han er statsborger. Hvis denne lovgivning erklærer loven i et andet land for bestemmende, skal sidstnævnte lov komme til anvendelse.

En udlænding, som i medfør af de i foregående stykke givne forskrifter måtte mangle evne til at forpligte sig, er ikke desto mindre gyldigt forpligtet i de nordiske lande, hvis han har indgået forpligtelsen i et land, efter hvis lovgivning han ville have haft evne til at forpligte sig.

§ 1291

Spørgsmålet om, hvem en check kan trækkes på, bedømmes efter loven i det land, hvor checken skal betales, dog er en check, som udstedes i et andet land end betalingslandet, ikke i noget tilfælde ugyldig som check af den grund, at den er trukket på nogen, som efter den nævnte lov ikke kan være trassat.

At dokumentet efter bestemmelsen i første stykke er ugyldigt som check, har ingen indflydelse på gyldigheden af en forpligtelse, som er tegnet på det i et land, efter hvis lovgivning checken ikke ville have været ugyldig af denne grund.

§ 1292

Formen for en checkforpligtelse bedømmes efter loven i det land, hvor forpligtelsen er underskrevet; det er dog altid tilstrækkeligt, at de på betalingstedet gældende forskrifter er iagttaget.

Hvis en checkforpligtelse er ugyldig i medfør af bestemmelsen i denne paragrafs 1. stk., men er gyldig efter loven i et land, hvor en senere forpligtelse er undertegnet, skal den første forpligtelses ugyldighed ikke medføre, at også den senere forpligtelse anses som ugyldig.

§ 1293

Retsvirkningerne af en ved en check påtagen forpligtelse bedømmes efter loven i det land, hvor forpligtelsen er indgået.

§ 1294

Fristerne for udøvelsen af regresretten bedømmes for hver enkelt checkskyldner efter loven i det land, hvor checken udstedes.

§ 1295

Loven i det land, hvor checken er betalbar, bestemmer:

1. hvorvidt en check skal være betalbar ved sigt, eller om den kan trækkes som betalbar en bestemt tid efter sigt, samt hvilke virkninger en checks postdateringer medfører;
2. forevisningsfristen;
3. hvorvidt checken kan accepteres, bekræftes eller noteres, samt hvilke virkninger disse påtegninger medfører;
4. hvorvidt checkindehaveren kan kræve eller er forpligtet til at modtage delvis betaling;
5. hvorvidt en check kan krydses eller påføres klausulen »til afregning« (»nur zur Verrechnung«), eller et andet lignende udtryk, samt hvilken virkning sådan krydsning eller ordene »til afregning« eller andet lignende udtryk har;
6. hvorvidt indehaveren har særlige rettigheder til dækningen, samt af hvilken art sådanne rettigheder er;
7. hvorvidt trassenten kan tilbagekalde en check eller træffe foranstaltninger til at standse dens betaling;
8. de foranstaltninger, der kan træffes i tilfælde af, at checken bortkommer eller stjæles;
9. hvorvidt protest er nødvendig til bevaring af regresretten imod endossenterne, trassenten og de andre checkskyldnere.

§ 1296

Formen og fristen for protesten såvel som formen for andre handlinger, der er nødvendige for udøvelsen eller bevaring af checkretten, bedømmes efter loven i det land, på hvis område protesten skal optages eller vedkommende handling foretages.

§ 1297

Skal udenlandsk lovgivning i henhold til de derom givne forskrifter bringes til anvendelse under en retssag, kan domstolen, for så vidt den pågældende fremmede lov ikke måtte være retten bekendt, pålægge den vedkommende part at fremskaffe de i så henseende fornødne oplysninger.

54. kapitel

FORLØFTE

§ 1298

Ved et forløfte indgår forloveren overfor en kreditor på at opfylde hovedmandens forpligtelse, når denne misligholdes. Forløfte kan også indgås for en fremtidig eller en betinget fordring.

Forløftet er kun gyldigt, når det er afgivet skriftligt.

Dersom forloveren indestår for andet end en pengeforpligtelse, skal det i forløftet nøje angives, hvilken pengesum forloveren skal betale kreditor i tilfælde af hovedmandens misligholdelse.

Hovedmandens forpligtelse kaldes i de følgende bestemmelser for hovedforpligtelsen.

§ 1299

Forløftet omfatter, når intet andet er aftalt, både hovedstol, renter, morarenter og omkostninger ved fordringens inddrivelse.

Forløftet kan begrænses til kun at angå et bestemt angivet beløb.

Det kan ligeledes begrænses til kun at angå det tab, kreditor lider ved misligholdelsen.

§ 1300

De indsigelser, som hovedmanden har mod hovedforpligtelsens gyldighed, tilkommer også forloveren, medmindre denne overfor kreditor har givet afkald på sin ret.

Hovedmanden kan ikke med retsvirkning for forloveren give afkald på nogen indsigelse mod hovedforpligtelsens gyldighed.

§ 1301

Forloveren er ikke forpligtet til at opfylde kreditors krav, før denne har iværksat retsforfølgning mod hovedmanden uden at blive fyldestgjort (simpelt forløfte).

I følgende tilfælde er forloveren dog forpligtet til at fyldestgøre kreditor for hans tilgodehavende uden nævnte betingelse:

1. Når forloveren udtrykkelig har lovet kreditor dette (selvskyldnerløfte).
2. Når hovedmanden er erklæret konkurs.
3. Når retsforfølgningen mod hovedmanden, som følge af en efter forløftet indtrådt forandring af hovedmandens bopæl, forretningssted eller opholdssted, er blevet væsentlig besværliggjort for kreditor.

Såvel ved simpelt forløfte som ved selvskyldnerforløfte kan kreditor indstævne forloveren sammen med hovedmanden.

§ 1302

Når forloveren har fyldestgjort kreditor, indtræder forloveren i kreditors ret mod hovedmanden. Han erhverver følgelig kreditors fordring mod hovedmanden med alle dertil knyttede fortrins- og sikkerhedsrettigheder. Kreditor er forpligtet til at udlevere til forloveren de herom gældende dokumenter.

§ 1303

Forloverens forpligtelse ophører:

1. Når der er aftalt en bestemt tid for forløftets varighed, og kreditor ikke inden 3 uger efter denne tids udløb har begyndt retsforfølgning mod hovedmanden og senest 3 uger efter sagens afslutning meddelt forloveren, at han vil gøre ansvar gældende mod denne.

Det samme gælder, når forloveren overfor kreditor har betinget sig at opsigse forløftet med et vist varsel, og kreditor efter sket opsigelse ikke inden 3 uger efter varseltidens udløb har begyndt retsforfølgning mod hovedmanden og senest 3 uger efter sagens afslutning meddelt forloveren, at han vil gøre ansvar gældende mod denne.

2. Når kreditor opgiver de til hans fordring mod hovedmanden knyttede fortrins- eller sikkerhedsrettigheder, selvom de er stiftet efter forløftets indgåelse.
3. Når kreditor uden forloverens samtykke giver hovedmanden henseende.

§ 1304

Dersom flere har påtaget sig et forløfte for samme forpligtelse, hæfter de, når intet andet er aftalt, solidarisk overfor kreditor for hele skylden, hvad enten de har påtaget sig forløftet i forening eller hver for sig.

Når en eller flere af de solidarisk hæftende forlovende har indfriet skylden, har de forholdsmæssig regres mod de andre forlovende. Alle forlovende hæfter for lige store andele af skylden, medmindre andet er aftalt.

*55. kapitel***FORSIKRINGSAFTALER****FÆLLES BESTEMMELSER
FOR ALLE FORSIKRINGSARTER***Indledende regler***§ 1305**

Dette kapitel finder anvendelse på forsikringsaftaler, der indgås med forsikringsaktieselskaber, gensidige forsikringsselskaber eller andre selskaber og institutioner, der driver forsikringsvirksomhed.

Reglerne i dette kapitel gælder ikke for:

1. Genforsikring.
2. Den sociale forsikring i det omfang, hvori denne forsikring i det pågældende land er undergivet særlovgivning.

§ 1306

Ved selskabet forstås i dette kapitel forsikringsgiveren.

Ved forsikringstageren forstås den, som har indgået aftalen med selskabet.

§ 1307

Bestemmelserne i dette kapitel kan fraviges ved aftale, medmindre reglerne i dette kapitel eller andre retsregler forbyder det.

*Urigtige oplysninger ved aftalens afslutning***§ 1308**

Forsikringstageren skal ved afslutningen af aftalen give oplysning om omstændigheder, som han kender og bør forstå kan være af betydning for selskabet.

Har forsikringstageren ved forsikringens tegning svigagtig givet urigtig oplysning eller fortiet en omstændighed, som nævnt i 1. stk., er aftalen ikke bindende for dette. Det samme gælder, hvis hans forhold i øvrigt har været af en sådan art, at det ville stride mod almindelig hæderlighed at gøre aftalen gældende.

§ 1309

Må det antages, at forsikringstageren ved forsikringens tegning hverken vidste eller burde vide, at en af ham given oplysning var urigtig, hæfter selskabet, som om urigtig oplysning ikke forelå.

Ved skadesforsikring kan selskabet dog opsige forsikringen med 14 dages varsel.

§ 1310

Har forsikringstageren, uden at forholdet omfattes af §§ 1308 eller 1309, givet urigtig oplysning, er selskabet fri for ansvar, hvis det kan antages ikke at ville have overtaget forsikringen, om det rette forhold havde været oplyst.

Må det antages, at selskabet ville have overtaget forsikringen, men på andre vilkår, hæfter det i det omfang, i hvilket det mod den aftalte præmie ville have forpligtet sig. Ville selskabet ved genforsikring i videre omfang have begrænset sit ansvar for egen regning, nedsættes erstatningen i samme forhold.

Ved søforsikring og anden transportforsikring gælder i stedet for den i 2. stk. nævnte regel, at selskabet kun hæfter i det omfang, i hvilket det godtgøres, at det forhold, hvorom urigtig oplysning er givet, har været uden indflydelse på forsikringsbegivenhedens indtræden eller skadens størrelse.

§ 1311

Forsikringstagerens undladelse af at give oplysning har ingen indflydelse på selskabets ansvar, medmindre han burde være klar over, at den ikke oplyste omstændighed var af betydning for selskabet, og hans forhold kan tilregnes ham som grov uagtsomhed. I så fald anses han, som om han havde givet urigtig oplysning, jfr. § 1310.

§ 1312

Vil selskabet påberåbe sig, at et af de i §§ 1309-1311 nævnte forhold foreligger, skal det efter at have fået kundskab om oplysningens urigtighed uden unødigt ophold meddele forsikringstageren, i hvilket omfang, det vil påberåbe sig nogen af de rettigheder, disse paragraffer hjemler.

§ 1313

Selskabet kan ikke gøre gældende, at urigtig oplysning er givet, såfremt det ved forsikringens tegning var eller burde være vidende om det rette forhold, eller den omstændighed, hvorom selskabet er forblevet uvidende, var uden betydning for det eller senere har ophørt at have sådan betydning.

§ 1314

Aftale, som strider mod bestemmelserne i §§ 1309, 1311, 1312 og 1313, kan ikke påberåbes af selskabet.

Har selskabet forbeholdt sig at være fri for ansvar, hvis en oplysning, som gives af en anden end forsikringstageren, viser sig at være urigtig, kan dette ikke medføre strengere virkninger, end hvis oplysningen var givet af forsikringstageren.

Det samme gælder, hvis selskabet i policen har beskrevet et faktisk forhold uden at have indhentet oplysninger desangående fra forsikringstageren eller andre og har forbeholdt sig at være helt eller delvis fri for ansvar, hvis det måtte vise sig, at beskrivelsen var urigtig.

Indtrædelse af selskabets ansvar

§ 1315

Er forsikringsaftale sluttet, uden at det er bestemt, når ansvaret skal begynde, anses selskabets ansvar at indtræde allerede på det tidspunkt, da selskabet eller forsikringstageren afsender meddelelse om, at den anden parts tilbud antages.

De i 1. stk. omhandlede erklæringer skal anses afsendt kl. 12.

Præmien

§ 1316

Første præmie forfalder, så snart aftalen er sluttet, hvis ingen anden forfaldsdag er vedtaget.

Skal præmien betales i flere perioder, eller fornyes forsikringen i henhold til aftale eller efter § 1388, forfalder de senere præmier på hver periodes første dag.

§ 1317

Betales en præmie ikke i rette tid, kan selskabet opsige forsikringen med den virkning, at aftalen helt bortfalder, såfremt præmien ikke betales inden 3 dage.

§ 1318

Betales en præmie ikke efter påkrav, der tidligst må foretages på forfaldsdagen, ophører selskabets ansvar.

Forbehold om, at selskabets ansvar først skal indtræde, når første præmie er betalt eller policen udleveret, er ugyldigt.

Så længe aftalen ikke er helt bortfaldet, kan forsikringstageren ved at betale præmien bringe selskabets ansvar til på ny at løbe fra det tidspunkt, betalingen sker.

§ 1319

Når der er forløbet 3 måneder efter forfaldsdag, uden at præmien er betalt, ophører aftalen uden opsigelse, medmindre selskabet har begyndt retsforfølgning for at indbetale præmien. Fra sådan retsforfølgnings begyndelse genindtræder selskabets ansvar.

§ 1320

Bliver en forsikringsaftale i henhold til en bestemmelse i dette kapitel af selskabet opsagt til ophør forinden udløbet af den tid, for hvilken den er afsluttet, eller ophører den i henhold til § 1319, har selskabet ret til det præmiebeløb, som skulle have været betalt, såfremt forsikringen kun havde været tegnet for den forløbne tid.

Ophører aftalen af andre grunde at gælde, har selskabet ret til så stor del af præmien, som svarer til den indtil ophøret forløbne tid.

§ 1321

Det kan ikke med retsvirkning vedtages, at undladelse af at betale præmie i rette tid skal medføre strengere virkninger for forsikringstageren eller den sikrede end de i §§ 1317-1319 foreskrevne. Bestemmelserne i § 1320 gælder ikke for livsforsikring.

Forsætlig eller uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheden

§ 1322

Fremkalder den sikrede forsætligt forsikringsbegivenheden, har han ikke noget krav imod selskabet.

Har han fremkaldt forsikringsbegivenheden ved en uagtsomhed, der under de foreliggende omstændigheder må betegnes som grov, skal det under hensyn til skyldgraden og omstændighederne i øvrigt afgøres, om erstatning skal ydes og i bekræftende fald med hvilket beløb. Ved livsforsikring og ansvarsforsikring hæfter selskabet dog fuldt ud.

§ 1323

Bestemmelserne i § 1322 om bortfald eller begrænsning af selskabets ansvar finder ikke anvendelse, når den sikrede var under 14 år eller på grund af sindsygdom, åndsvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstande har manglet evnen til at handle fornuftmæssigt.

Det samme gælder, når den handling, hvorved forsikringsbegivenheden forårsages, foretages til afværgelse af skade på person eller

ejendom under sådanne omstændigheder, at handlingen må anses som forsvarlig.

§ 1324

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at selskabet skal være fri for ansvar, hvis forsikringsbegivenheden er fremkaldt ved en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at det aftales, at selskabet skal være fri for ansvar for forsikringsbegivenheder, som den sikrede har forårsaget under selv-forskyldt beruselse.

Den sikredes pligter, når forsikringsbegivenheden indtræder

§ 1325

Er forsikringsbegivenheden indtrådt, skal den sikrede uden ophold give selskabet meddelelse derom, hvis han i den anledning vil rejse krav mod dette.

Forsømmer den sikrede dette, er selskabet ikke ansvarligt i videre omfang, end det ville have været, hvis sådan meddelelse var givet. Gøres det antageligt, at selskabet på grund af forsømmelsen er blevet afskåret fra at oplyse omstændigheder, som ville ophæve eller begrænse dets ansvar, afgøres det under hensyn til de foreliggende omstændigheder, om erstatning skal ydes og i bekræftende fald med hvilket beløb.

Er det aftalt, at den sikrede angående begivenheder, for hvis følger selskabet er ansvarligt, skal foretage anmeldelse, selv om sådan følge endnu ikke er indtrådt, finder ovenstående bestemmelse tilsvarende anvendelse.

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at strengere følger end her foreskrevet skal indtræde, hvis den sikrede eller andre undlader at give selskabet meddelelse af den ovenfor nævnte art. Denne bestemmelse gælder ikke for tyveri-, garanti-, haglskade- og kreaturforsikring samt skadesforsikring af motorkøretøjer.

§ 1326

Den sikrede skal, hvis han rejser krav mod selskabet, give dette alle ham tilgængelige oplysninger om forhold, som kan være af betydning for bedømmelsen af forsikringsbegivenheden, for fastsættelsen af det beløb, selskabet skal yde, eller for de dækningskrav, selskabet måtte have mod andre.

Forsømmer den sikrede at give sådanne oplysninger, har dette den i § 1325, 2. stk., angivne virkning.

§ 1327

Er det vedtaget, at den sikrede, hvis han svigagtig opgiver eller fortier en omstændighed, der er af betydning for bedømmelsen af selskabets ansvar, skal miste den ret til forsikringsydelsen, som han ellers ville have haft, kan retten under hensyntagen til de omstændigheder, under hvilke det svigagtige forhold fandt sted, afgøre, at forsikringsydelsen uanset aftalen helt eller delvis skal erlægges.

Er oplysning eller undladelse af at give oplysning ikke sket i svigagtig hensigt, har dette uanset modstående aftale ikke anden virkning end den i § 1325, 2. stk., angivne.

Selskabets betalingspligt

§ 1328

Forsikringsydelsen kan fordres betalt 1 måned efter, at selskabet har været i stand til at indhente de oplysninger, der er fornødne til bedømmelse af forsikringsbegivenheden og fastsættelse af forsikringsydelsens størrelse. Er det, forinden endelig opgørelse kan finde sted, givet, at selskabet i alt fald skal betale en del af det krævede beløb, kan denne del forlanges udbetalt overensstemmende med reglerne i 1. punktum.

Beløbet skal af selskabet forrentes fra forfaldstid med 5 pct. årlig.

Det kan ikke med retsvirkning vedtages, at forfaldstiden skal være afhængig af nogen beslutning af selskabet eller deraf, at dette ved dom er tilpligtet at betale.

§ 1329

Ved skadesforsikring indtræder selskabet i det omfang, i hvilket det har betalt erstatning til den sikrede, i dennes ret mod den, der måtte være erstatningspligtig.

Gør selskabet regres mod trediemand, der ikke selv har forvoldt skaden forsætligt eller ved grov uagtsomhed, kan retten under hensyn til grundlaget for ansvaret, herunder om ansvaret udelukkende hviler på reglen i § 10, samt til omstændighederne i øvrigt bestemme, at selskabets krav skal bortfalde eller nedsættes, såfremt dette kan ske uden tilsidesættelse af forsikringsmæssige hensyn.

Forsikringsselskabet kan ikke påberåbe sig noget forbehold, som strider mod stk. 2.

Ved livs-, ulykkes- og sygeforsikring har selskabet intet krav mod den, der er ansvarlig for forsikringsbegivenheden. At den sikrede har modtaget erstatning af selskabet eller af den ansvarlige, påvirker ikke hans krav henholdsvis mod den ansvarlige eller mod selskabet.

Bestemmelserne i stk. 1-3 finder dog anvendelse ved ulykkes- og sygeforsikring, for så vidt forsikringsydelsen har karakteren af en virkelig skadeserstatning.

I det omfang skadelidte kan få skaden dækket af en skadesforsikring eller en forsikring som omhandlet i stk. 5, har han ikke over for den ansvarlige bedre ret end selskabet.

Har skadelidte under hensyn til spredningen af sine økonomiske interesser undladt at tegne sådan skadesforsikring, som det er sædvanen at tegne, har han ikke større ret over for den ansvarlige, end om han havde tegnet forsikring.

Retsvirkningerne af selskabets og forsikringstagerens insolvens m. v.

§ 1330

Kommer selskabet under konkurs, kan forsikringstageren hæve aftalen. Sker dette ikke, bortfalder aftalen dog tre måneder efter konkursens bekendtgørelse.

Hvis selskabet ved udlæg er fundet at mangle midler til at betale sin gæld, eller det har standset sine betalinger, eller dets formueforhold i øvrigt viser sig at være sådanne, at det må antages at være ude af stand til at opfylde sine forpligtelser, kan forsikringstageren hæve aftalen, hvis selskabet undlader på hans opfordring uopholdelig at stille betryggende sikkerhed for opfyldelsen.

Når en forsikringsaftale hæves i henhold til ovenstående bestemmelser, er forsikringstageren berettiget til at kræve erstatning for den skade, som han lider ved forsikringens ophør.

Ovenstående regler finder ikke anvendelse på livsforsikringsselskaber.

§ 1331

Mister selskabet retten til at drive forsikringsvirksomhed i de nordiske lande, kan forsikringstageren hæve aftalen. Det samme gælder, hvis selskabet sammensluttet med et andet eller overdrager sin formue som helhed til dette.

Er selskabet trådt i frivillig likvidation, bortfalder forsikringsaftalen et år efter, at likvidationen er begyndt. Forsikringstageren kan inden udløbet af dette tidsrum hæve aftalen, hvis selskabet undlader

på hans opfordring uopholdelig at stille betryggende sikkerhed for opfyldelsen.

Bestemmelserne i § 1330, næstsidste og sidste stykke, finder tilsvarende anvendelse.

§ 1332

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at selskabets ansvar skal falde bort, hvis forsikringstageren kommer under konkurs eller tvangsakkordforhandling eller ellers bliver insolvent. Ved skadesforsikring kan selskabet dog betinge sig ret til at opsigse aftalen med 14 dages varsel.

Forældelse

§ 1333

Krav, der er grundede i forsikringsaftalen, forældes 2 år efter udgangen af det kalenderår, i hvilket fordringshaveren fik kundskab om kravet og om, at det er forfaldet, og i alt fald 5 år efter kravets forfaldstid. I øvrigt finder reglerne i §§ 470-475 anvendelse.

§ 1334

Aftale om, at den sikrede mister sit krav, dersom han ikke påtaler det inden en kortere frist end den i § 1333 angivne, kan ikke gøres gældende, medmindre selskabet skriftligt med mindst 6 måneders varsel har givet ham meddelelse om fristens længde og om følgerne af, at fristen ikke overholdes.

Aftale om, at selskabet skal være fri for ansvar, dersom krav i anledning af en forsikringsbegivenhed ikke fremsættes overfor selskabet inden en vis frist, kan ikke gøres gældende overfor den, der fremsætter sådant krav inden 3 måneder efter, at han har fået kundskab om de omstændigheder, der begrundet kravet.

Aftale om forlængelse af forsikringen

§ 1335

Vedtagelse om, at undladelse af at opsigse en forsikring skal medføre, at den anses forlænget for længere tid end et år, kan ikke af selskabet gøres gældende, medmindre det tidligst 3 og senest 1 måned før opsigelsestidens udløb har givet forsikringstageren meddelelse, hvorved han påmindes om, at sådan forlængelse indtræder, hvis opsigelse ikke finder sted.

Aftaler til ulæmpe for den sikrede eller forsikringstageren

§ 1336

Det kan ikke gyldigt aftales, at den sikrede eller forsikringstageren ved forhandlinger med selskabet ikke må lade sig bistå af andre.

Aftale om, at den sikrede eller forsikringstageren skal give personligt møde ved sådanne forhandlinger, kan ikke gøres gældende, når dens opfyldelse ville være forbundet med uforholdsmæssigt besvær eller bekostning.

Visse meddelelser

§ 1337

Har forsikringstageren eller den sikrede forandret sin adresse uden at underrette selskabet om det, kan dette, om det vil afgive nogen erklæring overfor ham eller rette nogen henvendelse til ham, med retsvirkning benytte den sidste adresse, som var det bekendt.

Er en erklæring afgivet under sådan adresse, og er den af den art, at den først skulle virke, når den er nået frem til adressaten, indtræder virkningen dagen efter, at den er kommet frem til det postkontor, brevet er adresseret til, hvis den ikke er nået frem til adressaten tidligere.

Om meddelelser fra den sikrede efter §§ 1325, 1350 og 1371 gælder reglen i § 62.

Ugyldighed af bestemmelser, der leder til åbenbar ubillighed

§ 1338

Leder en bestemmelse i forsikringsaftalen, der afviger fra, hvad dette kapitel ville medføre, i det enkelte tilfælde til åbenbart ubillige resultater, skal bestemmelsen tilsidesættes, helt eller delvis, for så vidt dette ville stemme med god forsikringspraksis.

SKADESFORSIKRING

A. ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Skadesforsikringens genstand

§ 1339

Enhver lovlig interesse, der lader sig ansætte i penge, kan være genstand for skadesforsikring. Forsikringen kan tegnes for forsikringstagerens eller trediemands interesse.

Forsikringsværdien

§ 1340

Er tingsforsikring tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse, skal forsikringen anses at dække den interesse, der knytter sig til, at selve tingens værdi ikke forringes ved forsikringsbegivenheden, men omfatter ikke anden til tingens bevarelse knyttet interesse. Selskabet svarer således ikke for driftstab eller for skade, som skyldes, at tingen ikke kan anvendes til den tid og på den måde, som er forudsat.

§ 1341

Med de i §§ 1342 og 1379 nævnte undtagelser ansættes tingens værdi til det beløb, der efter priserne umiddelbart før forsikringsbegivenheden ville kræves til genanskaffelse af den tilintetgjorte eller beskadigede genstand med fradrag for værdiforringelser ved alder, brug, nedsat anvendelighed eller andre omstændigheder.

Ved indbogenstande, personlige brugsgenstande og lignende sker der dog kun fradrag for værdiforringelse ved alder og brug, for så vidt genstandens nytteværdi for den sikrede derved er væsentlig nedsat.

Genopføres eller istandsættes en beskadiget bygning, finder fradrag derhos kun sted for forskellen mellem gammelt og nyt.

§ 1342

Erstatning for genstande, som den sikrede selv har tilvirket til salg, fastsættes på grundlag af den pris, som ved salg på almindelige vilkår ville kunne opnås umiddelbart før forsikringsbegivenhedens indtræden, med fradrag for regelmæssige salgsomkostninger, undgået handelsrisiko samt fordelene ved kontant betaling.

§ 1343

Selskabet er, selv om andet er aftalt, ikke forpligtet til at udrede større erstatning end, hvad der kræves til den lidte skades dækning.

Indeholder forsikringsaftalen en bestemmelse, hvorved den forsikrede genstand ansættes til en bestemt værdi, eller bestemte vurderingsregler vedtages, er en sådan aftale bindende for selskabet, for så vidt det ikke godtgør, at der derved ville blive erstattet væsentlig mere end den lidte skade.

Underforsikring

§ 1344

Er forsikringssummen lavere end den forsikrede interesses værdi, hæfter selskabet kun efter forholdet mellem forsikringssummen og den nævnte værdi.

Dobbeltforsikring

§ 1345

Er samme interesse forsikret mod samme fare hos flere selskaber, hæfter hvert selskab, som om det var eneforsikrer.

§ 1346

Er flere selskaber ansvarlige for en skade, og er den erstatning, der skal udredes, mindre end de erstatningsbeløb, for hvilke selskaberne tilsammen hæfter, fordeles ansvaret selskaberne imellem i forhold til de beløb, for hvilke hvert af dem hæfter. Kan et af selskaberne ikke udrede sin andel, fordeles det manglende beløb mellem de øvrige i tilsvarende forhold indenfor den ved 1. punktum angivne begrænsning.

§ 1347

Er der i forsikringsaftalen taget forbehold om, at selskabet helt eller delvis skal være fri for ansvar, hvis samme interesse er eller bliver forsikret i andet selskab, har den sikrede dog ret til erstatning for skade, som han ikke får godtgjort ifølge en anden forsikring. Har flere selskaber tegnet forsikring på samme interesse, og har de alle betinget deres ansvar af, at der ikke andetsteds er tegnet forsikring på samme interesse, hæfter alle selskaberne desuagtet i forhold til det beløb, med hvilket hvert af dem ville have svaret, hvis det alene havde tegnet forsikringen. Kan et af selskaberne ikke udrede sin andel, fordeles det manglende beløb i tilsvarende forhold på de andre selskaber.

Er ifølge aftalen ikke blot ansvaret, men også retten til præmien afhængig af, at forsikring ikke tegnes andetsteds, finder bestemmelserne i 1. stykke ikke anvendelse.

Selskabet kan gøre sit ansvar betinget af, at den sikrede selv bærer risikoen for en del af den forsikrede interesse, samt deraf, at han ikke andetsteds forsikrer anden interesse end den i § 1340 angivne.

§ 1348

Den sikrede er forpligtet til at underrette det selskab, som han afkræver erstatning, hvis samme interesse også er forsikret andetsteds, og er ansvarlig for tab, som forårsages ved, at sådan underretning forsømmes.

Er det aftalt, at forsikringstageren eller den sikrede skal give selskabet meddelelse om forsikring andetsteds i andre tilfælde end i 1. stk. nævnt, har forsømmelse af at give sådan meddelelse, uanset modstående aftale, ikke anden virkning end den i 1. stk. foreskrevne.

Fareforøgelse

§ 1349

Bliver med den sikredes vilje en i policen bestemt angivet fareomstændighed således ændret, at selskabets risiko derved forøges udover, hvad der ved aftalens afslutning kan antages at være taget i betragtning, er selskabet fri for ansvar, hvis det ikke ville have overtaget forsikringen, såfremt de ved ændringen hidførte forhold havde foreligget, da aftalen blev afsluttet.

Må det antages, at selskabet ville have tegnet forsikringen, men på andre vilkår, hæfter det således, som det mod den aftalte præmie ville have fortsat forsikringen, om fareforøgelsen havde været det bekendt. Ville selskabet ved genforsikring i videre omfang have begrænset sit ansvar for egen regning, nedsættes erstatningen i samme forhold.

Ved søforsikring og anden transportforsikring gælder i stedet for den i 2. stk. nævnte regel, at selskabet kun er ansvarligt i det omfang, fareforøgelsen har været uden indflydelse på forsikringsbegivenhedens indtræden eller skadens størrelse.

§ 1350

Undlader den sikrede efter at være kommet til kundskab om en ikke med hans vilje sket fareforøgelse uden gyldig grund at underrette selskabet derom, anses ændringen som hidført med hans vilje.

§ 1351

Uanset om en fareforøgelse af den i § 1349 nævnte art er hidført med eller uden den sikredes vilje, er selskabet berettiget til at opsiges forsikringen med 14 dages varsel.

§ 1352

Vil selskabet påberåbe sig, at fareforøgelsen er indtrådt, må det efter erhvervet kundskab om fareforøgelsen uden unødigt ophold give den sikrede meddelelse om, hvorvidt det vil gøre nogen ret i henhold til §§ 1349-1351 gældende.

§ 1353

Selskabet kan ikke til sin frigørelse påberåbe sig en fareforøgelse, når denne er bortfaldet eller har ophørt at have nogen betydning for selskabet.

Det samme gælder, når fareforøgelsen skyldes en handling, som foretages til afværgelse af skade på person eller ejendom under sådanne omstændigheder, at handlingen må anses forsvarlig.

§ 1354

Aftale om, at fareforøgelse skal have retsvirkning i andre tilfælde eller i videre omfang end hjemlet ved §§ 1349-1353 kan ikke påberåbes af selskabet. Dog kan det vedtages, at reglerne i § 1349, 2. stk., skal anvendes i stedet for reglerne i samme paragraf, 3. stk., og omvendt.

Ved tingsforsikring af fremmed interesse har fareforøgelse, hidført med forsikringstagerens vilje, hvis den forsikrede genstand befinder sig i hans varetægt, samme virkning, som om den var hidført af den sikrede.

Sikkerhedsforholdsregler

§ 1355

Er der i forsikringsaftalen givet pålæg om forholdsregler, der før forsikringsbegivenhedens indtræden skal iagttages for at forebygge denne eller formindske skadens omfang, og har den sikrede eller nogen, hvem det påhviler at påse forskrifternes gennemførelse, gjort sig skyldig i forsømmelse med hensyn til overholdelse af sådant pålæg, har den sikrede kun krav mod selskabet, når og for så vidt han gør det overvejende sandsynligt, at forsikringsbegivenhedens indtræden eller omfang ikke skyldes overtrædelse af disse forskrifter.

Vidner undladelsen af at efterkomme forskrifterne om en forsømmelighed, som lader befrygte, at forskriften også i fremtiden vil blive overtrådt, eller er der i øvrigt grund til at befrygte, at nye overtrædelser vil finde sted, kan selskabet opsigte aftalen med en uges varsel.

Aftale, der går ud på i videre omfang end angivet at fritage selskabet for ansvar, når sådanne forskrifter overtrædes, er uden retsvirkning.

Foranstaltninger til afværgelse af skade

§ 1356

Den sikrede skal, når en forsikringsbegivenhed er indtrådt, eller umiddelbar fare for dens indtræden foreligger, efter evne afværge eller begrænse skaden samt, hvis selskabet er forpligtet til at erstatte en skade, for hvilken den sikrede har ret til erstatning hos trediemand, træffe de til sikring af selskabets dækningskrav efter omstændighederne nødvendige foranstaltninger, indtil selskabet bliver i stand til selv at varetage sit tarv. Har selskabet i så henseende givet bestemte forskrifter, skal den sikrede så vidt muligt følge disse.

Overtræder han forsætligt eller af grov uagtsomhed denne pligt, svarer selskabet ikke for skade, der kan antages foranlediget derved. Det kan ikke med retsvirkning aftales, at den sikredes eller andres undladelse af at træffe foranstaltninger som ovenfor nævnt skal have strengere virkninger end her foreskrevet.

§ 1357

Forsikringen omfatter tab eller udgift, som forvoldes den sikrede ved efter omstændighederne forsvarlig foranstaltning af den i § 1356 nævnte art. Bestemmelsen i § 1344 finder her tilsvarende anvendelse.

Selskabet er forpligtet til at dække de nævnte omkostninger, selv om forsikringssummen derved overskrides.

Disse bestemmelser gælder ikke for kreaturforsikring.

Forsikring af trediemands interesse

§ 1358

Er tingsforsikring tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse, anses forsikringen tegnet til fordel for enhver, der som ejer, pant-haver eller indehaver af anden ret til tingen, eller fordi han bærer faren for tingen, vil lide tab ved, at den forringes eller går til grunde. På søpanteret finder denne bestemmelse dog kun anvendelse, hvis panteretten er forbundet med personlig fordring mod pantets eier.

Er det betinget, at forsikringen skal ophøre i tilfælde af ejerskifte, gælder forsikringen dog 14 dage efter ejerskiftet i det omfang, hvori

den nye ejer ikke gennem en af ham tegnet forsikring har krav på erstatning. Denne bestemmelse gælder ikke for søforsikring af skib.

§ 1359

Forsikring af indbo anses, hvis ikke andet fremgår af omstændighederne, tillige at omfatte indbo, der tilhører forsikringstagerens ægtefælle, hans hjemmeboende børn samt personer, der hører til forsikringstagerens husstand og står i personligt tjenesteforhold til ham.

§ 1360

Hvis forsikring er tegnet til fordel for trediemand eller ifølge lovgivningen dækker fremmed interesse, er forsikringstageren, medmindre andet følger af retsforholdet mellem ham og trediemand, dog i forhold til denne berettiget til at træffe afgørelse om ændring, ophævelse eller opsigelse af aftalen og kan med retsvirkning modtage opsigelse eller anden meddelelse forsikringen vedrørende.

Har forsikringstageren ubeføjet foretaget sådan disposition, er denne dog bindende i forhold til selskabet, medmindre dette vidste eller burde vide, at forsikringstageren var uberettiget dertil. Dette gælder ved søforsikring og anden transportforsikring af varer dog kun, for så vidt forsikringstageren foreviser policen til fornøden påtegning eller godtgør, at der ikke er udfærdiget konossement eller fragtbrev af sådan art, at afsenderen, efter at han har givet dokumentet fra sig, ikke kan råde over varerne.

§ 1361

Når forsikringsbegivenheden indtræder, tilkommer retten til erstatning den, hvis interesse forsikringen skal dække, selv om han ikke har fået meddelelse om forsikringen.

Forsikringstageren kan dog med bindende virkning forhandle med selskabet om erstatning og oppebære denne, medmindre en bestemt angiven person af forsikringstageren er opgivet, eller nogen selv har anmeldt sig til selskabet som berettiget, eller den sikrede har en ved tinglysning sikret ret i den sikrede faste ejendom. Bestemmelsen i § 1360, sidste punktum, finder tilsvarende anvendelse.

§ 1362

Omfatter en forsikring samtidig ejerens og panthaverens interesse, kan erstatningsbeløbet udbetales til ejeren, når skaden er udbedret, en forsikret bygning genopført, andre af forsikringen og panteret-

ten omfattede genstande genanskaffet eller lige så betryggende sikkerhed for panthaverens fyldestgørelse stillet. Det samme gælder, hvis forsikringen dækker andre i tingen berettigedes interesse.

Finder istandsættelse eller genanskaffelse ikke sted, skal ved skadesopgøret panthaverens interesse dækkes først. I øvrigt bliver erstatningsbeløbet at fordele mellem ejeren og de andre berettigede under iagttagelse af reglen i § 1361, 2. stk.

B. DE ENKELTE ARTER AF SKADESFORSIKRING

Søforsikring og anden transportforsikring

Søforsikring

§ 1363

Ved søforsikring forstås i dette kapitel forsikring mod fare, for hvilken den forsikredes interesse udsættes under søtransport. Omfatter en forsikring foruden søfare tillige anden fare, der står i forbindelse med transporten, anses forsikringen i sin helhed som søforsikring.

Som søforsikring anses også forsikring, der knytter sig til skib, som er oplagt eller befinder sig på bedding eller i dok, eller som ellers er stilleliggende, samt forsikring af gods, der befinder sig i sådant skib.

§ 1364

Søforsikring omfatter, for så vidt ingen særlig undtagelse er gjort i lov eller aftale, enhver art af fare, for hvilken den forsikrede interesse udsættes.

§ 1365

Ved forsikring af kasko eller fragt er selskabet ansvarlig for den erstatningspligt, der kan påhvile den sikrede imod trediemand, hvor skib eller fragt hæfter for ansvar, som skyldes sammenstød med skib eller stødning mod fast eller flydende genstand eller sådant forhold, som ifølge søloven ligestilles med sammenstød. Foreligger underforsikring, finder bestemmelsen i § 1344 anvendelse. Selskabet hæfter dog ikke for rederens ansvar for skade, der som følge af sammenstødet er overgået gods, som befinder sig om bord i det forsikrede skib.

§ 1366

Selskabet hæfter ikke for skade på skib, der alene er en følge af slid, alder eller råddenskab, eller for skade, som rammer gods på grund af

mangler ved dettes indpakning eller dets egen beskaffenhed, såsom indre skade, svind, sædvanlig udlækning eller dyrs død.

§ 1367

Skade, der hidrører fra, at skibet ved afgang fra sidste havn ikke var sødygtigt, tilbørlig udrustet og bemannet, forsynet med de fornødne skibsdokumenter eller forsvarlig lastet, er selskabet ved forsikring af rederens interesse ikke pligtig at erstatte, medmindre det må antages, at hverken rederen eller skibsføreren har vidst eller burdet indse, at manglen forefandtes.

§ 1368

Er almindeligt havari opgjort på behørigt sted og på lovlig måde, skal det bidrag til havariet som i henhold til fordelingen falder på den forsikrede interesse, tilsvares af selskabet. Foreligger underforsikring, finder bestemmelsen i § 1344 anvendelse.

§ 1369

Er det i befragtningsaftalen bestemt, at almindeligt havari skal opgøres efter andre regler end de i lov foreskrevne, frigøres selskabet ikke derved, at denne bestemmelse bringes til udførelse, såfremt opgøret er foregået på rette sted, og de benyttede regler er almindelig anerkendte i international eller her i landet rådende forretningsbrug.

§ 1370

Kan skade på den forsikrede genstand fordres erstattet under almindeligt havari, har den sikrede dog ret til uden at afvente havariopgørelsen at fordre denne skade erstattet af selskabet efter reglerne om partikulært havari.

Når selskabet udbetaler sådan erstatning, indtræder det fuldt ud i den sikredes ret mod de andre deltagere i havariet. Hvis selskabet i henhold til § 1344 kun har erstattet en del af tabet, skal selskabet og den sikrede have forholdsmæssig del af havarierstatningen.

§ 1371

Sker transport med andet skib end det, som efter forsikringsaftalen skulle benyttes, er selskabet fri for ansvar, hvis det må antages, at det, om det havde haft kendskab hertil, ikke ville have overtaget for-

sikringen eller ville have beregnet en højere præmie, opstillet andre vilkår eller genforsikret en større del af risikoen.

Finder forandringen sted efter rejsens begyndelse, er selskabet dog ansvarligt, hvis forandringen er sket uden den sikredes samtykke eller er blevet nødvendig af hensyn til en begivenhed, som omfattes af forsikringen.

§ 1372

Sker der under rejsen afvigelse fra den vej, som er angivet ved aftalen eller i øvrigt må anses som den rette, ophører selskabets ansvar, medmindre afvigelsen er foretaget uden den sikredes samtykke.

Selskabets ansvar ophører dog ikke, hvis afvigelsen er blevet nødvendig af hensyn til en af forsikringen omfattet begivenhed eller er foretaget til afværgelse af skade på person eller ejendom under sådanne omstændigheder, at dens foretagelse må anses som forsvarlig. Dog er selskabet, hvis den rette vej ikke genoptages, så snart det er gør ligt, fri for ansvar for skade, som under disse omstændigheder indtræffer.

Er selskabets ansvar ophørt i medfør af bestemmelserne i 1. eller 2. stk., er selskabet dog ansvarligt for forsikringsbegivenheder, der indtræder, efter at den rette vej er genoptaget, for så vidt afvigelsen har været uden betydning for skadens indtræden eller omfang.

Tilsvarende regel gælder, når et skib er kommet udenfor det farvand, som forsikringen omfatter.

§ 1373

Lider skib eller gods, som tilhører rederen, skade under bjærgning af andet skib eller dettes ladning, er selskabet fri for at erstatte skade, der må anses godtgjort gennem bjærgeløn. Viser det sig efter erstatningens udbetaling, at skaden helt eller delvis er godtgjort på nævnte måde, kan selskabet derhos kræve en tilsvarende del af erstatningsbeløbet tilbagebetalt.

§ 1374

Er et skib som følge af, at det er sunket eller strandet eller ved anden begivenhed, som forsikringen omfatter, kommet i en sådan tilstand, at det ikke for rimelig bekostning kan bjærges, eller blevet således beskadiget, at det ikke er istandsættelse værd, har den sikrede ret til erstatning for totalskade.

Det samme gælder, når gods ved en begivenhed, som forsikringen omfatter, er kommet i sådan tilstand eller er således beskadiget som

ovenfor nævnt eller er blevet oplagt på et sted, fra hvilket det ikke indenfor rimelig tid eller for rimelig bekostning kan afhentes.

§ 1375

Har der manglet underretning om et skib i tre gange så lang tid, som gennemsnitlig medgår til skibets rejse fra det sted, fra hvilket den sidste efterretning om skibet haves, til nærmeste bestemmelsessted, dog mindst tre måneder, eller er skibet forladt af besætningen, og er det ikke inden tre måneder derefter kommet i den sikredes rådighed, har den sikrede ret til erstatning som for totalskade.

Samme regel finder anvendelse på ombordværende gods, når hverken dette eller skibet er kommet frem inden den i 1. stk. angivne frist.

§ 1376

Er skib eller gods af fremmed magt belagt med embargo eller opbragt eller tilbageholdt ved lignende foranstaltning, og frigives det ikke inden 6 måneder derefter, har den sikrede ret til erstatning som for totalskade.

Vil den sikrede benytte denne ret, skal han underrette selskabet derom inden 3 måneder efter, at han har fået kundskab om de omstændigheder, der begrundet hans ret.

§ 1377

Udbetaler selskabet erstatning for totalskade, indtræder det i den sikredes ret til det, som måtte være i behold af de således erstattede genstande, og kan fordre, at den sikrede udleverer alle ham tilgængelige, disse genstande vedrørende dokumenter og bevisligheder.

Foreligger underforsikring, har selskabet dog kun ret til andel i det, der findes i behold, efter forholdet mellem forsikringssummen og forsikringsværdien.

§ 1378

Indtræffer havari flere gange i løbet af forsikringstiden, erstatter selskabet skaden, selv om erstatningssummerne tilsammen overstiger forsikringssummen.

Dog har selskabet, når skaden er indtruffet, ret til ved at betale hele forsikringssummen med tillæg af allerede påløbne omkostninger at befri sig for ethvert ansvar for begivenheder, der indtræder, eller omkostninger, der påløber, efter at forsikringstageren har fået meddelelse om, at selskabet vil benytte sig af denne ret. I disse tilfælde kommer bestemmelsen i § 1377 ikke til anvendelse.

§ 1379

Værdien af forsikrede varer ansættes uanset senere prisforandringer til den pris, som umiddelbart før transportens begyndelse på afgangsstedet betales for varer af samme art frit leveret i skib, på banevogn eller på andet transportmiddel med tillæg af 10 pct. samt af præmie for almindelig forsikring og af fragt, for så vidt denne skal betales uden hensyn til, om transporten fuldføres.

§ 1380

Såfremt en forsikring i henhold til aftalen eller ifølge opsigelse af anden grund end manglende præmiebetaling ville ophøre på et tidspunkt, da skibet er på søen, bortfalder aftalen dog først ved udløbet af den dag, da skibet ankommer til første havn. Forlænges forsikringen herved, kan selskabet kræve præmie for forlængelsen.

Anden transportforsikring

§ 1381

Anden transportforsikring end søforsikring omfatter, for så vidt ingen særlig undtagelse er gjort i lov eller aftale, enhver art af fare, for hvilken den forsikrede interesse udsættes under transporten.

§ 1382

Bestemmelserne i §§ 1366, 1371, 1372, 1376, 1377, 1378 og 1379 finder tilsvarende anvendelse.

Brandforsikring

§ 1383

Brandforsikring dækker den ved ildsvåde forårsagede skade på en af forsikringen omfattet genstand, selv om denne ikke kommer i brand. Skade, forårsaget ved ild, der ikke kan betegnes som ildsvåde, omfattes ikke af forsikringen.

§ 1384

Udsættes en genstand forsættlig for varme ved kogning, strygning, tørring, røgning eller lignende, er selskabet ikke ansvarligt for den derved opståede skade på genstanden, selv om den kommer i brand.

§ 1385

Hvis ikke andet er aftalt, svarer selskabet også for skade, som forvoldes ved lynnedslag, selv om der ikke derved opstår brand, på samme måde som for brandskade.

Har selskabet overtaget ansvar for eksplosionsskade, der ikke er en følge af brand, finder bestemmelserne om brandforsikring anvendelse.

§ 1386

Bortkommer brandforsikrede ting under brand ved tyveri eller på anden måde, eller beskadiges de under forsøg på at redde dem fra brand, anses skaden som brandskade. Det samme er tilfældet, hvis de tilintetgøres eller beskadiges for at forebygge eller begrænse en brand under sådanne omstændigheder, at opofrelsen må anses som forvarlig. Dette gælder, selv om branden ikke truer nogen genstand, der falder ind under forsikringen.

§ 1387

Befinder en forsikret genstand sig ved forsikringsbegivenhedens indtræden på andet sted end det ved forsikringens tegning opgivne, er selskabet ansvarligt, medmindre det må antages, at selskabet, hvis det sted, hvor forsikringsbegivenheden indtraf, var opgivet som forsikringssted, ville have afholdt sig fra at tegne forsikringen eller betinget sig højere præmie eller andre vilkår eller ville have genforsikret i videre omfang.

Ved forsikring af indbo er selskabet for et beløb af indtil 15 pct. af forsikringssummen, dog ikke udover 3000 kr., ansvarlig for brandskade, der indtræder, medens de forsikrede genstande midlertidig befinder sig andetsteds i de nordiske lande end i policen angivet, selv om faren derved forøges.

§ 1388

Gælder en forsikring for et tidsrum af et halvt eller et helt år, skal den, hvis ikke andet må anses aftalt, betragtes som fornyet for henholdsvis et halvt eller et helt år ad gangen, medmindre forsikrings-tageren eller selskabet har opsagt den senest en uge før forsikrings-tidens udløb.

§ 1389

Reglerne i §§ 1322 og 1323 gælder også, hvis forsikringsbegivenheden fremkaldes af den sikredes med ham samlevende ægtefælle.

§ 1390

Omfatter forsikring på fast ejendom både ejerens og panthaverens interesse, og har panthaveren meldt sig hos selskabet, eller er hans ret tinglyst, kommer reglerne i § 1360 ikke til anvendelse overfor panthaveren, og forsikringen vedbliver, selvom den er tegnet for bestemt tid, at gælde til fordel for ham, indtil selskabet har sagt den op overfor ham med en måneds varsel. I sådant tilfælde kan selskabet heller ikke med bindende virkning for panthaveren forhandle med forsikringstageren eller udbetale erstatningen til ham, når forsikrings-tilfældet er indtruffet (§ 1361, 2. stk.).

Følger det af aftalen eller af lovens bestemmelser, at den sikrede taber sin ret som følge af en andens handling eller undladelse, gælder forsikringen alligevel til fordel for panthaveren, indtil selskabet med en måneds varsel har underrettet ham om forholdet.

Det, som er bestemt i denne paragraf, får tilsvarende anvendelse på andre rettigheder i fast ejendom, forsåvidt de omfattes af forsikringen.

§ 1391

Er selskabet i henhold til reglerne i § 1390 ansvarlig overfor pant-haver eller anden rettighedshaver, efter at aftalen forøvrigt er bort-faldet, kan det kræve, at ejeren betaler præmie for den tid, det bærer ansvaret.

Indtræffer skade, og er selskabet ansvarlig overfor panthaveren, men ikke overfor ejeren, indtræder selskabet i panthaverens ret i den udstrækning, det betaler erstatning til ham. Selskabet kan dog ikke gøre retten gældende til at fortrænge panterettigheder, som hvilede på ejendommen på den tid, forsikringstilfældet indtraf, og som omfattes af forsikringen. Det, som her er bestemt, gælder ikke, hvis selskabets ansvar overfor ejeren er faldet bort på grund af undladt præmie-betaling.

§ 1392

Bestemmelser i aftalen, som kommer i strid med det, som er be-stemt i § 1390, kan ikke påberåbes til skade for panthaver eller anden rettighedshaver i ejendommen.

Kreaturforsikring

§ 1393

Dør eller nedslås et forsikret dyr inden en måned efter forsikrings-tidens udløb som følge af en af aftalen omfattet begivenhed, der er

indtrådt i forsikringstiden, hæfter selskabet, som om døden var indtrådt i forsikringstiden.

§ 1394

Hvis et dyr dør eller nedslås som følge af en sygdom eller et ulykkestilfælde, beregnes erstatningen efter den værdi, dyret umiddelbart før døden ville have haft, om sygdommen eller ulykkestilfældet ikke var indtrådt.

Ansvarsforsikring

§ 1395

Er der tegnet forsikring mod erstatningsansvar, nogen pådrager sig overfor trediemand som følge af en skadevoldende begivenhed, er selskabet forpligtet til at betale erstatning, hvis en begivenhed, som omfattes af aftalen, finder sted i løbet af forsikringstiden, selv om de skadelige følger først indtræder senere.

§ 1396

Omkostninger, der foranlediges af den sikredes forsvar mod krav fra trediemands side, omfattes af forsikringen, såfremt det efter omstændighederne må anses for rimeligt, at den sikrede har pådraget sig dem.

Hvis den sikrede er dømt til at betale renter af et erstatningsbeløb, finder reglerne i 1. stk. tilsvarende anvendelse.

§ 1397

Er der i aftalen fastsat en bestemt forsikringssum, skal selskabet betale de her nævnte omkostninger og renter, selv om forsikringssummen overskrides. Er forsikringssummen mindre end det idømte erstatningsbeløb, er selskabet dog kun pligtigt at tilsvare den del af renten, som svarer til det erstatningsbeløb, selskabet skal betale.

§ 1398

En bestemmelse i aftalen om, at selskabet skal være fri for ansvar, såfremt den sikrede uden selskabets samtykke udbetaler erstatning eller godkender et fremsat erstatningskrav, er ugyldig i det omfang, hvori det må anses godtgjort, at den sikrede ved at betale eller godkende kravet kun har opfyldt sin retspligt.

§ 1399

Når den sikredes erstatningspligt overfor den skadelidte er fastslået og erstatningens størrelse bestemt, indtræder den skadelidte i den sikredes ret imod selskabet, for så vidt han ikke er fyldestgjort.

Har flere skadelidte krav på erstatningsydelsen for en forsikringsbegivenhed, og overstiger deres for selskabet anmeldte krav tilsammen, hvad selskabet er pligtigt at yde, skal de, for så vidt ikke andet er vedtaget, fyldestgøres forholdsmæssigt.

§ 1400

Når selskabet er vidende om en indtruffen forsikringsbegivenhed, kan det ikke gennem forhandlinger med den sikrede bevirke, at den skadelidtes ret ifølge § 1399 derved indskrænkes eller forspildes.

LIVSFORSIKRING

Almindelige bestemmelser

§ 1401

Livsforsikring kan tegnes på forsikringstagerens eller en trediemands liv.

§ 1402

Skal præmien betales i flere perioder, er forsikringstageren ikke pligtig at holde forsikringen i kraft gennem betaling af de senere præmier.

§ 1403

Ønsker selskabet at begrænse sit ansvar i tilfælde af fareforøgelse, må det i policen tydeligt angive, hvilke bestemte fareforøgelser der skal have betydning, og hvilken virkning fareforøgelsen skal have.

§ 1404

Har den, på hvis liv forsikringen er tegnet, berøvet sig livet på et tidspunkt, hvor forsikringen ikke har været i kraft uafbrudt mindst de sidste 2 år, er selskabet fri for ansvar, medmindre det må anses for godtgjort, at forsikringen er tegnet eller på ny sat i kraft uden tanke på selvmordet, og at dette ville være begået, selv om forsikringen ikke havde foreligget.

§ 1405

Uanset at selskabet efter en i dette kapitel indeholdt regel eller efter aftalt vilkår er fri for ansvar, finder de i henhold til lov eller af-

tale gældende regler for tilbagekøb af forsikringer eller disses omskrivning til fripolicer anvendelse.

Kapitalforsikring

§ 1406

Forsikringstageren kan såvel ved forsikringens tegning som senere indsætte en anden som begunstiget. I så tilfælde bliver forsikringssummen at udbetale umiddelbart til denne.

Indsættelsen kan forsikringstageren tilbagekalde, for så vidt han ikke overfor den begunstigede har givet afkald derpå. Forsikringstagerens ret til at tilbagekalde begunstigelsen går ikke over på hans arvinger eller dødsbo.

§ 1407

Indsættelse af en begunstiget og tilbagekaldelse af sådan indsættelse er kun gyldig, såfremt den skriftlig meddeles selskabet eller optages i eller påtegnes policen af selskabet.

§ 1408

Når ingen begunstiget er indsat, og forsikringssummen skal udbetales ved forsikringstagerens død, tilfalder den hans dødsbo.

Har forsikringstageren indsat en begunstiget, tilfalder forsikringssummen denne, dog med de af §§ 364-365 samt § 370 følgende begrænsninger.

§ 1409

Ved fortolkningen af de bestemmelser, hvorved en begunstiget indsættes, kommer, hvis ikke andet fremgår af omstændighederne, følgende regler til anvendelse, når forsikringssummen skal betales ved forsikringstagerens død.

Er forsikringstagerens ægtefælle indsat som begunstiget, er det den ægtefælle, med hvem han ved sin død levede i ægteskab, der anses som begunstiget.

Har forsikringstageren indsat sine børn som begunstigede, anses hans livsarvinger, derunder hans adoptivbørn og disses livsarvinger, som begunstigede, hver for den andel, arveloven tildeler ham.

Er forsikringstagerens arvinger indsat som begunstigede, tager enhver af dem del i forsikringssummen efter det forhold, hvori han i henhold til loven eller testamente er arveberettiget efter forsikringstageren.

Er forsikringstagerens ægtefælle og børn indsat, anses hver som

begunstiget for den lod, som ville tilfalde ham efter lovens almindelige arveregler.

Har forsikringstageren indsat sine »pårørende« eller »nærmeste pårørende« som begunstigede, anses hans ægtefælle og hans arvinger efter loven som begunstiget, hver for den lod, som ville tilfalde ham efter lovens almindelige regler. Efterlader forsikringstageren sig ægtefælle, men hverken livsarvinger eller arveberettigede adoptivbørn eller deres livsarvinger, tilfalder hele forsikringssummen ægtefællen.

§ 1410

Er en begunstiget person indsat som begunstiget, bortfalder begunstigelsen, hvis forsikringssummen skal udbetales ved eller efter forsikringstagerens død, og den begunstigede ikke overlever denne.

§ 1411

Skal efter aftalen forsikringssummen udbetales, når forsikringstageren enten dør eller opnår en bestemt alder, anses indsættelse af en begunstiget som kun gældende for dødsfaldet.

§ 1412

Indsættelse af en begunstiget medfører ingen indskrænkning i forsikringstagerens ret til at forlange tilbagekøbsværdien eller til at overdrage, pantsætte eller på anden måde råde over de rettigheder, forsikringsaftalen hjemler ham.

Har forsikringstageren overfor den begunstigede givet afkald på at tilbagekalde begunstigelsen, anses han også for at have fraskrevet sig retten til uden den begunstiges samtykke at råde således over forsikringen, at den begunstiges ret derved indskrænkes eller forspildes.

§ 1413

Så længe forsikringsbegivenheden ikke er indtrådt, kan den begunstige – selv om hans indsættelse er uigenkaldelig – ikke overdrage, pantsætte eller på anden måde råde over sit krav.

§ 1414

Har forsikringstageren tegnet en forsikring således, at forsikringssummen ikke skal udbetales umiddelbart ved hans død, men først på et senere tidspunkt, eller har han tegnet en forsikring på en

andens liv, indtræder den begunstigede, såfremt intet andet fremgår af forholdet, ved forsikringstagerens død i dennes ret efter aftalen.

§ 1415

Den, der ved køb eller på anden måde får en livsforsikringspolice overdraget, erhverver derved alle de rettigheder mod selskabet, aftalen hjemler. Ved overdragelsen bortfalder indsættelse af begunstiget, for så vidt ikke afkald på tilbagekaldelsesretten er givet.

§ 1416

Pantsætter forsikringstageren sit krav, bortfalder ikke derved sket indsættelse af en begunstiget. Er der ikke givet afkald på retten til at tilbagekalde, står den begunstigede tilbage for panthaverens ret.

Panthaveren kan, når hans fordring er forfalden, gøre kravet på forsikringens tilbagekøbsværdi gældende efter forud med 2 måneders varsel at have opfordret forsikringstageren til at løse pantet mod betaling af nævnte værdi. Panthaveren har ikke ret til at afhænde forsikringskravet, selv om en sådan ret måtte være aftalt. Er forsikringsbegivenheden indtrådt, kan han søge fyldestgørelse i forsikringssummen.

Pantet anses ikke at omfatte krav på bonus, der forfalder, forinden panthaveren har søgt fyldestgørelse.

§ 1417

Har flere i god tro gennem overdragelse, pantsætning eller anden forføjning erhvervet den ret, som forsikringsaftalen medfører mod selskabet, og har en af dem i god tro fået policen i hænde, har sådan erhverver fortrinsret for de andre.

§ 1418

Udbetaling af forsikringssummen eller af genkøbsværdien eller bestemmelse om ændring i det bestående kontraktforhold kan ikke gøres gældende overfor de i § 1417 nævnte godtroende erhververe, medmindre aftalen er indgået i god tro med den, der havde policen i hænde med formel lovlig adkomst, og policen enten er tilbageleveret selskabet eller har erholdt påtegning om det stedfundne.

§ 1419

Er en police udstedt eller senere transporteret til ihændeoverhaveren, bliver denne ikke derved uden at oplyse sin adkomst legitimeret

overfor selskabet til at oppebære forsikringssummen eller til iøvrigt at råde over forsikringen.

Indsættelse af en begunstiget kan ikke ske ved en bestemmelse om, at forsikringssummen skal udbetales til ihændehaveren.

§ 1420

Hverken forsikringstagerens eller den begunstigedes ret overfor selskabet kan gøres til genstand for retsforfølgning fra deres kreditors side, jfr. dog § 859.

Er en livsforsikringspolice overdraget, kan erhververens ret gøres til genstand for retsforfølgning fra hans kreditors side, medmindre erhververen er forsikringstagerens ægtefælle, eller erhvervelsen har fundet sted uden vederlag. Bestemmelserne i § 859 finder i så tilfælde tilsvarende anvendelse med hensyn til de af erhververen betalte præmier eller – for ægtefællens vedkommende – med hensyn til det vederlag, denne måtte have erlagt for overdragelsen.

Renteforsikring

§ 1421

Ved renteforsikring kommer de for kapitalforsikring fastsatte regler til anvendelse. Dog frigøres selskabet ved udbetaling af forfaldne renteydelser til den opgivne rentenyder, så længe det ikke har fået kundskab om, at retten dertil er overdraget nogen anden. Dette gælder, selv om policen ikke har fået påtegning om udbetalingen.

Er den, i hvis levetid renten skal betales, en anden end forsikringstageren, anses han at være indsat som begunstiget.

Ulykkesforsikring og sygeforsikring

§ 1422

Forsikring kan tegnes mod ulykke eller sygdom, der rammer forsikringstageren selv eller trediemand.

§ 1423

Indtræder en ulykke eller sygdom, som omfattes af aftalen, i forsikringstiden, hæfter selskabet også for sådanne skadelige følger, som først viser sig senere.

§ 1424

Må det antages, at selskabet ville have overtaget forsikringen, hæfter det på de vilkår og i det omfang, i hvilket det mod den aftalte præmie ville have bibeholdt forsikringen, om fareforøgelsen var det bekendt. Ville selskabet ved genforsikring i videre omfang have begrænset sit ansvar for egen regning, nedsættes erstatningen i samme forhold.

Bestemmelserne i §§ 1352 og 1353, 2. stk., finder tilsvarende anvendelse.

Aftale, hvorefter fareforøgelse i andre tilfælde eller i videre omfang end her bestemt skal frigøre selskabet, er uden retsvirkning. Dog kan det vedtages, at – i stedet for det i 2. stk. bestemte – den regel skal gælde, at selskabet kun er ansvarligt i det omfang, fareforøgelsen har været uden indflydelse på forsikringsbegivenhedens indtræden eller skadens omfang.

§ 1425

Reglerne i §§ 1406-1410 finder tilsvarende anvendelse ved ulykkesforsikring og sygeforsikring.

§ 1426

Hverken forsikringstagerens eller den sikredes ret overfor selskabet kan gøres til genstand for retsforfølgning fra deres kreditorers side.

§ 1427

Har den, på hvis liv eller helbred forsikringen er tegnet, forsætlig eller af grov uagtsomhed undladt at foretage de efter omstændighederne rimelige foranstaltninger til forebyggelse af forsikringsbegivenheden eller til formindskelse af dennes omfang eller uden gyldig grund ikke efterkommet de forskrifter, som selskabet i så henseende har givet ham, svarer dette ikke for den skade, som kan antages foranlediget derved. Dette gælder dog ikke, for så vidt opfyldelsen af selskabets forskrifter ville medføre et utilbørligt indgreb i den pågældende selvbestemmelsesret.

Det kan ikke med retsvirkning aftales, at undladelsen skal have retsfølger i andre tilfælde eller i videre omfang end ovenfor nævnt.

56. kapitel

ENTREPRISE

§ 1428

Ved en aftale om entreprise bliver entreprenøren forpligtet til at levere det aftalte værk og bestilleren af værket forpligtet til at betale det herfor aftalte vederlag.

§ 1429

Risikoen for værket bæres af entreprenøren, indtil værket er godkendt af bestilleren, medmindre bestilleren ved anvisninger om værkets udførelse eller ved de af ham leverede materialer er skyld i, at værket ikke blev afleveret i rette tid.

§ 1430

Hvis materialer til værket hændelig går til grunde eller forringes, bæres tabet, når intet andet er aftalt, af den (entreprenøreren eller bestilleren), der har leveret materialerne.

§ 1431

Ved byggeforetagender på bestillerens grund overgår risikoen, hvis intet andet er aftalt, når bygningen er færdig, og entreprenøren har meddelt bestilleren dette. Hvis indflytningen er begyndt, anses hermed bygningen for godkendt og risikoen for overgået.

§ 1432

Ved ethvert byggeforetagende, hvor stat og kommune ikke er bygherre, og hvor anskaffelsessummen (grund, bygninger og omkostninger) overstiger 50.000 kr., skal der, inden arbejdet begyndes, oprettes en skriftlig kontrakt (entreprisekontrakt) om arbejdets udførelse.

Inden denne kontrakt underskrives, skal der foreligge en finansieringsplan og en fordelingsplan.

Finansieringsplanen skal i enkeltheder angive anskaffelsessummen, finansieringen og rentabilitetsberegningen. Fordelingsplanen skal angive samtlige byggesummer (entreprisesummer), og i hvor mange gange og med hvilke beløb disse skal udbetales på byggeriets forskellige stadier.

Nævnte planer skal godkendes og underskrives af alle parter samt vedhæftes alle kontrakter.

Virkningen af, at denne paragrafs regler ikke er overholdt, er, at parterne ikke er bundet af aftalen.

§ 1433

Hvis der ikke aftales kontant betaling, skal bygherren udstede et pantebrev, der sikrer håndværkerne deres tilgodehavender.

§ 1434

Nævnte pantebrev må ikke tjene til sikkerhed for andre krav end dem, der hidrører fra byggeforetagendet.

§ 1435

Der skal af ministeriet i samråd med de sagkyndige organisationer udarbejdes almindelige betingelser for entreprise, indeholdende nærmere bestemmelser om arbejdets begyndelse, dets behørig fremme og færdiggørelse, eventuelle forandringer, arbejdets omfang og kvalitet, ansvar under arbejdet, risikoovergang, garanti for arbejdet, tvistigheders afgørelse o. l.

Disse betingelser skal følges ved alle entrepriser, medmindre andet er aftalt.

§ 1436

Reglerne i §§ 1432, 1433 og 1434 kan ikke fraviges ved aftale.

57. kapitel

UANMODET FORRETNINGSFØRELSE

§ 1437

Dersom en person er forhindret i at varetage sit tarv, og det er nødvendigt at handle på hans vegne for at bevare hans goder fra ødelæggelse eller forringelse, er enhver berettiget til at foretage sådanne handlinger, der er nødvendige til at afværge denne fare, medmindre den forhindrede person tilkendegiver, at sådanne handlinger ikke skal foretages. En sådan tilkendegivelse er dog uden betydning, hvor handlingens undladelse ville medføre strafansvar.

Den handlende (forretningsføreren) skal snarest muligt give den forhindrede underretning, således at denne bliver i stand til selv at varetage sine interesser i så vidt omfang som muligt.

§ 1438

Forretningsføreren er kun berettiget til at foretage de handlinger, der er forsvarlige, og som er nødvendige til at bevare den hidtidige tilstand. Ved udførelsen af disse handlinger hæfter han kun for forsæt og grov uagtsomhed.

§ 1439

Når de i §§ 1437 og 1438 nævnte forudsætninger er tilstede, er forretningsføreren ikke ansvarlig for, at godet går til grunde eller forringes, og er berettiget til uanset udfaldet at kræve godtgørelse for alle udgifter, der har været nødvendige til formålet, og for sit arbejde i hvervets udførelse.

De af forretningsføreren til formålets opnåelse truffene aftaler er bindende for den forhindrede.

§ 1440

Hvis en person handler for en anden i de i § 1437 nævnte tilfælde, men imod den forhindredes, for forretningsføreren kendelige vilje, hæfter forretningsføreren for al deraf opstået skade, selvom denne er hændelig, medmindre forretningsføreren godtgør, at skaden også ville have ramt den forhindrede, selvom forretningsføreren ikke havde blandet sig i sagen.

Samme regel gælder, hvis en person handler på en andens vegne udenfor de i § 1437 anførte nødstilfælde.

58. kapitel

GAVER

§ 1441

Ved en gave forstås en overførelse i levende live af et formuegode uden vederlag, når overførelsen fremtræder som foretaget i den hensigt at formindske giverens og forøge modtagerens formue.

En overdragelse, der sker til opfyldelse af en moralsk pligt, er ikke en gave. Det samme gælder overdragelse af penge eller andet, som ikke kan kræves tilbage, endskønt der ikke bestod nogen retspligt til overdragelsen.

§ 1442

Et gaveløfte er kun gyldigt, når det er skriftligt.

§ 1443

Den, der har lovet en anden en gave, hæfter kun for forsætlig og groft uagtsom ikke-opfyldelse.

Samme ansvarsbetingelse gælder, når der tilføjes gavemodtageren en skade som følge af gaven.

§ 1444

Den, der har afgivet et gaveløfte, kan nægte at opfylde løftet, dersom han derved ville miste sit underhold eller blive ude af stand til at opfylde de ham ifølge loven påhvilende underholdspligter.

Det samme gælder, dersom han ved kontrakt har påtaget sig pligt til at forsørge sine forældre.

§ 1445

Et gaveløfte bliver ugyldigt, dersom løftegiverens formueforhold efter løftets afgivelse har forværret sig i den grad, at løftets opfyldelse ville blive en uforholdsmæssig byrde for ham.

§ 1446

En gave og et gaveløfte kan tilbagekaldes, når gavemodtageren har tilføjlet giveren eller dennes nærmeste en grov krænkelse eller har gjort sig skyldig i stor utaknemmelighed imod ham.

§ 1447

Et gaveløfte kan tilbagekaldes, når løftemodtageren dør inden løftets opfyldelse.

§ 1448

Løftegiveren hæfter ikke for morarenter, men kun for renter, 5 pct., fra sagens anlæg.

59. kapitel

SPIL OG VÆDDEMÅL

§ 1449

Ingen er pligtig til at betale, hvad han i spil og væddemål taber.

Dersom man har betalt, kan man dog ikke søge det tilbage, medmindre modtageren har gjort sig skyldig i svig eller anden uredelighed.

§ 1450

Dersom der før spillet eller væddemålet træffes aftaler, hvorved der stilles pengebeløb eller genstande til sikkerhed for, at deltagerne betaler deres andel i tabet, er sådanne aftaler ugyldige.

Gældsbreve og veksler, der udstedes til dækning af tab i spil eller væddemål, er ligeledes uforbindende.

§ 1451

Reglerne i § 1449, stk. 1, og § 1450 gælder ikke børshandelen, selv om der ikke ved denne foregår en virkelig ombytning af værdier, og heller ikke de af staten tilladte lotterier.

60. kapitel

BETALING I URIGTIG FORMENING OM SKYLD

§ 1452

Den, der har erlagt en ydelse i urigtig formening om skyld, er berettiget til at kræve den tilbage. Han er pligtig til, når han bliver opmærksom på fejltagelsen, snarest at meddele modtageren denne. I modsat fald mister han tilbagesøgningskravet.

Dersom der er gyldig pligt til en ydelse, men denne erlægges, før den ydende er forpligtet dertil, er tilbagesøgning udelukket; mellemrenter kan ikke i den anledning afkræves ydelsens modtager.

§ 1453

Dersom modtageren er i ond tro, er han pligtig også at erlægge renter og andre frugter af det ydede fra den dag, ydelsen blev erlagt.

§ 1454

Dersom det ydede er en individuel genstand, og modtageren forbruger den eller ødelægger eller beskadiger den, skal han erstatte den ydende genstandens eller forringelsens værdi.

Hvis modtageren er i ond tro, skal han erstatte værdien også, når genstanden hændelig er gået til grunde.

§ 1455

Dersom modtageren er i god tro og har solgt genstanden, er han kun pligtig at betale den ydende købesummen. Hvis købesummen

overstiger genstandens værdi, er modtageren, hvad enten han er i god eller ond tro, aldrig pligtig at erstatte mere end genstandens værdi.

§ 1456

Den ydende er pligtig at betale modtageren alle udgifter, der har været nødvendige til genstandens bevaring.

§ 1457

Nævnte tilbagesøgning er dog udelukket ved følgende ydelser:

1. Ydelser, erlagt til opfyldelse af en forældet fordring.
2. Ydelser, erlagt til opfyldelse af en fordring, der vel ikke er retskraftig, men må anses for moralsk berettiget.
3. Ydelser, hvis tilbagebetaling det ville stride mod rettens værdighed at gennemtvinge.
4. Ydelser, ved hvis levering den ydende har givet modtageren indtryk af, at han ville betale, selvom skylden ikke eksisterede, eller, at den ydende vidste bedre besked om skyldforholdet end modtageren.
5. Ydelser, hvor det urigtige grundlag for erlæggelsen måtte have været den ydende klart.
6. Ydelser, erlagt under retsvildfarelse vedrørende en tvivlsom retsregel, således at det først ved en senere retsafgørelse fastslås, at ydelsen ikke skyldtes.
7. Ydelser, der udover det skyldige er erlagt i henhold til en vedvarende kontrakt, som betalingsmodtageren kunne have bragt til ophør ved opsigelse, såsom en funktionær- eller en forpagtningskontrakt.
8. Ydelser, hvis tilbagebetaling det iøvrigt af ganske særlige grunde må anses for urimeligt at gennemtvinge.

II

Motiver

Bemærkninger til foranstående lovudkasts enkelte kapitler.

I det følgende kaldes det foranstående lovudkast s. 1—383, §§ 1—1457 lovudkastet eller mit lovudkast. I selve dette lovudkasts paragraffer kaldes det: lovbogen.

Hvor der om visse emner er vedtaget fælles nordiske love i hvert enkelt af de nordiske lande, er disse anført med forskellige datoer.

1. bog. Almindelig del

I

RETSGODERNE OG DERES BESKYTTELSE

Nye udkast, 1. kapitel

§§ 1–15

Erstatning og andre retsmidler mod skadegørende handlinger (bod, forbud, nødværge og nødret)

Der findes ingen fælles nordisk lov om dette emne, og der findes forøvrigt heller ingen særlove i de enkelte nordiske lande.

Derimod står som bekendt dette emne forrest på dagsordenen blandt de større fælles nordiske lovopgaver. I sin betænkning om nordisk lovgivning om *erstatningsansvar* udtaler *Henry Ussing*, s. 57, at de i mit udkasts nye bestemmelser nedlagte tanker uden tvivl vil blive inddraget i overvejelserne under et kommende nordisk samarbejde. Og i *den fælles indstilling og sammenfatning fra Danmarks, Norges og Sverrigs delegerede* udtales det (s. 58–64), at der kan blive spørgsmål om fælles nordiske regler i erstatningsretten i følgende retninger:

1. Erstatning, dels ud fra culpasympunktet og dels i særlige grupper af tilfælde ud fra et objektivt erstatningsansvar, altså uden culpa. I sidstnævnte tilfælde bliver der navnlig spørgsmål om erstatningsansvar for andres handlinger og for skade voldt af dyr.
2. Erstatningspligt for børn og sjæleligt abnorme personer.
3. Erstatning for ikke-økonomisk skade.
4. Skadelidendes medvirken.
5. Tilbageholdelse af løn til dækning af erstatning og erstatningskravs fortrin for bøder.

I den nordiske betænkning er man kun nået til at henstille disse emner til nærmere overvejelse i en ny kommission, men har ikke udformet regler herom. I udkastet var der i dets §§ 2 og 3 givet hovedregler om ovennævnte emne 1: det almindelige ansvar for culpa; og her omhandlede retshåndhævelsesmidlerne: Erstatning, bod og nødværge. Om ansvar for andres handlinger var der givet en regel i ud-

kastets § 10 og om skade ved dyr i udkastets 3. kapitel § 6. Om emne 2: om umyndiges og sindssyges erstatningsansvar var der givet regler i udkastets 2. bog §§ 44 og 45. Om emne 3: erstatning for ikke-økonomisk skade var der givet regler i udkastets § 4. Om emne 4: skadelidendes medvirken var der givet regler i § 12. Derimod manglede der i udkastet en regel om emne 5: tilbageholdelse af løn til dækning af erstatning.

I den danske straffelovs § 13 siges det, at handlinger i nødværge er straffri, når de er nødvendige for at afværge et »uretmæssigt« m. a. o. *retstridigt* angreb. Ordet retstridigt var da også anvendt i udkastets nødværgeregel i § 1, stk. 4; og det var endvidere anvendt i reglen om erstatning i udkastets § 3, der giver en definition af en retstridig handling. I de nordiske delegeredes nævnte fælles sammenfatning hævdes det (s. 61), at »retstridighedsbegrebet ikke egner sig til at danne kernen i en almindelig regel.« Efter nærmere overvejelse er jeg kommet til det resultat, at de nordiske delegerede har ret heri. Betingelserne for anvendelse af de enkelte retshåndhævelsesmidler er nemlig forskellige. Den handling, der kan imødegås ved nødværge, skal kun være retstridig i videste forstand d. v. s. efter dansk og norsk ret, at den efter den *bedst mulige menneskelige viden* (1) kan påregnes at ville medføre skade; det samme gælder ved forbud. Men den handling, der pådrager erstatningsansvar, siges i gældende dansk og norsk teori at skulle være ikke blot retstridig i denne vide forstand, men, som det udtrykkes, tillige at være forsætlig eller uagtsom; dette vil i virkeligheden sige, at handlingen efter den *viden*, den *handlende* har eller burde have (2) i handlingssituationen, kan påregnes at medføre skade. Man siger også, at der til en erstatningspådragende handling kræves både objektive (1) og subjektive (2) betingelser.

Ved erstatning bør retsreglen altså selvstændig beskrive handlingen, både de såkaldte objektive og subjektive betingelser, og ordet retstridig kan da udelades. Når det i de gældende lovregler om nødværge og forbud bestemmes, at disse retsmidler kun kan anvendes overfor »retstridige« angreb, handlinger, betyder det normalt blot, at man ikke har disse retsmidler overfor de retshåndhævende myndigheders handlinger; forbryderen har således ikke nødværge overfor myndighedernes fængsling og anden straffende handling; skyldneren har ikke nødværge eller ret til forbud mod udlæg o. l. Men dette er så selvfølgelig, at man ikke derfor behøver særligt at fremhæve det ved anvendelsen af ordet »retstridig«. Det fremgår iøvrigt af § 4, stk. 2 og 3 nedenfor. Jeg har derfor slettet ordet »retstridig« overalt i nye udkast.

Betingelserne for at anvende de borgerlige retsmidler er idetheletaget forskellige. Der kan derfor ikke gives en fælles definition af og et fælles ord for de handlinger, der modvirkes af disse retsmidler. I mange staters love bruges dog et fælles sprogligt udtryk: i engelsk ret: *unlawful*, i fransk ret: *illicite*, *contraire au droit*, og i tysk ret: *unerlaubt*, og, som nævnt, i nordisk ret ordet »retstridig«. Men da betingelserne for retsmidlernes anvendelse er forskellige, har jeg opgivet denne fælles definition og denne sproglige fællesbetegnelse og givet en *selvstændig beskrivelse* af *hvert enkelt retsmiddel*, der rammer de forskellige grupper af handlinger, således ved retsmidlet »*erstatning*« i § 2, stk. 1. 4 og 5, § 3, stk. 3, 4. stk. 1, 1. punktum, § 6, stk. 1 og 3, ved retsmidlet *bod* § 2, stk. 2, 2. punktum, § 4, stk. 1, 2. og 3. punktum, §§ 7, 8 og 9, ved *forbud* § 2, stk. 3, § 4, stk. 2, og *nødværge* § 1, stk. 3.

Erstatning for en handling forudsætter, at den skader *et retsgode* d. v. s. et gode, der er anerkendt af retsordenen, nemlig ligesom i nye udkast § 1, stk. 1: »ethvert gode, der selvom det ikke er omtalt i loven, samfundsmæssigt fortjener retsordenens beskyttelse og praktisk egner sig dertil«. Denne definition stemmer i realiteten med gældende dansk ret og retspraksis, se *Jul. Lassen*: Haandbog i Obligationsretten. Alm. Del. 3. udgave, s. 246. Der er i nye udkasts § 1 kun gjort den forandring i forhold til Lassen m. fl., at ordet »sædeligt« er erstattet af ordene: »samfundsmæssigt fortjener beskyttelse.«

Nye udkasts kapitel 1 giver, efter en kort omtale af de vigtigste goder, der beskyttes af loven, hovedreglerne om de borgerlige retsmidler (eller retshåndhævelsesmidler) i denne beskyttelse: *erstatning*, *bod*, *forbud* og *nødværge*, medens retshåndhævelsesmidlet straf omhandles i straffelovene.

Til sammenligning med § 2's betingelser for *erstatning* kan fra de forskellige landes ret anføres:

I *nordisk* ret gælder ifølge retspraksis en *almindelig erstatningsregel*, altså i det væsentlige nye udkast § 2, stk. 1. Nordisk ret giver domstolene stor frihed i spørgsmålet om, hvilke goder der bør beskyttes som *retsgoder*, nemlig i nye udkast § 1, stk. 1. Også i *fransk* og *schweizisk* ret har domstolene i kraft af den almindelig holdte erstatningsregel i Code civil, art. 1382 og 1383, Schweizerisches Obligationenrecht, art. 41 (navnlig ved det omfattende ord »dommage«, »Schade«) i vidt omfang kunnet beskytte alle goder, der samfundsmæssig fortjener retsbeskyttelse og egner sig dertil, uden at de enkelte goder behøver at være i forvejen omtalt eller reguleret af lovgivningen. Dette har i disse tre landes ret navnlig haft stor betydning i erhvervslivet, hvor uheldige former for erhvervskampe, unfair competition, boycotting

o. l. bør undergives erstatningsansvaret, og hvor domstolene i kraft af den almindelig holdte erstatningsregel har en ret stor frihed til at modarbejde disse skadegørende handlinger.¹⁾

I *engelsk* ret findes der ingen almindelig erstatningsregel, men den mest omfattende regel, om negligence, har en tendens til og betingelser for at kunne blive en sådan. Begrebet negligence omfatter enhver optræden, som en fornuftig og forsigtig mand ikke ville vise, og indbefatter således formentlig i sig nye udkasts § 2, stk. 1, (1. underafdeling). Det siges således, at årsagen til skaden ikke må være »altfor fjern«, eller at skaden må være en »naturlig og sandsynlig følge af handlingen«. Klarest er Sir *Frederick Pollock* i følgende udtalelse: A man is deemed to be negligent because he has omitted to provide against a risk which could reasonably be foreseen«.

I *tysk* ret er den almindelige erstatningsregel heller ikke anerkendt, hverken i lovgivning eller retspraksis. B. G. B. udtaler således – i modsætning til Code civil og den nævnte schweiziske lovbog – intetsteds denne regel. Og domstolene har derfor ikke frihed til at inddrage under retsbeskyttelsen alle goder, der naturlig egner sig dertil. B. G. B. indrømmer først og fremmest *kun erstatning for krænkelse af den bestemte række retsgoder, der opregnes i § 823, 1. stk.* – »liv, legeme, sundhed, frihed, ejendom eller anden ret« – eller af den bestemte slags love, der omtales i § 823, 2. stk. Udenfor denne kres hjemles der dernæst som et slags tillæg erstatning i de enkelte, ganske særlige tilfælde i §§ 824 og 825.

Disse regler rækker vel tilsammen over et meget stort område; men de er dog alle lutter særregler; en almindelig erstatningsregel indeholder ingen af dem. Lovbogens forfattere var da også klar over, at der udenfor den kres af tilfælde, som rammes af §§ 823–25, meget vel kan tænkes at opstå tilfælde, hvor det ville være hårdt og ubilligt at nægte et erstatningskrav. Men istedenfor nu heraf at drage den lære, at alle særregler, hvordan de end affattes, dog ikke kan gøre fyldest, og at den eneste rigtige løsning derfor ville være at indføre den almindelige erstatningsregel, ønskede man helt at undgå denne og søgte derfor også for de udenfor §§ 823–25 faldende tilfælde at give en særregel. Da man imidlertid – naturligvis – ikke var istand til at danne

¹⁾ I *fransk* ret kræves der som betingelse for erstatning efter art. 1382 både, at der skal være indtrådt en skade, un dommage, at en menneskelig handling er årsag til den – fait qui cause 1), og at denne forårsagelse er sket ved en fejl eller skyld – faute – hos den handlende 2). Men hvad der ligger i „faute“, råder der stor uklarhed over. Man er vel klar over, at foruden handlingens forårsagelse af en skade, må handlingen være ulovlig „illicite“, „contraire au droit“. Først herved er det, at „un acte constitue une faute“. Hvad der ligger i denne betingelse, er imidlertid ikke klart.

sig et klart begreb om, hvilke eller hvor talrige de tilfælde var, i hvilke der ville vise sig trang til et erstatningskrav udenfor §§ 823–25, blev man nødt til i den hertil givne bestemmelse, § 826, at give domstolene en *ganske almindelig holdt fuldmagt til efter et ret vilkårligt skøn at indrømme erstatning* for forsættelige handlinger, når disse måtte anses for stridende mod »*gode sæder*«. Men herved kom man i virkeligheden til at gå langt udenfor det område, den almindelige erstatningsregel rammer.

Men idet §§ 823–26 således trækker grænsen for de unerlaubte handlinger snart snævrere, snart videre end den almindelig erstatningsregel, er der fremkommet en ret utilfredsstillende retstilstand. § 823 har fremkaldt en mængde tvivl og strid om den rette afgrænsning af den kres af rettigheder, paragraffen omfatter; men al denne strid har reelt været ret ufrugtbar.

Opregningen af retsgoderne i udkastets § 1, stk. 1 og stk. 2 er samlet i en enkelt regel (nemlig nye udkast § 1, stk. 1), og ordene i stk. 1 »De her nævnte goder kaldes menneskerettigheder« udeladt som uklare og unødvendige, ligesom ordet »retstridig« er udgået af nødværgereglen.

Udkastets § 1, stk. 3, er udeladt. Denne regel om, at den enkeltes retsgoder 1) »kun kan indskrænkes ved almene forskrifter i loven« og 2) »er beskyttet ved erstatning, bod, nødværge, straf, forbud og anden retshåndhævelse« er for 1)s vedkommende unødvendig, da denne regel allerede følger af almindelige retsgrundsætninger (derunder grundlovens lighedsgrundsætning), og kan for 2)s vedkommende være misvisende, idet alle rettigheder ikke håndhæves ved alle de opregnede retshåndhævelsesmidler, og en sådan opregning ikke kan være udtømmende, se *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 20.

Idet ordet »retstridigt« også udgår af udkastets §§ 2 og 3, kan disse hovedregler i § 2 og § 3, stk. 1, slås sammen i den mere enkle regel i nye udkast § 2.

Også i udkastets §§ 3 og 4 er ordet »retstridig« udeladt, og de første linjer i disse paragraffer er derfor noget omredigeret.

I udkastets § 4 er reglerne om godtgørelse for ikke økonomisk skade og om pålæggelse af bod tillempet efter det danske regeringsforslag af 1939, jfr. *C. Popp-Madsen*, U. f. R. 1939 B, s. 325–32.

Da ordet »retstridig« også er udeladt i § 4, stk. 3, er denne bestemmelse noget omformuleret.

Den grundsætning om ansvar uden culpa for farlig bedrift, som i Norden har haft tilhængere i *Henry Ussing* og *Strahl* og tildels *Lundstedt*, har jeg stadig ment ikke at burde optage i udkastet. Denne grundsætning, der i et vist omfang er hjemlet i Code civil art. 1384–

1386 (ansvar for folks fejl, dyr, ting og fast ejendom), fik i slutningen af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede en vis tilslutning i fremmed retslitteratur, men har i nyeste tid mistet terræn; og culpasympunktet er igen blevet stærkt hævdet, se bl. a. særlig *Knud Christensens* afhandling i *Nordisk Forsikrings-Tidsskrift* 1956, s. 355–360. Noget andet er, at der gives *specialregler* med en vis objektiv tendens, navnlig om ansvar for ens medhjælperes handlinger, D.L. 3–19–2, N.L. 3–21–2, udkastets og nye udkasts § 10, om skade voldt af dyr, udkastets kap. 3 § 6, nye udkast § 21, og skade voldt af motorkøretøjer, luftfartøjer og jernbaner, nye udkast §§ 17–20, og skader ved frembringelse af løsøre og på naboejendomme, se flere regler i udkastets 3. kap. §§ 1–5, nye udkast §§ 442–454.

Jørgen Trolle har i sit værk: *Risiko og skyld*, 1960, søgt at vise, at culpapreglen er forældet, at den ikke længere svarer til livets realiteter, og at den ikke længere anerkendes af domstolene. Når domstolene alligevel i deres præmisser taler om fejl og forsømmelighed, foretager de i virkeligheden ubevidst ved hjælp af fiktioner en tilsløring af det rette forhold, som er dette, at man pålægger ansvar efter en risikoafvejelse snarere end efter en culpabedømmelse. Vore domstole er efter *Jørgen Trolle* kommet længere og længere i retning af et almindeligt objektivt ansvar, i ly af en fingeret culpa-terminologi (se iøvrigt samme forf. i U. f. R. 1961 B, s. 11). Han støtter sit standpunkt på et meget stort domsmateriale. *Stig Jørgensen* har i U. f. R. 1961 B, s. 77–96 udførligt gennemgået dette domsmateriale, *Stig Jørgensen* l. c. s. 91–94, og giver en kritik af *Jørgen Trolles* fortolkninger af denne retspraksis. Han fremhæver for det første, at disse domme kun vedrører *specielle* livsområder. Rets tvister i almindelighed angår netop specielle og tvivlsomme konflikter, medens situationer, som afvikles i overensstemmelse med almindelige vurderinger, enten ikke giver anledning til konflikter, eller dog ofte ordnes forligsmæssigt. Af afgørelser, der træffes ved domstolene, vil derhos kun et ringe antal blive behandlet ved overordnede instanser; og af disse afgørelser vil yderligere kun et beskedent antal blive refereret. Man må derfor udvise stor varsomhed, dersom man vil støtte sig på det trykte domsmateriale. Dernæst fremhæver *Stig Jørgensen*, at *Jørgen Trolle* i hovedsagen bygger på de klassiske culparæsonnementer. Opfatter man derimod culpa i en mere objektiv forstand, bliver domstolenes stædige holden ved culpaterminologien – trods to generationers forsøg på at gennemhulle den – mindre ubegribelig. *Stig Jørgensen* kommer til følgende konklusion af sin undersøgelse, (l. c. s. 94, sp. 2 og s. 95): Resultatet af det foregående synes at være, at der ikke i *praksis* synes at være nogen tendens til

at knæsatte et almindeligt princip om objektivt ansvar for »farlig« virksomhed. Derimod findes der en almindelig tendens til på specielle områder at skærpe kravene til agtpågivenheden, ved indførelse af ansvar for selvstændige trediemænd og ved omlægning af bevisbyrden.

Når vore domstole i det hele og store ikke har kunnet slutte sig til Ussings objektive erstatningsansvar, skyldes det, at hans formulering ved udtryk som ansvar for »*ekstraordinære*« handlinger, der medfører en »*særegen* fare«, Ussing: Erstatningsret s. 125, kun giver ganske vage og uklare kriterier, se *Fr. Vinding Kruse: Retslæren* I bd. s. 401–410.

Den trang til *skærpet agtpågivenhed*, som vore domstole i de senere år viser en stærk tendens til, er søgt tilfredsstillet ved udkastets § 3, stk. 1, nye udkast § 2, stk. 1. Men nogen objektiv regel har heller ikke det nye udkast undtagen i de ovennævnte specielle grupper af tilfælde, ti en generel objektiv regel er der ikke, heller ikke efter min opfattelse, tilstrækkeligt erfaringsgrundlag for i retspraksis.

Udkastets § 10. For klarheds skyld er det rigtigt, at de ubestemte ord »mulighed for« erstattes af ordene »ret til«.

Udkastets § 12, stk. 1 og 2 er uforandret.

Som nyt stk. 2 tilføjes:

Ved skyld forstås i denne paragraf og i § 11 den adfærd, som pådrager erstatningsansvar efter § 2.

I nye udkast § 15 er der givet en ny regel om tilbageholdelse i løn og om erstatnings- og bodskravs fortrinsret for bødekraav. Sml. om regeringsforsl. 1939, *C. Popp-Madsen*, U. f. R. 1939 B, s. 326 og 332.

Da erfaringen viser, at mennesker ofte letsindigt pådrager sig forpligtelser, og kreditorer ved udlæg hos disse mennesker intet finder til dækning af disse forpligtelser, er det, dels for at skaffe denne dækning og dels for at skærpe ansvarsbevidstheden hos sådanne mennesker, nødvendigt at hjemle beslag på løn som inddrivningsmiddel. Der tilføjes derfor efter udkastets § 14 i 1. kap. følgende nye paragraf, nye udkast § 15:

»Til dækning af erstatningsansvar eller bod skal der kunne ske tilbageholdelse af arbejdsgiveren i skadevolderens løn, indtil erstatningen eller boden er betalt.

Krav på erstatning eller bod går under fyldestgørelse forud for bødekraav.«

Da det må erkendes, at udkastets 2. kapitel (ansvarsregler i erhvervsforhold) hører hjemme i loven om illoyal konkurrence, som

flere anmeldere med rette har fremhævet, har jeg nu udeladt dette kapitel. De følgende kapitler i udkastet 3–7 bliver herefter kapitlerne 2–6. I udkastets 1. bog, 6. kapitel § 10, udgår stk. 3, da lov om køb på afbetaling i udkastet er afløst af nye udkast §§ 938–956.

I udkastets 4. kapitel § 1, stk. 1, erstattes ordene »således som de indgangne er« af ordene »medmindre de strider mod hæderlighed«, nye udkast § 22, stk. 1. De herved udeladte ord er overflødige, men de indsatte nye ord er nødvendige. De findes ikke i aftaleloven, men derimod i Chr. V.s lov 5–1–2 og kan – bortset fra ordet »lov«, der er unødvendigt – ikke undværes, idet de ofte har været et godt grundlag for domspraksis, se f. eks. U. f. R. 1939, 480, 751, 1946, 234 o. fl. a., jfr. *Henry Ussing: Obligationsrettens Alm. Del* s. 301 og E. R. 1951 III, s. 991–92.

1. bog deles i 3 dele:

1. del er *retsgoderne og deres beskyttelse* og ovenover denne del (altså over disse ord, s. l.) sættes: *I.*

Næste afsnit bliver (s. 7):

II

AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER

og efter disse 2 dele sættes en ny del, *III*, der giver fælles regler for både de til erstatning forpligtende handlinger (I) og for aftaler og andre viljeserklæringer (II), altså efter udkastets 6. kapitel. Til denne nye del, *III*, flyttes afsnittet i udkastet s. 160–164, udkastets 6. bog, 1. kapitel §§ 1–21 og s. 168–196, samme bog, 2. kapitel §§ 1–12, nye udkast 7. og 8. kapitel §§ 63–95. I slutningen af nye udkasts 8. kapitel tilføjes derhos et mindre afsnit kaldet: *Andre fællesregler*, nye udkast §§ 96–98.

Overskrifterne til denne nye del *III* og dens 3 kapitler kommer altså til at lyde således:

III

FÆLLESREGLER FOR FORPLIGTELSE, OPSTÅET VED SKADEGØRENDE HANDLINGER OG AFTALER OG ANDRE VILJESERKLÆRINGER

1

Nye udkast, 7. kapitel

FORPLIGTELSESNES INDHOLD OG OPFYLDELSE

Nye udkast, 8. kapitel

FORPLIGTELSESNES OPHØR

Udkastets s. 168–169 §§ 1–12, nye udkast §§ 84–95.

ANDRE FÆLLESREGLER

Udkastets s. 13, 6. kap. §§ 3–5, nye udkast §§ 96–98.

2. bog. Personretten

Nye udkast, 9–11. kapitel

I udkastets § 1 havde jeg defineret »handleevnen« som »evnen til ved egne handlinger at stifte rettigheder og forpligtelser«. Efter forslag af *Tordur Eyolfson* har jeg i nye udkast § 99, stk. 2, i denne definition efter ordene »evnen til« tilføjet følgende ord: »at råde over sin person og ejendom«, idet *Tordur Eyolfson* med rette fremhæver, at handleevnen også omfatter råden indadtil eller den faktiske råden, se denne forfatter i *Svensk Juristtidning* 1950, s. 585 f. n. Samme forfatter har også ret i, at både den nugældende nordiske lov, § 3, og mit udkast, 2–2–3, er inkonsekvent, når der her tales om, at mindreårige (fra det 18. år) kan umyndiggøres; thi mindreårige er jo i forvejen umyndige og behøver altså ikke at umyndiggøres. Det bør derfor klart siges, hvad der tænkes på, nemlig at den handleevne, som selv umyndige har, d. v. s. til at råde over sin person og til at træffe aftaler om personligt arbejde, kan ophæves af retten, jfr. 2–2–19. Jeg har derfor ændret § 3, nyt udkast § 103 til følgende formulering:

»Den ret til at træffe aftale om personligt arbejde og den ret til at råde over sin person, derunder bestemme sit opholdssted, som tilkommer en umyndig, kan ophæves af retten, henholdsvis når hensynet til den umyndiges velfærd kræver det, jfr. § 122, og når retten skønner, at den umyndige er ude af stand til at drage tilbørlig omsorg for sin person, jfr. § 129.«

Ligeledes er jeg enig med *Tordur Eyolfson* i, at en person bør kunne umyndiggøres alene i personlig henseende og alene i formue-

retlig henseende, medens gældende dansk lov og mit udkast forudsætter det modsatte, altså samtidig umyndiggørelse i begge retninger. I nye udkast har jeg derfor som § 106 indsat følgende regel:

»Ophævelse af den personlige råden ifølge § 103, jfr. §§ 122 og 129, og umyndiggørelse i formueretlig henseende kan dekretes både uafhængig af hinanden og samtidigt.«

Reglen i mit udkast 2-2-22 om at umyndiges håndpantsætning i visse tilfælde er tilladt, har jeg ladet udgå, se nye udkast §123, stk. 1, 3. punktum, foranlediget af de vægtige indvendinger, der er fremkommet imod den, af *Carl Jacob Arnholm*: Personretten (1959), s. 52, *O. A. Borum*: Personretten, s. 53-54, *Tordur Eyolfson*, s. 887 og *Bent Nebelong*, i U. f. R. 1950 B, s. 21.

I nye udkast §§ 107, 118, stk. 2, 134, stk. 1, 2, 3 og 5 er indsat de nye forbedrede lovregler i lov nr. 17 af 6. februar 1957, § 1.

Der mangler i 2-2-45 — om sjælelig abnormes erstatningsansvar — en bestemmelse om personer, der har sådanne fra det normale afvigende egenskaber som blindhed, døvhed e.l. Jeg har derfor som nyt stk. 3, nye udkast § 146, tilføjet følgende regel:

»Reglerne i stk. 1 og 2 kommer også til anvendelse på personer, der lider af en legemlig mangel, såsom blindhed, døvhed e.l. Blandt de omstændigheder, der kan begrunde en nedsettelse eller bortfald af erstatningen, må ved disse personer også tages i betragtning, om deres særlige tilstand var kendelig for den skadelidende, og denne havde tid og lejlighed til at afværge skaden.«

Om retspraksis under reglen i nye udkast § 145 (udkastet 2-2-44) se den indgående artikel i »Juristen« 1954, s. 395-422, af *Bernhard Gomard*, der i det hele og store anser den nævnte gældende lovregel om børns erstatningsansvar for rimelig.

Udkastets 2. bog, 1. kapitel §§ 1-2 og 2. kapitel §§ 1-47 bliver da nye udkast §§ 99-148.

Udkastets 3. kapitel, bortblevne personer, §§ 1-27, bliver nye udkast §§ 149-175.

3. bog. Familieretten

Nye udkast, 12. kapitel

OM ÆGTESKABETS INDGÅELSE

I udkastets 3-1-5 er der grund til at sænke alderen for ægteskabs indgåelse fra 21 år til 20 år for mandens, fra 18 til 17 for kvindens vedkommende, idet dispensation fra justitsministeriet i de allerfleste tilfælde gives, hvor manden og kvinden er henholdsvis over 20 og 17 år, se *Poul Gaarden* i *Sagførerbladet* 1956, s. 110, se nu nye udkasts § 180. Det glæder mig, at reglen i ægteskabslov I, § 13, stk. 2, om at ægteskab ikke må indgås mellem personer, af hvilke den ene har haft samleje med en andens slægtning i ret op- og nedstigende linje, nu også fra denne side foreslås strøget, da ansøgninger om dispensation normalt imødekommes, se samme forfatter s. st. s. 110. Jeg foreslår iøvrigt også forbudet mod ægteskab med de samme personer i § 13, stk. 1, strøget.

I udkastets 3-1-11 havde jeg opretholdt den nuværende ægteskabslov I, § 16, at den kvinde, som har været gift, ikke må indgå nyt ægteskab inden 10 måneder fra det tidligere ægteskabs ophør, medmindre hun ikke er frugtsommelig fra tiden før ægteskabets ophør, eller der er forløbet 10 måneder, efter at samlivet med manden ophørte. Den bør sikkert udgå, og det samme gælder udkastets 3-1-13, nugældende lovs § 16 om, at personer, der hører til forskellige trossamfund og vil indgå ægteskab, skal træffe bestemmelse om de eventuelle børns trosopdragelse, se *Poul Gaarden* s. st. s. 110.

Reglerne om lysning i udkastets 3-1-14, 16-21, bør sikkert også udgå, se *Poul Gaarden* s. st. s. 110. Også reglen i 3-1-24, stk. 4 (om præsters pligt til vielse og fritagelse for at vie fraskilte), der kun kendes i dansk og norsk ret, bør formentlig udgå, jfr. *Sigrid Beckman* i *Svensk Juristtidning* 1950, s. 989.

3-1-14 og 15 kan, når lysningsreglerne udgår, slås sammen i følgende, nye udkast § 187:

Forinden et ægteskab indgås, skal brudefolkene tilvejebringe følgende bevisligheder:

... hvorefter kommer opregningen af disse i punkterne 1-7. Punkterne 3-1-8 og 10 udgår, da de her nævnte betingelser for ægteskab er udgået, se ovenfor. Punkt 9 bliver derfor punkt 8.

I 3-1-32, stk. 1, 2. punktum, bortfalder ordene »Lysning eller« og i 3-1-35 udgår henvisningen til § 24, stk. 4 (om præsters pligt

til vielse), der jo efter det ovenanførte ophæves, se nye udkast §§ 190 og 200.

Udkastets 3. bog, Familieretten, 1. kapitel, om ægteskabets indgåelse, §§ 1–35, bliver da nye udkast: 12. kapitel, §§ 176–200.

Nye Udkast, 13. kapitel

EJENDOMSFORHOLDET MELLEM ÆGTEFÆLLER

Udkastets 3. bog, 2. kapitel om ægteskabets ophør, §§ 1–35, er i det nye udkast flyttet hen til efter kapitlerne 13 og 14, da det systematisk er det rette at lade lovreglerne om ægteskabet komme i følgende kronologiske række: Først reglerne om ægteskabets *indgåelse* (12. kapitel, §§ 176–200), derefter reglerne om retsforholdet *under ægteskabet* (13. og 14. kapitel, §§ 201–243) og sidst reglerne om ægteskabets *ophør* (15. kapitel, §§ 244–276).

Udkastets 3. bog, 3. kapitel, §§ 1–35, Ejendomsforholdet mellem ægtefæller, bliver da i det nye udkast 13. kapitel, §§ 201–235.

Den almindelige ordning

Udkastets almindelige principale særejeordning adskiller sig ikke fra den nugældende nordiske lovgivning, sålænge ægteskabet består, idet der jo også efter gældende nordisk ret reelt er særeje (sær-råden og særhæftelse) under ægteskabets beståen.

Forskellen mellem udkastet og nye udkast på den ene og gældende lov på den anden side kommer først frem, når ægteskabet opløses, ved skilsmisse eller død, ved separation (eller bosondring), idet gældende lov her gennemfører en ligedelingsregel, medens nye udkast også her fastholder udkastets særejeregel. Der har i de senere år vist sig en stærk misfornøjelse med den gældende ligedelingsnorm, se således om svenske legislative overvejelser i Svensk Juristtidning 1957, s. 56–57, hvorunder den svenske justitsminister bl. a. fremhæver, at ligedelingsnormen i tilfælde af skilsmisse kan føre til uheldige resultater, se også *Bent Nebelong* i U. f. R. 1950 B, s. 26–27, og tildels *Sigrid Beckmann* i Svensk Juristtidning 1950, s. 890–891; en indgående undersøgelse af den gældende ordning med sær-råden og særhæftelse, men ligedeling på skifte, og en påvisning af vanskelighederne ved dens indarbejdelse i praksis giver *Mogens Munch: Formueforholdet mellem ægtefæller* (1955), se særligt s. 221–29. Denne besynderlige nordiske ordning, hvorved fællesskabet i formue først viser sig ved ægteskabets ophør, findes der ikke noget sidestykke til i andre landes ret.

I den nye *tyske* ægteskabslov af 20. februar 1946, ny B. G. B. §§ 1362–1364 finder der således ingen deling af begge ægtefællers formue sted i de hyppigste tilfælde af ægteskabets ophør, nemlig ved *døden* (med en enkelt begrænset undtagelse i § 1371, der i virkeligheden er en arveretsbestemmelse, der giver den efterlevende ægtefælle 1/4 af den afdøde ægtefælles formue). I tilfælde af *skilsmisse* sker der derimod en vis deling af begge ægtefællers formue, efter de ret indviklede regler i §§ 1373–1390.

I *engelsk* og *amerikansk* ret er der i reglen særejeordning, både under ægteskabets beståen og ved ægteskabets opløsning (både ved død og skilsmisse), Stat. 45 og 46 Vict. c. 75, 1882, og The Law Reform Act 1935.

I den store lovkommission, der i *Frankrig* er nedsat til udarbejdelse af en ny reformeret Code civil, har formueforholdet mellem ægtefæller givet anledning til indgående debatter, og blandt forskellige mulige ordninger har kommissionen også behandlet den skandinaviske ordning med ligedelingen ved ægteskabets ophør (skilsmisse og død); men kommissionens flertal afviste denne ordning, se Rapport préliminaire af reformkommissionens formand professor *Léon Juliot de la Morundiére*, s. 45.

Medens udkastets hovedordning således må fastholdes, er det derimod med rette gjort gældende, at til udkastets undtagelsesregler fra ligedelingsnormen må også føjes en ny regel om, at når en ægtefælle ved skilsmisse eller den anden ægtefælles død ikke får en efter dennes hidtidige forhold passende forsørgelse, skal der på betryggende måde skaffes denne ægtefælle et sådant underhold, som den anden ægtefælle efter sin økonomiske evne, derunder erhvervsevne og formue, eller efter boets formue formår at udrede, *Bent Nebelong* i U. f. R. 1950 B, s. 27; se også *Mogens Munch*, Formueforholdet, s. 229–34.

Ligeledes vil det være rimeligt også at bestemme som undtagelsesregel, at hvis en ægtefælle efter sit særlige behov har brug for visse bohavegenstande, arbejdsredskaber eller andet driftsmateriel, skal disse genstande og driftsmidler ved ægteskabets ophør kunne tildeles denne ægtefælle, selvom de måtte tilhøre den anden ægtefælles ejendom, alt under hensyntagen til den anden ægtefælles økonomiske forhold, se også Svensk Juristtidning 1957, s. 57. Dette er på linie med de nye danske kommissionsudkast til arvelov (Betænkning nr. 291, 1961), jfr. *Niels Harbou*, »Juristen« 1962, s. 204 ff., og om skifte mellem ægtefæller, jfr. *J. Trolle*, U. f. R. 1962 B, s. 96 ff.

Kravet i udkastets 3–3–2, stk. 2, om, at en ejendoms karakter af boligejendom eller erhvervsejendom med *begge parter samtykke*

(eller ved anerkendelse ved dom) skal tinglyses, har jeg strøget og altså opretholdt den gældende retspraksis m. h. t. vielsesattesters tinglysning, da nævnte krav vil besværliggøre fremgangsmåden ved denne rets sikring, se *Torkild-Hansen* i *Sagførerbladet* 1949, s. 182.

Efter de ovenfor anførte tilføjelser og sidstnævnte udeladelse er nye udkasts 13. kapitel § 201 formet.

Nugældende lovs § 18 har givet anledning til tvivl i retspraksis i tilfælde, hvor samlivet er ophævet. Men der er dog en overvejende tendens i dommene til at anerkende, at en ægtefælle bevarer sin ret efter § 18, selvom samlivet er ophævet, og uanset hvilken ægtefælle der bærer skylden herfor, og ligeledes, selvom en af ægtefællerne eller begge er fraflyttet ejendommen; dette sidste behøver jo nemlig kun at være midlertidigt, se *Niels Chr. Bitsch* i »Juristen«, 1959, s. 394–400.

I nye udkast § 202, er derfor som nyt stk. 2 og 3 indsat følgende bestemmelse:

»Nævnte regel gælder, selvom samlivet mellem dem er ophævet, og selvom den ene af dem eller begge ægtefæller er fraflyttet ejendommen.

Reglen finder derimod ikke anvendelse i tilfælde af fælles aftale herom, bosondring, separation og skilsmisse.«

Fælleseje ifølge ægtepagt

Udkastets 3–3–12 og 13, nye udkast §§ 212 og 213 om, at enhver ægtefælle kan indgå alle aftaler med bindende virkning for fælles-ejet, og at fællesejet hæfter for alle forpligtelser, er af *Bent Nebelong* i U. f. R. 1950 B, s. 27–28 anset for noget for vidtgående. Dette kan jeg ikke være enig i. Hvis man overhovedet ved ægtepagt skal kunne opretholde et virkeligt fælleseje med de af dette følgende fordele, må det af hensyn til kreditorer og omsætningserhververe have de for disse tredjemænd betryggende regler i §§ 212 og 213, se den ældre lov af 7. april 1899, jfr. også reglerne om interessentskab.

Nye udkast, 14. kapitel

ÆGTEFÆLLERNES UNDERHOLDSPLIGT OVERFOR HINANDEN

Ægtefællernes underholdspligt overfor hinanden, udkastets kapitel 4, §§ 1–8, bliver nye udkast kapitel 14, §§ 236–243.

Efter sit indhold angår nye udkast, 14. kapitel, væsentlig ægte-

fællernes underholdspligt overfor hinanden, og overskriften over dette kapitel ændres derfor hertil.

Nye udkast, 15. kapitel

ÆGTESKABETS OPHØR

Ægteskabets opløsning ved separation og skilsmisse.

I udkastets 3-2-11 og 12, nye udkast § 252, har jeg givet hver af ægtefællerne ret til at opnå separation og – normalt efter en vis separationstid – skilsmisse, selv mod den anden ægtefælles vilje. Den nugældende lovs § 53, stk. 2, gør dog en undtagelse herfra, idet separation ikke bevilges mod den anden ægtefælles vilje, hvis uoverensstemmelserne mellem ægtefællerne hovedsagelig skyldes sagsøgereens forhold overfor den anden ægtefælle. Denne undtagelsesregel har jeg udeladt i udkastet på grund af de store vanskeligheder i praksis for myndighederne ved at trænge til bunds i de intime spørgsmål om »skyld«, et i disse forhold overordentlig ubestemt begreb. Dette mit standpunkt har fra forskellige sider vundet tilslutning, se bl. a. overvejende *Bent Nebelong* i U. f. R. 1950 B, s. 25.

Til gengæld har jeg, for i nogen grad at modvirke for hyppige skilsmisser, foreslået en skærpelse ved i et vigtigt tilfælde at kræve en længere separationstid. Udkastets 3-2-12, nye udkast § 253, at separationstiden, hvor der ingen børn er, er 1 år, men 2 år, hvor der er børn under 18 år, er udtryk for en rigtig hensyntagen til børnene, idet en adskillelse af forældrene ofte er en hård skæbne for børnene og derfor bør overvejes alvorligt af disses far og mor, inden det endelige skridt til skilsmisse besluttet. Derimod mener jeg at måtte opgive udkastets regel i 3-2-12, stk. 2 om, som en slags pønaltvirkning, at forlænge separationstiden fra 1 til 2 og 3 år for de ægtefæller, der tidligere har været gift een eller flere gange, da denne måde at modvirke for hyppige skilsmisser på næppe vil have særlig store virkninger, se *Sigrid Beckman* i Svensk Juristtidning 1950, s. 989. Nye udkast § 253 har derfor kun ældre udkasts § 12, stk. 1.

Erfaringen fra de sidste 30 år viser, at ægtefæller, der vil skilles, i stigende grad, for at slippe for separationsfristerne angiver ægteskabsbrud som skilsmissegrund (hvad enten den er sand eller usand) og altså ofte bruger ægteskabsbrud som et blot påskud for at få hurtig skilsmisse, thi efter gældende lov § 59 og udkastets 3. bog, 2. kapitel, § 20, kan ægtefæller da straks få ægteskabet opløst. Det vil derfor formentlig være rigtigt at bestemme, at også i tilfælde af ægteskabsbrud skal separationsfristerne (1 eller 2 år) overholdes af

den, der har påtaget sig »skylden«. En sådan bestemmelse vil sikkert modvirke det stigende antal skilsmisser på grund af nævnte lette adgang til øjeblikkelig skilsmisse; og fristelsen til at afgive urigtige erklæringer om ægteskabsbrud vil falde bort, se *H. Møller-Hansen* i U. f. R. 1950 B, s. 105–106 og s. 114, se navnlig den vægtige, meget oplysende statistik s. 105.

Efter disse grunde er § 261, stk. 3, formet.

Et spørgsmål, der i de senere år i stigende grad har rejst sig i det praktiske liv, er, om behandlingen efter den nuværende danske og nordiske lovgivning af separations- og skilsmissesager og de dermed sammenhængende sager om underholdsbidrag til hustru og børn, forældremyndighed og samkvemsret er hensigtsmæssig, eller om behandlingen af alle disse sager ikke burde forenkles og rationaliseres.

Den nuværende lovgivning – og udkastet – splitter disse naturligt sammenhørende sagers behandling mellem en række forskellige myndigheder og bevirker derfor ofte en saglig utilfredsstillende løsning af retsspørgsmålene og en unødigt langvarig og kostbar fremgangsmåde.

En almindelig ægteskabssag kan derfor ofte komme til at gennemløbe en række forskellige stadier, navnlig:

1. *Mægling* ved *præst*, *overøvrighed* eller *politimester*.
2. Hvis enighed ikke opnås, behandling ved *domstolene*, ofte i flere instanser.
3. Fastsættelse af underholdsbidrag og eventuelt af samkvemsret ved *overøvrigheden* efter fornyede *politiafhøringer*.
4. Deling af fællesboet ved *skifteretten*.

Dertil kommer, at bidragsspørgsmålet ofte afgøres af eet amt, nemlig hvor manden, der skal betale, bor, medens spørgsmålet om samkvemsretten afgøres af det amt, hvor hustruen, der har fået forældremyndigheden, bor. Spørgsmålet om samkvemsretten hænger iøvrigt nøje sammen med spørgsmålet om forældremyndigheden; det er derfor uheldigt, at disse spørgsmål kan behandles af forskellige myndigheder.

Denne splittelse af sagerne mellem forskellige myndigheder medfører ofte, at en sag i månedsvis cirkulerer mellem disse til urimelig belastning og tidsspilde for parterne; og den medfører et stort og be-

kosteligt administrationsapparat, se i det hele *H. Møller-Hansen* i U. f. R. 1953 B, s. 269–274.

Der kan efter de praktiske erfaringer næppe være tvivl om, at det vil være det rationelle både for parterne og for samfundet, at alle afgørelser i sager om forældremyndigheden, samkvemsret, underholdsbidrag o. l. bliver truffet af samme myndighed. Spørgsmålet er da herefter kun: skal denne myndighed være overøvrigheden eller domstolen. For at henlægge alle disse sager under overøvrigheden taler 1) at langt de fleste separations- og skilsmisssager i forvejen efter nuværende praksis afgøres ved bevilling af overøvrigheden, idet bevillingsvejen er den billigste og langt den hurtigste, 2) at bevillingsvejen også i det hele frembyder flere praktiske fordele, idet der navnlig under vilkårsbehandlingen meget ofte kan tilvejebringes enighed også om underholdsbidragenes størrelse, om delingen af fællesboet, og om samkvemsretten, og 3) at også spørgsmålene om forældremyndigheden ikke blot i bevillingssager, men efter myndighedsloven også udenfor disse i vidt omfang træffes af overøvrigheden.

Naturligvis er det rigtigt, at der i domstolsbehandlingen i reglen ligger en vis betryggelse for borgerne; men man må heller ikke her generalisere og påstå, at en upartisk og indgående behandling i visse grupper af tilfælde ikke også skulle kunne gennemføres af en anden myndighed. Desuden kunne domstolsværet også på dette område bevares i den form, at overøvrighedens afgørelser om forældremyndighed og samkvemsret skal kunne indankes for landsretten. Samtidig burde den nuværende indankning af ægteskabssager for justitsministeriet ophøre.

Men dernæst må det være en forudsætning for, at de nævnte sager om underholdsbidrag, forældremyndighed, samkvemsret o. l. behandles af overøvrigheden, at ikke blot mæglingen i disse tilfælde, men hele vilkårsforhandlingen må foregå for overøvrigheden under dennes umiddelbare indtryk af sagens parter, at disse altså altid skal indkaldes til personligt møde for overøvrigheden, og at denne derfor ikke væsentlig må støtte sine afgørelser på erklæringer fra andre myndigheder, politirapporter o. l. Forhandlingen vil da også herved få en betryggelse i lighed med domsbehandlingen. Dette må naturligvis medføre en vis udvidelse af arbejdet hos amterne. Men en øget bekostning for staten herved vil samfundsmæssigt opvejes ved, at den nuværende tidspildende og kostbare splittelse af sagerne og præsters, tildels politimestres og i adskillige tilfælde domstoles arbejde ophører.

Endvidere må splittelsen af visse sagers behandling mellem forskellige amter ophøre, idet det bestemmes, at en række sager skal behandles af den overøvrighed, i hvis lokale område ægtefællerne hidtil har haft deres fælles bopæl.

Da sagerne efter udkastet 3-2-16-26, nye udkast §§ 257-267 ifølge udkastet 3-2-25, nye udkast § 266, kan afgøres både af overøvrigheden og af domstolene, må i udkastet 3-2-27 ordene »Dømmes der til skilsmisse« erstattes af ordene: »Meddeles der skilsmisse«, nye udkast § 268.

Sagernes behandling for overøvrigheden

Denne overskrift sættes istedenfor udkastets overskrift »Mægling, forhandling om vilkår m. m.«. Herom gælder da i det hele nye udkast §§ 275 og 276. Mægling ved præsten i udkastets 3. bog, 2. kapitel, § 34, er udgået og erstattet af overøvrighedens mægling, nye udkast § 275.

Nye udkast, 16. kapitel

BØRNS RETSSTILLING

Det er rigtigt, at den nye danske lov nr. 200 af 18. maj 1960 har samlet *alle regler både om de i og udenfor ægteskab fødte børn, om faderskabet og underholdspligten* i et fælles lovkompleks, der bliver nye udkasts 16. kapitel, med overskriften: »Børns retsstilling«. Der er siden den danske lov af 7. maj 1937 (om børn udenfor ægteskab) indvundet en række nye erfaringer, der gør flere ændringer i udkastet og nævnte lov ønskelige. Udkastets regler i 3. bog, 4. kapitel, §§ 21-25 (bestemmelse af, hvem der er ægtebarn) og 3. bog, 5. kapitel (børn udenfor ægteskab) er derfor slået sammen i dette 16. kapitel. På adskillige punkter kan jeg slutte mig til den nye lov af 18. maj 1960, men i modsætning til denne lov og den forudgående kommissions standpunkt, mener jeg, ligesom lovforslaget, der blev forelagt regeringen, at loven må hjemle 3 slags afgørelser i faderskabssager: en fastslåen af faderskabet, pålæggelse af underholdspligt og frifindelse, se bemærkninger til lovforslaget og *P. Spleth* i »Juristen« 1956, s. 323-336, *P. Bruun Nielsen* i »Fuldmægtigen« 1956, s. 17-25, *E. H. Strøbech* s. st. s. 141-147 og *Niels Chr. Bitsch* i U. f. R. 1960 B, s. 25-29. Det må derfor meget beklages, at den endelige lov af 18. maj 1960 forlod denne lovforslagets gode ordning. — Om den ikke helt heldige formulering af pater est reglen i kommissionens udkast

se *P. Spleth* i »Juristen« 1956, s. 336–340; og efter hans kritik er nye udkasts §§ 277–281 blevet væsentlig forbedret.

Men dernæst er det administrative apparat efter den nye lov for stort og indviklet og medfører navnlig for moderen til det uægte barn et uforholdsmæssigt besvær. Der skal forhandles for en række forskellige institutioner og myndigheder, nemlig mødrehjælpinstitutionen, politimester, underret og overøvrighed; og dette medfører optagelse af rapporter og skrivelser mellem disse instanser i et uforholdsmæssigt stort omfang. Jeg har derfor indskrænket behandlingen af disse sager til en behandling for to instanser, nemlig mødrehjælpinstitutionen og retten.

Hvis en moder eller en særlig værge for barnet e.l. overhovedet ikke ønsker noget underholdsbidrag til barnet, hverken af faderen eller det offentlige, er der naturligvis ingen grund for myndighederne til at gribe ind. Og hvis en moder — eller en værge eller en person eller en institution, der forsørger barnet — ønsker en sag rejst og henvender sig til mødrehjælpen, bør denne straks af det offentliges midler kunne udbetale et foreløbigt bidrag til moderen (eller værgen e.l.) og dernæst hurtigt kunne henvende sig til *retten* med begæring om sagsanlæg mod faderen til fastslåen af faderskab eller bidragspligt uden som melleminstans at henvende sig til *politimesteren* med deraf følgende politirapporter m.m. Og dernæst må man i det hele overlade retten at fastsætte faderskabet og bidragspligten og ikke indblande en tredje myndighed, overøvrigheden.

Denne administrative forenkling og rationalisering er sket i nye udkast §§ 284–296. Se også *Gösta Wallin* i Svensk Juristtidning 1950, s. 329.

I reglerne om forældremyndigheden er i udkastets 3. bog, 4. kapitel, § 9, aldersgrænsen for forældremyndighedens varighed sat op fra 18 til 21 år, nye udkast § 299, se med rette *Gösta Wallin* i Svensk Juristtidning 1950, s. 326.

Nye udkast, 17. kapitel

ADOPTION

Nye udkast §§ 312–335.

Her indsættes den nye lov om adoption nr. 140 af 25. maj 1956. Dog er denne lovs §§ 17 og 19 udeladt. Disse regler må anses for uetiske. Da et adoptivbarn efter denne lov med rette skal behandles som ægtebarn, må adoptivforældrene, ligesom ved ægtebarn, også menneskelig bære risikoen for, at barnet senere bliver unormalt eller moralsk uheldigt.

Nye udkast, 18. kapitel

RET TEN TIL PERSONNAVN

Et udvalg, der 1960 afgav betænkning om personnavn, har ligesom udkastet codificeret de hidtil gældende retsregler, der har været spredt i flere love, administrative bestemmelser og domspraksis. Dette lovforslag er nu gennemført i Danmark som lov nr. 140 af 17. maj 1961.

Denne lov er i ret væsentlig omfang fælles med de af tilsvarende udvalg for Norge og Sverrig udarbejdede lovforslag. Dette er i og for sig en vægtig grund til at optage denne lov i det nye udkast. Men dernæst må denne lov også siges, både indholdsmæssigt og lovteknisk, at være bedre end de gældende danske lovregler og på flere punkter også bedre end udkastets 3. bog, 7. kapitel, §§ 1–20. Det er derfor optaget i nye udkast som 18. kapitel, §§ 336–355. Dog er udkastets regel i 3. bog, 7. kapitel, § 16, stk. 2, om antallet af fornavne (2) bibeholdt i nye udkast § 349, stk. 1. Endvidere er udvalgets lovforslag § 21, dels af systematiske grunde og dels og navnlig for ikke at bryde nye udkasts paragraffølge flyttet hen til lovforslagets § 9, nye udkast § 344, stk. 4 og 5.

Men endvidere har denne lov foruden de ovennævnte fordele også den værdifulde egenskab, at den på flere væsentlige punkter forenkler fremgangsmåden, navnlig ved opnåelse af navneforandring. Dernæst skaber denne lov en god ensartethed i navnereglerne for børn i ægteskab og børn udenfor ægteskab og giver for begge disse grupper af børn valgfrihed mellem moderens og faderens navn. Endvidere må også fremhæves, at denne lov giver en ny bestemmelse, der yder en berettiget beskyttelse for firmaer, varemærker og foreningsnavne, mod at de tilegnes som familienavne, nye udkast § 342, 4.

En svensk navneretskomité af 1960 har udarbejdet en ny betænkning og et lovforslag. Dette har af hensyn til princippet om mænds og kvinders ligeretsstilling ophævet reglen om, at ægtebarn skal have mandens navn og givet ægtefællerne ret til frit at vælge mellem, om de vil give barnet hustruens eller mandens efternavn. Dette rent teoretiske standpunkt er med rette blevet kritiseret af *Gösta Eberstein* i en afhandling: Släktsnamnsrätten ved skiljevägen, Bilag 6 til Namnrättskomitteens förslag till namnlag, S. O. U. 1960: 5. Denne komité kan ikke påberåbe sig hensynet til nordisk retsenhed, thi den danske navnelov og mit nye udkast § 336 fastslår netop som hovedregel, at ægtebarn får faderens efternavn. Jeg er ganske enig med *Gösta Eberstein* i hans betragtninger i nævnte afhandling s. 355–362.

4. bog. Arveretten

Nye udkast, 19.-26. kapitel

Imod udkastets 4-1-7 er der rejst den kritik, at denne paragraf ikke tilstrækkelig beskytter den efterlevende ægtefælles interesser, idet udkastet afskærer tvangsarveretten, at instituttet uskiftet bo afskaffes, skønt dette i høj grad beskytter den efterlevende ægtefælle i så henseende, og at man ikke kan undvære en livsgave – døds gave-regel som gældende arvelovs § 30, som udkastet afskaffer, se *Torkild-Hansen* i Sagførerbladet 1949, s. 183-184 og *Bent Nebelong* i U. f. R. 1950 B, s. 29 ff.

Da denne kritik må siges til en vis grad at være berettiget, har jeg i nye udkast § 362. 1) forhøjet den efterlevende ægtefælles arvelod, når der er livsarvinger, fra $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$, og istedenfor udkastets 4-1-7, 2) og 3) givet en enkelt regel, § 362, 2, hvorefter den efterlevende ægtefælle, når der ikke er livsarvinger, generelt i alle tilfælde arver hele den afdøde ægtefælles ejendom, altså hvad enten der er ud-arvinger eller ej. Se iøvrigt *Nils Beckmann* i Svensk Juristtidning 1950, s. 895-896.

Dernæst er beløbet 5.000 kr. i udkastets 4-1-7, stk. 2, som en efterlevende ægtefælle altid har ret til, nye udkast § 362, 1, forhøjet til 10.000 kr., jfr. *Nils Beckmann* anf. st. s. 893.

Da det endvidere må erkendes, at der, selvom tvangsarveretten afskaffes, tiltrænges en livsgave – døds gave-regel, er følgende regel indsat i nye udkast som:

»§ 364, stk. 2. De forskrifter, som §§ 382 ff. indeholder med hensyn til testamenter, skal også være anvendelige på gaver i levende live, når disse gaver er bestemt til først at opfyldes efter giverens død. De almindelige regler om aftaler kommer iøvrigt også til anvendelse på disse livsgaver.«

Med hensyn til uskiftet bo må det erkendes, at dette institut tilfredsstiller et vist berettiget behov. Men det må hævdes, at reglerne herom i lov nr. 120 af 20. april 1926, jfr. lov nr. 137 af 7. maj 1937, ikke tilfredsstiller dette behov på en lovteknisk rigtig og praktisk måde. Som talrige retssager viser, er nævnte lovs § 6 om grænserne for den længstlevende ejers råden så ubestemte og tvivlsomme, at de bestandig giver anledning til retskonflikter mellem ægtefællen og arvingerne og meget ofte er uretfærdig mod de sidstnævnte ved at formindske deres andel i det uskiftede bo uforholdsmæssig meget.

På den anden side er det ofte en ulykke for den efterlevende ægtefælle, at dennes hensiddende i uskiftet bo ophører, når afdødes særbo børn bliver myndige.

Dette i det hele uheldige og besynderlige institut, uskiftet bo, kendes da heller ikke i noget andet land – end ikke i Sverige – men kun i Danmark – og i Norge på grund af dette lands århundredgamle forening med Danmark. Også i Norge volder dette institut vanskeligheder, se *Carl Jacob Arnholm*: »Personretten«, Oslo, 1959, s. 46–48 og »30. år. Spredte juridiske arbejder«, Oslo, 1959, s. 295–296, og *Svensk Juristtidning* 1959, s. 126–127. Fremmede landes jurister er da også højst forundrede over dette uskiftede bo og absolut afvisende overfor en tanke om at efterligne det. Der findes forøvrigt heller ikke i Danmark ejendommelige, særlige forhold, der kan begrunde dette institut. Dette er opstået under det fuldstændige formuefællesskab, der fandtes i ældre dansk ret indtil loven om ægteskabets retsvirkninger af 18. marts 1925 og kunne til en vis grad begrundes ved denne gamle formueretsordning.

Den rigtige tanke, der ligger bag reglerne om uskiftet bo, men som i disse har fundet en lovteknisk ubehjælpssom og i det hele upraktisk formulering, er, at det i mange tilfælde vil være hårdt, om en efterlevende ægtefælle ved den andens død skal miste den efter ægtefællernes hidtidige økonomiske forhold passende økonomiske stilling. En enke vil således herved ofte økonomisk synke væsentlig ned under de kår, hun hidtil gennem mange år har været vant til, da hendes mand levede; og en landmand, der hidtil har styret ægtefællernes fælles landbrugsejendom, vil blive højst dårlig stillet, hvis han fremtidig berøves halvdelen af ejendommens værdi eller måske ovenikøbet tvinges til at sælge den for at tilfredsstille arvingerne. Omvendt vil arvingerne ofte blive forfordelt ved altfor vidtgående dispositioner fra den i uskiftet bo hensiddende ægtefælles side; og grænserne for denne dispositionsfrihed er som nævnt temmelig vage.

Hvis man i disse vanskelige forhold med nævnte modstridende interesser vil finde frem til en retsordning, der retfærdig på den ene side varetager den efterlevende ægtefælles nævnte interesser og på den anden side ikke gør for stærkt indgreb i arvingernes ret til en rimelig andel i afdødes formue, må den gældende rets regler om uskiftet bo anses for u hensigtsmæssige og upraktiske ved de indviklede og tvivlsomme regler i nævnte lovs §§ 2–7; men den lovteknisk rigtige regel vil formentlig kunne formes – isteden for udkastets 4. bog, 3. kapitel, § 2, – som nye udkasts § 363. *Arnholm* fremhæver anf. st., at ordningen uskiftet bo ikke har stærke grunde for sig, når det gælder større formuer. Hvad mindre formuer angår, erstattes

uskiftet bo (ligesom ordningen med tinglyst skifteekstrakt) langt mere rationelt og effektivt af nye udkasts § 362.

Da kapitaler og anden ejendom, der er livsarvingernes arveandel ved den her foreslåede regel, i alle tilfælde forbliver intakt, og det kun er indtægterne af afdødes formue eller virksomhed, der helt eller delvis tilfalder den efterlevende ægtefælle, er de nu gældende omstændelige og tildels indviklede regler i ovennævnte lovs §§ 2–13 overflødige.

Se iøvrigt om landejendomme udkastets 4. bog, 8. kapitel, nye udkast 25. kapitel, §§ 404–411, særlig mit skrift: Sanering tilbunds af landbrugets gældsforhold, 1934.

5. bog. Ejendomsretten

FÆLLESREGLER FOR ALLE EJENDOMSRETTIGHEDER

Nye udkast, 27. kapitel

EJENDOMSRETTENS GENSTAND OG INDHOLD

I nye udkast § 413 (udkastets 5. bog, 1. kapitel, § 1) er blandt genstandene for ejendomsret tilføjet »fordringer« og »firmanavne«, jfr. *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 33, og i nye udkast § 414 (udkastets 5–1–2), stk. 2, er under beføjelse 1 tilføjet »eller undlade dette«. Undladelsen har som disposition over en ejendom særlig betydning ved alle private naturfredningsbestemmelser og ved fordringer.

Om nye udkast § 415 se *A. Vinding Kruse* i U. f. R. 1943 B, s. 297–300.

Definitionerne af de forskellige ejendomsrettigheder i nye udkast § 416 (udkastets 5–1–4), stk. 2–8 er udeladt. Dels må disse definitioner helst overlades til videnskaben, og dels hører de, hvis de overhovedet skal gives i lovbogen, bedst hjemme i særbestemmelserne om de enkelte rettigheder.

Nye udkast, 28. kapitel

I forhold til udkastets 5. bog, 2. kapitel, § 5, er i nye udkast § 432, stk. 3, udeladt, da dette tilhørsmoment er usikkert.

Nye udkast, 29. kapitel

EJENDOMSRETTIGHEDERNES STIFTELSE

I afsnittet A: Frembringelse af løsøregenstande, må det i nye udkast § 447 (udkastets 5-3-6), stk. 2, underforstås, at frembringeren i god tro i overensstemmelse med de almindelige ansvarsregler ikke har erstatningsansvar ved tingens tilfældige undergang.

Nye udkast, 30. kapitel

EJENDOMSRETTIGHEDERNES OPHØR

Istedenfor udkastets regler i 5-4-afsnit B: Frihedshævd, er indsat et udførligere afsnit, hvis indhold benævnes: Forældelse af ejendomsrettigheder, nye udkast §§ 470-496. Til begrundelse heraf skal anføres:

Det af en fælles nordisk lovkommission (med repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverrig) udarbejdede lovudkast om fordringers forældelse (1957) indeholder en række rationelle bestemmelser, der utvivlsomt bør optages i en fælles nordisk lov om dette emne. Udkastet er imidlertid ikke tilstrækkeligt, idet det i henseende til retsammenligning ikke har taget hensyn til den vigtige og værdifulde retsudvikling, der har fundet sted i de vigtigste lande i det 19. og 20. århundrede, og som klart viser, at det ved en ny lovgivning på dette område er nødvendigt at afskaffe den i de nordiske love hidtidige gamle sondring mellem to sæt retsregler, nemlig om forældelse og hævd, idet det er uheldigt at operere med disse to sæt regler og derved give en særlig lov alene om forældelse af *fordringer* (præskription) og lade de gamle fra middelalderen nedarvede retsregler om *hævd* forblive urørt.

De nordiske lovbetænkninger giver i almindelighed med rette udførlige *retsammenlignende undersøgelser*, ikke blot af de nordiske love, men også af de *vigtigste fremmede love*, navnlig tysk, fransk og engelsk lovgivning om de emner, kommissionen behandler. I vore dage anses denne internationale retsammenligning i lovgivningsarbejdet overalt i landene for nødvendig, idet man i moderne lovgivning tilstræber så stor ensartethed som muligt i de forskellige landes love, hvad der også fremmes ved de internationale lovkongresser. Det er derfor ikke rationelt, at den nævnte sidste lovkommissions betænkning om forældelse af fordringer ikke har opfyldt dette i

moderne lovarbejde nødvendige krav og altså ikke givet nogen retssammenlignende undersøgelse af de moderne franske, tyske og engelske lovgivninger om forældelse af fordringer o.l. Ved således at indsnævre horisonten til de nordiske love, har kommissionen afskåret sig fra at få nye impulser til mere rationelle moderne lovregler end de nedarvede nordiske. Også en vigtig del af den nyeste litteratur om emnet har kommissionen ikke taget tilstrækkeligt hensyn til. Den tilsvarende svenske lovkommissions betænkning er mere indgående end den danske, men indeholder, så vidt ses, heller ikke retssammenlignende undersøgelser af fremmed ret. Kun i den finske betænkning findes der en del oplysninger om nævnte fremmede moderne ret.

I Chr. den V's danske og norske lov af 1683 og 1687 findes der i danske lov 5-14-4 og i norske lov den enslydende 5-13-2 en regel om *forældelse* af *gældsbreve* efter 20 år. Et andet sted i lov-bogen, nemlig i danske lov 5-5-1 og 2, norske lov 5-5-3 og 4, findes der en regel om erhvervelse af ejendomsret og brugsret (og servitutret) til *fast ejendom* og *løsøre* ved hævde, også efter 20 år. Også i senere love er denne forskel mellem regler om hævde og forældelse opretholdt, se den norske lov af 27. juli 1896 og den danske lov af 22. december 1908. Også i svensk og finsk ret fandtes der i rigsloven af 1734 og senere love to forskellige regler om forældelse og hævde; om forældelse – i svensk sprog kaldet *preskription* – i handelsbalken i kapitel 9, § 12 efter 20 år, og reglen om hævde antoges efter domspraksis og videnskab at findes i rigsloven 1734 i dennes jordabalk 5-8. Begge sæt regler holdtes også i senere svenske love adskilt, men blev tydeliggjort. Forældelsestiden er ved lov af 1800 og senere ved lov 1862 forkortet til 10 år. Ved hævden fastholdtes 20 års tiden, fr. 1881. [1]

Hvis kommissionen i det hele havde givet en retssammenlignende undersøgelse af den moderne lovgivning i Tyskland, England og Frankrig, ville den have set, at siden de nordiske love i ældre tid, fra 1683, 1687 og 1734, gav to sæt forskellige lovregler, ét om forældelse og ét om hævde, er fremmed lovgivning i nyere tid kommet bort fra denne forskel i lovregler og har kun givet ét sæt hovedregler, der omfatter både det, der i gammel nordisk ret kaldtes forældelse, og det, der kaldtes hævde. Allerede efter den franske revolution gav den nye franske lovbog af 1804, Code civil, der vakte den største opsigt i

1] Om hævdsreglerne i svensk ret, se *Östen Undén*: Svensk Sakrätt II 1951 s. 125-36, 141-46. Over forældelsesreglerne i svensk ret giver den svenske lovbetænkning om fordringspreskription en kort og klar oversigt, s. 25-27. De bedste specialværker om forældelse i nordisk ret er *V. C. Thomsen*: Om fordringsrettighedernes forældelse, 1885, og den interessante afhandling af *C. Stub Holmboe*: Foreldelse av fordringer, Oslo, 1946.

Europas juridiske verden, i sin art. 2262 en *generel* regel, der bragte alle formuerettigheder, både fordringsrettigheder og rettigheder til ting, »tinglige« rettigheder, derunder vindikationsretten, til ophør efter en vis tids forløb, når den berettigede efter disse ikke foretog skridt til at holde rettighederne i live, idet nævnte ophør rammer »toutes les actions, tant réelles que personnelles« (udh. her) i løbet af 30 år, men med kortere ophørsfrister for en række i det daglige livs hyppig forekommende rettigheder, art 2271–2273. Kommissionen kan ikke her henvise til, at overretsassessor, dr. juris V. C. Thomsen til sit udkast om forældelse, der blev forelagt rigsdagen i 1894–1895, i sine bemærkninger til dette har givet oplysninger om fremmed ret, ti den moderne lovgivning, der kom efter dette udkast, har kommissionens betænkning ikke fulgt med i, og det andet i note 1 omtalte, iøvrigt meget værdifulde værk om forældelse – Stub Holmboes – indeholder intet materiale til denne retssammenligning. Allerede 18. august 1896 udkom den fælles tyske lovbog, B. G. B., der trådte i kraft år 1900, og i 1939 kom den moderne engelske Limitation Act, 2 og 3 Geo 6 ch. 21. Både den nævnte tyske borgerlige lovbog og den engelske lov har, ligesom den franske Code civil, også en *generel regel* om formuerettigheders ophør på nævnte måde, se B. G. B. § 194: »Recht« – »Anspruch« i 30 år, § 195, og med en kortere ophørsfrist for en række daglig forekommende krav, §§ 196–197, og Limitation Act part I ss. 2–21, der i reglen har en kortere frist, 6 år, men er strengere i subjektiv henseende med generelt krav om god tro, samme lov part II.

Fra denne generelle regel om alle formuerettigheder, fordringsrettigheder til penge o. l. og rettigheder til ting, indeholder alle de nævnte fremmede lovgivninger, både Code civil, B. G. B. og Limitation Act kun enkelte *begrænsede undtagelser*, således i Code civil art. 2265, der om fast ejendom fastsætter en kortere ophørsfrist, 10 år, men til gengæld på strengere betingelser, nemlig, at den faste ejendom er erhvervet med »juste titre« i god tro, B. G. B. § 937, der om en løsøreting også fastsætter 10 år som ophørsfrist, ligeledes under den strengere betingelse erhvervelse i god tro (og her i fortsat god tro), og Limitation Act. s. 4 ff., der om fast ejendom fastsætter en særlig frist, 12 eller 30 år.[2] Da den engelske ret slet ikke kender

2] I B. G. B. § 900 er der i overensstemmelse med grundbogssystemet kun anerkendt en begrænset erhvervelse af ejendomsret til styrkelse af grundbogen, navnlig når erhververen, hvis ret oprindelig er anfægtelig, står indført i grundbogen i 30 år. I modsætning til dansk ret kendes en forældelse (eller hævd) i strid med grundbogen ikke, § 902. Men en ikke grundbogsført ret forældes efter den generelle regel, jfr. § 901. Og hvad løsøreting angår, gælder ved siden af § 937 den generelle regel i §§ 194 ff. om forældelse af alle vindikationsrettigheder til disse ting.

nogen sondring mellem »obligatoriske« og »tinglige« rettigheder, har lovgivningen her haft lettere ved at fastsætte en fælles ophørsmåde for alle formuerettigheder end fransk og tysk ret.

Men at alle disse tre vigtige kulturstaters lovgivninger, uanset teoretisk forskellige udgangspunkter, er nået frem til at give fælles generelle regler om den ophørsmåde, som i de nordiske lande fra disses gamle love er spaltet i to ophør, forældelse og hævd, måtte for en kommission være en vægtig anledning til at tage op til retssammenlignende undersøgelse, om man her fortsat skal spalte dette ophør i forældelse og hævd og nu altså i et nyt lovforslag kun give regler om forældelse af fordringer, eller om man skal følge de vigtigste fremmede landes lovgivning og give generelle fælles retsregler om det ophør af rettigheder, vi fra ældre tid har kaldt forældelse og hævd. Her måtte det særlig have givet en kommission impulser til eftertanke, at den nyeste europæiske lovgivning, den engelske, der ikke er påvirket af romerretten som den franske og tyske, alligevel er nået til samme resultat som disse: den generelle fælles regel om forældelse og hævd. At heller ikke disse europæiske lovgivninger på alle punkter er helt rationelle, er en sag for sig, thi det irrationelle gælder netop ikke den nævnte *generelle lovregel*, der utvivlsomt er fremtidens og da også allerede er efterlignet i en række andre lande, men derimod nævnte *undtagelsesregler* og visse detaljer i den generelle regel i sammenligning hermed.

Men dernæst viser selve kommissionens lovudkast om forældelse af gældsfordringer, at man i virkeligheden ikke kan holde forældelse og hævd ude fra hinanden.

1. For det første har kommissionen i lovudkastet set sig nødsaget til også at give visse regler om de såkaldte tinglige rettigheder, som ellers skulle falde udenfor forældelse og ind under hævd. I udkastets § 29, stk. 1, er der således givet regler om *håndpanteret*, *tilbageholdsret* og *brugspanteret* ved fast ejendom — nemlig at disse rettigheder ikke berøres af fordringens forældelse; og i § 29, stk. 2, en regel om, at *panteretten* ifølge tinglyst pantebrev i *fast ejendom* og skibe ikke forældes.

Den første regel, at håndpanteret, tilbageholdsret og brugspanteret ikke forældes, er dels overflødig, dels ikke rigtig. At disse rettigheder ikke — *selvstændigt* — forældes, er det overflødigt at udtale; de bevares jo alene ved den aktuelle besiddelse; men, om f. eks. et af tredjemand stillet håndpant bortfalder ved *fordringens forældelse*, er et helt andet spørgsmål, og beror alene på selve pantsætningsaftalens indhold og forudsætninger. Derfor er den ganske alminde-

ligholdte regel i § 29, stk. 3, at den for en fordring stiftede panteret, forældes, når fordringen forældes, også urigtig, da dette ligeledes beror på pantsætningsaftalens indhold og forudsætninger, og en panteret meget vel kan være holdt i kraft overfor pantsætteren, medens fordringen mod den fra ham forskellige (hoved)-debitor forældes.

Den ovennævnte regel i det danske udkast § 29, stk. 2, at panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart ikke forældes, har kommissionen taget fra tinglysningslovens § 42. Men da panterrettigheder overhovedet ikke hører hjemme i en lov, der i sin titel kun nævner *fordringer*, og udkastet netop ellers angår *forældelse af fordringer*, bør den systematisk rigtig fjernes fra udkastet — den findes ikke i det norske udkast — og der er ingen grund til således lovmæssig at bevirke et hul i en anden lov. Det norske udkasts § 29 er her forsigtigere end det danske og taler i reglerne i § 29 a) og b) ikke om uforældelige panterettigheder, men om panterettigheder, der forældes, navnlig lovbestemte underpanterettigheder og underpant ifølge skadesløsbrev, hvilke sidste stemmer med det ovenfor fremhævede.

Når det danske udkasts § 29, stk. 2, vil lade reglen i tinglysningslovens § 42 omfatte også registreret pant i skibe, turde dette være tvivlsomt. I den nye skibsregistreringslov nr. 93 af 29. marts 1957, §§ 48–50, der ellers har udførlige regler om pant og her følger tinglysningslovens regler i §§ 37, 38 og 40, findes der netop ikke nogen regel, der svarer til tinglysningslovens § 42 om uforældeligheden af tinglyst — registreret — pantebrev, jfr. lov nr. 205 af 18. maj 1960. Skibsregistreringslovkommissionen har overvejet dette spørgsmål, men ikke ment, at T. L. § 42 burde overføres på registrerede pantebreve i skibe.

Endvidere omhandles *grundbyrder* i § 29, stk. 5; men ved denne regel er der det besynderlige, at medens udkastets nævnte regel i stk. 2 efterligner tinglysningsloven og omhandler selve *panteretten*, men ikke ydelserne, omhandler lovudkastets stk. 5 kun *ydelserne* (der skal forældes), ikke *grundbyrderetten*. Men så bør også og alene af den grund stk. 2 om panteretten i fast ejendom udgå af lovudkastet.[3]

Men *hvis* man vil behandle både retten og ydelserne, bør man også

3] Ved nogle, tildels beslægtede rettigheder, nemlig rettigheder til livrenter, pensioner o.l. lader udkastet, i § 7, jfr. § 3 nr. 3, både retten til de enkelte ydelser og den principale ret forældes (omend med en forskel i forældelsesfristen). En nærmere sammenligning turde her være værd at overveje.

behandle *grundbyrderetten*, og derved også komme ind på *tilegnelses-servitutten*, der reelt er af samme art som grundbyrden. Men det vil udkastet ikke, da det således netop derved særlig vil komme ind på problemet, om forskellen mellem hævd og forældelse er rationel. Men når udkastet her overhovedet ikke vil behandle *servitutten*, endskønt det behandler andre »tinglige« rettighe-der, som panterettigheder, er begrundelsen den besynderlige, at »en servitut efter sit indhold ikke kan betegnes som en fordringsret og *derfor* (udh. her) er uforældelig« (dansk betænkning s. 16). I moderne realistisk retsvidenskab må man aldrig begrunde et praktisk resultat ved blot at henvise til en rets »indhold« eller »væsen«. Dette viser bedst, hvor kunstig det er at holde »tinglige« rettighe-der ude fra denne lovundersøgelse, og ikke komme ind på, om son- dringen mellem forældelse og hævd i det hele er rationel.

2. Men dernæst kan udkastet ikke blot ikke holde panterettigheder og grundbyrder m. m. ude fra sine regler om »gældsfordringer«; udkastet kan end ikke holde *ejendomsretten* ude fra sine regler; og herved fremkommer yderligere vilkårlige og kunstige regler i udkastet.

a. Efter udkastets § 3, stk. 3, nr. 1 a, omfatter forældelsen »for dringer, der vedrører salg eller anden overdragelse af løsøre.« Men herefter forældes selv *køberens ejendomsret* til det købte løsøre, selvom denne ret er *omsætningsbeskyttet* mod sælgerens kreditorer, altså en »tinglig« ret, se betænkningen s. 16.

b. Og efter udkastets § 29, stk. 4, forældes også *sælgerens* ret til efter et ejendomsforbehold at søge tingen tilbage fra køberen. Da vindikationsretten som bekendt angår både ting, der har været og ikke har været i vindikantens besiddelse, vil det altså sige, at en af de stærkeste »tinglige« eller omsætningsbeskyttede rettighe-der, *vindikationsretten*, her er undergivet forældelse i disse to vigtige tilfælde.

Men så må man unægtelig spørge, hvorfor *vindikationsretten* da ikke også konsekvent i *andre tilfælde* må være undergivet forældelse, således som det *rationelt er sket i de fremmede lovgivninger* ved den *generelle* regel. Dette spørgsmål om rationelle og konsekvente regler har kommissionen ikke kunnet undersøge, fordi den har lukket sig ude fra impulserne fra den nyere fremmede lovgivning. Men kommissionen har heller ikke søgt tilstrækkeligt kendskab til den moderne litteratur med dens undersøgelser af hævd og forældelse, både i tysk og fransk ret, og i de nyeste undersøgelser i engelsk ret, både i The Law Reform Committees Reports, værker af Anson, Williams og Cheshire. Selv i den nyeste undersøgelse i »Juristen« 1948, s. 257–283,

er der foruden almindelig retssammenligning givet en analyse af de herhen hørende domme i moderne retspraksis om forældelse og hævd. Foruden i ovennævnte to grupper af tilfælde a og b, opstår spørgsmålet om forældelse af vindikationsretten nemlig også i andre grupper af tilfælde, c og d, hvor domspraksis er i høj grad belysende. Se om domspraksis i tilfældegruppen a og b nævnte afhandling s. 267–270.

At vindikation udenfor gruppe a og b ikke forældes, begrundes i den danske betænkning rent teoretisk: »Derimod kan en ejers vindikationsret ikke betegnes som en *fordring* og er *således* (udh. her) ikke genstand for forældelse«, betænkningen s. 16. Atter her begrundes altså et praktisk resultat ud fra rettens »væsen«, hvad der er i strid med moderne realistisk retsforskning.

Mere betænkeligt er det imidlertid, at den almindelige udtalelse, at vindikationsretten ikke forældes, er urigtig.

c. Når selv en køber af en individuel ting, der endnu ikke er overgivet ham, og når en sælger, der har overgivet sin ting med ejendomsforbehold, begge må finde sig i, at denne deres vindikationsret forældes, ses det ikke, hvorfor andre ejeres vindikationsret, når denne skyldes andre betingelser eller er opstået ved forkøbsret, køberet eller salg under urigtige eller bristende forudsætninger, ikke også forældes, som det sker i fremmed ret efter den generelle regel. Kommissionen synes (jfr. den danske betænkning s. 16), her ikke at have været opmærksom på, at *denne generelle forældelse af vindikationsretten allerede er anerkendt i dansk og tildels i norsk domspraksis*. For det første er det statueret, at en anden vindikationsret end de nævnte, nemlig en *tilbagekøbsret* til en *individuel løsøreting* bortfalder ved forældelse, se dom i U. f. R. 1945, 387. Men dernæst er det statueret, at endog en tinglyst vindikationsret til *fast ejendom*, nemlig en *køberet* til en sådan, også forældes, U. f. R. 1927, 484, jfr. modsætningsvis U. f. R. 1949, 576 H, hvor der forelå ganske særlige omstændigheder (navnlig vedrørende forældelsestidens begyndelsespunkt, og hvor forøvrig både landsretsdommen og dissensen i højesteret anså retten forældet).

Også i norsk domspraksis er det fastslået, at selv en tinglyst vindikationsret, nemlig en således omsætningsbeskyttet eller »tinglig« køberet eller forkøbsret forældes, højesteretsdom i Norsk Retstidende 1923, 202, se også byretsdom i »Rettens Gang« 1942, 26.

Allerede denne nyere nordiske domspraksis, der ved vindikationsrettens forældelse både ved fast ejendom og løsøre stærkt nærmer sig fremmed rets generelle regel, måtte naturlig have foranlediget kommissionen til at tage selve spørgsmålet om forældelse af omsætnings-

beskyttede rettigheder til ting i det hele op til nærmere overvejelse.

d. Når vindikationsretten forældes i de under a, b og c nævnte grupper af tilfælde, må konsekvent de samme reale grunde føre til, at ejendomsretten også forældes, hvor ejeren har givet en anden en lejeret, låneret el. lign. til sin ting. Når A har overladt B en ejendom, fast eller løs, til leje, lån, forvaring el. lign., forældes A's ret selvfølgelig ikke, så længe leje- eller lånetiden el. lign. løber. Men når denne tid er udløbet, ses der ikke at være nogen real grund til, at A's ret mod B ikke herefter skulle kunne forældes, ligesom i tilfældegrupperne a, b og c, hvad der også gælder i fremmed ret, se B. G. B. § 194, Code civil art. 2262, Schw. O. R. art. 127 (efter den herskende forståelse) og Limitation Act ss. 3, 4 og 12.

Den i hidtidig nordisk obligationsret forekommende traditionelle almindelige udtalelse, at vindikationsretten ikke forældes, er således, som ovenfor vist, ialtfald efter nyere dansk og norsk domspraksis ikke længere rigtig. Der bør tværtimod i obligationsretten stå: *også vindikationsretten forældes*. Men herefter kan man overhovedet ikke længere opretholde to sæt regler, eet om forældelse og eet om hævd, da denne ordning fører til urimelige resultater og uklarhed.[4]

Kravet om en fælles generel regel, der afløser de splittede regler om forældelse og hævd, baner sig altså vej i det praktiske liv. Men hvis den danske kommissions lovudkast om forældelse af fordringer blev til lov, vedvarer den nævnte uheldige og irrationelle retstilstand, og de forskellige frister for forældelse og hævd, der vil blive yderligere forværret ved indførelsen af en 10-årig forældelse kun for fordringer, vil fortsat og i højere grad føre til vilkårlige og uretfærdige resultater.

I det følgende skal de vigtigste spørgsmål i en rationel reform af reglerne om forældelse og hævd kort behandles.

I

OPHØRSFRISTEN OG RETTIGHEDERNE

Den gamle 20 års frist for forældelse i D. L. 5-14-4 og for hævd i 5-5-1 er for *begge* ophør for lang. Også den franske og tyske generelle regels fælles frist er for lang. Der er under den nyeste tids økonomiske udvikling trang til en kortere frist, hvad også erfarin-

4] Henry Ussing fremfører i Obligationsretten alm. del, 3. udg. 1946 s. 474, med rette følgende om denne retstilstand: »Hvis A's vindikationskrav forældes overfor B, men B ikke har vundet hævd, betragtes A stadig som ejer af tingen, og hvis B mister den, og den findes af C, kan A vindicere den fra C. Dette er en uheldig ord-

gerne fra den nyeste engelske lovgivning viser, jfr. ovenfor s. 412–413. Lovudkastets frist, 10 år, i § 2, er formentlig passende. Men denne fordringsretten, men også vindikationsretten og andre omsætningsbeskyttede rettigheder til ting, både fast ejendom og løsøre.

Her er der enkelte irrationelle *detaljer* i de fremmede lovgivningers *undtagelsesregler*. Det er således vilkårligt, at een fremmed lovgivning giver en særlig regel om ejendomsret til *løsøre*, og to andre lovgivninger giver en særlig regel om ejendomsret til *fast ejendom*, og at to af dem giver en kortere frist end den generelle, 10 år, med visse subjektive betingelser, medens den tredje giver en længere frist, men iøvrigt om alle rettigheder her har samme subjektive betingelser (både under den længere og den kortere frist). Den kortere frist, 10 år, i de to lovgivninger er rigtig, men bør optages i den generelle regel; og spørgsmålet om subjektive betingelser bør løses for alle rettigheder under eet og ikke blandes sammen med spørgsmålet om fristerne, se nedenfor.

De korte frister i disse tilfælde og ved daglig forekommende rettigheder viser i det hele den praktiske trang i nutiden til at forkorte de ældre frister.

Ved siden af den generelle 10-års forældelsesfrist i lovudkastets § 2 bør der altså være den kortere frist for sidstnævnte rettigheder, som med rette foreslået i lovudkastets 3, ligesom efter den gældende danske lov af 22. december 1908.[5] Men reglen i dennes § 3, 1 a og § 29, stk. 4, bør sikkert udvides til at gælde også overdragelse af løsøre un-

ning, fordi tilfældigheder bliver afgørende for, om A' ejendomsret får praktisk betydning.« Heraf skal man imidlertid ikke som Ussing drage den slutning, at man bør fastholde både hævdsreglerne og forældelsesreglerne og lade de førstnævnte fortrænge de sidstnævnte ved vindikationsretten, men naturligvis tværtimod både efter nævnte danske og norske retspraksis og efter de fremmede lovgivninger give en *fælles generel* regel som det eneste rationelle. Se iøvrigt til Henry Ussings nævnte fremstilling s. 443–75 E.R. I s. 542–52 og den dér givne gennemgang af domspraksis.

5] Lovudkastet fastsætter, i korthed, i §§ 1, 2 og 5, at fordringer på penge og andre ydelser forældes efter 10 år, regnet fra forfaldsdagen, og i § 3, nr. 1–6, en forældelsesfrist af 3 år for praktisk talt de samme dagliglivets krav, der, som berørt, findes i den danske lov af 22. dec. 1908, f. eks.

1. Fordringer, der vedrører

- a. salg af løsøre,
- b. brug af fast ejendom eller løsøre,
- c. ophold, fortæring eller undervisning,
- d. befordring af personer eller gods,
- e. arbejde eller personlig virksomhed af enhver art.

2. Fordringer på rente eller aktieudbytte.

3. Fordringer på pension, livrente, aftægtsydelser, underholdsbidrag o. l.

o. s. v.

og i § 29, stk. 4 siges: »En sælgers ejendomsforbehold over leveret løsøre taber sin virkning, når hans ret til købesummen er faldet bort ved forældelse.«

der andre betingelser end ejendomsforhold og under urigtige eller bristende forudsætninger. Det samme bør formentlig — ligeledes ved løsøre — gælde køberettigheder, forkøbsrettigheder og ejerens vindikationsret ifølge leje-, låne- og lign. aftaler.

Ved fast ejendom bør derimod alle de nævnte rettigheder følge den generelle regel om forældelse efter 10 år i lovudkastets § 2.

Når rettigheder regelmæssig skaber udbytte eller ydelser, bør loven ikke, således som i det danske og norske lovudkast § 29, irrationelt snart give regel om selve retten, stk. 2 (panteretten) og snart om de ydelser, den afføder, stk. 5 (grundbyrden); men hele dette spørgsmål må behandles samlet.[6] Det finske og svenske lovudkast har i § 29 ingen regel om grundbyrder. Der bør gives en regel om både retten og kravene på de enkelte ydelser, jfr. lovudkastets § 3, nr. 3 og § 7 om beslægtede rettigheder og ydelser i henhold til disse.

Rentekrav ifølge panterettigheder og krav på grundbyrdeydelser må bortfalde efter lovudkastets § 3, nr. 3. Selve panteretten og grundbyrderetten må (bortset fra tinglysningslovens § 42 og håndpant) bortfalde efter den generelle regel i lovudkastets § 2, altså når der er forløbet 10 år (fra ydelsernes forfaldstid), uden at den berettigede har krævet ydelserne.

Det er urimeligt at holde en enkelt gruppe rettigheder, servitutterne, udenfor ophøret ved ikke-udøvelse. Hvad der gælder grundbyrder, gælder også tilegnelsesservitutter, idet disse efter dansk ret også bortfalder ved ikke-udøvelse, se E. R. I., 1951, s. 533, 579. Men det samme gælder andre positive servitutter, s. st., idet der i dansk domspraksis i nyere tid ikke ses at være krævet andet end bevislig ikke-udøvelse. De bør altså også falde ind under den generelle 10-års frist i § 2.

II

SPØRGSMÅLET OM GOD TRO

Ved den generelle regel i fransk og tysk ret kræves ikke god tro, hverken ved ophør af fordringsrettigheder eller rettigheder til individuelle ting. Men hvis pengene eller tingene er erhvervet ved en forbrydelse, f. eks. tyveri, bedrageri el. lign., indtræder ophøret forsåvidt

[6] Lovudkastets § 29, stk. 2 fastsætter, som ovenfor nævnt, at »panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart forældes ikke. Det skal derhos have sit forblivende ved de hidtil gældende regler om forældelse af fordringer sikrede ved tinglyst skifteekstrakt,« og § 29, stk. 5 bestemmer: »Af rettigheder, der som grundbyrder hviler på fast ejendom, er alene de enkelte forfaldne ydelser genstand for forældelse.«

ikke, som forbryderen må tilsvare berigelsen, B. G. B. § 852, stk. 2. I engelsk ret kræves i alle tilfælde god tro, forsåvidt som der ikke må foreligge »fraud« eller »mistake«.

I dansk ret har det tidligere været en almindelig antagelse, at medens der ikke ved forældelse krævedes god tro, måtte denne kræves ved hævd. Denne forskel kan imidlertid ikke længere fastholdes. Hvis A ved tyveri, bedrageri, svig, i det hele uredeligt har erhvervet en B tilhørende pengesum, vinder A lige så lidt ret til pengene ved forældelse, som ved hævd, hvis han havde erhvervet en individuel ting, løsøre, eller fast ejendom, jfr. E. R. I., 1951, s. 516, 549–552. Dette synes i virkeligheden også til en vis grad at være anerkendt ved forældelse af fordringer efter kommissionens lovudkast §§ 11 og 26.[7] Men formuleringen af § 11 synes her ikke heldig, idet der ingen grund er til, at fordringens ejer kun skal kunne gøre indsigelse mod svig indenfor en frist af 3 år. Det ses ikke, hvorfor svigagtigt forhold bliver bedre ved at blive ældre. Denne indsigelse må altid kunne gøres gældende. Der bliver altså ikke brug for en tillægsfrist her.

III

BESIDDELSE. IKKE-UDØVELSE

Den gamle regel om hævd opstod navnlig, fordi det ved individuelle ting, fast ejendom og løsøre, efter de gamle loves kasuistiske affattelse var det hyppigste tilfælde, at tingen var i den uberettigedes besiddelse. Da man imidlertid senere under fortolkningen og rets-anvendelsen af denne fra de middelalderlige love stammende hævds-regel kom i store vanskeligheder ved problemet, om kortere eller længere afbrydelser af besiddelsen skulle medføre afbrydelse af hævden, måtte man tage sin tilflugt enten til formodningsregler eller til at se bort fra selv længere tids afbrydelse af besiddelse, hvad der selvsagt retsteknisk førte til stor usikkerhed. En enkelt fremmed retsforfatning, nemlig Code civil, forsøgte i art. 2243 at fiksere det »tilladelige« afbrydelsestidsrum, nemlig til 1 år, men den viste sig urimelig i praksis. Tysk ret var heldigere, når den simpelthen skærer knuden over ved den praktiske formodningsregel, at når tingen blot er i den uberettigedes besiddelse ved begyndelsestidspunktet og slutningstidspunktet af 10-års tidsrummet, formodes, at tingen også i

7] § 11 bestemmer: »Såfremt skyldneren forsætligt har givet urigtige oplysninger eller undladt at meddele pligtig underretning om omstændigheder, hvoraf fordringens tilværelse eller forfaldstid er afhængig, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år, efter at fordringshaveren er blevet gjort bekendt med de nævnte omstændigheder.«

hele den mellemliggende tid har været i hans besiddelse, B. G. B. § 938. Men dette vil i virkeligheden sige, at reglen praktisk talt kan formuleres på samme måde som ved det ophør, vi i nordisk sprog kalder forældelse.

I nordisk retsvidenskab var allerede *Ørsted* klar herover, idet han i modsætning til teorien før ham hævdede, at A, der var kommet i besiddelse af B's ting, erhvervede ret til denne ved hævd, selvom A's besiddelse i hævdstiden var berøvet ham i længere eller kortere tid, og uanset om det var sket ved en forbrydelse eller på anden måde, og at det afgørende i virkeligheden er, at A blot ved sin besiddelses begyndelsestidspunkt og ved afslutningen, ved B's sagsanlæg, er i besiddelse af tingen, jfr. *Ørsted: Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed* bd. IV, s. 335 ff. M. a. o. hvad enten A har en fordring mod B på at få penge el. lign. fra tidspunkt x eller en ret til en ting hos B fra tidspunkt x, bortfalder A's ret, hvis A ikke inden ophørsfristens slutning, y, har anlagt sag imod B, og ikke i den mellemliggende tid har fået pengene eller tingen udleveret, selv blot midlertidigt, i hvilket sidste tilfælde ophørstiden påny begynder at løbe.

Efter de ovenfor anførte reale grunde må der altså i moderne ret som det rationelle i et lovforslag formes en generel regel om det ophør, der hidtil i nordisk ret er splittet i forældelse og hævd, så meget mere som det, der i nyere tid har bidraget væsentlig til at holde liv i denne splittede retstilstand, har været den rent teoretiske – og forøvrig videnskabelig uholdbare – sontring mellem de såkaldte »tinglige« og »obligatoriske« rettigheder. Som vist i udkastets 5. bog, kapitel 4, § 2, nye udkast § 470, er det muligt i en enkel lovbestemmelse også i nordisk ret – ligesom både i fransk, tysk og engelsk ret – at give en fælles generel regel om det ophør, der hidtil i denne ret har været spaltet i forældelse og hævd nemlig således:

»Dersom en person har en aktuel ret til hos en anden værende ejendom eller til en særlig råden herover eller en aktuel ret til en ydelse, en handling eller undladelse af en anden, og ejendommens overgivelse eller ydelsens levering, rådighedens udøvelse, handlingen eller undladelsen alligevel ikke finder sted i 10 år fra den dag, retten kan gøres gældende, har han mistet sin ret, medmindre nævnte anden har tilegnet sig godet ved en forbrydelse, eller han ved svig er skyld i, at retten ikke bliver gjort gældende.«

Som det ses, omfatter denne regel alle formuerettigheder, både fordringsrettigheder til penge og andre ydelser, ejendomsrettigheder til ting, være sig fast ejendom eller løsøre, og andre omsætningsbeskyttede eller tinglige rettigheder, panterettigheder, grundbyrderettig-

heder, servitutrettigheder. Også krav på undladelser, derunder negative servitutter bortfalder efter reglen.

Forøvrigt kan de fleste af det nordiske kommissionsudkasts bestemmelser godt bevares, når hovedreglen i §§ 1 og 2 ændres til en generel regel. Man kan også godt beholde udkastets ord »forældelse«, jfr. i tysk ret »Verjährung« og i fransk ret »prescription«. Ordet forældelse passer i og for sig godt både på de tilfælde, der hidtidig i nordisk ret er kaldt hævd, og de hidtidige forældelsestilfælde. Desuden vil menigmand bedre forstå ordet »forældelse« end mit udkasts udtryk »frihedshævd«. Når der i overskriften over dette afsnit i nye udkast om forældelse er valgt udtrykket forældelse af »ejendomsrettigheder« og ikke af »formuerettigheder«, skyldes det, at forældelsen må gælde også rettigheder, der ikke har nogen økonomisk værdi, jfr. f. eks. visse servitutter, visse ejendomsrettigheder (f. eks. vindikationsretten til et værdiløst billede eller anden værdiløs genstand, selvom den har en affektionsværdi).

Den ovenfor opstillede generelle lovregel må altså indsættes i det nordiske lovudkast som § 1, nyt udkast § 470, istedenfor lovudkastets nuværende §§ 1 og 2, stk. 1. Derimod kan dette lovudkasts § 2, stk. 2, opretholdes som § 2, nyt udkast § 471, når blot ordet »fordringen« erstattes af »retten«.[8]

Ligeledes er lovudkastets ovennævnte § 3 (om 3 års forældelse af dagliglivets krav) i det hele rigtig og må opretholdes, nyt udkast § 472, når man også blot her erstatter ordet »fordringer« med ordet »rettigheder« og »fordring på« med »ret til«. § 3, nr. 1 a, omfatter jo, som ovenfor vist, også omsætningsbeskyttede rettigheder til ting; og når »fordringer« også her erstattes af »rettigheder«, kan reglen i lovudkastets § 29, stk. 4 (om ejendomsforhold) undværes, idet »rettigheder« naturlig omfatter både køberens ret til tingen og sælgerens ret til tingen og til købesummen. Det er, når ordet »fordringer« erstattes af »rettigheder«, ikke nødvendigt, som § 29, stk. 4 gør, at betone forbindelsen mellem købesummen og ejendomsforbeholdet, thi begge bortfalder ifølge § 3, nr. 1 a, når ordet »rettigheder« indsættes i § 3, linje 1, istedenfor »fordringer«. Hvis sælgeren ikke inden 3 års fristen sagsøger køberen for købesummen, men for ejendomsforbeholdet, idet han alene vil have tingen tilbage, får han denne udleveret, hvis køberen ikke i rette tid har betalt. Men med udleveringen er også spørgsmålet om købesummen afgjort.

8] Lovudkastets § 2, stk. 2 bestemmer som hovedregel: »Når fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, jfr. retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for fordringen er udstedt gældsbevis, er forældelsesfristen 10 år, selvom fordringen iøvrigt ville være underkastet en kortere forældelse.«

Under nævnte lovudkasts § 3, nyt udkast § 472, nr. 1 a, falder, når ordet »fordringer« erstattes af »rettigheder«, også vindikationsretten ifølge andre betingelser ved salg af løsøre end ejendomsforbehold, endvidere ifølge urigtige og bristende forudsætninger ved samme salg og købs- og forkøbsrettigheder ved løsøre. Derimod falder, som ovenfor nævnt, de samme vindikationsrettigheder ved overdragelse af fast ejendom og andre ejendomsrettigheder hertil, derunder tinglyste, ind under den generelle 10-års regel i § 1, hvad der er velbegrundet, jfr. også den engelske Limitation Act s. 4.

Under lovudkastets § 3: rettigheder, der vedrører »brug af fast ejendom eller løsøre« falder både leje- og lånerettigheder og lejekrav, altså også ejerens vindikationsret efter leje- og låneaftalen. Her burde man formentlig tilføje »forvaring«, jfr. nyt udkast § 472, 1 b. Men for ejerens ret til tingen må naturligvis tiden for tilbageleveringen være kommet, ifølge den alm. regel i lovudkastets § 5, om, at forældelsen løber fra forfaldstiden.

Retten til de enkelte renteydelser ifølge et pantebrev og til de enkelte grundbyrdeydelser forældes ifølge § 3, nr. 3. For klarheds skyld er disse ydelser tilføjet i § 3, nr. 3. Selve grundbyrderetten, panteretten og brugspanteretten falder bort efter den generelle 10-års regel i § 1, jfr. § 7, bortset fra T. L. § 42 og håndpant. At håndpanteretten, tilbageholdsretten og brugspanteretten, når besiddelsen opretholdes, ikke bortfalder ved forældelse, fremgår af den generelle 10-års regel i den nye § 1.

Formuleringen af § 3, nr. 5 synes at være bedre i de andre nordiske udkast end i det danske; og 3, nr. 6's formulering synes at være bedst i det norske udkast.

Lovudkastets §§ 4, 5, 6 og 7 kan opretholdes uforandret, som nyt udkast §§ 473–476.[9] I § 5 er den danske og svenske formulering valgt. § 474 stemmer med den almindelige regel i § 470, men sættes her som baggrund for den nærmere bestemmelse i § 474, stk. 2.

9] I lovudkastets § 4 undtages fordringer i anledning af indskud eller depot i bank, sparekasse o. l. fra forældelse efter §§ 2 og 3.

§ 5 regulerer forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, der principielt er forfaldsdagen; hvor denne afhænger af opsigelse o. l., løber fristen fra den dag, til hvilken opsigelse m. v. tidligst kunne være sket. Forfalder fordringen som følge af misligholdelse, regnes forældelsen fra kreditors meddelelse til debitor om, at han gør forfaldsgrunden gældende.

Ved erstatningskrav udenfor kontrakt løber fristen fra den dag, da den skadelidende kendte eller burde kende skaden og den ansvarlige, § 6.

Efter § 7 forældes den på aftale hvilende ret til løbende ydelser, som pension, aftægt, underholdsbidrag m. v. i 10 år fra den første ydelses forfaldsdag eller, såfremt en eller flere ydelser er erlagt, fra den sidste erlæggelse. De enkelte ydelser forældes på 3 år efter § 3, nr. 3.

Dernæst kan §§ 8, 9 og 10 bevares uforandret som nye udkast §§ 477–479.[10] I § 10 er den danske og norske formulering valgt.

§ 11 må derimod bortfalde. Det svigagtige forhold, der her med rette omhandles, falder nemlig ind under den nye § 1, sætning 3, se ovenfor side 407; men § 1 er her mere fuldstændig end udkastets § 11, hvad der også hænger sammen med, at forældelsen efter den nye § 1 også gælder rettigheder til ting; og det rette er formentlig, at der, som ovenfor fremhævet, i det hele ikke, som i § 11, bør være nogen forældelse efter en frist, endsige så kort som 3 år, når vedkommende, der vil påberåbe sig en forældelse, har gjort sig skyldig i svigagtigt forhold. Under svig går naturligvis også forsættlig fortieelse.

Lovudkastets § 12, nyt udkast § 480, bestemmer, at forældelsen suspenderes, såfremt skyldneren har forladt landet eller er forsvundet, dog at kreditor i så fald skriftlig skal anmelde sit krav til Københavns (eller vedkommende anden nordiske hovedstads) byret, inden fristens udløb.

Denne regel er formentlig naturlig og opretholdes altså, men ordene »skyldneren ved kravets opståen« erstattes af »den forpligtede ved rettens opståen«.

Lovudkastets §§ 13 og 14 forlænger fristerne i de tilfælde, hvor en af parterne dør eller går fallit, hvor den berettigede forsvinder eller bliver umyndiggjort, og hvor den forpligtede eller hans bo har udstedt proklama.

Disse regler turde ikke være påkrævet. De nugældende regler om fordringers og andre rettigheders indkaldelse i dødsboer og konkursboer samt reglerne om umyndiggørelse har i alt fald i dansk ret ikke voldt ulæmper i praksis i disse henseender.

Lovudkastets § 15, nyt udkast § 481, handler om krav mellem parter, mellem hvilke der består et særligt tillidsforhold (væрге – myndling, mandant – mandatar, selskab, forening o. lign. – bestyrelsesmedlem).

Denne regel er utvivlsom rigtig.

Lovudkastets § 16, bestemmer, at erstatningskrav udenfor kontrakt, andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat forfaldstid, og kravene i § 4 (med visse undtagelser i § 16, stk. 2), i *hvert fald* forældes, når der er forløbet 20 år *fra fordringens stiftelse*.

Denne paragraf kan formentlig undværes, da den almindelige 10-års regel i § 1 her synes helt naturlig. Erstatningskravs forfaldstid er

10] Efter § 8 bestemmes forældelsesfristen for kaution efter reglerne om hovedfordringen, men spørgsmålet, om forældelse er indtrådt, bedømmes selvstændigt; dette gælder også iøvrigt i forholdet mellem solidariske skyldnere; regreskravene mellem disse ordnes i § 9, medens § 10 (med en ændring af fristen) gentager reglerne i gbrl. §§ 49 og 25, stk. 2.

jo rigtig fastsat i udkastets § 6, nyt udkast § 475; og hvis der foruden disse krav skulle være andre krav, hvor der ikke er fastsat nogen forfaldstid, må kravet allerede være forfaldent fra stiftelsen. I betænkningens motiver anføres det tilfælde, at hvis f. eks. en bank efter anmodning fra en entreprenør har stillet garanti for forsvarlig fundamentering af en bygning, og entreprenøren har stillet sikkerhed overfor banken, kan entreprenøren ikke få sin sikkerhed frigivet, så længe garantien er i kraft, ligesom han må fortsætte med at betale provision, og endvidere betyder garantien en indskrænkning i bankens muligheder for at stille nye garantier. Jeg ser dog ikke rettere end, at dette spørgsmål må kunne løses ved at tilføje en særlig bestemmelse i garanti- og sikkerhedskontrakter om, at garantien og sikkerhedsstillelsen dog senest bortfalder til et nærmere fastsat tidspunkt, hvorefter banken er frigjort for garantien, og entreprenøren kan kræve sin sikkerhed tilbage.

Lovudkastets § 17 — hvorefter »forpligtelse i henhold til selskabskontrakt til at gøre indskud i selskabet forældes 10 år efter medlemsforholdets ophør« — synes ikke påkrævet. Også i disse tilfælde bør 10-års fristen formentlig regnes fra forfaldstiden for indskudets betaling.

I lovudkastets §§ 18, 19, 20 og 21, nye udkast §§ 482—485 — om afbrydelse af forældelse ved anerkendelse, dom, anmeldelse til skifteretten o. lign. — må ordene »skyldneren«, »fordringshaveren« og »fordringen« erstattes af den »forpligtede« og »retten«. Ordene »indtales fordringen« i § 19, stk. 2, må erstattes af: »når retten gøres gældende«. Men iøvrigt forbliver disse paragraffer uforandrede; »fordringen« i § 21, stk. 2 bliver stående.

Også §§ 22—28 bliver bestående med ovennævnte sproglige ændringer som nye udkast §§ 486—492.[11]

§ 29 må udelades, da dens regler tildels er overflødige, tildels urigtige, og da iøvrigt tilfældene, som ovenfor vist, falder ind under §§ 1 og 3, og naturligvis hører hjemme her.

§§ 30—34 forbliver uforandrede, blot med de nævnte sproglige ændringer, og som nye udkast §§ 493—495.[12] Men § 32 om forholdet

11] §§ 22—28 bestemmer, at forældelsen suspenderes i en vis tid, når den berettigede påbegynder forfølgning, uden at denne gennemføres (§ 22), og ved force majeure (§ 25); er forældelse afbrudt, begynder en ny frist at løbe (§ 23), og om afbrydelse overfor solidariske skyldnere kan erstatningskrav i anledning af en strafbar handling altid fremsættes under (eller inden 6 måneder efter) en straffesag, der fører til fældende dom over skyldneren (§ 26), og forældelse af en fordring omfatter også rente o. l. (§ 27), men udelukker i visse tilfælde ikke modregning (§ 28).

12] §§ 30—34 bestemmer, at forældelsesreglerne i et vist omfang er præceptive (§ 30), hvorledes fristerne skal beregnes (§ 31), forholdet til fremmed lov (§ 32) og til særlovgivningen (§ 35), samt lovens ikrafttræden og ordningen af de intertemporale spørgsmål (§ 34).

til fremmed ret, og § 34, om reglernes ikrafttræden og de intertemporal-retlige spørgsmål henskydes til lovbogens slutningsbestemmelser herom for alle lovbogens regler.

Det samme gælder § 35's fortegnelse over ophævede lovbestemmelser; og her medtages Chr. den V's lov 5-5-1 og 2.[13]

Når 5-1-2 bortfalder, bortfalder også for *fremtiden* adgang til at vinde hævd på de såkaldte positive servitutter, medens de allerede erhvervede servitutter bevares. De positive servitutter er allerede i forvejen i gældende dansk ret i vidt omfang blevet afskaffet ved flere specielle love; og med tinglysningsloven §§ 26 og 52 a vil det praktisk talt blive næsten umuligt at vinde hævd på servitutter. Efter norsk lov 23. maj 1874 kan der overhovedet ikke stiftes hævd på *positive usynbare servitutter*. Efter svensk ret kan *hverken servitutter eller grundbyrder* stiftes ved hævd efter loven af 22. april 1881 om *20-årig hævd*, idet denne hævd kun kan finde sted på hel fast ejendom og forudsætter »vunnen lagfart«, jfr. lovens § 1, og *Undén: Sakrätt II*, s. 191-196 og 288. Og alderstidshævd, »urminnes hävd« har mistet sin praktiske betydning, se *Undén: Sakrätt II*, s. 208-215. Efter tysk ret er al stiftelse af servitutter, både positivt synbare og usynbare, præceptivt forbudt, B. G. B. §§ 1018 ff. Om de reale grunde til moderne rets afskaffelse af servituthævd under nutidens forhold, se *Ejendomsretten I*, s. 537.

Regler om ikrafttrædelsen af ovenstående nye regler om forældelse og om ophævelse af ældre lovbestemmelser gives i udkastets sidste kapitel, hvor alle sådanne bestemmelser fra hele udkastet samles.

Afsnit C: Mortifikation og ejendomsdom

Der råder i den gældende lovgivning om mortifikation af værdipapirer og af rettigheder over fast ejendom en højst uensartet og splittet retstilstand, idet fremgangsmåden ved at få forældede eller af andre grunde ikke eksisterende rettigheder mortificeret eller ved at

13] Kommissionens lovudkast er enkelte steder sproglig ikke helt heldigt affattet. Det kan dog ikke bebrejdes den, at den bruger det tungvindte ord »fordringshaveren«, som den har overtaget efter adskillige ældre love. Hvis man ved dette ord kunne opnå fælles nordisk sprogenehed, ville ordet måske kunne forsvares. Men det er kun det danske og norske udkast, der bruger dette ord. Det svenske udkast bruger, i overensstemmelse med alm. svensk sprogbrug, ordet „borgenären“. Men når hensynet til skandinavisk sprogenehed således ikke her gør sig gældende, vil det — både i dansk og norsk sprog — være det rette at bruge ordet »kreditor«, der i begge sprog har været almindeligt brugt gennem århundreder, og som forstås af den store befolkning, medens man ofte træffer jævne mennesker, der ikke forstår det lange og kunstige ord »fordringshaveren«.

få rettigheder, man i tidens løb har forsømt at tinglyse, lyst, er spredt mellem forskellige love, med højst forskellige former for indkaldelse, indkaldelsesvarsler o. lign. En forenkling og sammenarbejdelse af disse spredte lovbestemmelser er i høj grad ønskelig, til lettelse for praktikere, dommere såvel som advokater, og for borgerne i det hele, se nærmere herom artikler af *W. E. v. Eyben* og *Fr. Vinding Kruse* i »Juristen« 1953, s. 74–76, 185–203.

De forskellige spredte lovregler, det her drejer sig om, er lov om adgang til erhvervelse af mortifikationsdom på servitutter m. m. nr. 67 af 14. april 1905, lov om mortifikation af værdipapirer nr. 145 af 13. april 1938 og tinglysningslovens §§ 20, stk. 2, og 52 a.

Den praktiske erfaring viser, at nævnte love af 14. april 1905 og 13. april 1938 om mortifikation henholdsvis af servitutter o. lign. og af værdipapirer for de fælles områder (ikke mindst for pantebreve), i praksis mere og mere er blevet fortrængt af de mere enkle regler i tinglysningslovens §§ 20, stk. 2, og 52 a. Nævnte lov om mortifikation af servitutter af 14. april 1905 har ikke fået nogen synderlig praktisk betydning, også på grund af dens for strenge betingelser for mortifikation; den ses nu så godt som aldrig anvendt; og nævnte lov om mortifikation af værdipapirer af 13. april 1938 er, ved pantebreve i faste ejendomme, hvor man overhovedet kan komme uden om den, blevet mere og mere fortrængt på dette område af tinglysningslovens § 20, stk. 2. Sluttelig bemærkes, at der ikke m. h. t. indkaldelsesregler, retsmøder o. lign. behøver at råde forskellige regler, således som i tinglysningsloven § 20, stk. 2, og § 52 a, og i nævnte mortifikationslove.

Det nye udkast til regler om mortifikation af rettigheder over fast ejendom m. m., nyt udkast §§ 512–520, tilsigter dels en forenkling og dels en sammensmeltning af de herhenhørende regler. §§ 20, stk. 2, og 52 a er sammenarbejdet, hvorefter de kan udgå af tinglysningsloven. Samtidig ophæves loven om mortifikation af servitutter m. m. af 14. april 1905. Men nye udkast har fra denne lov optaget flere regler, der må anses for hensigtsmæssige. I virkeligheden fuldbyrder nærværende nye udkasts ophævelse og omformning af nævnte mortifikationslov og af T. L. §§ 20, stk. 2, og 52 a, kun en udvikling, der allerede er sket i det praktiske liv ved, at denne lov er gået helt af brug og mere og mere fortrængt af tinglysningslovens nævnte regler.

Det må dog m. h. t. T. L. § 20, stk. 2, bemærkes, at fremgangsmåden i denne lovbestemmelse er noget vel formløs og ikke helt betryggende. Det turde være rigtigt også her at kræve afholdt retsmøder til en grundig og alsidig belysning af sagen, inden den pågældende ret kendes død og magtesløs og udslettes af tingbogen.

De nuværende spredte love om mortifikation omfatter 3 grupper af tilfælde: I. Mortifikation af tinglyste rettigheder, som mortifikationsloven 1905 og tinglysningslovens § 20, stk. 2, behandler, nye udkast §§ 512–519. II. Mortifikation af værdipapirer, derunder pantebrevs-dokumenter (uden at selve panteretten ønskes mortificeret, hvilket tilfælde mortifikationsloven 1938 angår), nye udkast §§ 496–511, og III. Anerkendelse ved dom af utinglyste rettigheder og deraf følgende indførelse i tingbogen, som tinglysningslovens § 52 a omhandler, nye udkast § 520. Hvis det kun er pantebrevet, der ønskes mortificeret, er det reglerne om mortifikation af værdipapirer, der skal anvendes. Hvis det derimod er selve panteretten, der ønskes udslettet, er det reglerne om mortifikation af tinglyste rettigheder, der skal anvendes.

Om enkelte bestemmelser i nye udkast bemærkes:

Til § 513

Tilfældene i stk. 1 omfatter, som det vil ses, både de tilfælde, der omtales i mortifikationsloven af 1905, § 1, og tinglysningsloven, § 20, stk. 2.

Til §§ 515–519

Disse reglers krav til rekvirenten stemmer på flere væsentlige punkter med mortifikationsloven 1938 og tinglysningslovens § 52 a.

Til § 517

Se herved mortifikationsloven 1938 § 6.

Til §§ 518 og 519

Se herved mortifikationsloven 1905 § 7 og tinglysningsloven § 52 a.

Til § 519

Medens det er naturligt, at pantebreve, der er negotiable, normalt kun skal kunne aflyses ved kvittering på det originale pantebrev, T. L. § 11, stk. 2, må ikke-negotiable pantebreve (som skadesløsbreve o. lign.) kunne aflyses ved løs kvittering, se tinglysningsanordningens § 16. Det samme bør gælde *pantebreve til kredit- og hypotekforeninger*, jfr. U. f. R. 1952 B, s. 294–295. Disse pantebreve kan hverken over-

drages til eje eller pant, jfr. lovbekendtgørelsen om kreditforeninger nr. 139 af 15. april 1957, § 28, stk. 3, og lov om købstadhyptekforeninger, nr. 108 af 7. april 1936, § 22, stk. 3; og de er altså ikke negotiable. Nu er der ifølge lov nr. 176 af 29. april 1960 § 1, stk. 1, givet den nye regel, at de i nye udkast § 519 nævnte pantebreve »*efter dommerens bestemmelse* (udh. her) kan udslettes mod kvittering af den ifølge tingbogen berettigede«. Da jeg ikke finder de udhævede ord heldige, har jeg fastholdt nye udkasts § 519.

M. h. t. udslettelse af tingbogen af indfrie, men bortkomne pantebreve til *statskassen* har der rådet en meget forskellig praksis på de forskellige dommerkontorer, idet man visse steder har stillet så strenge krav, at der skal foretages egentlig mortifikation, medens man de fleste steder har udslettet sådanne pantebreve efter en indkaldelse i henhold til tinglysningens § 20, stk. 2, og enkelte steder har været villig til at foretage udslettelse uden indkaldelse efter § 20, stk. 1, når der foreligger klare tilfælde, og indfrielsen dokumenteres ved skrivelser fra finansministeriet og amtstuen. En fælles, enkel, men dog betryggende fremgangsmåde er ønskelig.

Statslånpantebreve er praktisk talt ikke-negotiable, idet der her ikke vil blive tale om transport, pantsætning eller anden form for overdragelse af pantebrevene, og den garanti, som negotiabiliteten medfører for en godtroende erhverver, spiller altså her ingen rolle. Man kan i denne forbindelse se bort fra interne overdragelser fra den ene statsmyndighed til den anden, f. eks. til Kongeriget Danmarks Hypotekbank, eller tidligere Statslånefonden, og lignende afdelinger af statskassen, idet sådanne overdragelser jo ikke kan betragtes som transporter til tredjemand.

Ovennævnte forskellige praksis og overvejelser bortfalder med nye udkast § 519, jfr. nævnte lov af 29. april 1960, § 1, stk. 1.

Til § 520

Hermed jævnføres tinglysningens § 52 a.

Efter udkastets 5. bog, 5. kapitel, *nye udkast 31. kapitel* §§ 521–541 om ejendomsrettens almindelige grænser sættes som *32. kapitel*, §§ 542–550: Kontraktmæssige grænser for ejendomsretten. Servitutter, udkastets 5. bog, 7. kapitel (der her hed: »Begrænsede rettigheder over fast ejendom. Servitutter«).

Dette kapitel er i nye udkast i forhold til udkastet dels udvidet og dels omarbejdet.

De nugældende danske, overvejende gamle lovbestemmelser om

servitutter har vist sig utilfredsstillende efter erfaringerne i retspraksis, thi dels råder der megen uklarhed over vigtige spørgsmål, og dels er disse lovbestemmelser i flere henseender uhensigtsmæssige.

På grundlag af disse erfaringer er dette kapitels regler udarbejdet. I Sverrig findes der nyere regler, særlig lov om servitutter af 14. juni 1907, jfr. lov af 22. april 1881, i Norge en nyere lov af 23. maj 1874, og i de europæiske nyere lovebøger er der også et særligt kapitel, der alene handler om servitutter.

I det moderne samfund er den retsdannelse, der hedder servitutters *stiftelse* ved *hævd*, uhensigtsmæssig, ligesom der også i nutiden er stærk trang til at forkorte *fristerne* for rådighedsservitutters *bortfald* ved ikke-udøvelse og for tilstandsservitutters bortfald ved råden i strid med disse. Tidssvarende regler herom var derfor givet i 5. bog, 4. kapitel B.

Til nye udkast § 543, *stk. 1*, bemærkes, at under viljeserklæringer går naturligvis enhver privat viljeserklæring, altså også testamente.

Reglen i nye udkast § 543 (udkastets 5-4-1, *stk. 3*) *stk. 2* om afskaffelse af hævd på servitutter stemmer med tendensen i nyere fremmede lovgivninger. Generelt mod servituthævd må anføres, *at* en frivillig *velviljesakt* ikke bør blive til en ret for de begunstigede, og *at* al snighævd effektivt bør afskæres.

Servitutter kan efter *tysk ret* ikke stiftes ved hævd, B. G. B. § 873 smh. m. §§ 1018-1029, jfr. *Dernburg III*, s. 569-570.

Om norsk, svensk, engelsk og fransk ret se udkastets motiver 433-434.

I *dansk ret* besværliggør beviset for hævdsudøvelse i alderstid i høj grad de usynbare servitutters opståen. Andre vigtige grupper af servitutters stiftelse ved hævd er positivt afskåret ved speciallovgivning, se E. R. I, s. 570-571. Og endelig har T. L. §§ 1 og 26 praktisk talt hindret mangfoldige servitutters erhvervelse ved hævd.

M. h. t. påtaleret og anden berettigelse efter servitутten har der i domspraksis og tinglysningspraksis vist sig uklarheder og tvivls-spørgsmål. I nyt udkast § 545 er der derfor givet nærmere regler til klarlæggelse af disse forhold.

Ovenover udkastets 5. bog, 6. kapitel, *nye udkast, 33. kapitel*, §§ 551 ff.: Overdragelse af rettigheder over fast ejendom. Tinglysningsordningen, sættes en fælles overskrift:

Overdragelse af ejendomsrettigheder

Herefter kommer nye udkast, 33. kapitel §§ 551 ff.:

*Nye udkast, 33. kapitel*OVERDRAGELSE AF RETTIGHEDER
OVER FAST EJENDOM, TINGLYSNINGSORDNINGEN

Ordene over udkastets 5. bog, 8. kapitel »Ejendomsretten over løsøre« slettes.

Herefter kommer nye udkast, 34. kapitel:

Nye udkast, 34. kapitel

OVERDRAGELSE AF EJENDOM TIL LØSØRE

Dette kapitel er blevet udvidet på flere punkter. Der er således i nye udkast § 589, i et nyt stk. 3, givet en nærmere bestemmelse af, hvad »individualisering« betyder, idet dette navnlig vil være oplysende for menigmand, jfr. herved *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 34.

I nye udkast § 591 er til yderligere forklaring af den der nævnte overdragelse, der ikke er bindende for kreditorerne, tilføjet efter »at« ordene »individualiseringen ikke er et naturligt led i en normal handelsomsætning, idet«

I nye udkast § 592, er som nyt 3. punktum i stk. 2 tilføjet: »Derimod følger overdragelse fra umyndige reglen i stk. 1«, og som nyt stk. 3 er tilføjet en ny bestemmelse om de tilfælde, hvor en stjålen, tabt eller røvet genstand er forbrugt af erhververen eller gået til grunde eller beskadiget under hans besiddelse.

Herefter følger udkastets 6. bog, 2. kapitel.

Nye udkast, 35. kapitel

OVERDRAGELSE AF EJENDOMSRET TIL FORDRINGER

I § 602 nr. 3 er ordene »eller luftfartøj« tilføjet, da registrering af rettigheder over luftfartøjer på grund af luftfartens seneste stærke udvikling nu er indført, jfr. iøvrigt lov nr. 135 af 31. marts 1960.

Derefter kommer afsnittet om pant med overskriften:

PANTSÆTNING AF EJENDOMSRETTIGHEDER

Nye udkast, 36. kapitel

ALMINDELIG DEL

Fælles grundsætninger for al pantsætning

Om udkastets 9. kapitel, § 8, nye udkasts 36. kapitel, § 622, se *Hjalmar Karlgren* i Svensk Juristtidning 1950, s. 32, der her belyser forskellen mellem svensk og dansk retsopfattelse. Det skal villig indrømmes Karlgren, at det er vanskeligt her at afgøre, om den svenske eller danske retsregel er den rette. Det er iøvrigt af stor vægt, at Hjalmar Karlgren udtaler sin enighed med udkastets regler om underpant i løsøre.

I *nye udkast, 36. kapitel* om panterettens almindelige del, nye udkast § 615, er udtrykket »ejendes vorder« erstattet af ordene »senere bliver ejer af«, da førstnævnte udtryk fra gammel dansk ret ikke let forstås af menigmand, jfr. *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 35.

I nye udkasts § 618, stk. 1 er ordene i udkastets 5-9-4 »forpligter sig til at betale« ændret til »overfor en person påtager sig at hæfte med denne ejendom for betalingen af«; og ordet »og« erstattes af »således at«, og ordene »at tåle, at kreditor« erstattes af ordene »er panthaveren berettiget til at søge«. Jfr. hertil *Jan Kobbernagel* anf. st. s. 35.

Nye udkast, 37. kapitel

I nye udkasts § 636 er der foretaget forskellige forandringer i forhold til udkastets § 8. Foruden en formel ændring i b), er fristen 7 dage i a) forandret til 14 dage. I c) er det afgørende skridt fra »udlæg« ændret til indkaldelse til det forberedende auktionsmøde; d) og f) er udeladt, g) er derfor blevet til e), og h) er blevet f), og er ændret, hvorved reglen om ejerskifte er gjort kortere og formentlig klarere.

Til begrundelse af disse ændringer i forfaldsklausuler kan henvises til den indgående undersøgelse i *Halvor Lund Christiansens* skrift: Forfaldsklausuler i pantebrev, 1954, jfr. for 8 a)'s vedkommende også *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 35.

Om ændringerne i udkastets 5. bog, kapitel 10, § 12, nye udkasts § 640, om ejerpant og oprykning se mine artikler i »Juristen« 1958, s. 479-482, 1959, s. 21-25, 277-278 og 498-506 med forslag til lovændringer, der er fulgt i den senere lov nr. 176 af 29. april 1960; i

denne §'s stk. 3 er 2. punktum udeladt som overflødig, se iøvrigt *Torkild-Hansen* i *Advokatbladet* 1959, s. 7.

I nye udkast § 641 er som stk. 2 indsat en regel om, at kreditor er forpligtet til, efter indfrielse at give transport på pantebrevet til ejeren eller en indfriende tredjemand eller institution. Denne regel er begrundet i, at indfrielsen derved dels kan spare aflysningsgebyr af pantebrevet, og dels ved, at ejeren videre kan benytte pantebrevet, der nu er blevet et ejerpantebrev, til belåning hos en långivende person eller institution.

I nye udkast § 643 er reglen om panthaverens fortrinsret til renter for et år i stk. 1 for klarheds skyld udtrykkelig udvidet til også at gælde morarenter.

I nye udkast § 643 er som stk. 3 indsat en regel om tvangsauktionsklausulen. En efterpanthaver – ofte en grundsælger, men også andre – kan blive vanskeligt stillet, hvis en forprioritet benytter sig af sin ret til at kræve sin kapital udbetalt, når pantet går til auktion, og efterpanthaveren til varetagelse af sine interesser ser sig nødsaget til at overtage ejendommen som ufyldestgjort panthaver. Mod denne vanskelighed vil efterpanthavere i stigende omfang søge at sikre sig ved, at der i de foranstående pantebreve indsættes en såkaldt tvangsauktionsklausul, hvorefter en erhverver alene behøver at berigtige de ordinære restancer, uden at hele kapitalen forfalder.

Også for andre end efterpanthavere kan en sådan klausul, der kan medvirke til at forøge ejendommens salgsværdi på auktionen, have betydning; men af afgørende interesse vil det i alle tilfælde være, at den, der har erhvervet en ret i tillid til klausulens tilstedeværelse, ikke udsættes for, at den igen forsvinder efter aftale mellem pantsætteren og vedkommende forpanthaver. Om dette efter gældende ret kan sikres ved udtrykkelig aftale, er, p. gr. a. reglen i den nuværende T. L. § 40, stk. 5, sammenholdt med stk. 6, i hvert fald overmåde tvivlsomt, og forslaget tilsigter derfor at skabe sikker hjemmel for en beskyttelse, der fra alle sider anses for ønskelig.

Af praktiske grunde er reglen formuleret således, at den gælder uden udtrykkelig aftale om, at tvangsauktionsklausulen ikke skal kunne ændres uden efterstående eller sideordnede berettigedes samtykke, og i forhold til alle sideordnede og efterstående rettighedshavere, uanset tidspunktet for deres tinglysning.

Spørgsmålet er behandlet af *Fr. Vinding Kruse*: *Tinglysningsloven* (3. udg. 1952) s. 240 med litteraturoversigt, hvortil kan føjes: *Halvor Lund Christiansen*: *Forfaldsklausuler i pantebreve* (1954) s. 109 ff., *Fr. Vinding Kruse* i *Sagførerbladet* 1957, s. 250–252, og *Axel H. Pedersen*: *Byggeriets retlige og økonomiske organisation* (4. udg. 1960).

Mine forslag til ændringer i reglerne om underpant i løsøre, som først blev fremsat i min afhandling: Pant i løsøre og rettigheder, offentliggjort ved det nordiske juristmøde 1928, s. 77–78, 82–83, og som findes i udkastets 11. kapitel, §§ 12–18 (s. 114), jfr. udkastets motiver s. 449–450, er nu gennemført i lov nr. 176 af 29. april 1960 § 1, nr. 5 (som ændring i tinglysningslovens § 47), og er optaget i nye udkast §§ 658–664.

I *nye udkast, 41. kapitel* er ordet »søgning« i overskriften ændret til »kunde-kres«.

I *nye udkast, 42. kapitel*, §§ 681 ff., er der optaget regler svarende til lov om varemærker nr. 211 af 11. juni 1959 og fællesmærkelov nr. 212 af samme dato.

Om varemærkeretten i det hele se *Hardy Andreassen: Varemærkeretten i konkurrenceretlig belysning* (1948).

I *nye udkast, 43. kapitel*, §§ 738 ff., er terminologien og indholdet fra udkastet opretholdt, uanset lov nr. 158 af 31. maj 1961 om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker.

De grundlæggende bestemmelser i loven om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker af 31. maj 1961 §§ 1–3, 8, 11, 13 o. fl. er både utilstrækkelige til beskyttelse af forfatternes og kunstnernes interesser og lovteknisk uheldig formulerede. For det første giver denne lov, der i de fleste vigtige henseender er fælles nordisk, kun forfatterne og kunstnerne retsbeskyttelse mod to arter af råden, nemlig 1) til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og 2) ved at gøre det tilgængeligt for almenheden. Der er som følge af disse begrænsninger allerede nu arter af råden – og kan stadig opstå nye arter af råden, – som disse åndsarbejdere ingen retsbeskyttelse har mod efter denne lov. Og for det andet anvender denne lov stadig udtrykkene »tilgængeligt for almenheden« og »offentlig«, som efter de praktiske erfaringer gang på gang har vist sig uheldige, særlig ved at give anledning til tvivlsomme processer, ofte til skade for åndsarbejderne, se min kritik i *Juristen* 1960 s. 103 ff og i *T. f. R.* 1961 s. 9 ff. Forfatterne og kunstnernes organisationer har sluttet sig til min kritik.

Nye udkast §§ 738, 740, 742, 743, 748 o. fl. a. har dels ikke indskrænket åndsarbejdernes retsbeskyttelse til de nævnte to arter af råden og dels overalt undgået udtrykkene »tilgængeligt for almenheder« og »offentlig«. Herved giver udkastet forfatterne og kunstnerne både en retsbeskyttelse mod alle arter af råden, medmindre en sådan udtrykkelig er tilladt ved en særlig lovbestemmelse, og ved sidstnævnte udtryk en lovteknisk sikkerhed for denne beskyttelses effektivitet.

Overskriften til udkastets 6. bog, Fordringsretten er udeladt i nye udkast, idet fordringsrettighederne ifølge de enkelte kontrakter naturlig kommer som en umiddelbar fortsættelse af alle de andre ejendomsrettigheder, og s. 238 i nye udkast er overskriften: Fordringsrettens særlige dele, erstattet af:

Fordringsrettigheder ifølge de enkelte kontrakter, idet fordringsrettens såkaldte almindelige del er udgået af dette afsnit og overført dels til lovbogens almindelige del og dels til det samlende afsnit fælles for overdragelser af alle ejendomsrettigheder.

Til nye udkast, 47. kapitel, §§ 870–937 (udkastets 6. bog, 4. kapitel), om *køb og bytte* af løs ejendom bemærkes:

Udkastets 6–4–24 og 56 er udgået, og istedenfor sættes i nye udkast § 925 en henvisning til nye udkast §§ 74 og 75, hvor både vanhjemmel og ansvar ved generiske ydelser er tilstrækkelig behandlet, se med rette *Jørgen Øvergaard* i Svensk Juristtidning 1950, s. 335–336.

KØB PÅ AFBETALING

Afsnittet om køb på afbetaling er i nye udkast væsentlig omarbejdet, §§ 938–956.

I det følgende betegnes for kortheds skyld lov om køb på afbetaling af 8. maj 1917 som I, lov om køb på afbetaling af 11. juni 1954 som II, betænkning om udkastet til sidstnævnte lov med lovudkast betænkningen eller bet. og udkastet til Nordisk Lovbog som III. Nye udkasts regler §§ 938–956 er affattet i samarbejde mellem byretspræsident *Jørgen Jensen* og mig.

Lov nr. 244 af 8. maj 1917 er et for sin tid godt lovarbejde; og loven har i adskillige retninger haft en gavnlig virkning i det praktiske liv. Men det har naturligvis ikke kunnet undgås, at der med afbetalingshandlens stærke udvikling siden 1917 er opstået misbrug, som den gang enten ikke fandtes eller i alt fald ikke havde bredt sig i så stort omfang, som siden er sket.

Om fordelene og ulæmpene ved den moderne afbetalingshandel kan henvises til nævnte betænkning 9–13 og III s. 517–518.

De misbrug, der har bredt sig særlig stærkt i nyere tid, er for det første, at der i talrige tilfælde tages ejendomsforbehold ved genstande, hvis værdi er så relativt ringe, at kontant betaling er det eneste naturlige, og hvor ejendomsforbeholdsordningen modvirker befolkningens sans for rimelig opsparing og beforder en løs tagen på kredit ved alle mulige lejligheder, så at de dele af lønnen, der

naturlig først burde anvendes til køb af sådanne genstande, bliver brugt til ødselt, forbigående forbrug o. lign. Men dernæst gives der ved de mere værdifulde genstande i mangfoldige tilfælde kredit med hele købesummen eller en altfor stor del af denne; og når der således heller ikke her kræves nogen kontant betaling eller nogen væsentlig kontant betaling, svækker dette yderligere befolkningens sparesans og fremmer den uheldige tendens til at tage alt på kredit og til aldrig at bringe noget personligt økonomisk offer.

Endelig har afbetalingshandlen bredt sig endog til genstande til rent personlig brug, såsom klæder, skotøj m. m., hvor et ejendomsforbehold intet fornuftigt samfundsmæssigt formål har, men kun bruges som pression mod køberen, og til genstande som smykker, guld- og sølvgenstande, der er en afgjort luksus, som enhver kan undvære, og som man derfor enten må betale kontant eller undlade at købe.

Betænkningen har i det væsentlige opgivet at foreslå effektive lovregler imod disse misbrug. Hvad der i bet. s. 14–18 anførtes for denne passive holdning, er nogle korte generelle bemærkninger, uden nærmere dokumentation. Tværtimod taler den s. 14–15 fremførte statistik over afbetalingshandlen bestemt for at gribe ind med effektive lovregler mod disse misbrug, og mindretal indenfor udvalget, nemlig retspræsident Jørgen Jensen, fru Ingrid Larsen og Chr. Gyldenslette har da også taget afstand fra denne udvalgets passive holdning, bet. s. 22–23. II har i § 1, stk. 4 og 5 på enkelte punkter fulgt tendensen i III, jfr. tillægslov. I Amerika har man grebet stærkt ind overfor disse misbrug; og når bet. s. 19 anfører, at denne indgriben med regler om kontante minimumsudbetalinger o. lign., er en slags ekstraordinær foranstaltning til bekæmpelse af inflation, er dette ikke godtgjort; tværtimod er det oplyst, at flere stater også nu griber stærkt ind overfor misbrug i andre henseender. III foreslår i § 70, stk. 1, punkt 1, 2 og 6 og nye udkast i § 900 på samme punkter effektive regler på dette område.

Nye udkast har i § 939 dels fastsat en regel om en minimumspris (nr. 1), dels udelukket ejendomsforbehold ved genstande til rent personligt brug, og ved smykker, guld- og sølvvarer, nr. 2, og dels ved alle afbetalingshandler krævet kontant betaling af et vist minimumsbeløb, nr. 6.

Dernæst har bet. og II heller ikke villet gribe ind mod de stærkt udbredte misbrug ved salg til private gennem agenter. Nye udkast har derimod i § 956 givet en særlig regel herimod, hvad også mindretal indenfor udvalget har været inde på, bet. s. 21 ff. Det er ikke mindst under de stærkt udbredte salg ved agenter, at afbetalings-

formen misbruges. Det er ikke underligt, at disse salg har bredt sig i betænkeligt omfang, ti agentprovisionen udgør ofte 20 procent.

Endelig har bet. og II heller ikke grebet ind overfor de misbrug, sælgere begår ved anvendelse af kriminel forfølgning mod køberen, og har end ikke foreslået indførelse af privat påtale, endskønt de statistiske oplysninger om disse kriminelle sager i høj grad taler herfor, og skønt svensk ret har indført en reform i denne retning, og det er oplyst, at denne reform har haft en gunstig virkning på afbetalingshandlen, II s. 23–24.

I en note til § 956 er da foreslået en tilføjelse i nævnte retning til den danske straffelovs § 278.

Iøvrigt skal m. h. t. nye udkasts enkelte paragraffer bemærkes følgende:

Til § 938

Stk. 1 og 2 er uforandret I, § 69. Det er naturligt straks i lovens første paragraf at give definitioner, her i stk. 3 af kontantpris og af betalingspris.

Stk. 4 har opretholdt I, § 1, stk. 3 og 4. Men på grund af den siden 1917 indtrådte stærke devaluering af kronen (fra 100 til 21) er beløbet 3.000 kr. forhøjet til 10.000 kr. Dette er i alt fald det mindste beløb, der kan være tale om. Det erindres navnlig her, hvor stærkt prisen på møbler er steget siden 1917.

Til § 939

Denne paragraf er overvejende ny i forhold til I. Se til begrundelse heraf de indledende bemærkninger. Som dér berørt kan både norsk lov og det norske udkasts § 17 (II s. 73) gennem politiet regulere afbetalingshandler endog stærkere end ovenstående udkasts § 2 (f. eks. sætte grænsen for afbetalingsprisen ved 500 kr. i stedet for 200 kr., o. lign.). Af hensyn til borgernes, her afbetalingssælgernes sikkerhed må det formentlig være en fordel, at de præceptive grænser, som i nye udkast, sættes i selve *loven*, og ikke er overladt en myndigheds regulering, som i norsk ret og udkast.

Om de enkelte punkter i § 939 bemærkes:

Til punkt 2. Under ting til rent personligt brug går naturligvis også (og ganske særlig) genstande, der afhjælper legemlige mangler, f. eks. kunstige lemmer, hvilke forøvrigt allerede gældende dansk retspraksis har undtaget fra afbetalingshandlen med ejendomsforbehold.

Ved guld- og sølvvarer må naturligvis forstås genstande, hvor den største del af prisen netop er bestemt af guld- og sølvværdien, selvom der mulig i genstanden er indføjjet mindre bestanddele af andre stoffer (f. eks. bronze, træ e. lign.). Udenfor reglen falder klart nok genstande, der helt eller overvejende består af andre stoffer, som rustfrit stål, plastik o. lign.

Til punkt 5. Kravet om skriftlig affattet kontrakt findes også i II, § 10, s. 60–61. Dog har nye udkast sat afbetalingsprisen i steden for kontantprisen (som II, § 10 har krævet). At afbetalingsprisen og forfaldstiderne for afdragene skal være angivet, er en selvfølge og står naturligvis også i alle afbetalingskontrakter; men der kan være grund til, som nye udkast i punkt 5 gør, at betone, at også disse bestemmelser skal være *klart angivet*.

Til § 940

§ 940 har helt opretholdt gældende lov, I § 2.

II, § 2 (II, s. 52) har udeladt I, § 2, stk. 2. Men II har genoptaget den i mere generel form i II, § 8, stk. 3. Det må dog anses for praktisk at opretholde den særlige regel i nugældende lov, I, § 2, stk. 2, ved siden af den generelle regel.

Til § 941

I, § 3, er gentaget i § 941, stk. 1. Men da I, §§ 3 og 4 handler om samme emne, er det redaktionelt naturligt, som § 941 gør, at slå I, §§ 3 og 4 sammen. II har i stk. 2 tilføjet en definition af »tingens værdi«, der må anses for hensigtsmæssig, hvorfor den er optaget i § 941, stk. 2.

III, § 72 har opstillet reglerne mere overskueligt end I, § 4; og II, § 4 har fulgt III's forbillede. Nye udkast § 941 har derfor underafdelingerne 1–3.

Iøvrigt har II, § 4 udeladt ordet »forfaldne«, hvorved II, § 4 er enklere end I og III. Dette er formentlig rigtigt.

II, § 4, stk. 2's definition af kontantprisen (II, s. 56) er, som ovenfor nævnt, optaget i nye udkast § 941.

II, § 4, sidste stykke (II, s. 56) er vistnok naturlig, hvorfor den er optaget i § 938, stk. 5.

Til § 942

Denne paragraf stemmer helt med I, § 5, II, § 5, se også III, § 72, sidste stykke. I, § 5, stk. 2, bør formentlig fastholdes, i modsætning til III, § 72.

Til §§ 943–945

Disse regler bør formentlig opretholdes, i modsætning til III, og i det væsentlige i overensstemmelse med den gældende lovs § 6–9, men med enkelte tilføjelser.

I § 944 bør formentlig II, § 6, stk. 3 medtages, da denne regel er et hensigtsmæssigt supplement til gældende lovs § 6.

Til § 947

Den gældende lovs § 10 er optaget. Der er ingen praktisk trang til at tage tingen tilbage ved de almindelige domstole; derfor er det foreslået, at denne adgang ophæves. Desuden er ordene »og bilagt« udgået, da et sådant bilag ikke forekommer i praksis.

Til § 948

§ 948 er i det væsentlige overensstemmende med den gældende lovs § 11. Ordet »delinkventomkostninger« er erstattet af det nu brugelige udtryk »politiudgift«.

Til § 949

Ansættelse ved eet fogedvidne, eventuelt med sagkyndig bistand, er den mest praktiske ordning. Derimod må II, § 12's ordning (III, s. 64), at værdiansættelsen skal være en fogedafgørelse, bestemt frarådes som upraktisk. Følgen af denne ordning vil bl. a. være, at fogdens sidste afgørelse efter denne § 949, stk. 3, kan indankes for landsretten, der ikke vil være egnet til at træffe den slags afgørelser. Den gældende lov giver i det hele – bortset fra den ovennævnte mindre ændring – en særdeles hensigtsmæssig afgørelsesmåde. Dette gælder også særlig den regel i I, § 12, stk. 3, sidste punktum, at skønnet ikke kan gøres til genstand for nyt skøn.

Som det vil ses, foreslås ordene i I om skøn ved 2 mænd erstattet med »skøn ved en af fogden udmeldt skønsmand«. I praksis har man nemlig forlængst sat sig ud over lovens krav om 2 mænd.

Til § 950

§ 950 er uforandret I, § 13.

Til § 951

§ 951 har opretholdt I, § 14 med de i III, § 78 foretagne ændringer, der må anses for hensigtsmæssige.

Nye udkast, 49. kapitel

LEJE

Indholdet af §§ 1050 ff. har som baggrund de permanente regler i lov om leje nr. 355 af 27. december 1958.

Nye udkast, 55. kapitel

FORSIKRINGSÅFTALER

Reglen i nye udkast § 1329 er affattet efter forslag til revision af Forsikringsaftalelovens § 25.

Nye udkast, 56. kapitel

I forhold til udkastets 6. bog, 13. kapitel, er ordene »foretag« og »overtageren« ændret til »entreprise« og »entreprenøren«. I nye udkast § 1432 er som et sidste stykke foreskrevet, at virkningen af, at paragraffens regler ikke er overholdt, er, at parterne da ikke er bundet ved aftalen; jfr. *Torkild-Hansen* i »Sagførerbladet« 1949, s. 191 og *Jan Kobbernagel* i U. f. R. 1950 B, s. 39–40. Til udviklingen disse steder må iøvrigt bemærkes, at da der kun findes få områder, hvor let-sindighed og svindel er så udbredt som på byggeområdet, er det nødvendigt, at reglerne er præceptive, og med en hård retsvirkning af, at reglerne ikke overholdes (aftalens uforbindende karakter).

Ny udkast, 60. kapitel

Til § 1452, stk. 1, er som nyt 2. punktum føjet, at den tilbagesøgende snarest skal give modtageren rimelig meddelelse om sin fejltagelse.

I § 1457 nr. 4 er det rimeligt, at den ydendes bedre viden end modtagerens ligestilles med dennes indtryk af, at den ydende ville betale, selvom skylden ikke eksisterede.

I nyt nr. 5 synes det retfærdigt, at den ydendes viden om det manglende skyldforhold må fritage modtageren for tilbagebetaling.

Under nyt nr. 8 vil bl. a. falde ydelser, ved hvilke yderen ikke inden rimelig tid, efter at han har eller burde have opdaget, at ydelsen ikke skyldtes, har gjort kravet gældende, såfremt det iøvrigt må skønnes, at hans handlemåde har været uforsvarlig overfor modtageren.

Se iøvrigt til dette afsnit fremstillingen hos *A. Vinding Kruse: Retstitutioner* (1950) s. 201–98, særlig s. 241, 277–78, 282 og 284.